

Ruimte voor de Rivier Deventer

Toetsing aan de Natuurwetgeving

Toetsing van de voorgenomen herinrichting van de uiterwaarden nabij Deventer aan de Natuurbeschermingswet, Flora- en faunawet, EHS en Boswet.

projectnr. 189643
definitief
November 2010

Opdrachtgever

Gemeente Deventer
Provincie Overijssel
Waterschap Groot Salland

datum vrijgave	beschrijving	goedkeuring	vrijgave
November 2010	Plantoets aangepast nav aanpassing bestemmingsplan, opmerking landsadvocaat verwerkt	Ir. L.J.G. Koks	M.J.M. Berk

Bronvermelding foto's titelblad:
met de klok mee
www.philippe-van-goethem.be
www.vogeldagboek.nl
www.vogelsinnederland.nl
www.ivnvechtplassen.org

	Inhoud	Blz.
1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding	4
1.2	Doel van het onderzoek	4
2	Voorgenomen activiteit	6
2.1	Het plangebied	6
2.2	Voorgenomen activiteiten	7
2.3	Planning, uitvoering en fasering	16
2.4	Initiatiefnemer	17
3	Toetsingskader natuurwetgeving	18
3.1	Inleiding	18
3.2	De Natuurbeschermingswet	18
3.2.1	<i>Begrenzing Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel</i>	19
3.2.2	<i>Habitats en soorten Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel</i>	20
3.2.3	<i>Toetsingscriteria</i>	22
3.3	Beleidskader Natura 2000 en stikstof voor veehouderijen	25
3.4	Flora- en faunawet	26
3.5	EHS	26
3.6	Boswet	26
4	Aanwezige habitats en soorten	28
4.1	Inleiding	28
4.2	Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel	28
4.3	Aanwezige habitattypen	29
4.4	Aanwezige soorten	32
4.4.1	<i>Vissen, amfibieën en zoogdieren</i>	32
4.4.2	<i>Broedvogels</i>	33
4.4.3	<i>Water- en weidevogels</i>	35
4.5	Complementaire doelen	39
5	Passende Beoordeling Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel	40
5.1	Inleiding	40
5.2	Ecologische effecten (ingreep - effect analyse)	41
5.2.1	<i>Verandering in ecotoopsamenstelling</i>	42
5.2.2	<i>Verstoring</i>	49
5.2.3	<i>Ammoniakdepositie</i>	53
5.2.4	<i>Overstromingsfrequentie (buiten het plangebied)</i>	56
5.3	Effectbeschrijving soorten en habitattypen	56
5.3.1	<i>Beheer en realisatie Natura 2000-doelen</i>	57
5.3.2	<i>Habitattypen</i>	61
5.3.3	<i>Soorten</i>	70
5.3.4	<i>Broedvogels</i>	73
5.3.5	<i>Niet-Broedvogels</i>	77
5.3.6	<i>Watervogels</i>	77
5.3.7	<i>Weidevogels</i>	88
5.3.8	<i>Ganzen en smienten</i>	93
5.4	Effectbeschrijving Beschermd Natuurmonument Hengforderwaarden	100
5.5	Cumulatieve effecten	102
5.6	Mitigerende maatregelen	107

5.7	Conclusies Passende Beoordeling	109
6	Toets aan de Flora- en faunawet	114
6.1	Aanleiding	114
6.2	Toetsingskader	115
6.3	Huidige beschermde flora en fauna	117
6.4	Voorgenomen ingreep	125
6.5	Effectbeschrijving beschermde soorten	125
6.6	Conclusie	132
6.7	Zorgplicht	132
7	Toets aan het EHS-beleid	134
7.1	Provinciaal beleid	134
7.2	Effectbeoordeling voorgenomen ingreep op de EHS	136
7.3	Conclusie	138
8	Toets aan de Boswet	140
8.1	Aanleiding	140
8.2	Wettelijk kader	140
8.3	Compensatie binnen het inrichtingsplan?	140
9	Planttoets	142
10	Literatuur en bronnen	148
Bijlagen:		
Bijlage 1	Extra onderbouwing passende beoordeling Natuurderij (DLG-oost, september 2010)	

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In de afgelopen eeuwen hebben de rivieren steeds minder ruimte gekregen. De rivieren liggen ingeklemd tussen hoge dijken, terwijl het land daarachter juist lager is komen te liggen. Als nu een overstroming plaatsvindt, kunnen de economische en emotionele gevolgen groot zijn. Het kabinet heeft daarom een pakket maatregelen vastgesteld om de rivieren meer ruimte te geven: de Planologische Kernbeslissing (PKB) Ruimte voor de Rivier. Hiermee krijgt het Nederlandse rivierengebied uiterlijk in 2015 een betere bescherming tegen hoogwater.

Tegelijkertijd wordt ook de ruimtelijke kwaliteit van het rivierengebied verbeterd.

Het project Ruimte voor de Rivier Deventer is één van de maatregelen uit de PKB en zal ervoor zorgen dat de IJssel bij Deventer door uiterwaardenvergraving meer ruimte krijgt. In april 2009 is het inrichtingsplan voor Ruimte voor de Rivier Deventer opgesteld.

Het plangebied ligt binnen de grenzen van het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel. De voorgenomen ontwikkelingen hebben effect op de aanwezige natuurwaarden in het plangebied. Doordat op voorhand significante effecten niet uit te sluiten zijn wordt, conform de Natuurbeschermingswet, een Passende Beoordeling uitgevoerd. Het inrichtingsplan vormt het uitgangspunt voor de Passende Beoordeling.

1.2 Doel van het onderzoek

De voorgenomen ontwikkelingen hebben gevolgen voor de aanwezige natuur. Het doel van de voorliggende rapportage is de toetsing van de voorgenomen ontwikkeling aan de beschermingskaders van de Natuurbeschermingswet. Conform de Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet (LNV, 2005) dient vastgesteld te worden of, en zo ja, onder welke voorwaarden een menselijke activiteit in en rondom een Natura 2000-gebied kan worden toegelaten.

De voorliggende toets geeft in dit kader concreet inzicht in de te verwachten effecten op de instandhoudingsdoelen (habitats en soorten) van het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel en de significantie van deze effecten.

Naast de toets op de Natuurbeschermingswet vindt er een toetsing plaats aan de Flora- en faunawet (hoofdstuk 6), beschermingsregime van de Ecologische hoofdstructuur (hoofdstuk 7) en de Boswet (hoofdstuk 8).

2 Voorgenomen activiteit

2.1 Het plangebied

Om de IJssel bij de flessenhals Deventer meer ruimte te geven, is besloten om op twee plekken nieuwe geulen langs de rivier te graven. Het project Bolwerksplas, De Worp en Ossenwaard ligt op de westoever, tegenover het stadscentrum; het project Keizers-, Stobben- en Olsterwaarden op de oostoever, ten noorden van de stad. Omdat de projecten zo dicht bij elkaar liggen en van invloed zijn op elkaar is besloten om de projecten samen te voegen.

Het plangebied loopt van de Hengforderwaarden in het noorden tot de Bolwerksplas in het zuiden. De ligging van het plangebied is weergegeven in figuur 2-1.

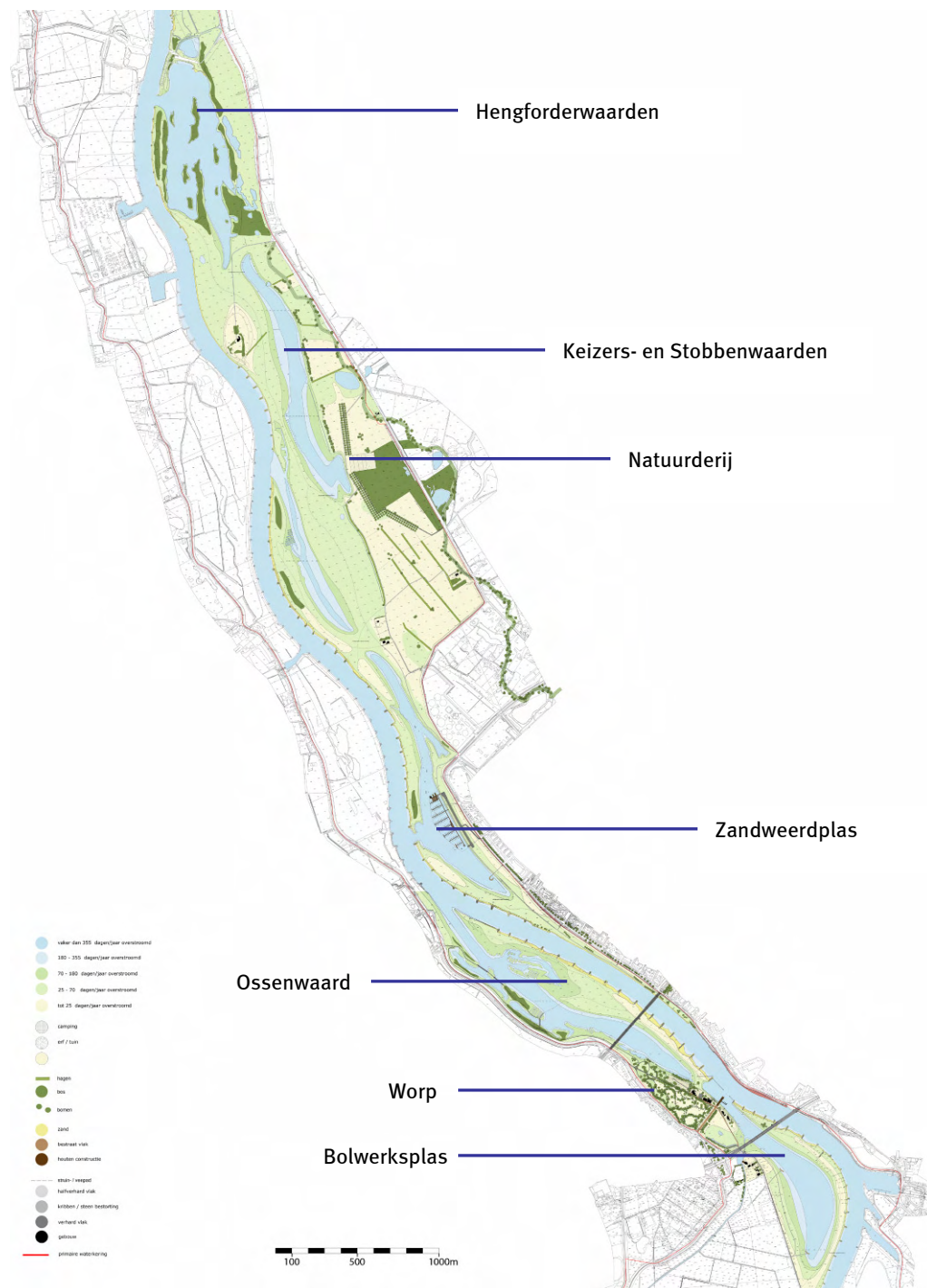
Figuur 2-1: Ligging van het plangebied Ruimte voor de Rivier Deventer (rood kader).

Figuur 2-2: Ligging van het plangebied (bron: google.maps.nl).

2.2 Voorgenomen activiteiten

In deze paragraaf wordt per deelgebied de voorgenomen activiteit beschreven. Door de omvang van het gebied en de bijbehorende maatregelen wordt er een samenvatting gegeven van de voor de Passende Beoordeling relevante maatregelen. Voor de uitgebreide beschrijving wordt verwezen naar het inrichtingsplan (VHP, Royal Haskoning, april 2009). Een overzicht van het gehele plangebied met de benaming van alle deelgebieden is weergegeven in figuur 2-3.

Figuur 2-3: Toponiemenkaart plangebied.

Hengforderwaarden

Inzet van de maatregelen in de Hengforderwaarden is de verbetering van de waterkwaliteit in dit gebied (momenteel eutroof water), het verbeteren van de doorstroming naar, in en vanuit het gebied en het opnemen van het gebied in het landschap en de dynamiek van de rivier en de hanken. Om de bovengenoemde maatregelen te realiseren wordt een open verbinding gecreëerd tussen het water van de IJssel en de Hengforderwaarden. Vermenging met IJsselwater leidt tot een betere waterkwaliteit, dit is wenselijk vanuit de KRW en met het oog op de ruimtelijke kwaliteit. De open verbinding wordt afgesloten door middel van een bollenlijn voor vaarrecreatie. De oeverzone tussen de Hengforderwaarden en de IJssel blijft onvergraven en zal zich

onder extensief begrazingsbeheer verder ontwikkelen tot een half-open natuurlijke oeverwal.

Aan de zuidzijde van het gebied worden de bestaande wateren verlengd en omgevormd tot uiteinden van hanken. Hiervoor wordt een deel van de kades verwijderd, net als alle andere dwars op de stroming liggende restkades in het gebied. Vrijkomende grond wordt gebruikt om de reeds aanwezige eilanden te vergroten. De eilanden zullen begroeid raken met zachthoutoibos.

Voor de aanwezige oibossen geldt een niets-doen beheer. Het wilgenooibos in de oude kleiputten zal zich spontaan mogen ontwikkelen. Dood hout en omvallend hout wordt niet geruimd. Op enkele strategische plaatsen wordt de begroeiing verwijderd.

De bestaande aalscholverkolonie wordt zo veel mogelijk ontzien en zal zich verder kunnen ontwikkelen op het beboste eiland tussen de beide hanken en de uiterwaard, evenals op de nieuwe eilandjes. Het gebied blijft ontoegankelijk, met uitzondering van het pad naar de reeds aanwezige vogelhut, die voor de aanleg van de geulen iets verplaatst zal moeten worden. De Hengforderwaarden blijven in beheer bij Staatsbosbeheer.

Op dit moment wordt de optie overwogen om de Hengforderwaarden tweezijdig aan te takken aan de IJssel. De locatie van de tweede aantakking is weergegeven in figuur 2-4 met een rode pijl. Deze optie wordt in de effectbeschrijving meegenomen.

Figuur 2-4: Voorgenomen ingreep in de Hengforderwaarden (rode pijl geeft mogelijke 2^e aantakking op de IJssel weer).

Keizers- en Stobbenwaarden

De hoge en de lage delen van de Keizers- en Stobbenwaarden worden bijeengebracht in een nieuw landgoed; Keizersrande.

Hoge waarden

De hoge waarden vormen een vernieuwd cultuurlandschap, samengesteld uit weiden, hooilanden, akkers, bos en gaarden. In de huidige situatie bestaan de hoge waarden uit intensieve landbouwgronden.

De initiatiefnemer werkt via gericht beheer toe naar realisatie van een hardhoutooibos dat op termijn ontstaat.

Het merendeel van de bestaande hagen die dwars op de stroomrichting liggen worden verwijderd. Langs en tussen de hagen liggen diverse (onverharde) paden die dit deel van de hoge waard zeer toegankelijk maken.

Natuurderij

Op de hoge waarden wordt een Natuurderij (boerderij/beheerderswoning/landgoed) gevestigd. De Natuurderij is een grondgebonden biologische boerderij met een bedrijfswoning en een aantal publieke functies. Vanuit de Natuurderij zal het landgoed beheerd gaan worden met jongvee, melkvee en ossen.

Lage waarden

De lage delen van de Keizers- en Stobbenwaarden zullen één groot, samenhangend en nagenoeg open graslandgebied vormen met een natuurgericht beheer. Met ossen en jongvee wordt het gebied vanuit de Natuurderij beheerd. Delen worden in het voorjaar ook als hooiland gebruikt. De huidige percelering vervalt.

In de lage uiterwaarden zijn geen recreatieve voorzieningen opgenomen, het gebied zal alleen voor struinwandelingen toegankelijk zijn. In perioden dat het wenselijk is om verstoring te voorkomen (bijvoorbeeld i.v.m. broedvogels) kan (delen van) het gebied afgesloten worden. In het gebied worden twee hanken opgenomen, waarin de bestaande hanken terug te vinden zijn. Enige mate van verruiging zal plaatsvinden in het grasland, hankoevers en oeverwallen. Opgaande begroeiing is beperkt. De enige plaats waar struweelvorming wordt toegestaan is op de landtongen tussen de tweede hank en de IJssel.

De Munnikenhank wordt verlengd en verbreed. De verbreding vindt westwaarts plaats. De oostoever van de Munnikenhank en de daargelegen steilranden blijven in hun huidige vorm gehandhaafd. Deze hank blijft (buiten tijden van hoog water) geïsoleerd van de IJssel. De relatieve isolatie vormt de basis voor de ontwikkeling van natuurwaarden typisch voor een afgesloten hank, waaronder een bijzondere visstand. De geprojecteerde nieuwe, brede en flauwe oevers (1:10) dragen daar aan bij. Zij bieden ruimte aan natte ruigte. Op de oevers rond de uiteinden van de hank zal het ontstaan van struweel via beheer vermeden moeten worden. De Munnikenhank is aan de noordzijde bereikbaar via aan halfverhard pad, onder andere voor vissers.

Een tweede hank (Stobbenhank) wordt gerealiseerd in een bestaande laagte. Doordat er een drempel wordt gerealiseerd is de hank niet toegankelijk voor waterrecreanten. Hierdoor ontstaat een hydrologisch gunstig en ecologisch interessant milieu. Nabij de punt van de landtong zal zand worden afgezet. Naar verwachting zal op de hogere delen zachthoutooibos en mogelijk ook hardhoutooibos ontstaan. Op het overig deel van de landtong zal door maaibeheer en/of begrazing de verruiging moeten worden tegengegaan voor de doorstroming.

Natuurderij

In de 'Toekomstvisie Keizersrande, landgoed aan de IJssel!' (februari 2007) heeft stichting IJssellandschap een ontwikkelingsvisie voor de Keizers- en Stobbenwaarden uitgewerkt. Het IJssellandschap geeft aan dat zij de natuur en het landschap van de Keizers- en Stobbenwaarden in de nabije toekomst integraal wil gaan beheren op basis van het beheerconcept "Boeren voor Natuur". Dit nieuwe beheermodel is gebaseerd op een gesloten bedrijfsvoering. Daarin worden de lage/verlaagde uiterwaarden gebruikt voor extensieve seizoensbegrazing met vleesvee en jongvee. De natuurderij gaat uit van 80 melkkoeien, 80 stuks jongvee, 10 ossen en 10 guste koeien. De hogere uiterwaarden lenen zich voor beweiding door melkvee en ruwvoerwinning (hooiland). Op de binnendijkse gronden worden voedergewassen geteeld. Met dit innovatieve beheermodel wil IJssellandschap het beheer van natuur en landschap tegen geringe maatschappelijk kosten en risico's langdurig organiseren. De agrarische exploitatie staat geheel ten dienste van de ontwikkeling van natuur- en landschapswaarden.

De natuur krijgt kansen doordat de bedrijfsvoering extensieveert.

Die extensivering komt tot stand door het eenvoudige uitgangspunt 'nul-aanvoer'. Het bedrijf mag in het geheel geen meststoffen of veevoerders aanvoeren. Het bedrijf krijgt inkomsten uit de productie van melk en vlees, levering van groene diensten en uit de recreatieve aantrekkelijkheid.

De ligging van de Natuurderij is weergegeven in figuur 2-5.

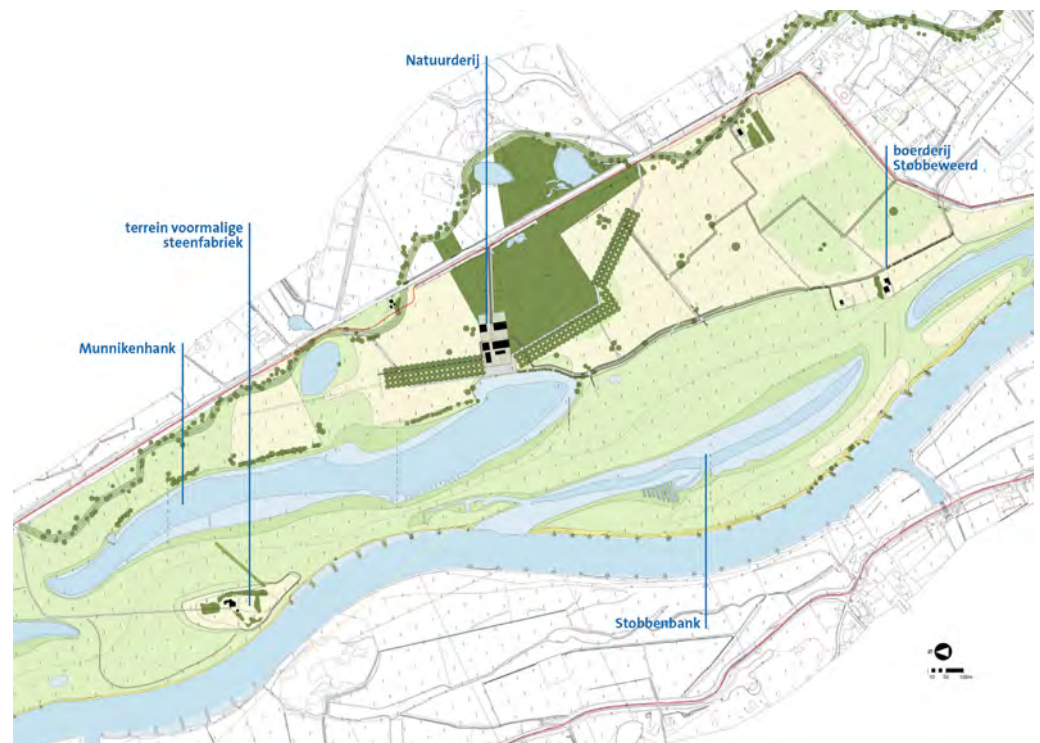

Figuur 2-5: Ligging Natuurderij

De Natuurderij vormt zowel ruimtelijk als qua beheer het centrale punt in het landgoed. Het is de eigentijdse uitbreiding van het landgoed, in de vorm van een grondgebonden biologische boerderij met bedrijfswoning en een aantal publieke functies, zoals (kleinschalige) horeca. Vanuit deze boerderij zal het landgoed beheerd worden. De Natuurderij is geprojecteerd op het grote rivierduin, en is opgenomen in het daar gelegen bos. Op dit duin zijn ook de binnendijkse landhuizen gesticht en met zijn bosrijke karakter vormt het een vanzelfsprekende overgang tussen de binnendijkse en buitendijkse gronden van het landgoed. Het hoge punt biedt een - potentieel - prachtig panorama over de uiterwaarden. Beredeneerd vanuit een goed beheer (en daarmee van het waterbeheer) van de uiterwaarden is een centrale ligging van de Natuurderij cruciaal. Vanuit de boerderij worden zo de loop- en werklijnen beperkt en kan toezicht worden gehouden op de gehele uiterwaard. De Natuurderij betreft een groot bedrijf, met een navenant erf en opstallen. Omdat bij hoog water al het vee zich hier efficiënt moet kunnen verzamelen en op stal gezet moet worden, gaat het in totaal om zo'n 1,5 ha erf en 4.000 m² opstallen. Het erf met haar gebouwen staat in de relatieve luwte van het bestaande bos. De hoogste delen van de Natuurderij zullen naar verwachting eens in de 100 jaar moeten worden ontruimd. Op de lage delen van het erf komen functies die niet altijd hoogwatervrij hoeven te zijn. Er worden bouwkundige oplossingen getroffen om lager staande gebouwen te beschermen tegen het water, en er wordt gewerkt met een goed evacuatieplan voor extreme hoogwatersituaties die slechts 1 tot 2 maal in een mensenleven voorkomen. De toegangsweg naar het erf wordt niet verhoogd. Bij evacuatie zal het vee over de toegangsweg naar de dijk worden geleid en van daar naar een tijdelijke stalruimte worden gebracht.

Er worden een aantal maatregelen genomen om de ammoniakemissie te beperken (zie ook bijlage 1 voor toelichting op deze maatregelen en de effectiviteit ervan):

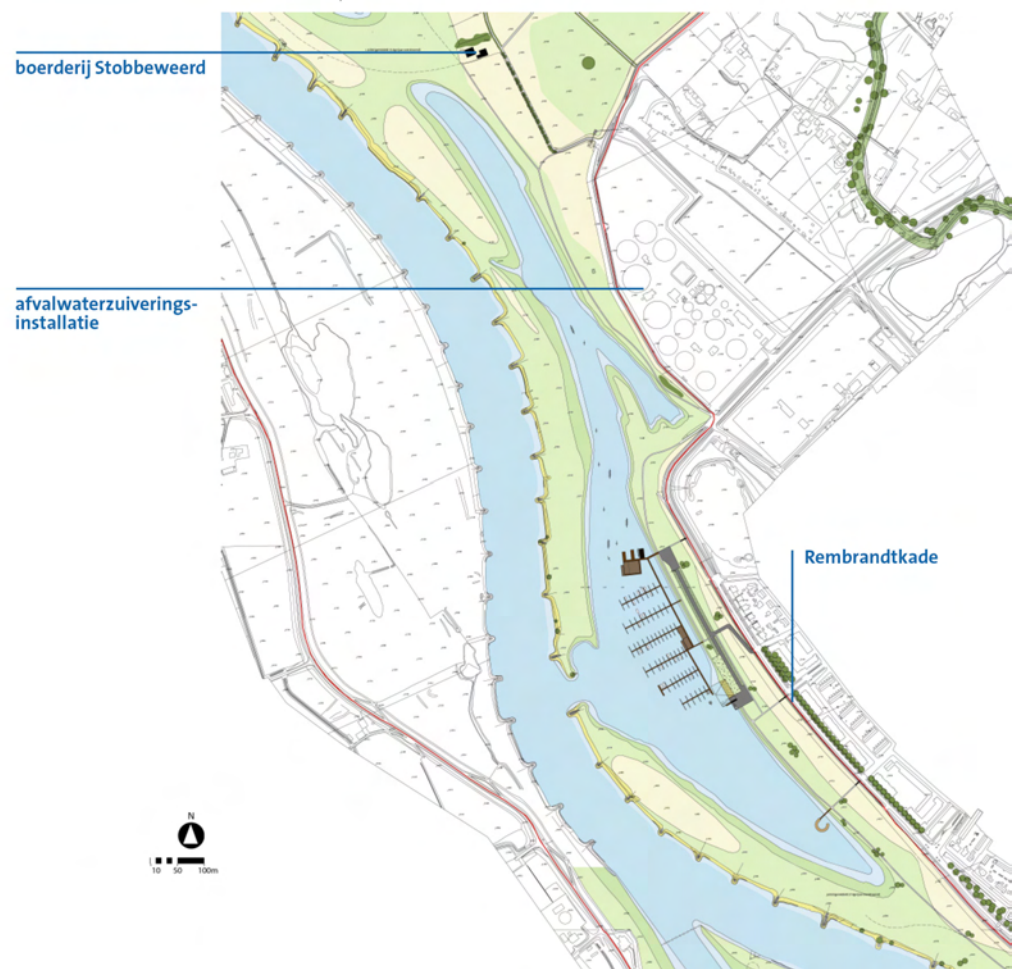
- Natuurgericht boeren (bvn), wat leidt tot een aangepast voederpatroon en koeien met een lagere melkproductie per dier en een natuurlijke cyclus van droogstand in de winter, hetgeen leidt tot minder urine lozingen op het stro en daarmee een lagere stalemissie;
- Het overstappen van het potstalprincipe naar het strobedstal principe met een strobedmanagement van consequente ruime dagelijkse verse stro aanvulling en strobed vervanging om de 2 maanden. De strolaag blijft daardoor beduidend dunner, droger en schoner dan bij een normale potstal.;
- Het vergroten van de verblijfsduur van de dieren in de wei van 175 naar 205 dagen en het verkorten van de duur van de dagelijkse stalgang ten behoeve van melken en voeren tot maximaal 3 uur per dag. Daarbij wordt ook het melkureumgetal met een aangepaste wijze van voeren tot 17 mg ureum per 100 gr meetmelk verlaagd.
- Bij het voeren en de wachtruimte voor de melkstal komt een dichte hellende vloer. Daarmee wordt mest en urine snel afgevoerd naar een drijfmestopslag.

Figuur 2-5: Voorgenomen ingreep in de Keizers- en Stobbenwaarden (let op: noordpijl).

Zandweerdplas

De Zandweerdplas wordt onderdeel van een lange hank met een drempel bij boerderij Stobbeweerd en een opening naar de IJssel op de huidige locatie. De Zandweerdplas is sterk vergroot, ondieper gemaakt en omgevormd tot een brede hank. Hierbij blijven de huidige oevers grotendeels bewaard. Het water biedt ruimte aan waterrecreatie, meer dan voorheen. Oeverrecreatie krijgt de ruimte op de stranden aan de zuidpunt van de plas. In het noordelijk deel ligt het accent op roeien, in het zuidelijk deel op overige watersport. De watersportfaciliteiten liggen bijeen in één complex aan de oostoever. De uiterwaarden zijn voornamelijk open; in het zuidelijk deel is beperkt boombeplanting geprojecteerd. Over de gehele lengte is een (halfverhard) wandelspoor aangelegd. De vegetatie van de landtong aan de zuidkant wordt door begrazing en aanvullend maaibeheer kort gehouden.

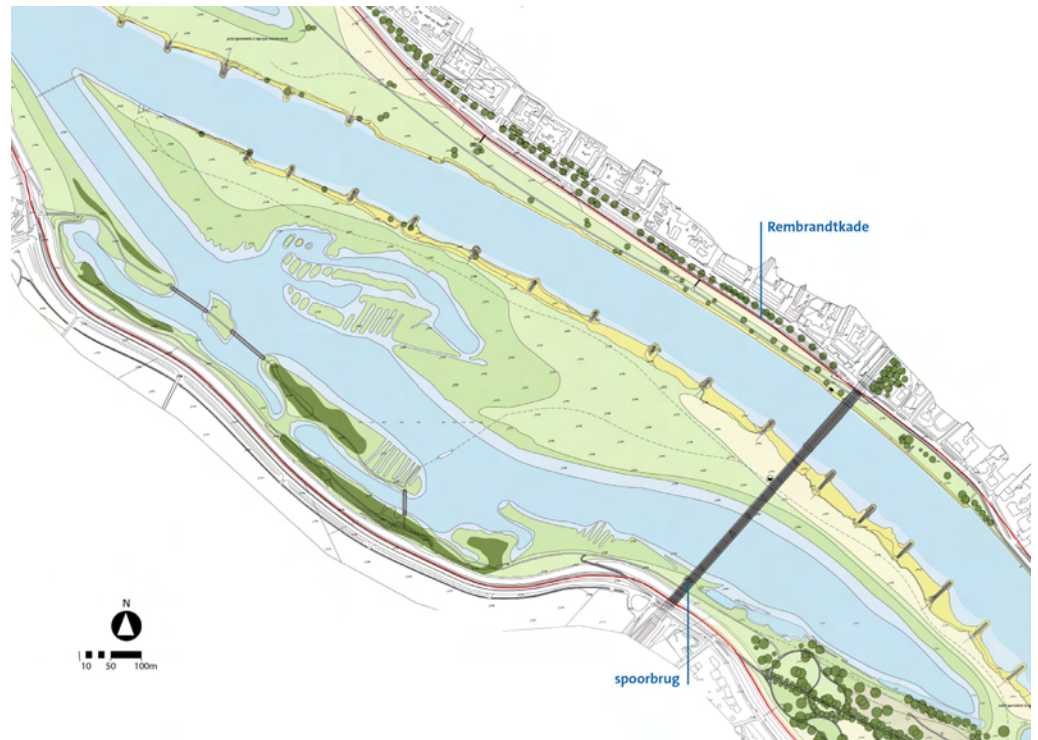

Figuur 2-6: Voorgenomen ingreep bij de Zandweerdplas.

Ossenwaard

De Ossenwaard wordt een lange hank met flauwe oevers waarin bestaande hanken zijn opgenomen. Het westelijk deel van de Ossenwaard zal net als nu veel opgaande begroeiing hebben in de vorm van zachthoutooibos. Begrazing ontbreekt en kap is niet nodig omdat dit deel buiten de belangrijkste stroomlijnen van de IJssel ligt. In de Ossenwaard zijn paden (1 meter breed, half verhard) en bruggetjes opgenomen zodat vanuit het Worpplantsoen gewandeld kan worden.

Het oostelijk deel is open en licht ruig terrein. Het blijft grotendeels open door begrazing en (eventueel) kap. Het gebied is open voor struinen: ten zuiden van de Spoorbrug met hond en ten noorden zonder hond. In het zuidelijk deel zal zand worden afgezet door de IJssel, waardoor er een zandplaat ontstaat.

Figuur 2-7: Voorgenomen ingreep in de Ossenwaard.

Worplantsoen, Worpfront en Melksterweide

Worplantsoen en Worpfront

Voor het Worplantsoen wordt een nieuwe hank gerealiseerd. Het Worplantsoen blijft grotendeels intact en behoudt haar huidige inrichting en functies. Aan de noordoostzijde van de Worp zal ten behoeve van een betere geleiding van uitstromend hoogwater een lange laagte worden gerealiseerd. Enkele bestaande bomen (met name de relatief jonge bomen in de laan) zullen hiervoor gekapt moeten worden.

Melksterweide

De Melksterweide blijft een open veld. Het veld wordt toegankelijk en kan benut worden als speel/lig/wandel weide. Zo worden de recreatieve mogelijkheden uitgebreid in dit meest intensief gebruikte deel van de uiterwaarden.

Figuur 2-8: Voorgenomen ingreep in het Worpplantsoen, Worpfront en Melksterweide.

Bolwerksplas

De Bolwerksplas wordt sterk vergroot, ondieper gemaakt en omgevormd tot een brede hank met flauwe oevers. Het terrein om de plas blijft begraasd zodat de doorstroming voldoende blijft. De punt van de landtong tussen hank en IJssel zal worden verlaagd waardoor de rivier hier weer zand af zal zetten in de vorm van een zandplaat.

Aan de westzijde van de plas ligt een halfverhard pad. In de brede oever liggen twee (kleine) vissteigers. Aan de weg zijn parkeerplaatsen gerealiseerd. Op de plas is vaarrecreatie niet toegestaan: de plas wordt afgesloten door middel van een bollenlijn onder de Wilhelminabrug.

Figuur 2-9: Voorgenomen ingreep in de Bolwerkplas.

2.3 Planning, uitvoering en fasering

De planning voor het project Ruimte voor de Rivier Deventer is als volgt:

- voorjaar 2009 : concept inrichtingsplan klaar + consultatie
- eind 2009 : aanbieden advies aan de staatssecretaris van V&W
- 2009-2011 : formele procedures (met inspraakmogelijkheden)
- 2011-2015 : uitvoering

Het project gaat aanbesteed worden volgens een contractvorm waarbij de uitvoerende aannemer de vrijheid heeft zelf materiaal en methode te kiezen, binnen door de initiatiefnemer en in de vergunning gestelde randvoorwaarden (zie par. 5.6).

In de passende beoordeling wordt uitgegaan van een fasering van de werkzaamheden.

1. Starten met het geschikt maken en beheren van kwartelkoningbiotoop op de hogere delen ten zuiden van het toekomstige hardhoutooibos;
2. Omvorming naar biologische landbouw (stichting IJssellandschap);
3. Uitvoeren van werkzaamheden in de Ossenwaard buiten het broedseizoen om de aanwezige broedvogels te ontzien. De wintergasten en trekvogels kunnen tijdelijk terecht in de Keizers- en Stobbenwaarden, Bolwerksplas en Hengforderwaarden;
4. Uitvoeren van de werkzaamheden in de Hengforderwaarden in de winterperiode om verstoring van de aalscholverkolonie zo veel mogelijk te beperken. De wintergasten die dan verblijven op het open water, kunnen dan terecht in de Keizers- en Stobbenwaarden, Bolwerksplas en delen van de Ossenwaard waar reeds nieuw oppervlaktewater aanwezig is;
5. Vervolgens kunnen in de Keizers- en Stobbenwaarden gefaseerd werkzaamheden worden uitgevoerd.

Het herstel en de ontwikkeling van ecotopen zal na afronding van de terreinbewerking verschillende jaren duren, afhankelijk van het ecotooptype en de abiotische randvoorwaarden. Een kwartelkoningleefgebied zal binnen 1-2 jaar ontstaan indien de abiotische randvoorwaarden goed zijn en het juiste beheer wordt gevoerd. Ontwikking tot een volwassen fase van een zachthoutooibos duurt 20 tot 50 jaar. Binnen het plangebied wordt niet alles vergraven. Een groot deel van het bestaande bos (Hengforderwaarden), oppervlaktewater (Hengforderwaarden, Paardenkolk en deel Munnikenhank) moeras (Ossenwaard) en grasland (hogere delen Keizers- en Stobbenwaard, delen van de Bolswerksplas) blijft behouden, maar krijgt een ander beheer. Dit betekent dat deze ecotopen aanwezig blijven. Er is alleen sprake van een zeer tijdelijke (maximaal enkele maanden tot een jaar) verstoring gedurende de uitvoering van werkzaamheden. Van een langerduriger ongeschiktheid omwille van de ontwikkeling van ecotopen is hier geen sprake. Ook de meer natuurlijke graslanden zullen snel ontstaan bij een gewijzigd beheer.

2.4 Initiatiefnemer

De planvorming voor het Ruimte voor de Rivier project Deventer is uitgevoerd door de gemeente Deventer en de Provincie Overijssel. Na voltooiing van de planvorming is het project overgenomen door het waterschap Groot Salland.

3 Toetsingskader natuurwetgeving

3.1 Inleiding

Het wettelijke toetsingskader is – wat betreft gebiedsbescherming - verankerd in de gewijzigde Natuurbeschermingswet, die op 1 oktober 2005 in werking is getreden (hierna aangeduid als Natuurbeschermingswet).

De bescherming van soorten wordt gereguleerd in de Flora- en faunawet, die in 2002 in werking is getreden. In hoofdstuk 3 tot en met 5 wordt de toetsing aan de Natuurbeschermingswet beschreven. In hoofdstuk 6 vindt de toetsing aan de Flora- en faunawet plaats. De toetsing aan het beschermingsregime voor de EHS en de Boswet is opgenomen in de hoofdstukken 7 en 8.

3.2 De Natuurbeschermingswet

De Natuurbeschermingswet biedt de juridische basis voor de aanwijzing van en de vergunningverlening met betrekking tot te beschermen natuurgebieden. Hierbij worden drie typen gebieden onderscheiden:

- Natura 2000-gebieden. Dit zijn de gebieden die zijn aangewezen als Speciale Beschermingszone (Natura 2000-gebied) in het kader van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn;
- Beschermde natuurmonumenten. Dit zijn de gebieden die onder de oude Natuurbeschermingswet waren aangewezen als Staatsnatuurmonument of Beschermd natuurmonument. De status van Beschermd natuurmonument vervalt als een gebied tevens deel uitmaakt van een Natura 2000 gebied;
- Gebieden die de minister van LNV aanwijst ter uitvoering van verdragen of andere internationale verplichting zoals wetlands.

Het toetsingskader van de Natuurbeschermingswet kent de volgende procedurevarianten:

1. Er is zeker geen kans op effecten: geen vergunningplicht;
2. Er een kans op effecten, maar zeker niet significant: vergunningaanvraag via een verstoringsstoets/ verslechteringstoets;
3. Er is een kans op significante effecten: vergunningaanvraag via Passende Beoordeling (alternatieventoets + dwingende redenen van groot openbaar belang).

Aangezien een significant effect als gevolg van de voorgenomen ontwikkelingen in het project Ruimte voor de Rivier Deventer niet zonder meer kan worden uitgesloten is de voorliggende toets opgesteld in de vorm van een Passende Beoordeling.

Het referentiekader voor de toetsing wordt gevormd door de instandhoudingsdoelen voor de habitats en soorten waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen. Deze zijn opgenomen in de ontwerp-aanwijzingsbesluit zoals door LNV gepubliceerd (www.minlnv.nl).

3.2.1 **Begrenzing Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel**

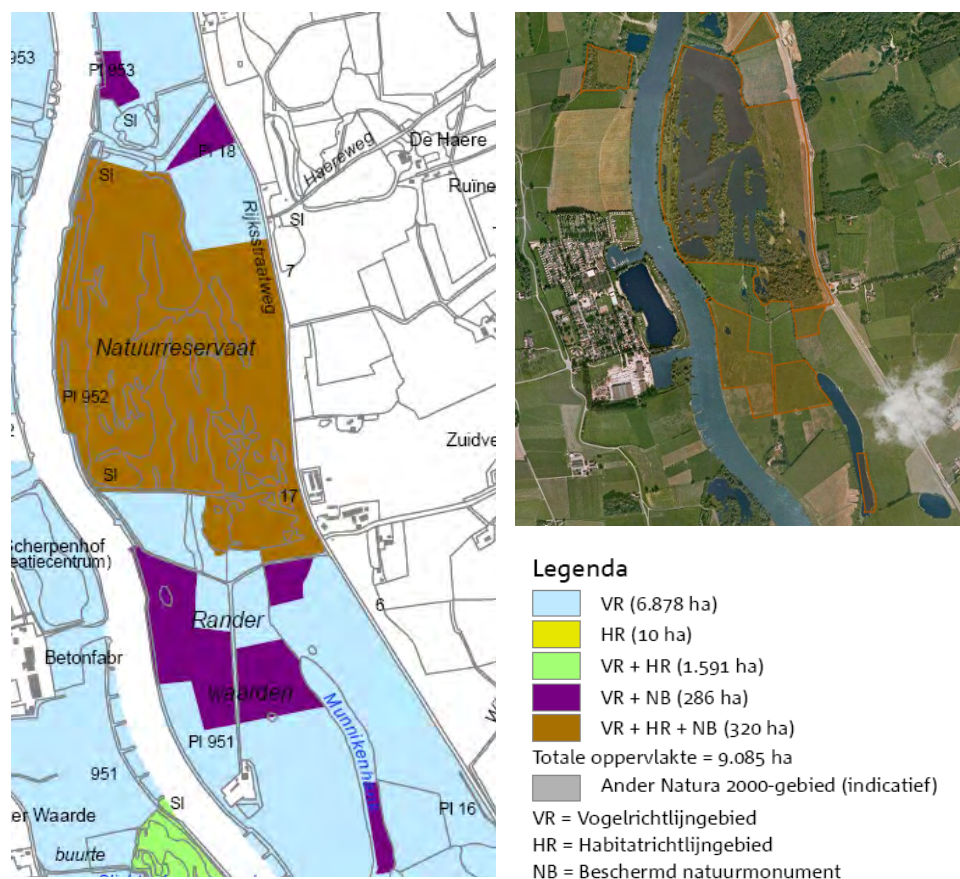
De begrenzing van het Natura 2000-gebied ter hoogte van het plangebied is weergegeven in figuur 3-1 (LNV, 2009). De begrenzing van het Staats- en Beschermd natuurmonument Hengforderwaarden valt geheel binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied. Voor de begrenzing van Natura 2000-gebieden geldt dat bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen geen deel uit maken van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in het (ontwerp-) besluit expliciet van is afgeweken. Dergelijke afwijkingen zijn niet opgenomen in het ontwerpbesluit van het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel. De vaargeul in de IJssel is niet begrensd als Natura 2000-gebied.

Figuur 3-1: Ligging Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel (geel kader).

Beschermd Natuurmonument Hengforderwaarden

Het Beschermd Natuurmonument 'Hengforderwaarden' valt binnen de grenzen van het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel. De IJsseluiterwaarden waren aangewezen als een staatsnatuurmonument. De natuurwetenschappelijke waarden en het natuurschoon zijn per deelgebied, o.a. Hengforderwaarden, beschreven. Deze aanwijzingsbesluiten vervallen voorzover deze binnen een aangewezen Natura 2000-gebied vallen (Dit is het geval voor de Hengforderwaarden binnen het plangebied). De uiterwaarden van de IJssel zijn als aangewezen als Speciale Beschermingszone in het kader van de Vogelrichtlijn (besluit van 24 maart 2000). In de Natuurbeschermingswet is aangegeven dat deze aanwijzing onderdeel uitmaakt van de aanwijzing conform art. 10a.

Figuur 3-2: Ligging van het (vervallen) Beschermd Natuurmonument Hengforderwaarden (bron: www.minlnv.nl & google maps).

3.2.2 Habitats en soorten Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel

In tabel 3-1 zijn de instandhoudingsdoelen voor de aangewezen soorten en habitats in het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel (ontwerp aanwijzingsbesluit) weergegeven.

Tabel 3-1: Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel.

Habitattype	Instandhoudingsdoelstelling
H3150 Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
H3260 Beken en rivieren met waterplanten	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit beken en rivieren met waterplanten, grote fonteinkruiden (subtype B).
H3270 Slikkige rivieroeveren	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
H6120 Stroomdalgraslanden *	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
H6430 Ruigten en zomen	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit ruigten en zomen, moerasspirea (subtype A) en ruigten en zomen, harig wilgenroosje (subtype B), uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit ruigten en zomen, droge bosranden (subtype C).
H6510 Glanshaver- en vossenstaarthooilanden	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
H91E0 Vochtige alluviale bossen*	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, zachthoutooibossen (subtype A), uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, essen-iepenbossen

(subtype B)

H91F0 Droge
hardhoutoibossen

Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Habitatsoort	Instandhoudingsdoelstelling
H1134 Bittervoorn	Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
H1145 Grote Modderkruiper	Uitbreiding verspreiding en verbetering omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
H1149 Kleine Modderkruiper	Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
H1163 Rivierdonderpad	Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
H1166 Kamsalamander	Uitbreiding verspreiding, omvang en verbetering kwaliteit leefgebied, uitbreiding populatie.
H1337 Bever	Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
Broedvogel	Instandhoudingsdoelstelling
A017 Aalscholver (b)	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 280 paren.
A119 Porseleinhoen (b)	Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.
A122 Kwartelkoning (b)	Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 60 paren.
A197 Zwarte Stern (b)	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 50 paren.
A229 IJsvogel (b)	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 10 paren.
Niet broedvogel	Instandhoudingsdoelstelling
A005 Fuut	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 220 vogels (seizoensgemiddelde).
A017 Aalscholver	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 550 vogels (seizoensgemiddelde).
A037 Kleine zwaan	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie met gemiddeld 70 vogels (seizoensgemiddelde).
A038 Wilde zwaan	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 30 vogels (seizoensgemiddelde).
A041 Kolgans	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 16.700 vogels (seizoensgemiddelde).
A043 Grauwe gans	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 2.600 vogels (seizoensgemiddelde).
A050 Smient	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 8.300 vogels (seizoensgemiddelde).
A051 Krakeend	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 100 vogels (seizoensgemiddelde).
A052 Wintertaling	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 380 vogels (seizoensgemiddelde).
A053 Wilde eend	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 2.600 vogels (seizoensgemiddelde).
A054 Pijlstaart	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 50 vogels (seizoensgemiddelde).
A056 Slobeend	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 90 vogels (seizoensgemiddelde).
A059 Tafeleend	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 450 vogels (seizoensgemiddelde).

A061 Kuifeend	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 690 vogels (seizoensgemiddelde).
A068 Nonnetje	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 20 vogels (seizoensgemiddelde).
A125 Meerkoet	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 3.600 vogels (seizoensgemiddelde).
A130 Scholekster	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 210 vogels (seizoensgemiddelde).
A142 Kievit	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 3.400 vogels (seizoensgemiddelde).
A156 Grutto	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 490 vogels (seizoensgemiddelde).
A160 Wulp	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 230 vogels (seizoensgemiddelde).
A162 Tureluur	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 30 vogels (seizoensgemiddelde).

Complementaire doelen: habitattypen

H3150 Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden	Uitbreiding en verbetering kwaliteit.
H3270 Slikkige rivieroever	Uitbreiding en verbetering kwaliteit.
H6120 Stroomdalgraslanden	Uitbreiding en verbetering kwaliteit.
H91E0 Vochtige alluviale bossen	Uitbreiding en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, zachthoutoibossen (subtype A).
H91F0 Droge hardhoutoibossen	Uitbreiding en verbetering kwaliteit

Complementaire doelen: soorten

H1145 grote modderkruiper	Uitbreiding verspreiding, omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
H1166 Kamsalamander	Uitbreiding verspreiding, omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
H1337 Bever	Uitbreiding verspreiding, omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

* prioritaire habitattypen

3.2.3 Toetsingscriteria

Op grond van de Natuurbeschermingwet moeten de effecten van voorgenomen activiteiten worden getoetst aan de instandhoudingsdoelen. Daarbij wordt beoordeeld of de effecten voorzover aan de orde in combinatie met andere plannen en projecten mogelijk significant zijn. De toetsingscriteria worden hieronder nader toegelicht.

Gunstige staat van instandhouding

In kader 1 is weergegeven wat wordt verstaan onder gunstige staat van instandhouding conform de Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet (LNV, 2005).

Kader 1. Tekst en uitleg over het begrip “gunstige staat van instandhouding” uit Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet (LNV 2005).

De ‘staat van instandhouding’ van een natuurlijke habitat wordt als ‘gunstig’ beschouwd wanneer:

- het natuurlijke verspreidingsgebied van de habitat en de oppervlakte van die habitat binnen dat gebied stabiel zijn of toenemen, en
- de voor behoud op lange termijn nodige specifieke structuur en functies bestaan en in de afzienbare toekomst vermoedelijk zullen blijven bestaan, en
- de staat van instandhouding van de voor dat habitat typische soorten gunstig is.

De ‘staat van instandhouding’ voor een soort wordt als ‘gunstig’ beschouwd wanneer:

- uit populatiedynamische gegevens blijkt dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbare component is van de natuurlijke habitat waarin hij voorkomt, en dat vermoedelijk op lange termijn zal blijven, en
- het natuurlijke verspreidingsgebied van die soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd lijkt te zullen worden, en
- er een voldoende grote habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op lange termijn in stand te houden.

Significantie

In kader 2 wordt het begrip significantie uitgelegd en besproken hoe er mee om wordt gegaan in de Passende Beoordeling.

Kader 2. Leidraad bepaling significantie. Steunpunt Natura 2000, 2009).

Het begrip 'significant' staat centraal in de toepassing van het beschermingsregime voor Natura 2000-gebieden bij de vergunningverlening. Het begrip significantie is niet nader in de Europese Habitatrichtlijn en, ter uitvoering daarvan, de Natuurbeschermingswet geconcretiseerd. De 'leidraadbepaling significantie' geeft een aantal handvatten voor invulling van het begrip.

De handvatten die worden geboden nemen een meer algemene benaderingswijze als vertrekpunt: indien als gevolg van een ingreep de toekomstige oppervlakte habitat of leefgebied, aantal van een soort dan wel kwaliteit van een habitat lager zal worden dan zoals bedoeld in de instandhoudingsdoelstelling, dan kan sprake zijn van significante gevolgen.

Dit kan in ieder geval anders liggen indien:

- de afname minder dan de minimum-oppervlakte van het habitatype is, er is dan per definitie geen sprake van een meetbare afname;
- wanneer het effect opgevangen kan worden in de natuurlijke fluctuaties, door de veerkracht van het gebied;
- in geval van specifieke bijzonderheden en milieukenmerken.

Daarnaast moeten de kwantitatieve instandhoudingsdoelstelling niet als een absolute norm worden gezien, waarvan nooit kan worden afgeweken. Indien een activiteit tot gevolg heeft dat het na testreven aantal van een soort afneemt, vormt dit weliswaar een belangrijke graadmeter voor het al dan niet significant zijn van de effecten van die activiteit. Echter, de specifieke kenmerken van de activiteit, dan wel de specifieke omstandigheden van het gebied kunnen maken dat ondanks de afname toch geen sprake is van mogelijke significante gevolgen.

Maatwerk op gebiedsniveau kan

dus tot een andere conclusie leiden, hetgeen in de leidraad wordt beschreven.

Het bovenstaande impliceert dat aan het begrip significantie door de toetser op projectniveau invulling moet worden gegeven. Voor het bepalen of een effect significant is wordt gekeken of de soort of habitat in de huidige situatie onder, op of boven het instandhoudingsdoel op het moment van aanwijzing bevindt. De significantie wordt

beoordeeld op basis van berekeningen, literatuur en expert-judgement aan de hand van vooraf bepaalde kwantitatieve en kwalitatieve beoordelingscriteria.

De beoordelingscriteria omvatten:

Habitattypen

- Oppervlakteverlies in relatie tot de totale oppervlakte van het betreffende habitat
- Mogelijkheden voor herstel ter plaatse;
- De huidige staat van instandhouding van het betreffende habitattype.

Broedvogels

- Aantal broedparen ter plaatse van het plangebied in relatie tot het aantal broedparen in het Natura 2000-gebied c.q. concept-instandhoudingsdoelen;
- Oppervlakteverlies van leefgebied in relatie tot de totale oppervlakte van het betreffende Natura 2000-gebied en omgeving.

Niet-broedvogels

- Aanwezigheid vogels in het plangebied in relatie tot het aantal vogels in het Natura 2000-gebied c.q. concept-instandhoudingsdoelen;
- Oppervlakteverlies leefgebied in relatie tot de totale oppervlakte van het betreffende Natura 2000-gebied en omgeving;
- Het foerageergedrag overdag of 's nachts;
- Ontwikkeling (trend) van de populaties (zowel binnen het Natura 2000-gebied als landelijk).

Overig kwalificerende soorten

- Verlies/aantasting van de groeiplaats/leefgebied in relatie tot de populatie binnen het Natura 2000-gebied c.q. concept-instandhoudingsdoelen.
- Mogelijkheden voor natuurlijk herstel van de populatie.
- Ontwikkeling (trend) van de populaties (zowel binnen het Natura 2000-gebied als landelijk).

Cumulatieve effecten

Bij het bepalen of de activiteit (significante) gevolgen kan hebben, moet ook rekening worden gehouden met de zogenaamde cumulatieve effecten. Hiervan is sprake als in of rondom een Natura 2000-gebied andere projecten en plannen plaatsvinden die in combinatie met de voorgenomen activiteit mogelijk schadelijk zijn voor de natuurlijke kenmerken van het gebied. Onderscheid dient gemaakt te worden naar de verschillende stadia (besluitvorming en uitvoering) van projecten of plannen, waarmee ook tijdens de beoordeling op verschillende wijze rekening dient te worden gehouden (LNV, 2005, zie kader 3).

Kader 3. Plannen waarmee rekening moet worden gehouden bij de beoordeling van cumulatieve effecten conform de Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet (Ministerie van LNV 2005)

- Voltooide plannen en projecten: hoewel reeds voltooide plannen en projecten niet direct hoeven te worden meegenomen, zijn er gevallen voorstelbaar waarbij dat wel moet, met name indien zij blijvende gevolgen voor het gebied hebben en er aanwijzingen bestaan voor een patroon van geleidelijke teloorgang van de natuurlijke kenmerken van het beschermde gebied.
- Goedgekeurde maar nog niet voltooide plannen en projecten: als deze zijn goedgekeurd, maar nog niet voltooid moeten deze volledig in de beoordeling worden meegenomen.

3.3 Beleidskader Natura 2000 en stikstof voor veehouderijen

Doel van het beleidskader

Het stikstofbeleid van de provincie Overijssel heeft tot doel om evenredig bij te dragen aan de vermindering van stikstofdepositie die ecologisch gezien nodig is om achteruitgang van instandhoudingsdoelen tegen te gaan. Door een totaalaanpak voor veehouderijen, die per gebied voldoende moet bijdragen aan de ecologische doelstelling, wordt individuele activiteiten die passen binnen deze context een zware onderzoeksplicht ontnomen.

Vooruitlopend op de beheerplannen zijn alle projecten van veehouderijen vergunningsplichtig. In het beleidskader is vastgelegd onder welke voorwaarden vergunningen op grond van de Natuurbeschermingswet kunnen worden verleend. De aanpak zoals beschreven in het beleidskader vormt het uitgangspunt voor de beschrijving van de effecten van de Natuurderij.

Voorwaarden voor nieuwvestiging van veehouderijen

Bij nieuwvestiging (bedrijfsverplaatsing naar locatie waar nu nog geen bedrijf is) geldt het volgende: Voor wat betreft de te nemen maatregelen dient eerst bepaald te worden of de depositie van het bedrijf op de nieuwvestigingslocatie onder of boven de drempelwaarde ligt. De drempelwaarde is vastgesteld op 1% van de kritische depositiewaarde.

De voorwaarden voor de ontwikkeling van veehouderijen zijn verschillend voor bedrijven boven en onder de drempelwaarde. Bij een uitvoering van een project wordt een vergunning of vrijstelling verleend onder de volgende voorwaarden:

Veehouderijen met een depositie onder de drempelwaarde

Uitgangspunt is dat door de uitvoering van projecten van veehouderijen de totale emissie van alle veehouderijen met een directe depositie niet mag toenemen. Hiervoor worden de volgende voorwaarden gesteld:

- a. bij toetsing van een bedrijf aan de Natuurbeschermingswet wordt het emissieplafond per bedrijf verlaagd tot het gecorrigeerd emissieplafond.
- b. Om de ontwikkeling naar de nieuwe situatie te borgen, mag eenmalig tot maximaal 50% van de emissiereductie ten gevolge van het gecorrigeerde emissieplafond worden benut voor bedrijfsontwikkeling.
- c. bij plannen en projecten waarbij uitbreiding van het aantal dieren aan de orde is – een uitbreiding van een stal of de bouw van een nieuwe stal- dienen verdere toenames van emissie ten opzichte van het gecorrigeerde emissieplafond met in achtneming van de hierboven beschreven overgangsregeling, worden door techniek en/of externe en/of interne saldering teniet gedaan.
- d. In 2028 moet het gehele bedrijf voldoen aan de emissienormen “einde derde beheerplanperiode” zoals weergegeven in tabel 4 van het beleidskader.

Veehouderijen met een depositie boven de drempelwaarde

- a. bij toetsing van een bedrijf aan de Natuurbeschermingswet wordt het emissieplafond per bedrijf verlaagd tot het gecorrigeerd emissieplafond.
- b. bij plannen en projecten waarbij uitbreiding van het aantal dieren aan de orde is – een uitbreiding van een stal of de bouw van een nieuwe stal- ‘emissiewaarde derde beheerplanperiode’ toepassen over de uitbreiding (emissiewaarde tabel 4).
- c. Indien ondanks de toepassing van techniek de depositie stijgt, dient deze toename teniet gedaan te worden door interne en/of externe saldering. Toenames van depositie worden op habitattype niveau gesaldeerd.
- d. in 2028 is ‘emissiewaarde derde beheerplanperiode’ per dierplaats toegepast over de gehele bedrijfsvoering (emissiewaarde tabel 4 van het beleidskader).
- e. er ontstaat geen piekbelasting: de depositie die wordt veroorzaakt op habitattypen is minder dan 50 % van de kritische depositiewaarde.

Toetsing op niveau habitattypen

De Natuurbeschermingswet vereist dat altijd wordt getoetst aan de instandhoudingsdoelstellingen. Bij salderen boven de drempelwaarde is het van belang dat de situatie voor een instandhoudingsdoelstelling verbetert. Dit leidt er toe dat binnen een Natura 2000 gebied een depositietoename op een bepaald deel van een habitattype mag worden verrekend met een verbetering op een ander deel van dit habitattype. Per saldo moet de situatie voor een habitattype verbeteren. Het is niet mogelijk om een toename op een habitattype te verrekenen met de afname op een ander habitattype. Als bijvoorbeeld de depositie op droge heide op een bepaald punt toeneemt, maar op een groter deel in het Natura 2000 gebied de depositie op droge heide daalt, dan mag dat worden verrekend. Als de depositie op droge heide daalt, maar de depositie op bijvoorbeeld blauwgrasland stijgt kan dat onderling niet worden verrekend.

3.4 Flora- en faunawet

Zie hoofdstuk 6, paragraaf 6.2

3.5 EHS

Zie hoofdstuk 7, paragraaf 7.1

3.6 Boswet

Zie hoofdstuk 8, paragraaf 8.2

4 Aanwezige habitats en soorten

4.1 Inleiding

Met betrekking tot de instandhoudingsdoelstellingen wordt onderscheid gemaakt in habitats, vogels en overige soorten. Het voorkomen is inzichtelijk gemaakt door middel van de voor dit project uitgevoerde veldinventarisaties (Altenburg en Wymenga, 2007), algemene veldinventarisaties in het kader van lopende monitoringsprojecten, relevante literatuur, achtergrondstudies, informatie op websites en gebiedsdeskundigen.

Het gebied waarin is geïnventariseerd volgt de grenzen van het plangebied. Door de grote oppervlakte van het Natura 2000- gebied Uiterwaarden IJssel kan het voorkomen dat in de instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen zijn opgenomen die niet in het plangebied voorkomen. Om een volledig beeld te geven wordt van alle instandhoudingsdoelen aangegeven of, en zo ja, waar ze in het plangebied voorkomen.

4.2 Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel

Korte gebiedsbeschrijving

Het gebied Uiterwaarden IJssel omvat het systeem van de rivier de IJssel, inclusief aanliggende oeverwallen en komgronden. Het karakteristieke rivierenlandschap is ontstaan in een periode dat de rivier een veel groter deel van de waterafvoer verzorgde en de monding nog een echte delta was. De IJssel is een zijtak van de Rijn en loopt van Arnhem tot aan het IJsselmeer. De IJssel neemt in perioden van hoge afvoer 1/6 deel van de Rijnafvoer voor haar rekening. In perioden met lage afvoer wordt het water op peil gehouden door de stuw in de Nederrijn. Vooral gedurende het winterhalfjaar zijn grote delen van de uiterwaarden geïnundeerd waarbij overstromingsduur en –frequentie sterk kunnen variëren. Het karakter van de rivier verschilt sterk: in de bovenloop snijdt de rivier door de stuwwal en daarbij zijn in het verleden brede meanders (kronkelwaarden) gevormd, in het middendeel stroomt de rivier tussen relatief smalle, hoog gelegen uiterwaarden en in het benedendeel krijgt de rivier een deltakarakter, daterend uit de periode voor de afsluiting van het IJsselmeer. Er zijn grote verschillen in het buitendijkse gebied, verschillen in hoogteligging, afwisseling tussen smalle en brede delen en tussen dichte kleinschalige en grote open delen. Kenmerkend is de inbedding in en relaties met de omgeving: locaties met kwel, beken die in het IJsseldal uitmonden, landgoederen en de relaties in grondgebruik tussen binnen en buitendijks gebied. De rivier vormt een dynamisch systeem, een samenspel tussen natuurlijke processen en menselijk ingrijpen. De voorkomende habitats en soorten zijn deels ontwikkeld als gevolg van de landschapsvormende processen die in het verleden hebben plaats gevonden en nu niet meer plaats vinden. Zandige kalkrijke oeverwallen en rivierduinen worden afgewisseld met kleiige, vlakke stroomdalen. Het landschap wordt gekenmerkt door veel grasland en daartussen een kleinschalige afwisseling van landschapselementen, zoals kolken, hanken of strangen, bosschages, verspreide bomen en heggen, moerasstroken en rietzomen, zandoevers en stroomrichels en plaatselijk zand- en kleiwinplassen. Hier en daar staan oude steenfabrieken. Een aantal vrijwel onvergraven en reliëfrijke uiterwaarden zoals Cortenoever, Rammelwaard, Ravenswaard en Scherenwelle, vormt een kleinschalig oud cultuurlandschap met daarin stroomdalgraslanden, kievitsbloemhooilanden en glanshaverhooilanden. In andere reliëfrijke delen en gebieden die aansluiten op de zandgronden komt hardhoutooibos voor. Nieuw gegraven nevengeulen en bestaande strangen kunnen dienen als paai-, rust- en opgroeigebied

voor riviervissen die hoofdzakelijk in de hoofdgeul voorkomen. De IJssel verbindt een aantal natuurgebieden met elkaar: de natuurgebieden langs de rivieren, in de Gelderse Poort en bovenstrooms langs de Rijn in het zuiden; de laagveenmoerassen van Noordwest Overijssel in het noorden; de Randmeren en het Ketelmeer met aansluiting op het IJsselmeer in het westen.

4.3 Aanwezige habitattypen

Door de provincie Overijssel is in het kader van de voorbereiding van het beheerplan voor het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel een concept habitattypenkaart opgesteld (april 2009). Doordat het plangebied slechts een klein gedeelte uitmaakt van het gehele Natura 2000-gebied is in figuur 4-1 een uitsnede van het plangebied weergegeven. In onderstaande paragrafen wordt per habitatype aangegeven of deze in het plangebied voorkomt en wordt er een korte beschrijving van het habitatype gegeven.

H3150 Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden

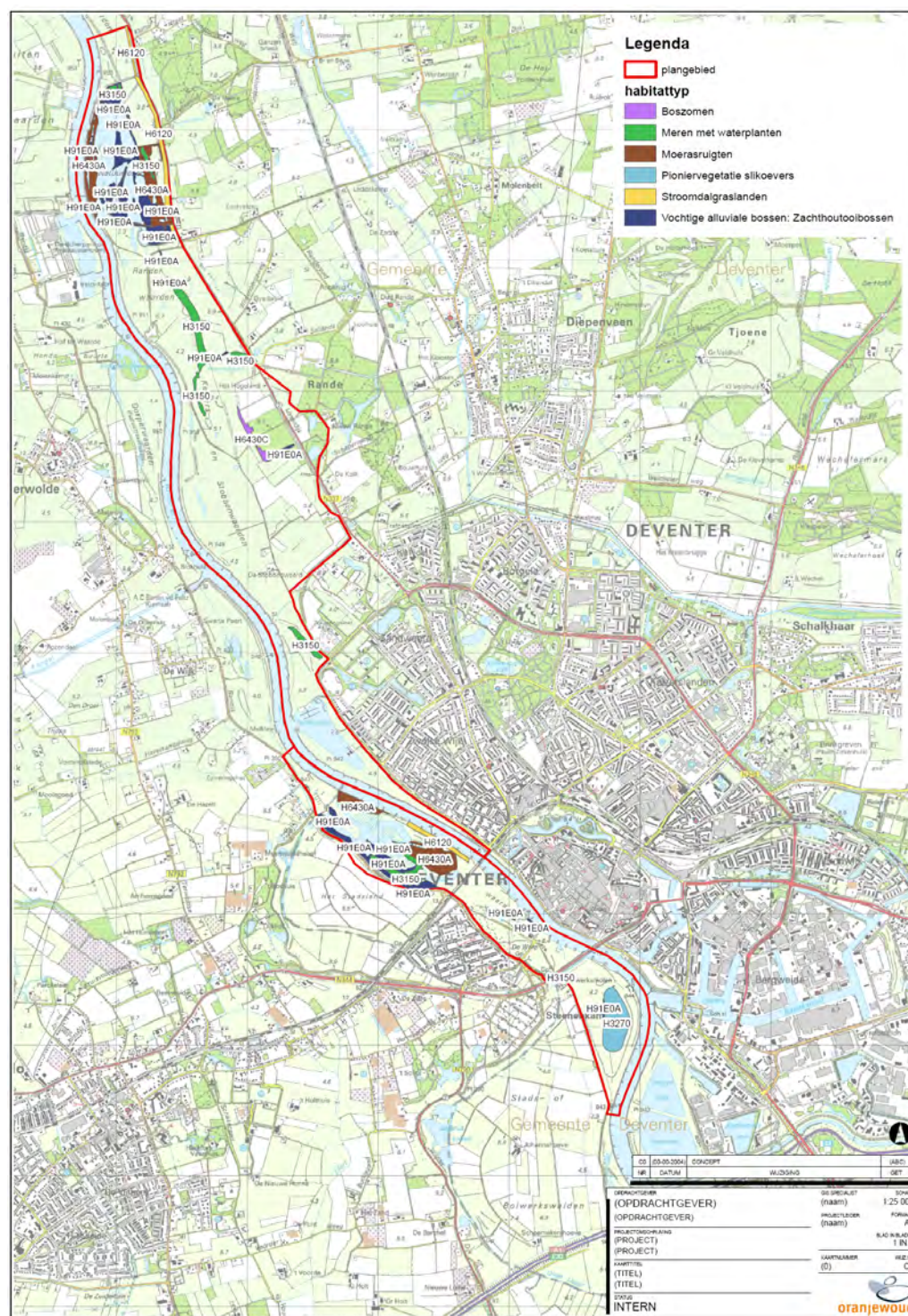
Het gebied Uiterwaarden IJssel levert binnen het Natura 2000-landschap rivierengebied de beste perspectieven voor uitbreiding van het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden. Dit is van belang voor de spreiding van het habitatype over verschillende landschappen. Het betreft hier één van de zeer weinige uiterwaarden waar, naast begroeiingen met blaasjeskruid en/of fonteinkruiden, ook plaatselijk krabbenscheer wordt aangetroffen tussen de drijvende waterplanten. In het plangebied komt dit habitatype voor in de hanken in de Keizers- en Stobbenwaarden, Hengforderwaarden en de Ossenwaard met een totale oppervlakte van 21 hectare. De kwaliteit van dit habitatype in het plangebied is matig/basaal (bron: concept habitattypenkaart provincie Overijssel).

H3260 Beken en rivieren met waterplanten

Het habitatype beken en rivieren met waterplanten, grote fonteinkruiden (subtype B) is aanwezig in betrekkelijk luwe delen (zoals tussen kribvakken) tussen Zwolle en de IJsselmonding. Het habitatype komt verder alleen voor in de Biesbosch. Het Natura 2000-gebied is van grote betekenis voor het habitatype, dat kan worden uitgebreid bij de aanleg van nevengeulen. In het plangebied komt dit habitatype niet voor.

H3270 Slikkige rivieroever

Het habitatype slikkige rivieroever komt thans over een geringe oppervlakte voor in het Natura 2000-gebied, deels in natuurontwikkelingsgebieden. Het habitatype verkeert landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding. Het habitatype slikkige rivieroever is mede van betekenis voor een aantal vogelsoorten. Op de concept habitattypenkaart wordt de gehele Bolwerksplas aangeduid als habitatype H3270 met 7,5 hectare. In de vegetatiekartering van Altenburg en Wymenga (2007) komt dit habitatype niet voor. De Bolwerksplas staat hier aangeduid als open water. Logischerwijs worden alleen de oevers van de Bolwerksplas aangemerkt als habitatype H3270.

Figuur 4-1: Concept habitattypenkaart (bron: provincie Overijssel).

H6120 Stroomdalgraslanden*

Uiterwaarden IJssel is één van de gebieden die een grote bijdrage leveren voor het habitattype stroomdalgraslanden. Nederland is voor dit habitattype internationaal van zeer groot belang. Het habitattype verkeert in een zeer ongunstige staat van instandhouding. Op enkele plaatsen is het habitattype stroomdalgraslanden in dit gebied goed ontwikkeld. Op een aantal plekken kan de kwaliteit worden verbeterd en zijn mogelijkheden aanwezig om het oppervlakte uit te breiden. De stroomdalgraslanden in het plangebied bevinden zich ten noordwesten van de Ossenwaard en ten westen van de

Hengforderwaarden (totale oppervlakte 14,5 hectare). De stroomdalgraslanden in het plangebied zijn gekwalificeerd als matig/goed (bron: concept habitattypenkaart provincie Overijssel).

H6430 Ruigten en zomen (Subtype A en B)

Het habitatype ruigten en zomen komt lokaal voor in moerassige laagten, natuurontwikkelingsgebieden en bij de IJsselmonding. Het gebied is thans vooral van betekenis voor ruigten en zomen, harig wilgenroosje (subtype B), dat in de riviermonding onder meer voorkomt in de vorm van rivierkruiskruid. Daarnaast komen de habitattypen ruigten en zomen, moerasspirea (subtype A) en ruigten en zomen, droge bosranden (subtype C) voor. In samenhang met de verdere ontwikkeling van het habitatype H91F0 droge hardhoutooibossen kunnen begroeiingen van het habitatype ruigten en zomen, droge bosranden (subtype C) zich verder ontwikkelen, bijvoorbeeld in de omgeving van het Zalkerbos. Het gebied Uiterwaarden IJssel is één van de vijf gebieden die een bijdrage levert voor de instandhouding van dit subtype. In het Rivierengebied levert verder het gebied Gelderse Poort een bijdrage. In het plangebied komen alleen subtype A en C. Subtype A bevindt zich in de Ossenwaard en in de Hengforderwaarden. Subtype C bevindt zich op de hoge gronden van de Keizers- en Stobbenwaarden (totale oppervlakte van 18,5 hectare). De aanwezige oppervlakte van dit habitatype in het plangebied is gekwalificeerd als goed (bron: concept habitattypenkaart provincie Overijssel).

H6510 Glanshaver- en vossenstaarthooilanden

Uiterwaarden IJssel herbergt enkele van de meest uitgestrekte en fraaiste voorbeelden van het habitatype glanshaver- en vossenstaarthooilanden, glanshaver (subtype A), terwijl op één locatie ook de zeldzame kievitsbloemhooilanden voorkomen (glanshaver- en vossenstaarthooilanden, vossenstaart (subtype B)). Binnen het gehele Natura 2000-gebied bestaan vooral mogelijkheden voor uitbreiding van glanshaverhooilanden, de mogelijkheden voor uitbreiding kievitsbloemhooilanden zijn meer beperkt. In het plangebied komen beide habitattypen niet voor. In de vegetatiekartering van A & W (2007) zijn soorten van glanshaver- en vossenstaarthooilanden plaatselijk waargenomen tegen de dijk in het zuidelijk deel van de Keizer- en Stobbenwaarden ter hoogte van de Worp.

H91E0 Vochtige alluviale bossen*

Het habitatype komt met name in de Duursche Waarden voor in de vorm van zachthoutooibossen (subtype A). Er wordt in dit gebied voorrang gegeven aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor stroomdalgraslanden (H6120) en glanshaver- en vossenstaarthooilanden (H6510) boven uitbreiding oppervlakte van vochtige alluviale bossen. Dit mede met het oog op foerageergebied voor ganzen. Voor vochtige alluviale bossen, essen-iepenbossen (subtype B) is uitbreiding van oppervlakte en verbetering van kwaliteit van belang voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding. Dit kan samen met habitatype H91F0 droge hardhoutooibossen gebeuren. Nederland is voor dit bostype van zeer groot belang. Het type komt over slechts kleine oppervlaktes voor. De Uiterwaarden IJssel is één van de beste gebieden om voor vochtige alluviale bossen, essen-iepenbossen (subtype B) uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit te realiseren. In het plangebied komen grote oppervlaktes zachthoutooibossen (subtype A) voor in de Hengforderwaarden en de Ossenwaard. De aanwezige zachthoutooibossen zijn gekwalificeerd als matig/basaal (bron: concept habitattypenkaart provincie Overijssel).

H91F0 Droge hardhoutooibossen

Uiterwaarden IJssel vormt één van de belangrijkste gebieden voor dit habitatype dat in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeert. Uitbreiding van de oppervlakte is noodzakelijk om het type landelijk in een gunstige staat van instandhouding te brengen, bij voorkeur in aansluiting op bestaande hoger gelegen boscomplexen. Op een enkele plaats is het habitatype nu goed ontwikkeld. Op andere locaties kan het habitatype droge hardhoutooibossen over kleine oppervlaktes ontwikkeld worden vanuit aangeplant bos en vanuit fragmenten hardhoutooibos of in reliëfrijke, hoge uiterwaarden. De mogelijkheden voor uitbreiding zijn gering. De geschikte locaties, die relatief hooggelegen zijn, zijn ook de locaties geschikt voor de verdere uitbreiding van *stroomdalgraslanden (H6120). Uitbreiding kan plaatsvinden in luwe delen van de rivier, waar bosontwikkeling geen versterkte opstuwing van het water veroorzaakt. In het plangebied is dit habitatype niet aanwezig. Wel komt het habitatype voor op de verschillende landgoederen in het rivierengebied.

4.4 Aanwezige soorten

Van de aanwezige soorten wordt in onderstaande paragrafen een beschrijving gegeven. Tevens wordt aangegeven of, en zo ja waar deze soort in het plangebied voorkomen.

4.4.1 Vissen, amfibieën en zoogdieren

H1134 Bittervoorn

De bijdrage van de Uiterwaarden IJssel voor deze binnen Nederland wijdverspreide soort is relatief gering. De bittervoorn is in het plangebied waargenomen in de Munnikenhank en de Ossenwaard (A & W, 2007).

H1145 Grote modderkruiper

Het betreft een wijdverspreide soort, die slechts voor een beperkt deel binnen de Habitatrichtlijngebieden voorkomt. Landelijk gezien verkeert de grote modderkruiper in een matig ongunstige staat van instandhouding. In het doel op landelijk niveau is aangegeven dat het van belang is dat in het Rivierengebied meer leefgebied in de vorm van jonge verlandingsstadia in laagdynamische situaties komen. Binnen het gebied Uiterwaarden IJssel bestaan de beste mogelijkheden hiervoor benedenstrooms van Deventer. De grote modderkruiper is in het plangebied ten zuiden van Deventer, in de Ossenwaard, aangetroffen (A & W, 2007).

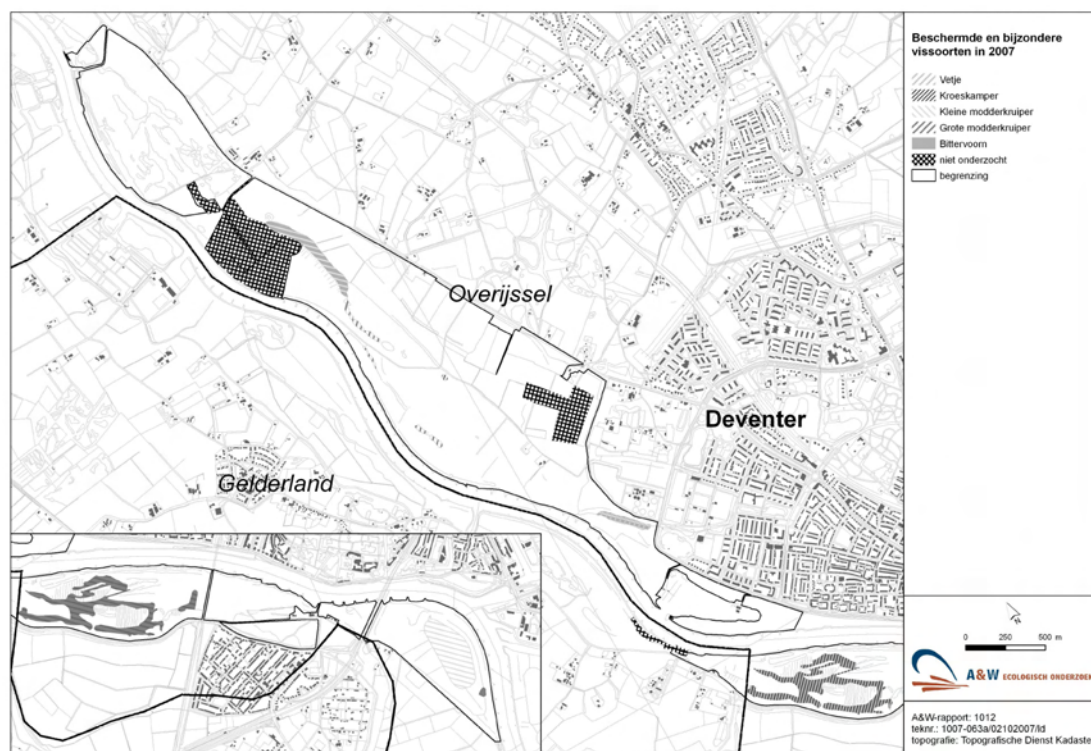
H1149 Kleine modderkruiper

De soort verkeert landelijk in een gunstige staat van instandhouding. De soort komt in Nederland algemeen en wijd verspreid voor. In het plangebied is de soort waargenomen in de Ossenwaard en de Keizers- en Stobbenwaarden (A & W, 2007).

H1163 Rivierdonderpad

Het betreft een wijd verspreide soort, die slechts voor een beperkt deel binnen de Habitatrichtlijngebieden voorkomt en waarvoor het rivierengebied relatief belangrijk is. De rivierdonderpad is niet in het plangebied waargenomen (A & W, 2007).

In figuur 4-2 zijn de waargenomen vissoorten in het plangebied weergegeven.

Figuur 4-2: Locaties waargenomen vissoorten in het plangebied.

H1166 Kamsalamander

De kamsalamander komt lokaal in het Habitatrichtlijngebied voor in geïsoleerde populaties. Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied (inclusief verbeteren) van de verbinding tussen populaties onderling en met belangrijke leefgebieden buiten het Natura 2000-gebied, is van belang voor de instandhouding van de soort. De kamsalamander is niet in het plangebied waargenomen (A & W, 2007).

H1337 Bever

Voor het realiseren van duurzame populaties in het rivierengebied is het van belang dat de soort zich in het IJsseldal verder weet uit te breiden. De bever zal profiteren van de uitbreiding van wilgenbossen (H91E0A) die kan plaatsvinden in luwe delen van de rivier, waar bosontwikkeling geen versterkte opstuwing van het water veroorzaakt. In 2007 en 2009 is er een bever waargenomen in de Hengforderwaarden (schriftelijke mededeling Jos Rademakers, Ecologie & Ontwikkeling, 2009). Doordat in beide jaren geen burcht is aangetroffen gaat het hier om een zwervend exemplaar.

4.4.2 Broedvogels

In 2007 is er een broedvogelinventarisatie uitgevoerd door Altenburg en Wymenga in het plangebied. De kartering is uitgevoerd volgens de methode van de uitgebreide territoriumkartering (van Dijk, 2004). Bij deze methode wordt bij elk bezoek de relevante vogelwaarnemingen ingetekend op een veldkaart. In de instandhoudingsdoelen zijn vijf broedvogelsoorten opgenomen; aalscholver, porseleinhoen, kwartelkoning, zwarte stern en ijsvogel. De zwarte stern en de ijsvogel zijn niet in het plangebied waargenomen. De locaties van de waargenomen nesten van de aalscholver (kolonie 85 nesten), porseleinhoen (één nest) en de kwartelkoning (één nest) zijn weergegeven in figuur 4-3.

Figuur 4-3: Locaties van de waargenomen nesten van de aalscholver, porseleinhoen en kwartelkoning.

Tijdens de broedvogelinventarisatie zijn in totaal 560 broedterritoria vastgesteld van 50 soorten. Naast bovengenoemde soorten (aalscholver, porseleinhoen en kwartelkoning) zijn in de instandhoudingsdoelstellingen geen andere vogels als broedvogels aangewezen. Voor de bescherming van deze broedvogels wordt dan ook verwezen naar de natuurtoets aan de Flora- en faunawet welke wordt besproken in hoofdstuk 6 van dit rapport.

Voor de aalscholver geldt dat, gezien de landelijke gunstige staat van instandhouding, behoud voldoende is.

Voor de porseleinhoen vormen de uiterwaarden van de grote rivieren van oudsher een belangrijk broedgebied voor sterk wisselende aantallen. Essentieel is de waterstand in mei – juni. Bij omvangrijke inundaties in deze periode vestigen zich enkele tientallen paren (bijvoorbeeld in 1987 langs de IJssel tussen Arnhem en Zutphen ten minste 26 roepende mannetjes). In droge voorjaren worden hooguit enkele paren vastgesteld. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie noodzakelijk. Het aantal paren in het instandhoudingsdoel heeft betrekking op gunstige (natte) jaren. Het Natura 2000-gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar kan wel een bijdrage leveren aan de draagkracht in de regio ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

De rijk gestructureerde hooilanden en ruigten in de rivieruiterwaarden vormen, naast de akkergebieden van het Oldambt, het belangrijkste broedgebied van de kwartelkoning in Nederland. Het afgelopen decennium vormen de uiterwaarden van de IJssel daarvan het belangrijkste deelgebied (1993-1997 gemiddeld 12 paren en 1999-2003 42 paren (maximaal 75 in 1998)). Gezien de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie noodzakelijk.

4.4.3 Water- en weidevogels

Om inzicht te krijgen in het aantal water- en weidevogels zijn de SOVON-gegevens van de vier telgebieden, die binnen de grenzen van het plangebied liggen, opgevraagd over de jaren 2001 tot en met 2006. In figuur 4-4 is de ligging van de telgebieden weergegeven. Telgebied RG2322 omvat de Hengforderwaarden en de graslanden ten noorden van de Hengforderwaarden. Het noordelijk deel van dit telgebied valt buiten het plangebied. Telgebied RG2321 omvat de Keizers- en Stobbenwaarden. Dit telgebied valt geheel binnen de grenzen van het plangebied. Telgebied RG2311 ligt grotendeels buiten het plangebied, exclusief de Ossenwaard. Telgebied RG2214 omvat de Bolwerksplas en een klein gedeelte ten zuiden van de Bolwerksplas. Het zuidelijke deel maakt geen onderdeel uit van het plangebied.

Figuur 4-4: Ligging van de relevante SOVON-terreinen voor het plangebied.

In de tabellen 4-1 t/m 4-4 zijn de maandgemiddelden van de midwintertellingen weergegeven voor de aangewezen watervogels. Alle vogels waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen komen voor in het plangebied.

Tabel 4-1: Gemiddeld aantal vogels per maand over de periode 2001 t/m 2006 in telgebied RG2322 (Hengforderwaarden).

Soort	Jan	Feb	Mrt	Apr	Sep	Okt	Nov	Dec
Fuut	0,7	0,8	2,2	3,8	5,3	3,0	3,2	1,0
Aalscholver	6,3	16,3	34,7	50,8	36,7	51,8	21,5	5,5
Wilde Zwaan	1,0	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kolgans	255,0	182,2	117,8	0,7	0,3	9,3	342,0	166,8
Grauwe Gans	87,8	117,7	57,7	100,3	237,8	487,0	141,3	165,3
Smient	392,2	466,8	106,7	23,3	8,7	68,8	178,5	318,3
Krakeend	2,0	5,2	0,8	0,5	0,2	2,5	0,7	3,2
Wintertaling	5,2	31,0	14,3	5,0	10,2	16,7	21,8	21,3
Wilde Eend	118,2	134,7	93,3	19,2	64,2	113,2	290,5	439,5
Pijlstaart	0,0	1,2	0,8	2,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Slobeend	0,2	0,7	4,2	16,7	8,2	4,3	0,3	0,3
Tafeleend	37,8	47,0	18,5	1,0	0,0	3,5	13,8	14,3
Kuifeend	12,8	38,2	28,5	4,7	0,2	1,2	3,2	4,8
Nonnetje	0,7	3,0	5,2	1,7	0,0	0,0	0,0	0,5
Meerkoet	154,8	30,3	26,7	11,0	6,2	7,5	18,0	18,0
Scholekster	0,0	0,0	0,3	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Kievit	0,8	128,7	12,5	1,2	16,7	0,3	0,0	0,0
Wulp	0,0	0,0	0,7	0,8	0,0	0,0	0,0	0,5

Tabel 4-2: Gemiddeld aantal vogels per maand over de periode 2001 t/m 2006 in telgebied RG2321 (Keizers- en Stobbenwaarden).

Soort	Jan	Feb	Mrt	Apr	Sep	Okt	Nov	Dec
Fuut	3,8	4,7	4,8	4,7	2,3	3,2	4,0	3,8
Aalscholver	12,7	14,5	7,3	1,0	2,7	27,8	18,0	25,2
Kleine Zwaan	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,7
Wilde Zwaan	0,0	0,0	2,3	0,0	0,0	0,0	0,0	2,0
Kolgans	1554,5	873,3	843,0	0,0	0,0	9,7	251,8	949,5
Grauwe Gans	198,0	192,5	75,5	21,0	6,5	76,0	261,5	323,5
Smient	240,8	145,3	334,3	60,2	6,7	138,3	296,8	452,8
Krakeend	0,0	1,5	0,7	1,8	0,0	0,0	1,7	0,0
Wintertaling	3,0	0,7	2,7	0,7	0,7	0,7	0,7	7,2
Wilde Eend	32,5	29,2	26,2	6,3	12,2	20,2	37,2	13,3
Pijlstaart	0,0	0,5	2,0	3,8	0,0	0,0	0,0	0,0
Slobeend	0,0	0,0	2,0	9,5	0,7	0,0	1,3	0,0
Tafeleend	0,8	3,7	1,8	0,0	0,0	0,0	1,7	7,2
Kuifeend	19,7	5,0	6,0	2,3	1,0	0,0	5,3	21,5
Nonnetje	0,0	1,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5
Meerkoet	303,0	361,8	187,2	60,8	108,5	113,8	161,3	178,7
Scholekster	0,2	13,8	57,7	24,8	0,0	0,0	0,0	0,0
Kievit	82,7	382,7	88,8	11,5	170,5	45,5	133,2	35,2
Grutto	0,0	4,0	93,2	126,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Wulp	0,0	0,3	2,3	2,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Tureluur	0,0	0,0	4,5	2,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Tabel 4-3: Gemiddeld aantal vogels per maand over de periode 2001 t/m 2006 in telgebied RG2311(Ossenwaard, het overgrote gedeelte ligt buiten het plangebied).

Soort	Jan	Feb	Mrt	Apr	Sep	Okt	Nov	Dec
Fuut	0,7	0,5	2,8	3,2	0,2	3,2	1,3	0,3
Aalscholver	5,7	5,3	8,2	2,2	3,7	36,3	24,2	2,3
Kleine Zwaan	0,0	1,3	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8
Wilde Zwaan	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kolgans	459,5	475,7	1222,2	0,0	0,2	18,8	107,0	335,3
Grauwe Gans	291,5	287,2	297,7	128,3	320,2	133,2	141,3	209,7
Smient	220,3	390,8	256,3	10,8	42,3	61,5	163,8	187,7
Krakeend	1,7	2,7	3,8	1,3	0,0	0,0	0,0	1,8
Wintertaling	1,7	3,2	2,3	0,5	3,2	7,2	1,8	2,0
Wilde Eend	137,2	255,8	77,2	30,5	84,5	42,7	85,2	67,8
Pijlstaart	0,0	0,2	4,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Slobeend	0,0	0,0	1,7	5,3	4,3	4,7	1,0	8,3
Tafeleend	5,5	15,5	14,2	0,0	0,0	0,0	5,8	0,0
Kuifeend	1,8	9,3	54,3	1,2	0,0	0,0	6,2	0,0
Nonnetje	0,3	2,5	0,3	0,3	0,0	0,0	0,0	1,0
Meerkoet	194,8	237,0	97,0	30,7	18,0	12,2	69,0	71,7
Scholekster	0,0	0,8	22,8	25,3	0,0	0,0	1,2	0,0
Kievit	2,2	187,0	116,7	35,7	161,2	109,3	208,7	34,5
Grutto	0,0	0,0	138,8	51,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Wulp	0,0	0,2	0,5	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Tureluur	0,0	0,0	3,3	5,7	0,2	0,0	0,0	0,0

Tabel 4-4: Gemiddeld aantal vogels per maand over de periode 2001 t/m 2006 in telgebied RG2214 (Bolwerksplas).

Soort	Jan	Feb	Mrt	Apr	Sep	Okt	Nov	Dec
Fuut	1,3	1,3	2,8	3,2	1,7	2,8	3,2	1,2
Aalscholver	4,7	1,3	31,0	2,2	1,3	0,7	1,3	3,5
Wilde Zwaan	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,0
Kolgans	98,8	206,5	23,3	5,0	2,2	7,8	75,0	24,3
Grauwe Gans	17,2	0,3	2,8	13,6	1,3	8,3	0,7	13,8
Smient	413,5	780,8	327,3	5,4	1,5	353,5	140,0	514,3
Krakeend	0,3	1,0	0,5	1,6	0,3	0,0	0,0	0,3
Wintertaling	0,5	12,3	7,5	11,8	1,2	1,7	8,8	7,5
Wilde Eend	59,5	57,5	14,5	10,6	27,3	4,7	26,8	87,0
Pijlstaart	0,3	0,7	0,7	0,2	0,0	0,0	0,3	0,0
Slobeend	0,0	0,0	0,7	1,0	0,0	0,5	0,0	0,7
Tafeleend	21,7	45,5	2,3	0,0	0,0	0,7	2,0	5,7
Kuifeend	14,7	11,2	5,0	0,0	0,0	0,7	2,5	5,3
Nonnetje	3,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Meerkoet	143,3	181,8	128,2	30,0	21,3	13,3	21,0	72,0
Scholekster	4,5	9,3	49,5	15,2	0,0	0,0	2,3	5,2
Kievit	3,2	7,0	36,0	12,0	59,5	139,5	592,7	31,3
Grutto	0,0	0,7	130,8	10,8	0,0	0,0	0,0	0,0
Wulp	0,0	1,3	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tureluur	0,0	0,0	1,7	5,8	0,0	0,0	0,0	0,0

Voor de aangewezen watervogels heeft het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel een functie als foerageergebied en/of als slaappleats. In de effectbeschrijving wordt ingegaan op de effecten van de ingreep per soort.

4.5 Complementaire doelen

De soorten en habitattypen die zijn opgenomen in complementaire doelen zijn reeds in bovenstaande paragrafen beschreven. Het gaat hier om de soorten; grote modderkruiper, kamsalamander, bever en om de habitattypen; meren met krabbenscheer en fonteinkruiden, slikkige rivieroever, stroomdalgraslanden en droge hardhoutoibossen. De complementaire doelen zijn aanvullend op de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied. Dat houdt in dat deze doelen ook binnen het Vogelrichtlijngedeelte moeten worden gerealiseerd. Voor deze complementaire doelen geldt een uitbreidings- en verbeteringsdoelstelling. Dat houdt in dat het project de gewenste uitbreiding en verbetering niet mag frustreren.

Toelichting Complementaire doelen

Complementaire doelen bestaan uit twee categorieën [Factsheet complementaire doelen - Min. LNV maart 2009, Doelendocument - Min. LNV]

1. Een eerste categorie complementaire doelen zijn doelen voor een aantal habitats en soorten die zowel voor het Vogelrichtlijngebied als voor het Habitatrichtlijngebied gelden.
Natura 2000-gebieden kunnen bestaan uit Vogelrichtlijngebied, Habitatrichtlijngebied of een combinatie van beide. Elk type gebied heeft zijn eigen instandhoudingsdoelstellingen. Voor 33 van de 183 Natura 2000-waarden (habitats en soorten) is er voor gekozen om de doelen voor zowel Vogelrichtlijngebied als Habitatrichtlijngebied formuleren. Dit is gedaan om de Europese opgave die Nederland heeft voor deze soorten zoveel mogelijk op te vangen in de gebieden die toch al werden aangewezen.
2. Een tweede categorie complementaire doelen zijn zogenaamde ontwikkeldoelen. Deze soorten en habitattypen komen nog niet voor in een bepaald Habitatrichtlijngebied, maar het Natura 2000-gebied biedt goede potentie voor vestiging hiervan. Het gaat hierbij om een drietal habitattypen en vier soorten. Ook voor de ontwikkeldoelen geldt dat daarmee de Europese opgave zoveel mogelijk in de Natura 2000-gebieden wordt opgevangen.

Met behulp van complementaire doelen is voor een aantal soorten en habitattypen beter gewaarborgd dat op termijn de Natura 2000 verplichting op landelijk niveau gerealiseerd kan worden. Complementaire doelen betreffen met name habitattypen en soorten waarvoor Nederland een bijzondere verantwoordelijkheid heeft wat betreft relatief belang en de mate waarin de habitattypen en soorten onder druk staan.

5 Passende Beoordeling Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de mogelijke effecten op de instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel beschreven. De effecten worden zowel voor de uitvoeringsfase (tijdelijk) als de uiteindelijke situatie (permanent) beschreven. De analyse richt zich op de kwalificering en kwantificering van de mogelijke effecten. Bij de effectbeschrijving zijn de volgende activiteiten betrokken:

- Aantakking op de IJssel en de kap van bomen/vergraving in de Hengforderwaarden;
- Vergroting en vergraving van de hanken in de Keizers- en Stobbenwaarden;
- De vergroting van de Zandweerdplas en de toename van recreatieve voorzieningen;
- Vergraving in de Ossenwaard;
- Vergraving in de Worp;
- Invloed van beheer, inclusief de realisatie van de Natuurderij;
- Invloed van recreatie.

Voor een uitgebreide beschrijving van de voorgenomen activiteit wordt verwezen naar paragraaf 2.2.

De effecten worden in dit hoofdstuk bepaald aan de hand van onderstaande criteria. Deze criteria zijn toegespitst op de voorgenomen ingreep. De criteria zijn afgeleid van het toetsingskader in paragraaf 3.2.3.

- Het ontstaan van andere abiotische omstandigheden als gevolg van herinrichting met mogelijke veranderende condities van habitattypen en andere leefgebieden van soorten.
- Het aantal dieren of planten waarop effecten optreden;
- Omvang en duur van het effect. Hierbij moet onderscheid worden gemaakt tussen de effecten verstoring en vernietiging;
- Belang van het gebied als foerageer-, en broedgebied;
- Gevoeligheid voor verstoring;
- Omvang van de populatie op het niveau van het Natura 2000-gebied;
- Trendontwikkeling van de betreffende populatie.
- De mogelijkheid uit te wijken naar andere gebieden. Dit is zowel afhankelijk van de aanwezigheid van geschikte gebieden in de omgeving als de mobiliteit en dispersievermogen van de soort; en
- Herstelmogelijkheden (met betrekking tot habitats).

In de passende beoordeling wordt nagegaan of er door de voorgenomen ingreep sprake is van een significant effect op de instandhoudingsdoelen. Van een significant effect is sprake als de soort of habitatype gemiddeld over een langjarige periode (5 jaar) afneemt. Gezien deze langere periode is het van belang om in te schatten wat de aantalsontwikkeling van de beschermde vogelwaarden en de ontwikkelingsmogelijkheden van de habitattypen en habitatsoorten na afronding van de werkzaamheden zullen zijn. Hierbij heeft het toegenomen areaal een positief effect, maar

kan bijvoorbeeld recreatie in het gebied een remmende factor zijn. Hier zal aandacht aan worden besteed.

De significantie van de effecten wordt bepaald op basis van berekeningen, literatuur en expert-judgement aan de hand van de genoemde criteria. Hierbij worden de handvatten die genoemd zijn in de 'Leidraad bepaling significantie' van het Steunpunt Natura 2000, 2009 als uitgangspunt gebruikt.

In eerste instantie wordt het relatieve aandeel van aantallen c.q. oppervlakte ten opzichte van de populatieomvang c.q. totale areaal binnen het plangebied bepaald. Op basis van de trendontwikkeling wordt bepaald of dit aantal mogelijk significant is. Indien sprake is van een negatieve trendontwikkeling, vindt een nadere beoordeling plaatsvindt aan de hand van de volgende criteria: uitwijk/ herstelmogelijkheden, soortspecifieke gevoeligheid en functionele kwaliteit.

Bij de effectbeschrijving wordt een onderscheid gemaakt tussen de effecten van de ingrepen die worden uitgevoerd in het kader van Ruimte voor de Rivier en de overige ingrepen.

Leeswijzer

In de Passende Beoordeling wordt de voorgenomen activiteit getoetst op mogelijke negatieve (significante) gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen. Mogelijke ecologische effecten zijn beschreven in paragraaf 5.2. Vervolgens worden deze getoetst aan de instandhoudingsdoelstellingen in paragraaf 5.3. In paragraaf 5.4 is het effect op de Hengforderwaarden (beschermde natuurmonument) beschreven. Voor instandhoudingsdoelen waarbij een negatief effect te verwachten valt, is in paragraaf 5.5 gekeken naar mogelijke cumulatieve effecten. Bij de beschrijving van de effecten is geen rekening gehouden met de effecten van mitigerende maatregelen. Deze maatregelen worden afzonderlijk beschreven in paragraaf 5.6. Vervolgens zijn in paragraaf 5.7 de conclusies samengevat.

5.2 Ecologische effecten (ingreep - effect analyse)

Het project leidt tot effecten op de actuele natuurwaarden én op de toekomstige ecologische ontwikkelingsmogelijkheden. De volgende ingreep effect-relaties zijn daarbij van belang:

1. Verandering in ecotoopsamenstelling door (zie paragraaf 5.2.1):
 - Vergraven van aanwezige natuurwaarden en kappen van bomen
 - Verandering in dynamiek (aantakking rivier) en waterkwaliteit
 - Verandering in sedimentatie, zandafzetting en erosie
 - Veranderingen in overstromingsdynamiek door Ruimte voor de Rivier-maatregel en door het afgraven van het terrein
 - Verandering in landgebruik, keuze voor ander (natuur)beheer (zie ook paragraaf 5.2.3)
 - Versterken van de ecologische samenhang met de reeds aanwezige natuurwaarden die door de herinrichting minder geïsoleerd komen te liggen (Hengforderwaarden en Ossenwaard)
 - Nieuwe bebouwing
 - Hersteltijd van nieuwe ecotopen
2. Verstoring door aanlegwerkzaamheden en door recreatie (zie paragraaf 5.2.2)
3. Depositie van ammoniak (zie paragraaf 5.2.3)
4. Verandering in overstromingsfrequentie (zie paragraaf 5.2.4).

5.2.1 Verandering in ecotoopsamenstelling

Toe- en afname ecotopen

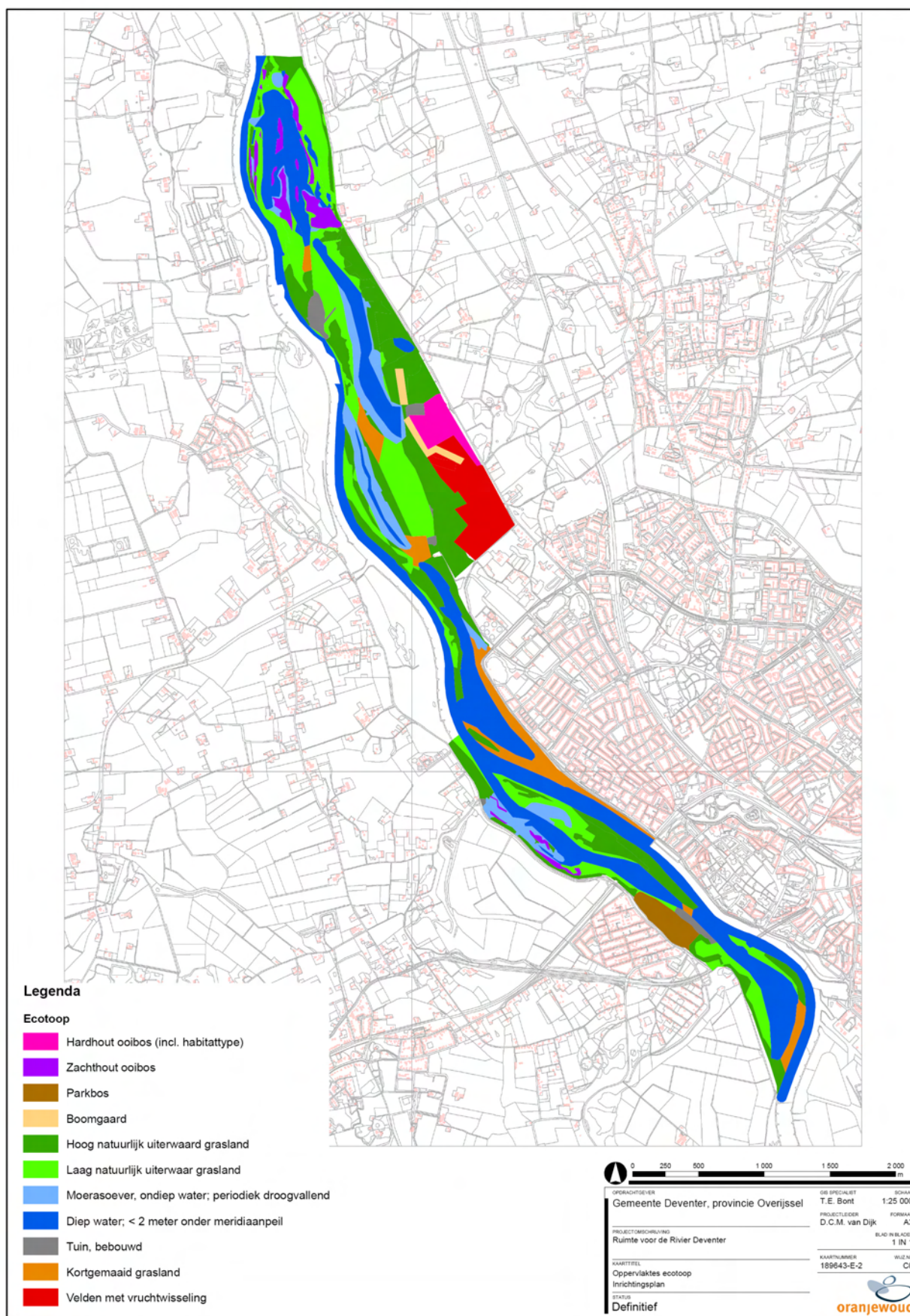
Grote delen van het plangebied worden vergraven (wat leidt tot een andere overstromingsfrequentie) en andere delen krijgen een ander beheer. De toename van water gaat ten koste van grasland in de uiterwaarden. Bestaand oppervlaktewater wordt aangetakt en krijgt daardoor een andere dynamiek.

Om inzichtelijk te maken welke ecotopen toe- en afnemen in het plangebied is de ecotopenkaart van het plangebied vergeleken met de huidige situatie. In de ecotopenkaart (zie figuur 5-1) zijn de effecten van (veranderingen in) de overstromingsfrequentie en keuzes voor beheer verwerkt (zie kader). Daarnaast is kwalitatieve informatie over rivierdynamische processen toegevoegd (zoals de kans op het optreden van sedimentatie). Door de oppervlaktes van de ecotopen te vergelijken met de huidige situatie kan worden geconcludeerd wat de toe- en/of afname per ecotoop is. In onderstaande tabel zijn de verschillende oppervlaktes per ecotooptype weergegeven. Onderstaande oppervlaktes geven een (globale) indicatie van de toekomstige verschillen. Exacte aantallen hectares zijn niet reëel om weer te geven gezien de dynamiek van het riviersysteem.

Beheer plangebied

De ontwikkeling van de ecotopen en de daarbij behorende natuurwaarden hangt in belangrijke mate af van het beheer. Het beheer dat wordt voorgesteld in het beheer- en onderhoudsplan is beoordeeld in deze passende beoordeling.

Het beheer- en onderhoudsplan wordt uitgewerkt in een beheerovereenkomst (naar aanleiding van de SNIP 3). Deze wordt ondertekend door de initiatiefnemers (provincie Overijssel en de gemeente Deventer), Rijkswaterstaat, Staatsbosbeheer en stichting IJssellandschap.

Figuur 5-1: Ecotopenkaart van de toekomstige situatie.

Tabel 5-1: Toe- en afname van de ecotopen in het VKA.

Ecotoop	Opp HS	Opp VKA	Verskil met huidige situatie
Diep water (>2 meter onder meridiaanpeil)	99	179	Toename van oppervlakte water van 80 hectare door het vergraven van de uiterwaarden. Deels niet geïsoleerd en deels wel geïsoleerd water.
Moerasoever, ondiep water; periodiek droogvallend	15	35	Een toename van de 15-20 hectare. De toename wordt met name veroorzaakt door de aanwezigheid van flauwe oevers in de Munnikenhank en ondiep water in de nieuw te graven hank in de Keizers- en Stobbenwaarden.
Natuurlijk uiterwaard grasland (laag) 50-100 dagen per jaar overstroomd	172	93	Door het vergraven van de uiterwaarden gaat er grasland verloren. Dit komt neer op 79 hectare. Door het extensiever beheer ontstaat meer (half)natuurlijk grasland.
Natuurlijk uiterwaard grasland (hoog) 2-50 dagen per jaar overstroomd	196	120	Door het vergraven van de uiterwaarden en het omvormen van het beheer gaat 76 hectare grasland (waaronder ook akkers in de huidige situatie) verloren. Een groot deel van dit grasland (54 hectare) wordt omgevormd naar kort gemaaid gras en velden met vruchtwisseling. De potentie voor stroomdalgrasland neemt toe. Met name op de hoger gelegen delen langs de Bolwerksplas, Ossenwaard en de Zandweerdplas. Dit is op basis van expert judgement met betrekking tot overstromingsfrequentie bepaald. Hier wordt nader ingegaan in paragraaf 5.3
Kort gemaaid grasland	0	27	Een toename van 27 hectare. Het kort gemaaid gras is aanwezig op de drempels in het plangebied.
Velden met vruchtwisseling (akkers)	0	27	Door de komst van de Natuurderij is er sprake van 27 hectare velden met vruchtwisseling.
Zachthout ooibos	15	15	geen verandering in oppervlakte
Hardhout ooibos	0	9	Ontwikkeling van 9 hectare van het <u>ecotoop</u> hardhoutooibos door omvorming van het reeds bestaande bos. Doordat de bodem niet homogeen is, is er slechts potentie voor 5 hectare van het <u>Natura 2000 habitatype Hardhoutooibos</u> (de soortensamenstelling verschilt tov het ecotoop). Hier wordt nader ingegaan in paragraaf 5.3.
Boomgaard	0	5	Toename van 5 hectare door de aanleg van de boomgaard
Parkbos	9	9	geen verandering in oppervlakte
Bebouwing en tuinen	7	7	geen verandering in oppervlakte

Het plangebied maakt deel uit van de IJsseluiterwaarden die zich wat de flora en fauna betreft uitstrekken van de Gelderse Poort tot de IJsseldelta. De IJssel heeft een belangrijke functie als verbindingszone tussen deze grote moerassige gebieden, met name voor trek- en broedvogels. Dit betekent dat er op regelmatige afstand moerassen behouden c.q. ontwikkeld moeten worden. In het verlengde van de IJsseldelta (stroomafwaarts) liggen de grote moerasgebieden Wieden en Weerribben en in oost-westelijke richting stroomt de Vecht. Dit betreffen ook gebieden die aansluiten op het ecologische netwerk van de IJsseluiterwaarden. Door de herinrichting van het plangebied wordt de ecologische functie van de IJsseluiterwaarden versterkt. Het plangebied krijgt een dynamischer karakter met soorten en habitats die typisch zijn voor het rivierengebied. Dit zal het Natura 2000-netwerk versterken.

Vertaling van ecotopen naar habitattypen

De Passende beoordeling wordt (onder andere) getoetst aan de instandhoudingsdoelen voor de habitattypen. Hiervoor is een vertaalslag van ecotopen naar habitattypen noodzakelijk. In deze paragraaf wordt de vertaling van ecotoop naar habitatype nader toegelicht. In het vervolg van de Passende beoordeling wordt met name ingegaan op de effecten op de habitattypen in het plangebied.

Op basis van de ecotopenkaart, de kwaliteitseisen van het habitatype (ecologische randvoorwaarden, zoals onder andere beschikbaar via de website van het ministerie van LNV), beheer en expert judgement van de rivierecoloog (Jos Rademakers) is een habitattypenkaart opgesteld. Deze is mede gebaseerd op de toelichtende beschrijving van het Rijkswaterstaatecotopensysteem (RWES, Willems et al, 2007). De habitattypenkaart geeft de potentie voor de verschillende habitattypen in het plangebied weer. In onderstaande tabel wordt verduidelijkt wat de eisen zijn van elk habitatype (ecotoop, ecologische randvoorwaarden en beheer). Op basis van deze eisen, de overstromingsfrequentie in het plangebied en expert judgement is een habitattypenkaart opgesteld.

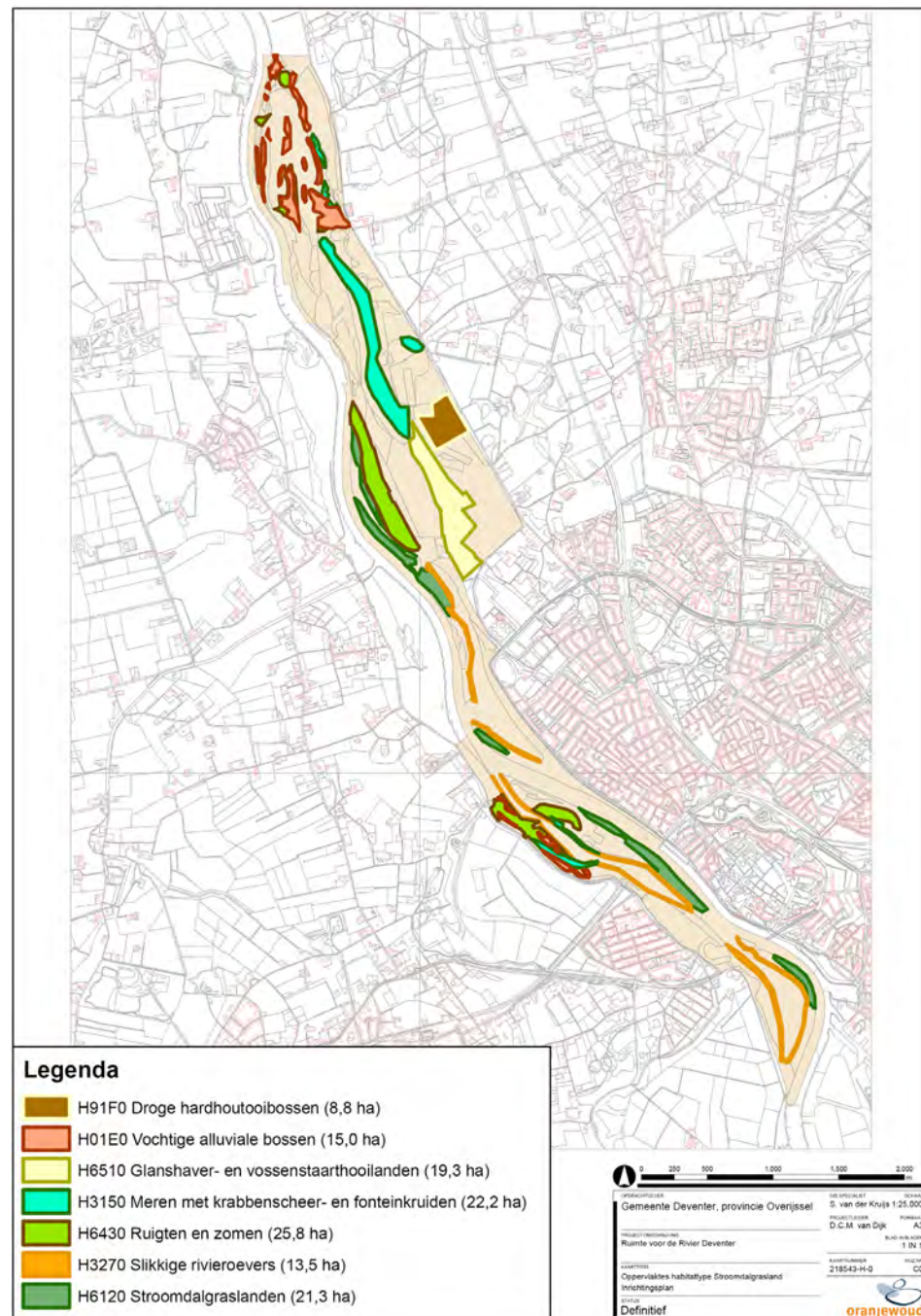
Habitatype	ecotoop	ecologische randvoorwaarden	beheer
H91F0 Droge hardhoutooibossen	Hardhoutooibos	zand- of zavelige ondergrond, vaste grondwaterstand, gebonden aan standplaatsen die alleen bij de hoogste waterstanden overstromen (gemiddelde overstromingsduur minder dan 10 dagen per jaar, in de meeste gevallen minder dan 1 dag per jaar), matig voedselrijk.	omvormingsbeheer van het aanwezige droge bos
H91E0 Vochtige alluviale bossen	Zachthoutooibos.	vochtige, relatief basenrijke, zeer voedselrijke standplaats, waar de beschikbaarheid van voedingsstoffen niet of nauwelijks beperkend is voor de boomgroei, op laaggelegen plekken langs de rivieren die onder invloed staan van getijden of seizoenoverstromingen. De vaak extreem hoge	"niets doen"-beheer. begrazing tegengaan, recreatie mijden in de Hengforderwaarden

		hydrodynamiek – met frequente en vaak langdurige inundaties - verhindert de vestiging van andere boomsoorten dan wilgen.	
H6510 Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (ontwikkeling van subtype A)	Natuurlijk uiterwaard grasland (hoog) 2-50 dagen per jaar overstroomd.	Vochtig-matig droog, voedselrijk. Komt voor klei en zavelgronden. Bodem is kalkhoudend. Komt voor op de hoger gelegen delen van de uiterwaarden.	Afhankelijk van hooilandbeheer, waarbij de vegetatie 1 of 2x wordt gemaaid en afgevoerd, eventueel met nabeweiding. Dit wordt gerealiseerd door het gevoerde beheer vanuit de Natuurderij.
H3150 Meren met krabbenscheer- en fonteinkruiden	diep water	Deze begroeiingen van drijvende en ondergedoken waterplanten komen voor in matig voedselrijke meren, plassen en andere relatief diepe, vlakvormige stilstaande wateren, minimaal 0,8 m waterdiepte.	-
H6430 Ruigten en zomen (subtype a)	Natuurlijk uiterwaard grasland (laag) en (hoog);	zeer nat-vochtig, voedselrijk, Het habitatype ontstaat op voedselrijke plekken waar weinig of geen afvoer van plantenmateriaal door beweiding of maaien plaats vindt. Overstroming speelt met name binnen de subtypen A en B een belangrijke rol in de verspreiding van zaden en de aanvoer van voedingsstoffen.	Bosontwikkeling wordt tegengegaan door periodiek maaibeheer en verwijderen houtopslag. In drogere gebieden van voldoende omvang kan ook gebruik worden gemaakt van zodanig extensieve begrazing dat mozaïeken ontstaan van open grasland, ruige zomen en struwelen. Dit beheer wordt gerealiseerd door de Natuurderij.
H3270 Slikkige rivieroever	Moerasoever, ondiep water; periodiek droogvallend	hoge rivierdynamiek, sedimentatie en erosie zijn aanwezig, kale standplaatsen zijn slechts korte tijd aanwezig, voedselrijk.	Toelaten rivierdynamiek.
H6120 Stroomdalgraslanden	Natuurlijk uiterwaard grasland (hoog); 2-50 dagen per jaar overstroomd	droge, zandig - zavelige , kalkhoudende bodem. zandafzetting	beweiding of jaarlijks gehooit, rivierdynamiek toelaten in het plangebied.

Op basis van bovenstaande eisen van de habitattypen is een habitattypenkaart voor het plangebied opgesteld. Op basis van deze kaart is het verschil in oppervlakte van de habitattypen tussen de huidige situatie en het VKA berekend. De verschillende oppervlaktes zijn in onderstaand schema weergegeven:

Habitatype	HS (ha)	VKA (ha)
H91F0 Droge hardhoutooibossen	-	8,8
H01E0 Vochtige alluviale bossen	15	15
H6510 Glanshaver- en vossenstaarthooilanden	-	19,3
H3150 Meren met krabbenscheer- en fonteinkruiden	21	22,2
H6430 Ruigten en zomen	18,5	25,8
H3270 Slikkige rivieroever	7,5	13,5
H6120 Stroomdalgraslanden	14,5	21,3

In het plangebied is er sprake van een toename aan riviergebonden habitattypen, door een toename van de dynamiek in het gebied. In figuur 5-2 zijn de potenties (oppervlakte) van de habitattypen in het plangebied weergegeven. In paragraaf 5-3 wordt inhoudelijk dieper op de aanwezige habitattypen en de effecten ingegaan.

Figuur 5-2: Ligging van de habitattypen in het plangebied.

Tijdelijk ruimtebeslag

Door de vergravingen in de uiterwaarden is sprake van tijdelijk ruimtebeslag. Dit wordt veroorzaakt doordat tijdens de werkzaamheden graafmachines, tijdelijke aan- en afvoerwegen etc in het plangebied aanwezig zijn. Dit tijdelijk ruimtebeslag varieert tussen enkele maanden (afgraven) en 3 jaar aan- en afvoerwegen). Doordat het uitvoeringsplan nog niet is opgesteld, is een gedetailleerde beschrijving nog niet mogelijk. Daarnaast is sprake van tijdelijk ruimtebeslag door het (tijdelijk) verdwijnen van geschikt biotoop en de tijd die de ecotopen nodig hebben om (opnieuw) tot ontwikkeling te komen. Dit tijdelijk ruimtebeslag varieert van ca 1 jaar (grasland) tot enkele jaren (glanshaverhooiland, stroomdalgrasland). De ontwikkeling van zachthoutoibossen duurt relatief gezien het langst, ongeveer 20 jaar.

5.2.2 Verstoring

Verstoring door recreatie in de huidige situatie

In het plangebied wordt in de huidige situatie volop gebruik gemaakt van de recreatieve mogelijkheden die in de uiterwaarden mogelijk zijn. Per deelgebied wordt een korte beschrijving gegeven van de verschillende vormen en intensiteiten van recreatie in de huidige situatie:

- De Bolwerksplas is een zeer intensief recreatieterrein. In de zomerperiode zijn (met mooi weer) badgasten/picknickers aanwezig. Het gebied wordt niet zozeer gebruikt om te wandelen, maar meer als speelveld met zwemmogelijkheid. Het gebied is vrij toegankelijk.
- De Worp is een intensief gebruikt parkterrein waarin, met name, veel wandelaars voorkomen. Het gebied wordt echt als park van Deventer gebruikt. Honden worden hier uitgelaten en er wordt ook regelmatig gepicknickt. Door het Worpplantsoen liggen wandelpaden en het is vrij toegankelijk.
- In de Ossenwaard wordt veel gewandeld. Het geheel gebied is toegankelijk en het is mogelijk een rondje te lopen. Het gehele gebied is vrij toegankelijk. In de Ossenwaard komen veel mensen met (loslopende) honden.
- De Zandweerdplas wordt zeer intensief gebruikt door watersporters door de aanwezigheid van de jachthaven en roeivereniging. Door de ligging nabij het centrum van Deventer komen er ook veel wandelaars en vissers in dit deelgebied voor. Wandelaars lopen (met honden) langs de IJsselkade.
- In de Keizers- en stobbenwaarden loopt een fietspad. Dit is het enige aangelegde pad. Het gebied bestaat voornamelijk uit landbouwgronden en is niet geheel toegankelijk. In dit gebied is sprake van zeer extensieve recreatie.
- De Hengforderwaarden zijn afgesloten voor recreanten. Wel is het mogelijk om via een voetpad naar de vogelkijkhut te wandelen. Hier wordt slechts af en toe gebruik van gemaakt.

Verstoring door recreatie VKA

Binnen het inrichtingsplan is het gehele plangebied toegankelijk voor recreanten, met uitzondering van de Hengforderwaarden. Wel vindt er zonering van de recreatie plaats. De zonering is weergegeven in figuur 5-3. Het Noordelijk deel is recreatie luw, ten zuiden van de Keizers- en Stobbenwaard wordt meer recreatie toegestaan. Recreatie vindt plaats in de vorm van zandstrandjes, de Natuurderij, wandel- en fietspaden, vissen, struinen en de haven in de Zandweerd. Rond het IJsselhotel verandert er weinig ten aanzien van recreatie.

In het inrichtingsplan zijn principes vastgelegd over de zonering van recreatie, recreatief medegebruik en toerisme:

1. In het Worpplantsoen ligt de nadruk op voortzetting en versterking van het huidige stedelijk gebruik als parkvoorziening;
2. Vanaf de Ossenwaard tot en met de Bolwerksplas wordt een wandelverbinding door de uiterwaarden gerealiseerd. Deze wandelverbinding is vanaf de bruggen goed bereikbaar;
3. Op de oeverzone langs de Rembrandtkade én rond de Zandweerdplas wordt prioriteit gegeven aan de stedelijke dagrecreatie (hond uitlaten, wandelen, oeverrecreatie). De Rembrandtkade wordt een boulevard met bijbehorende voorzieningen (paden, banken, bomen);
4. In de vergrote Zandweerdplas wordt gestreefd naar een zo optimaal mogelijke zonering van de verschillende watersportactiviteiten;

5. De hoge delen van de Keizers- en Stobbenwaarden worden, conform de visie KeizersRande, ontwikkeld tot een via een padennetwerk voor wandelaars, fietsers, paarden, en honden toegankelijk uiterwaardenlandschap dat aansluit op de binnendijkse landgoederenstructuur. Binnen het gebied wordt een recreatieve voorziening ontwikkeld ter plaatse van de nog te ontwikkelen Natuurderij Stobbeweerd;
6. In het noordelijk deel van de Ossenwaard, de landtong langs de Bolwerksplas, in de lage delen van de Keizers- en Stobbenwaarden én in de gehele Hengforderwaarden ligt de nadruk op het versterken van natuurwaarden en natuurbeleving. Deze terreinen zullen alleen toegankelijk zijn voor natuurgerichte recreanten (vissers, vogelaars, wandelaars). Deze terreinen zullen niet toegankelijk zijn voor bezoekers met honden, fietsers, paarden of andere vormen van buitensport. Deze bezoekers leveren te veel verstoring voor de aanwezige natuurwaarden in dit gebied, met name broedvogels;
7. De afstemming tussen recreatie en natuurfunctie vindt in eerste instantie plaats door een slimme inrichting (barrières door water, laagten en ruigten, beperkt aantal paden en ontsluitingspunten). Indien uit monitoring blijkt dat er binnen deze natuurgebieden kwetsbare broedvogels of andere verstoringgevoelige natuur voor komen, zullen aanvullende maatregelen (tijdelijke toegangsbeperkingen, gedeeltelijke afsluitingen etc.) genomen worden;
8. De kern van de Hengforderwaarden (oobos met broedende aalscholverkolonie) blijft gesloten natuurgebied. Het gebied wordt met een bollenlijn afgesloten voor waterrecreatie.

Recreatiebeeld

Figuur 5-3: Zonering van de recreatie in het plangebied.

Recreatie kan een negatief effect hebben op de natuurwaarden in het plangebied. De mate van verstoring als gevolg van recreatie is afhankelijk van:

- Het type landschap (open versus gesloten gebied);
- De verstoringsempfindelijkheid van de aanwezige soorten (reigers, ganzen, steltlopers en (duik)eeenden zijn gevoelig voor onregelmatige verstoring);
- Het soort recreatie (wanderecreatie, zwemmen, vissen, roeien);
- De intensiteit van de recreatievorm;
- De voorspelbaarheid van de recreatievorm;
- De toegankelijkheid en grootte van het natuurgebied (fietsers over een dijk zijn minder verstorend dan wandelaars door een natuurgebied, zeker met loslopende honden);
- De regelmaat van de recreatievorm;
- De periode (winterperiode of broedtijd);
- De gevoeligheid van vegetatietypen voor vertrapping.

Verstoring uit zich op verschillende manieren. Niet altijd vliegen vogels weg, ze kunnen zich ook lokaal verplaatsen (onderduiken, wegzwemmen) of alleen zichtbare alertheid vertonen. In alle gevallen wordt aangenomen dat er sprake is van stress en dus een beïnvloeding van de energiehuishouding en daarmee de reproductie of overlevingskansen van een soort. Verstoring van een foeragerende vogel heeft een groter effect dan verstoring van een rustende vogel (Platteeuw & Beekman 1994). In gebieden waar een bepaalde verstoringbron geen daadwerkelijke bedreiging vormt en bovendien voorspelbaar is, kan het zijn dat vogels steeds minder reageren op de verstoringbron. In dat geval is sprake van gewenning. Voor verstoringbronnen op het land is door Krijgsveld et al. (2008) een hiërarchie opgesteld voor de mate van verstoring: Hond > jager > wandelaar > fietser > langzame of stilstaande voertuig > rijdende voertuig. Een verstoringbron op korte afstand, met een niet voorspelbaar gedrag, van lange duur en hoge intensiteit en frequent voorkomend zorgt voor veel verstoring (Krijgsveld et al. 2008). De eigenschappen van de verstoringbron zelf spelen daarom een belangrijke rol in de mate waarin vogels hierdoor verstoord kunnen raken.

In diverse studies naar relaties tussen verstoringbronnen en vogels wordt de mate van verstoringsempfindelijkheid van een bepaalde vogelsoort voor een bepaalde verstoringbron uitgedrukt in de afstand waarop vogels wegvliegen of vluchten. Voordat vogels daadwerkelijk wegvluchten zijn zij echter vaak al enige tijd alert. Een goede stelregel is dat de vluchtafstand de helft is van de alert-afstand (Krijgsveld et al. (2008). Een nauwkeurige, kwantitatieve bepaling van de effecten van een specifieke verstoringbron op vogels - een zogenaamde 'dosis - effectrelatie' - is veelal niet mogelijk, omdat er altijd sprake is van een complex aan storende factoren en verschillende mate van gevoeligheid daarvoor bij verschillende vogelsoorten. Daarnaast kan de verstoringsempfindelijkheid van vogels ook gedurende het seizoen verschillen. Zo is de verstoringafstand van broedende vogels circa 2/3 van die van foeragerende of rustende vogels en wordt de verstoringafstand van foeragerende vogels aan het eind van de winter kleiner omdat de voedselbeschikbaarheid afneemt.

Verstoringafstanden variëren en zijn sterk soortafhankelijk. In tabel 5-2 is voor alle kwalificerende niet-broedvogels een verstoringafstand opgenomen. De afstanden zijn gebaseerd Krijgsveld et al. (2008) en de Profielendocumenten (Min. LNV 2008b). De afstanden betreffen een indicatie van de verstoringafstand, waarbij uitgegaan wordt van de inzet van materieel tijdens de aanlegfase als verstoringbron en rondlopende mensen.

Aangenomen is dat bij een grotere afstand tot de verstoringsbron exemplaren in het gebied aanwezig blijven. Daarnaast zal bij continu doorlopende werkzaamheden zoals in de voorgenomen herinrichting het geval is, een bepaalde mate van gewinning optreden.

Tabel 5-2: Storingsafstanden van kwalificerende niet-broedvogels in Natura 2000-gebied 'Uiterwaarden IJssel. [Bron: Krijgsveld et al. 2008.]

Soort	Storingsgevoeligheid	Storingsafstand [m]	Habitatgevoeligheid	Populatie effecten
Fuut	gemiddeld-groot	150-300	gemiddeld-groot	onbekend
Aalscholver	gemiddeld-groot	150-300	gemiddeld	matig
Kleine zwaan	gemiddeld-groot	150-300	gemiddeld-groot	onbekend
Wilde zwaan	gemiddeld-groot	150-300	gemiddeld-groot	Gemiddeld
Kolgans	groot-zeer groot	300-500	gemiddeld	matig
Grauwe gans	groot-zeer groot	300-500	gemiddeld-groot	Matig
Smient	gemiddeld	100-200	gemiddeld-groot	Matig
Krakeend	groot	200-300	groot	Matig
Wintertaling	gemiddeld	100-200	gemiddeld-groot	wsl. matig
Wilde eend	matig-gemiddeld	50-150	matig-groot	wsl. matig
Pijlstaart	gemiddeld	100-200	gemiddeld-groot	onbekend
Slobeend	groot	200-300	gemiddeld-groot	onbekend
Tafeleend	groot	200-300	groot	onbekend
Kuifeend	groot	200-300	groot	onbekend
Nonnetje	gemiddeld	100-200	gemiddeld-groot	onbekend
Grote zaagbek	groot-zeer groot	300-500	groot	onbekend
Meerkoet	matig-gemiddeld	50-150	matig	onbekend
Scholekster	gemiddeld	100-200	groot wsch. matig	wsl. matig
Kievit	gemiddeld	100-200	matig-gemiddeld	matig
Grutto	gemiddeld	100-200	gemiddeld	wsl. matig
Wulp	gemiddeld-groot	150-300	gemiddeld-groot	wsl. matig
Tureluur	gemiddeld	100-200	gemiddeld-groot	wsl. matig

Soort	Verstoringsbron	Storingsafstand (m) vluchten	storingsafstand (m) alert
Aalscholver	land/water	50	75
Kwartelkoning	land/water	onbekend	onbekend
Porseleinhoen	land/water	onbekend	onbekend
IJsvogel	land/water	onbekend	onbekend
Zwarte stern	land/water	125	275

In Krijgsveld (2008) zijn geen verstoringssafstanden weergegeven voor de broedvogels kwartelkoning, porseleinhoen en ijsvogel. Wel zijn onderstaande kwalitatieve beschrijvingen gegeven van de kwartelkoning en porseleinhoen.

Kwartelkoning:

Soortgevoeligheid: Matig;

Habitatgevoeligheid: Matig (besloten vegetatie in halfopen landschap);

Populatie-effecten: Onbekend. Veel broedlocaties bevinden zich in reservaten of zeer ontoegankelijk terrein. Echter in toenemende mate broedend in uiterwaarden met natuurontwikkeling die vrij opengesteld is voor wandelend publiek;

Meest negatieve effect van: Wandelaars.

Porseleinhoen:

Soortgevoeligheid: Matig. De soort heeft een teruggetrokken leefwijze;

Habitatgevoeligheid: Matig (besloten landschap);

Populatie-effecten: Onbekend. Meeste broedlocaties in reservaten of zeer ontoegankelijk terrein. In kleine gebieden zal het verstoringseffect van recreatie groter zijn dan in grotere gebieden, doordat niet uitgeweken kan worden naar een rustiger locatie;

Meest negatieve effect van: Kanoërs, wandelaars in moerassige gebieden.

In paragraaf 5.3.3 en 5.3.4 wordt per vogelsoort de effecten van verstoring door recreatie behandeld, rekening houdend met de soort specifieke verstoringssafstand en de aanwezigheid van de soort in het plangebied.

Verstoring door werkzaamheden

Verstoring van vogels en andere diersoorten kan optreden door bijvoorbeeld geluid, beweging of licht. De werkzaamheden met betrekking tot de vergraving van de uiterwaarden veroorzaken een toename van geluid en beweging zowel door de werkzaamheden als door transport. Lichthinder is niet van belang omdat de werkzaamheden gedurende de daglichtperiode plaatsvinden. Om verstoring te beperken zal een fasering plaatsvinden (zie paragraaf 3.3).

5.2.3 Ammoniakdepositie

In een straal van 10 kilometer rond de Natuurderij komt alleen het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel voor. De kritische depositiewaarden voor de aangewezen habitattypen van het Natura 2000-gebied zijn in tabel 5-3 weergegeven. Bij een kritische depositiewaarde van minder dan 2400 mol/ha/jr is er sprake van een gevoelig habitatype.

Tabel 5-3: Kritische depositiewaarden voor aangewezen habitattypen in het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel.

Habitattypen		Kritische depositiewaarde per habitatype	
Code	Naam	kg N/ha/jr	mol/ha/jr
H3150	Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden	30	2100
H3260B	Rivieren met waterplanten	>34	>2400
H3270	Slikkige rivieroeveren	>34	>2400
H6120	Stroomdalgraslanden	17,5	1250
H6430A	Ruigten en zomen, nat zoet, laag dynamisch	>34	>2400
H6430B	Ruigten en zomen, nat en dynamisch	>34	>2400
H6510A	Glanshaverhooilanden	20	1400
H6510B	Vossenstaartgrasland	21,5	1540
H91E0A	Rivierbegeleidende zachthoutoibossen	33,8	2410
H91F0	Droge hardhoutoibossen	29,1	2080

Uit tabel 5-3 komt naar voren dat de habitattypen meren met krabbenscheer, stroomdalgraslanden, glanshaverhooilanden en vossenstaartgrasland en droge hardhoutbossen het meest gevoelig zijn voor verstoring door een toename van de depositie van ammoniak. In het plangebied komen in de huidige situatie alleen meren met krabbenscheer en fonteinkruiden en stroomdalgraslanden voor. Wel zijn binnen het invloedsgebied potenties voor de ontwikkeling van andere instandhoudingsdoelen. Hier wordt in paragraaf 5.3 nader op ingegaan.

De provincie Overijssel heeft DLG-Oost een onderbouwing gevraagd om de vergunningverstrekking mogelijk te maken. In bijlage 1 is het volledige aanvullende onderzoek ten aanzien van ammoniakemissie opgenomen. Daarin is ook een kaart te vinden met de ligging van de habitattypen in de huidige situatie ten opzichte van de Natuurderij.

Uit dit onderzoek volgen eerst een aantal algemene conclusies ten aanzien van de bedrijfsopzet van de Natuurderij. De Natuurderij is een natuurgericht bedrijf, primair gericht op realisatie van natuur, landschaps en waterdoelen (ruimte voor de rivier en stroomlijnen. Met het oog op de vermestingsstoestand is een ding in ieder geval duidelijk: het grondgebruik wordt duidelijk extensiever: gangbare landbouw met gangbare bemesting met drijfmest en kunstmest, en gangbare beweidingsintensiteiten, en gangbare snijmaïsteelt maken plaats voor extensieve beweiding en bemesting met stromest. Uit literatuurgegevens (Smits et al en ook Alterra met oppervlaktebronnen rekenmodel INITIATOR) blijkt dat bemesting met drijfmest en kunstmest ammoniakdepositie op kwetsbare habitattypen geeft. De extensievere manier van boeren die de Natuurderij gaat hanteren leidt tot een duidelijke afname van deze belasting. Deze is vanwege het ontbreken van voldoende wetenschappelijke aandacht op dit onderdeel niet nader te kwantificeren. Het is echter een duidelijke plus van het Natuurderij project. In het project wordt de ontwikkeling van hoog natuurlijk uiterwaard grasland voorgestaan, en waarschijnlijk ook gerealiseerd. Ook voor de stalemissie heeft dit gevolgen, want dit leidt tot een lagere depositiebijdrage dan wanneer op de Natuurderij een standaard melkveebedrijf op een potstal zou zijn gestart (28-30% lager).

Dit neemt niet weg, dat ten aanzien van het reduceren van de stalemissie een nog grotere inspanning mag worden verwacht, aangezien wel een bedrijf in een Natura 2000 gebied wordt gevestigd, waarbij stalemissie onvermijdelijk is.

Uit de berekeningen blijkt dat als gevolg van de nieuwvestiging ook bij toepassing van het boeren voor natuurconcept de stikstofbelasting op de kwetsbare habitattypen toeneemt als gevolg van de bouw van de stal. Waarschijnlijk wordt deze toename opgegeven door een veel extensiever grondgebruik in de uiterwaarden als gevolg van de Natuurderij. In de extra onderbouwing van de passende beoordeling (zie bijlage 1) wordt echter gefocust op de stalemissie en de belasting op de habitattypen, die daarvan het gevolg is.

Uit dit onderzoek blijkt dat de extra maatregelen om ammoniakemissie te beperken nodig zijn. Deze maatregelen zijn in paragraaf 2.2 (tekstkader over de Natuurderij) beschreven. Toepassing van het volledige pakket van maatregelen leidt tot een afname van circa 70 % van de stikstofdepositiebijdrage op de gevoelige habitattypen ten opzichte van een melkveehouderij op een potstal. Ten opzichte van boeren voor natuur op de potstal is de afname circa 57%. Dit betekent dat de goed gekozen richting van boeren voor natuur in de Natuurderij aangevuld met de voorgestelde maatregelen leiden tot een duidelijk lagere stikstofbelasting op de gevoelige habitattypen.

In het beleidskader natura 2000 en stikstof voor veehouderijen (Provincie Overijssel, april 2010) is aangegeven dat voor nieuwvestiging eerst wordt bepaald of de depositie op de nieuwvestigingslocatie onder of boven de drempelwaarde ligt. De drempelwaarde is 1% van de kritische depositiewaarde (KDW). Deze is voor de uitwaarden IJssel vastgesteld op 1250 mol N/ha/jr. De drempelwaarde is dus 12,5 mol N/ha/jr. Deze norm wordt alleen overschreden op de punten in de directe omgeving van de Natuurderij en verder niet in het plangebied. Er ontstaat geen piekbelasting (50% van de KDW).

Positieve effecten Natuurderij en voorgenomen ingreep

Door de voorgenomen ingreep en het integrale beheer vanuit de Natuurderij worden meerdere instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel gerealiseerd. Onderstaande argumenten geven de positieve effecten van de Natuurderij en de voorgenomen ingreep op de instandhoudingsdoelstellingen weer:

- De terugkeer van stroomdalgrasland is sterk gekoppeld aan veranderend beheer en het opnieuw toelaten van morfodynamische processen op kort en weinig overstromde locaties (Peters, et al., 2008). Door het vergraven van de uiterwaarden en het beheer vanuit de boerderij neemt de potentie voor stroomdalgrasland sterk toe (zie ook paragraaf 5.3.1).
- Door het gewijzigde beheer vanuit de Natuurderij neemt het areaal aan Glanshaverhooiland toe op de hoge gronden van de Keizers- en stobbenwaarden.
- De Natuurderij geeft extra sturingsmogelijkheden voor het bereiken van instandhoudingsdoelstellingen. Zo ontstaat geschikt broedbiotoop voor de kwartelkoning door het late maaien en het extensieve beheer.
- Diverse percelen krijgen een onderhoudsbemesting met potstalmest (vanuit de Natuurderij) wat de weides voor diverse weidevogels zoals kieviten en grutto's aantrekkelijker maakt.
- Door de komst van de Natuurderij verdwijnt zowel de intensieve landbouw als de op dit moment aanwezige veestapel uit het gebied en ontstaat er over een oppervlakte van 185 hectare biologische landbouw extensieve veehouderij.

- Door het uitgangspunt van de 'nul-aanvoer' wordt de bemesting met kunstmest stopgezet. Ook is geen sprake meer van de input van veevoer van buiten het plangebied.
- Het afwisselend weiden en maaien zorgt voor verschraling van de grond maar niet voor verzuring.
- Door de extensivering van de landbouw ontstaan er natuurlijke akkerranden. Natuurlijke akkerranden zorgen voor bloeiende stroken om de akkers met klaprozen, korenbloemen, klavers en bloeiende grassen. Deze randen bieden ook beschutting aan patrijzen, fazanten en verschillende vlinders en andere insecten. De extensivering komt tot stand door het uitgangspunt 'nul-aanvoer'.

5.2.4 Overstromingsfrequentie (buiten het plangebied)

De veranderingen in overstromingsfrequentie in het plangebied zijn vertaald in de nieuwe te verwachten ecotopen (zie paragraaf 5.2.1). Bovenstrooms van Deventer (bij de inlaat/overstroom van de Bolwerksplas) neemt de frequentie van overstromingen bij waterstanden hoger dan 6.00 meter + NAP af als gevolg van de voorgenomen ingreep. [natuurlijke omstandigheden, klimaat etc. niet meegenomen]

Bij de verandering van de overstromingsfrequentie dienen twee factoren meegenomen te worden in de overweging.

1. De kans is aanwezig dat het huidige regime zal veranderen als gevolg van de klimaatverandering. Hierbij moet gedacht worden aan verminderde interceptie en transpiratie als gevolg van een hoger CO₂-gehalte en wijziging van de ontwatering in het Nederlandse achterland. Hierdoor nemen lagere hoogwaters (met verdroging tot gevolg) in de IJssel langzaam toe in frequentie. Er zijn hier echter nog geen bewijzen voor.

5.3 Effectbeschrijving soorten en habitattypen

Permanente en tijdelijke effecten

In onderstaande paragraaf wordt bij de effectbeschrijving een onderscheid gemaakt tussen permanente effecten en tijdelijke effecten.

Bij permanente effecten is er door de voorgenomen ingreep geen sprake meer van herstel van het habitatype of het leefgebied/biotoop van de soort. Een voorbeeld hiervan is het vergraven van grasland door de komst van meer oppervlaktewater (Stobbenhank, uitbreiding Munnikenhank, etc.).

Tijdelijke effecten ontstaan door de werkzaamheden en/of de ontwikkeling/herstel van het habitatype (of biotoop). Met de werkzaamheden wordt gestart in 2011 en in 2015 zijn deze gereed. Hierdoor zijn er maximaal 4 jaar werkzaamheden in het plangebied. Door de fasering van de werkzaamheden zullen de werkzaamheden per deelgebied (Hengforderwaarden, Keizers- en stobbenwaarden, Ossenwaard, Bolwerksplas) maximaal één tot twee jaar in beslag nemen. Tijdelijke effecten kunnen ook ontstaan door de ontwikkeling van habitattypen en/of biotoop. In tabel 5-4 is de minimale successieduur tot habitatype ingeschat. Deze minimale successieduur wordt als tijdelijk effect meegewogen in de effectbeschrijving. De successieduur voor stroomdalgraslanden zal in het plangebied naar verwachting sneller verlopen door de aanwezigheid van verschillende zaadbronnen in het plangebied, welke door de voorgenomen ingreep niet aangetast worden. De ontwikkeling van grasland en ruigten duurt 1-2 jaar.

Tabel 5-4: Tijdsduur van de ontwikkeling van verschillende habitattypen in het rivierengebied (Koepelplan Rijntakken, beheerplannen Natura 2000, 2008).

Instandhoudingsdoelen rivierengebied (habitats)	Minimale successieduur tot type (geschat)	Successieduur tot volle wasdom (geschat)	Maximale levensduur (geschat)	Cyclisch beheer ecologisch wenselijk/noodzakelijk	Cyclisch beheer rivierkundig wenselijk/noodzakelijk	Frequentie ecologische setback / cyclisch beheer
Hardhout oobos	20 jaar	50 jaar	200 jaar	Niet	Bij te dicht groeien half-open begrazingslandschappen	Eens per 15 tot 50 jaar
Zachthout oobos	2 jaar	15 jaar	60 jaar	Bij te omvangrijke ontwikkeling (b.v. na 'goed' kiemjaar) Noodzakelijk voor deel van areaal bij gebrek aan nieuwe kiemkansen	Bij te snelle of omvangrijke ontwikkeling	Eens per 5 tot 20 jaar
Stroomdal grasland	20 jaar	50 jaar	200 jaar	Niet	Niet	
Glanshaver grasland	5 jaar	15 jaar	60 jaar	Niet	Niet	
Vossestaart grasland	2 jaar	5 jaar	60 jaar	Niet	Niet	
Soortenrijke ruigtes	2 jaar	5 jaar	15 jaar	Bij verdichting tot homogenen ruigte en/of overmatige struweel- en bosvorming	Bij te grootschalige omvang of overmatige struweel- en bosvorming	Eens per 5 tot 20 jaar
Slikoevers etc.	enkele weken	1 jaar	10 jaar	Bij gebrek aan nieuwe kiemkansen Bij overmatig dichtslibben strangen en geulen	Bij overmatig dichtslibben en verruwen strangen en geulen	Eens per 5 tot 20 jaar
Rivierfontein kruid-vegetatie	2 jaar	5 jaar	60 jaar	Bij overmatig dichtslibben strangen en geulen	Bij overmatig dichtslibben en verruwen strangen en geulen	Eens per 5 tot 20 jaar
Krabbescheer-vegetatie	5 jaar	15 jaar	200 jaar	Bij overmatig dichtslibben en verruwen strangen en geulen	Bij overmatig dichtslibben en verruwen strangen en geulen	Eens in de 15 tot 50 jaar

5.3.1 Beheer en realisatie Natura 2000-doelen

Voor de ruimte voor de rivier-maatregel is een beheer- en onderhoudsplan gemaakt. Omdat de scope van dit rapport breder is dan alleen N2000, wordt in deze Passende beoordeling specifiek aandacht besteed het beheer aan N2000.

De volgende organisaties zijn in beeld voor het toekomstig beheer:

- Rijkswaterstaat is en blijft verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van het zomerbed én de rivieroeveren. Daaraan wordt toegevoegd: de uitstroomopening ter hoogte van het IJsselhotel. De rivieroeveren blijven in eigendom en beheer van Rijkswaterstaat. Het vegetatiebeheer zal na verwijdering oeverbestorting worden overgedragen aan de beheerder van de belendende uiterwaard.
- Stichting IJssellandschap blijft c.q. wordt eindbeheerder van de Bolwerksweide, de Ossenwaard, de lage Stobbenweerd en de Keizerswaarden, voor zover in eigendom.
- Staatsbosbeheer is en blijft verantwoordelijk voor de Hengforderwaarden.

- Gemeente Deventer blijft c.q. wordt verantwoordelijk voor het beheer van plantsoen de Worp en de omgeving van de Zandweerdplas.
- Privé-eigenaren met gronden binnen de plangrens blijven verantwoordelijk voor het beheer van hun eigen gronden. Concreet is de boerderij de Randerwaard als eigendom van familie Brouwers in de Keizerswaarden (enclave indicatief op de kaart) relevant voor afspraken over beheer van de uiterwaardgronden. Ook enkele particuliere percelen op de hogere gronden blijven verantwoordelijk voor beheer op hun eigen terrein.

Voor de realisatie van de N2000 doelen zijn daarmee vooral het beheer van de Sichting Ijssellandschap en het Staatsbosbeheer belangrijk.

Beheerprincipe Natuurderij

Ijssellandschap kiest voor een integraal beheer een nieuwe beheerboerderij: de Natuurderij. Het is een zelfvoorzienend, gemengd bedrijf (biologisch-dynamische keten), dat mineralen afvoert via melk en vlees. Het bedrijf kent een gesloten kringloop en levert via gradiënten van voedselarm naar voedselrijker en constant gebruik van weides, hooilanden en bloemrijke akkers een rijke biotoopvariatie, gekoppeld aan de rivierdynamiek. Het agrarisch beheer zorgt voor een divers gebruik van de grond en verschillende beheervormen.

Annette Harberink (toekomstige eigenaresse van de Natuurderij) heeft op 22 januari 2010 de beheermaatregelen en natuurdoelen opgesteld die zij met het beheer van de Natuurderij wil realiseren in de Keizers- en stobbenwaarden. Deze beheermaatregelen zijn opgesteld in het kader van de natuurbeheersubsidie. De beheersubsidie is op basis van de beheermaatregelen gehonoreerd in het najaar van 2010 door de provincie Overijssel en Dienst regelingen.

Beheer bouwland

Het huidige bouwland (beheertype kruiden- en faunarijke akker) in de uiterwaarden blijft in gebruik als bouwland. Er vindt wisselbouw plaats met vlinderbloemigen, granen en drachtplanten. Er vindt op deze percelen geen chemische onkruidbestrijding plaats en er wordt een onderhoudsbemesting van 10 tot 15 ton ha potstalmest gegeven. Het bouwland in de Keizers- en stobbenwaarden levert een grote variatie op in het landschap doordat percelen soms lang open of braak liggen en anderzijds door diverse akkergewassen bedekt zijn. Hierdoor ontstaan pioniersmilieus (aardaker, klein spiegelklokje en rood guichelheil). Ook bieden de braakmilieus broed- en foerageergelegenheid voor diverse vogelsoorten (patrijs, veldleeuwerik, gele kwikstaart) en zoogdieren (egel, hermelijn, wezel). Het hoofdgewas wordt ruim gezaaid of gepoot, waardoor er voldoende open plekken (pioniersmilieus) aanwezig zijn waar eenjarigen zich kunnen vestigen.

Rondom de verschillende bouwlandpercelen komt een ruige strook van ca 9 meter te liggen. Deze zogenoemde kopakker wordt in eerste instantie ingezaaid met een passend mengsel van klaver, gras en inheemse planten. Bij het inzaaien wordt alleen zaad uit andere kruidenrijke akkers in de omgeving toegepast (bijv Cortenoever of Fortmond). De kopakker wordt niet bemest en geploegd en wordt in 3 fases per jaar deels gemaaid, met het doel het langzaam verschrallen en openheid in de zode te houden naast de ruigte van de ongemaaide strook. Door delen 's winters te laten staan, biedt het ook in het winterhalfjaar kans aan veel soorten. De kopakkers langs het bouwland dragen er toe bij dat er altijd voldoende schuil- en vluchtmaatregelen zijn voor zoogdieren en vogels. En

voor een zone langs de percelen waarin bijzondere plantensoorten zich kunnen vestigen en verspreiden.

Beheer grasland

Op het huidige grasland (beheertype kruiden- en faunarijk grasland) wordt onderscheid gemaakt tussen het beheer op de hoge en lage uiterwaarden.

Hoge uiterwaarden: glanshaverhooiland, stroomdalgrasland

Het grasland op de hoge uiterwaarden wordt gebruikt om vee te weiden voor korte periodes en om gras van te oogsten. Door afwisselend te maaien en te weiden ontstaan zogenaamde groeitrapen. Dit betekent dat er gras in verschillende stadia aanwezig is tot het einde van het groeiseizoen. De minder bemeste percelen en percelen, die van nature al schraler zijn, worden gehooïd om de diversiteit te vergroten. Dit betekent dat er tussen de groene korte weide percelen bloemen- en kruidenrijke hooilanden liggen. Op dit grasland vindt geen chemische onkruidbestrijding plaats en er wordt niet zoals bij de intensieve landbouw na elke snede gras drijfmest ingebracht. Er vindt geen graslandvernieuwing plaats in de vorm van herinzaai of doorzaai. Het landbouwkundige gebruik van het grasland is extensief, er is gemiddeld een veebezetting van 3 gve per ha.

Voor graslandpercelen in het noorden van de uiterwaarden zijn geschikt om alleen maar te hooien en langzaam te verschrallen zodat er op termijn mogelijkheden zijn voor de ontwikkeling van glanshaverhooiland. Glanshaver- en vossenstaarthooilanden zijn namelijk afhankelijk van een hooibeheer, waarbij de vegetatie jaarlijks een of twee keer wordt gemaaid, eventueel met nabeweidings. Vanwege de vruchtbare bodem waar dit habitatype voorkomt is bemesting meestal niet noodzakelijk of zelfs ongewenst, omdat een te hoge productiviteit leidt tot soortenarme vegetaties met vrijwel alleen glanshaver. Door het doorvoeren van het (reeds vastgelegde beheer) vanuit de Natuurderij wordt dit hooibeheer gerealiseerd. Hierdoor ontstaat een zeer geschikt biotoop voor de ontwikkeling van glanshaverhooiland. Op de hogere delen wordt de ontwikkeling van kenmerkende vegetaties van glanshaverhooilanden beoogd. Voor een verdere beschrijving van de effecten wordt verwezen naar paragraaf 5.3.2.

De hogere oeverwal is van nature schraal en biedt goede mogelijkheden voor de verdere ontwikkeling van stroomdalgrasland. Belangrijkste sturende processen bij het ontstaan en behoud van dit habitatype zijn de rivierdynamiek (overstroming, afzetting van zand), winddynamiek en beheer. Indien er sprake is van vermindering van de rivierdynamiek blijven overstroming en sedimentatie (afzetting van zand en zavel) achterwege. Door de voorgenomen ingreep neemt de rivierdynamiek in het plangebied toe, dit heeft een gunstige uitwerking op het oppervlak geschikt voor stroomdalgrasland. Stroomdalgraslanden handhaven zich indien de droge delen van het plangebied niet worden bemest en niet te extensief door koeien worden begraasd of gehooïd. De aanvoer van sediment is voldoende om de productiviteit van de vegetatie te handhaven. Door het gevoerde beheer van de Natuurderij kan stroomdalvegetatie zich ontwikkelen op de oeverwallen en op de dijktafsluitingen. De hogere oeverwal is van nature schraal en biedt goede mogelijkheden voor de verdere ontwikkeling van stroomdalgrasland. Voor een verdere beschrijving van de effecten wordt verwezen naar paragraaf 5.3.2.

Met deze wijze van beheer is er veel ruimte voor een natuurlijke ontwikkeling van habitattypen. Deze extensieve biologische methode van graslandbeheer biedt ook mogelijkheden voor weidevogels als broed-, foerageer-, en schuilbiotoop. De wijze van beheer heeft ook een belangrijke waarde voor vlinders, insecten en kleine zoogdieren.

Lage uiterwaarden: slikkige rivieroever, kwartelkoning, porseleinhoen, ganzen

De lage uiterwaarden kenmerken zich door een sterk dynamisch milieu ten gevolge van de jaarlijkse overstromingen van de IJssel, waarbij grote delen van de uiterwaarden jaarlijks overstromen en 's winters (bijna) permanent onder water staan. Door de toekomstige vergravingen wordt dit dynamische milieu versterkt. De lage uiterwaarden, met hanken en hoge overstromingsfrequenties, worden gekenmerkt door een procesbeheer. Er is extensieve begrazing met ossen en jongvee. Ook in de lagere uiterwaarden worden stukken grasland gehooïd om verruiging tegen te gaan.

Langs de oude rivierlopen en hanken is op sommige plekken meer gelegenheid om verruiging toe te staan. Met tijdelijke rasters in het gebied wordt er gestuurd met de begrazingsdruk van de runderen zodat de kwetsbare de lage en kwetsbare delen zoals oeverwallen en wetlands rondom de hanken ontzien worden.

Omdat in de uiterwaarden begrazing plaatsvindt, kunnen door begrazing en vertrapping door grote grazers pioniersituaties met de slikkige (rivier)oever mede in stand blijven. Kleine grazers als ganzen en eenden dragen ook bij aan het openhouden van oeverzones langs plassen in de uiterwaarden.

Het landbouwkundig gebruik van deze lage uiterwaarden is bijzonder extensief (een gemiddelde veebezetting van 1,5 gve per ha samen met maaën). Er vindt geen onderhoudsbemesting plaats of chemische onkruidbestrijding. Voor de percelen waar grutto's en kieviten gaan broeden wordt ruige stalmest gestrooid.

Een groot deel (ca 25 ha) van de lage uiterwaarden is afgesloten voor recreatie. Dit deel biedt mogelijkheden voor diverse weidevogels en de kwartelkoning.

Doordat dit vruchtbare gras kort de winter ingaat zijn de lage graslanden een zeer geschikte plek in de winterperiode voor ganzen, zwanen en eenden. Naast de waarde voor overwinterende soorten, zal de uiterwaard steeds meer van belang worden voor foeragerende en broedende steltlopers. De lagere uiterwaarden vormen ook een potentieel broedgebied voor de porseleinhoen. Wanneer kwetsbare broedgevallen worden gesignaleerd, is dat aanleiding voor de Natuurderij om het maaitijdstip van het hooiland aan te passen aan de broedperiode van de kwartelkoning. Om vast te stellen of er broedgevallen in het plangebied aanwezig zijn zal worden meegelift op de jaarlijkse kwartelkoningtellingen, gecoördineerd door SOVON. Op basis van deze gegevens kan het beheer worden afgestemd. Voor de effectbeschrijving wordt verwezen naar paragraaf 5.3.4.

Beheercyclus en monitoring

De beheercyclus is als volgt:

- Aan het plangebied worden ecologische doelstellingen gekoppeld zoals beschreven in de rapportage 'Natuurderij Keizers- en stobbenwaarden, natuurdoelen en beheermaatregelen' (jan 2010).
- De wijze van beheer wordt gestart zoals weergegeven in de rapportage.
- Door middel van monitoring worden de ecologische ontwikkelingen gevolgd en jaarlijks geëvalueerd.
- Eventuele aanpassing van het beheer volgt indien dit wenselijk blijkt uit de evaluatie.

De monitoring is vastgelegd in de rapportage 'Natuurderij Keizers- en stobbenwaarden, natuurdoelen en beheermaatregelen' (jan 2010) welke is goedgekeurd door de provincie Overijssel.

5.3.2 *Habitattypen*

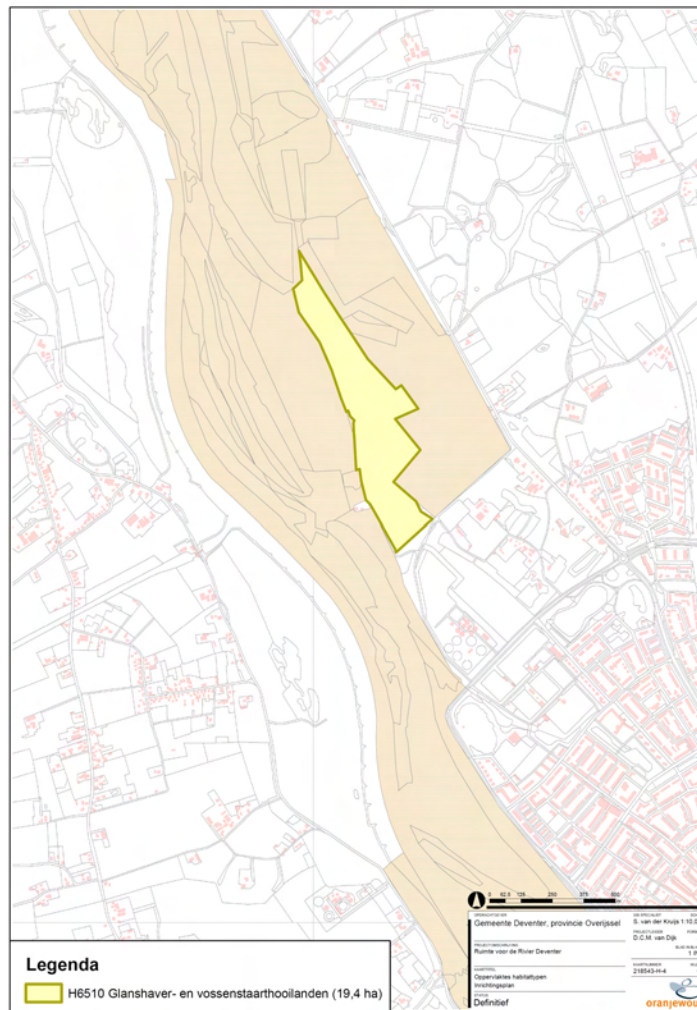
Voor drie habitattypen zijn negatieve effecten uit te sluiten vanwege het feit dat deze habitats in het plangebied niet voorkomen (concept habitattypenkaart van de provincie Overijssel) en buiten het plangebied treden effecten op deze habitattypen niet op. Voor deze habitattypen is wel sprake van een positief effect. Het betreft:

- **H3260 Beken en rivieren met waterplanten**

Door afwezigheid van dit habitatype in het plangebied zijn er geen negatieve effecten. Dit habitatype is niet gevoelig voor ammoniakdepositie (>2400 mol/ha/jaar). Door een toename van diep voedselrijk water neemt de potentie voor dit habitatype toe, met name door de uitbreiding van de Munnikenhank omdat de dynamiek niet te hoog mag zijn (habitattypen database, LNV) en dit sluit aan bij het ontwikkeldoel. Het dichtstbijzijnde (stabiele) groot oppervlak van dit habitatype is aanwezig in de monding van de IJssel. Doordat de dichtstbijzijnde zaadbron relatief ver van het plangebied ligt is de kans op vestiging in de nabije toekomst gering.

H6510 Glanshaver- en vossenstaarthooilanden

Door het beheer van de Natuurderij en de incidentele overstroming zijn er op de hooggelegen delen van de Keizers- en Stobbenwaarden kansen voor ontwikkeling van dit habitatype, met name Glanshaverhooiland. Actueel komen al enkele soorten van dit habitatype voor. Dit sluit aan bij het ontwikkeldoel. Glanshaver- en vossenstaarthooilanden zijn afhankelijk van een hooibeheer, waarbij de vegetatie jaarlijks een of twee keer wordt gemaaid, eventueel met nabeweiding. De bedekking van ruigtesoorten en struweel wordt beperkt tot $<5\%$. De hoge gronden van de Keizer- en stobbenwaarden worden extensief beheerd vanuit de Natuurderij en hebben een optimale functionele omvang (vanaf enkele hectares). Uit de ecotopenkaart komt naar voren dat er (maximaal) 19 hectare Glanshaverhooiland ontwikkeld kan worden (zie figuur 5-4).

Figuur 5-4: Ligging van potentieel Glanshaverhooiland binnen het plangebied.

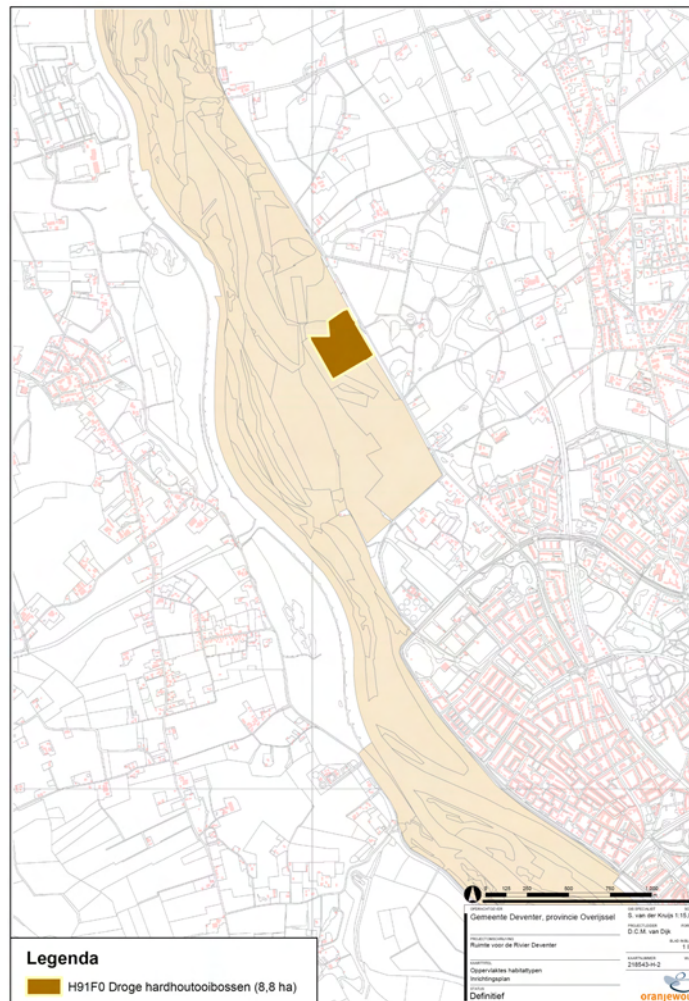
De toekomstige abiotische omstandigheden zijn aanwezig voor ontwikkeling van dit habitattype. Kenmerkend is dat de mate van voedselrijkdom en de buffercapaciteit van de bodem door grondwater of periodieke overstromingen in stand word gehouden (Bijlsma et al. 2008; Weeda 2007; Weeda et al. 2008). Het stroomgebied van de IJssel wordt gekenmerkt door een kalkrijke bodem, ontkalking treedt nauwelijks op. Gebieden die inunderen blijven ook basenrijk door de afzetting van basenrijk, kalkhoudend sediment en indringing van basenrijk rivierwater in de bodem (Kiwa Water Research & EEG consult 2007). Het systeem is vooral fosfaat gelimiteerd. Door het huidige landbouwkundige gebruik zal de (voormalige) bemesting de belangrijkste beperkende factor zijn. Aanpassing van het beheer (hooilandbeheer, liefst met nabeweidning) en vershraling is dan ook de belangrijkste factor voor ontwikkeling (Kiwa Water Research & EEG consult 2007).

Het effect van de Natuurderij op de ontwikkeling van deze potenties is beperkt. Glanshaverhooilanden zijn zeer gevoelig voor vermesting en verzuring (kritische depositiewaarde van 1400 mol/ha/jaar voor glanshaverhooilanden). Via emissiebeperkende maatregelen zullen negatieve gevolgen van de emissie terug gedrongen worden.

H91F0 Droge hardhoutooibossen

Het aanwezige bos (9 ha) ligt op het hoger (en droger) gelegen (zand)deel van het

rivierengebied waar enige aanvoer van basenrijk water optreedt en tot in de wortelzone doordringt. Dit vormt een geschikt bodem voor hardhoutooibos.

Figuur 5-5: Ligging van de potentie van hardhoutbos in het plangebied.

Het bos is in de huidige situatie is niet te typeren als het habitatype hardhoutooibos. Het habitatype harthoutbos kan bestaan uit het de plantengemeenschappen lissen-ooibos, elzenzegge-elzenbroek, essen-iepenbos, goudveil-essenbos, vogelkers-essenbos (Weeda, 2005). Er ontbreken in de huidige situatie te veel kenmerkende soorten voor dit habitatype. Het bos valt voor 90% onder de plantengemeenschap Berken-Zomereikenbos en voor 10% onder de plantengemeenschap Wintereiken-Beukenbos. Daarbij is er sprake is van weinig karakteristieke ondergroei en karakteristieke struweel- en boomsoorten welke behoren bij het habitatype hardhoutooibos. Door de voorgenomen ingreep wordt het aanwezige bos omgevormd tot hardhoutooibos door gericht beheer. Op de locatie van het bos is echter wel sprake van hoogteverschil (www.ahn.nl). Door het aanwezige hoogteverschil op de locatie, en dus het verschil in bodem en waterhuishouding, zal niet het gehele bos zich kunnen ontwikkelen tot droog hardhoutooibos, maximaal 5 hectare. Hardhoutooibos is gevoelig voor ammoniakdepositie (kritische depositiewaarde van (2080 mol/ha/jaar). Uit de ammoniakberekening komt naar voren dat het hardhoutooibos door aanwezigheid van de Natuurderij zich in de toekomst wellicht niet optimaal kan ontwikkelen. Door effectgerichte maatregelen

(optimaal beheer om structuur en soortensamenstelling zo veel mogelijk te ontwikkelen en emissiebeperkende maatregelen) wordt een negatieve invloed op het ontwikkeldoel voorkomen (zie verder paragraaf 5.2.3).

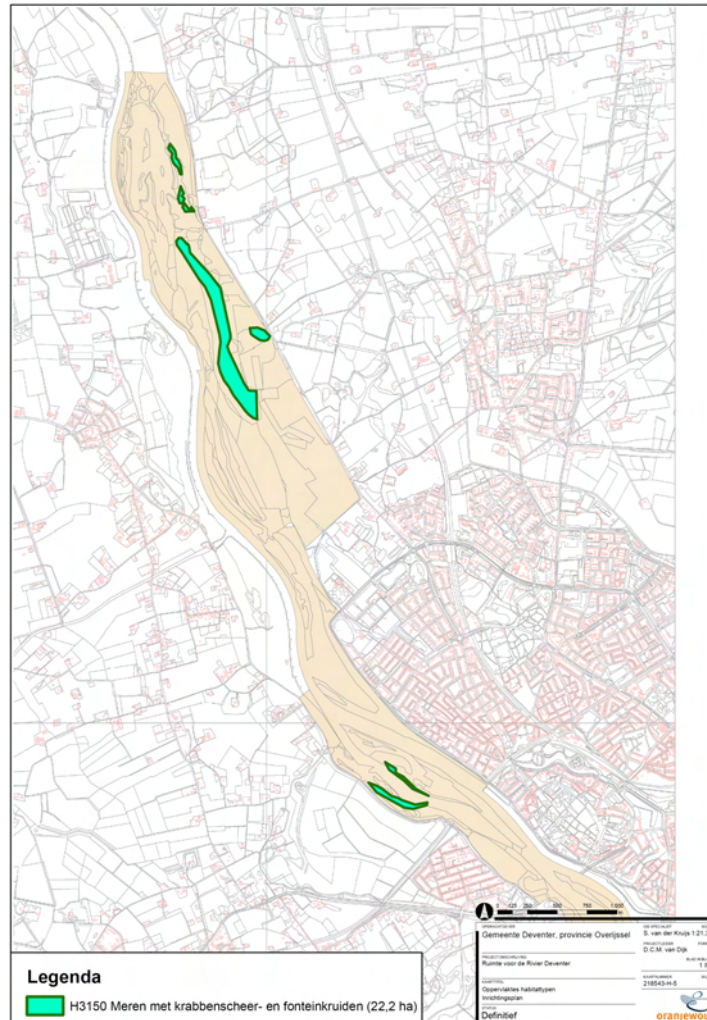
Op de andere instandhoudingsdoelen zal de voorgenomen ingreep wel enige effecten hebben. Deze worden in de volgende paragrafen beschreven:

H3150 Meren met krabbenscheer- en fonteinkruiden

Dit habitattype heeft een matig ongunstige landelijke staat van instandhouding en kent een verbeterdoelstelling (oppervlakte en kwaliteit). Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden komen met name voor in matig voedselrijk, relatief diepe (dieper dan 50 - 200 cm), stilstaande wateren. Door de vergroting van de Munnikenhank en de nieuwe hank in de Keizers- en Stobbenwaarden neemt de potentie van dit habitattype toe. De geplande ingrepen hebben een tijdelijk effect (vergraving), waarna herstel optreedt. De realisering van het instandhoudingsdoel komt niet in gevaar en zal met zekerheid géén significant negatief effect op de instandhouding van dit habitattype hebben en belemmeren de verbeterdoelstelling niet. Daarbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- Er is geen sprake van permanent ruimtebeslag. Tijdelijk ruimtebeslag wordt veroorzaakt door de vergravingen in de Keizers- en Stobbenwaarden (Munnikenhank waarbij de oostelijke oever niet vergraven wordt) en in de Ossenwaard (maximaal 1-2 jaar). De Paardenkolk en de Hengforderwaarden, waar dit habitattype ook voorkomt, worden niet aangetast. Het herstel van dit habitattype wordt geschat tussen de 2 - 56 jaar (Koepelplan Rijntakken, 2008). De Munnikenhank wordt uitgebreid waarbij potenties voor nieuwe ontwikkeling van grotere oppervlaktes ontstaan (toename 1,2 ha).
- Er is geen sprake van verstoring door recreatie.
- Het potentieel geschikt gebied ligt voor een groot deel buiten het gebied met de grootste ammoniakemissies door de Natuurderij.

Dit habitattype is gevoelig voor ammoniakdepositie. De kritische depositiewaarde is 2100 mol/ha/jaar. Uit de berekeningen (bijlage 1) komt naar voren dat als gevolg van de Natuurderij een geringe toename van de stikstofdepositie optreedt. Stikstofdepositie is echter niet de doorslaggevende factor is voor het voorkomen van dit habitattype (er is nu ook al reeds sprake van een te hoge achtergrondwaarde en een goed ontwikkelde vegetatie). De randvoorwaarden voor dit habitattype worden verbeterd als gevolg van toename van ondiep water, oevers en moerasvegetatie en natuurlijk beheer.

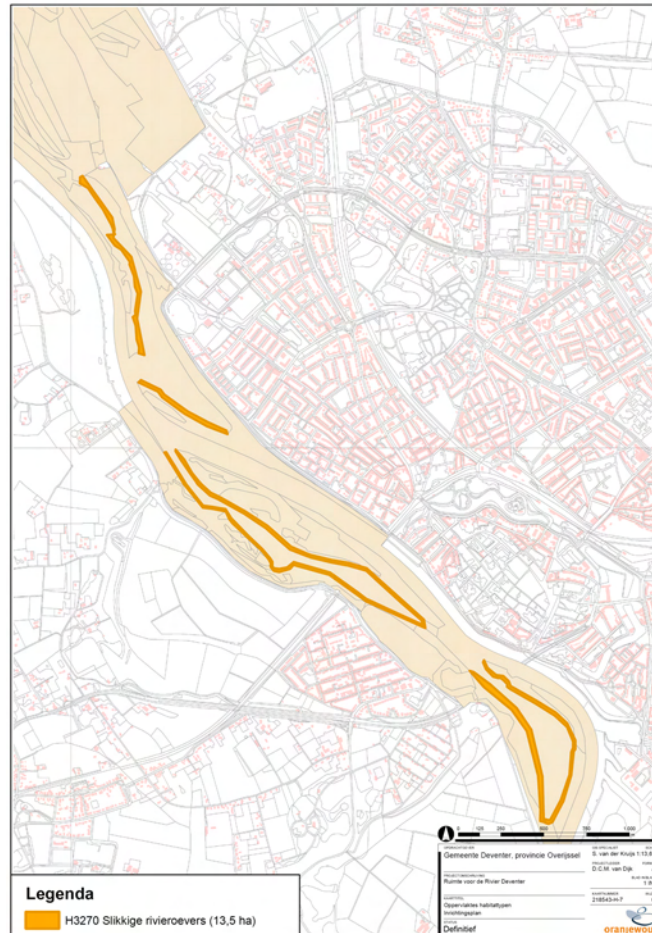
Figuur 5-6: Ligging van de potentiële gebieden voor meren met krabbenscheer- en fonteinkruiden.

H3270 Slikkige rivieroeveren

Dit habitattype heeft een matig ongunstige landelijke staat van instandhouding en kent een verbeterdoelstelling (oppervlakte) en behoudoelstelling (kwaliteit). Door de toename van oppervlaktewater, de toename van overstroming van oevers en van de rivierdynamiek in het plangebied neemt de potentie voor dit habitattype toe, wat een positief effect oplevert. Zowel in de Ossenwaard, Bolwerksplas als in de Keizers- en stobbenwaarden is voldoende ruimte voor de dynamiek van zandstrandjes. Het instandhoudingsdoel 'uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit' wordt hierdoor ondersteund. De geplande ingrepen zullen met zekerheid géén significant negatief effect op de instandhouding van dit habitattype hebben en belemmeren de verbeterdoelstelling niet. Daarbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- Er is geen sprake van permanent ruimtebeslag. Er is wel sprake van tijdelijk ruimtebeslag door vergraving. In de huidige situatie komt dit habitattype voor op de oevers van de Bolwerksplas (zie concept habitattypenkaart). Door de vergroting van de Bolwerksplas zal dit habitattype tijdelijk aangetast worden (max 1-2 jaar). Na realisatie zijn er geen factoren die het herstel en uitbreiding van het habitattype belemmeren. De hersteltijd voor dit habitattype wordt geschat op slechts enkele weken tot een jaar.

- Er is geen sprake van verstoring door recreatie, doordat dit habitattype met name voorkomt op plaatsen waar de rivierdynamiek relatief hoog is. Oeverrecreatie blijft beperkt tot de Zandweerdplas.
- Er zijn geen effecten van de Natuurderij. Slikkige rivieroeveren zijn niet gevoelig voor ammoniakdepositie (>2400 mol/ha/jaar).

Figuur 5-7: Ligging van de slikkige rivieroeveren in het plangebied.

H6120 Stroomdalgraslanden*

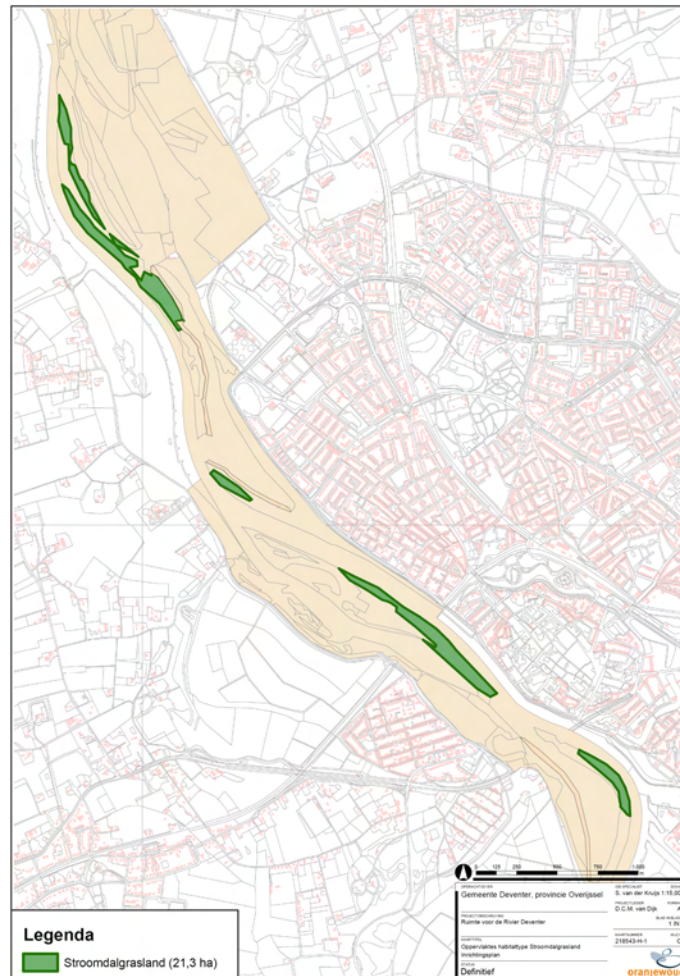
Dit habitattype heeft een zeer ongunstige landelijke staat van instandhouding en kent een verbeterdoelstelling. De geplande ingrepen zullen met zekerheid géén significant negatief effect op de instandhouding van dit prioritaire habitattype hebben en belemmeren de verbeterdoelstelling niet. De potentie voor dit habitattype neemt juist toe. Daarbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- Er is geen sprake van tijdelijk of permanent ruimtebeslag. In de huidige situatie komt dit habitattype voor ten noordwesten van de Ossenwaard en ten westen van de Hengforderwaarden. Op beide locaties vinden geen ingrepen plaats.
- De potentie voor stroomdalgrasland in het plangebied neemt toe. Voor de ontwikkeling van stroomdalgrasland is het zeer soortenrijke talud van de aangrenzende winterdijk essentieel als uitvalsbasis voor kenmerkende soorten [Weeda, 2008]. Deze uitvalsbasis blijft behouden. Hierdoor zal, naar verwachting, de ontwikkeling van nieuw stroomdalgrasland sneller verlopen dan de geschatte 20 jaar welke is weergegeven in tabel 5-5.
- Stroomdalgraslanden zijn gevoelig voor verstoring door intensieve vertrapping door vee en recreanten.

Grazers gebruiken drogere graslanden vaak om te rusten of als latrine, hierdoor kan een tijdelijke verstoring optreden. In paragraaf 5.3.1 is aangegeven dat met tijdelijke rasters in het gebied de begrazingsdruk van de runderen wordt gestuurd zodat de kwetsbare oeverwallen beschermd worden. Op deze wijze wordt intensieve vertrapping tegengegaan. Aan de andere kant is begrazing een belangrijk sturend proces voor de vestiging van stroomdalvegetatie. De grazers zijn noodzakelijk om het gebied open te houden (tegengaan van successie). De verstoring door recreanten is beperkt qua oppervlakte doordat wandelaars gebruik maken van paden. De aanwezige extensieve begrazing en de recreatie hebben door de lage intensiteit geen negatief effect op de ontwikkeling van stroomdalgrasland in het plangebied.

- Het huidig en potentieel geschikt gebied heeft meer in beperkte mate effect als gevolg van de ammoniakemissie door de Natuurderij (zie bijlage 1 met emissie ter plaatse van de stroomdalgraslanden).

Dit habitatype is gevoelig voor ammoniakdepositie. De kritische depositiewaarde is 1250 mol/ha/jaar. Uit de berekeningen komt naar voren dat als gevolg van de Natuurderij een geringe toename van de stikstofdepositie optreedt (bijlage 1). Deze toename is niet van invloed op de instandhoudingsdoelstelling, aangezien stikstofdepositie niet de doorslaggevende factor is voor het voorkomen van dit habitatype. Door optimaal beheer (niet te extensieve beweiding of jaarlijks gehooit) en de aanwezigheid van zandafzetting zal stroomdalgrasland tot ontwikkeling komen. In het profielendocument is aangegeven dat de belangrijkste sturende processen de rivier- en winddynamiek en het natuurlijk beheer zijn. Onder natuurlijk beheer wordt hier verstaan: Bemesting en herbicidengebruik zijn gestopt, begrazingsdichtheden zijn afgenomen en/of er wordt een geschikt maaibeheer geïntroduceerd. De introductie van extensieve begrazing, waarbij grazers selectief te werk kunnen gaan, lijkt positief te werken voor de meeste stroomdalsoorten. In het plangebied wordt aan de eisen van 'natuurlijk beheer geschikt voor stroomdalgraslanden' voldaan. Een andere belangrijke factor voor ontwikkeling van het habitatype is het herstel van de morfodynamiek, doorgaans sedimentatieprocessen (m.n. oeverwalvorming). Waar de rivier kalkrijk zand of grind op de oevers af kan zetten zien we in korte tijd de terugkeer van voorheen zeldzame of uitgestorven soorten. Door afgezet grind en zand wordt de oude bemeste toplaag over zand en op het open substraat ontstaan geschikte kiem- en vestigingsomstandigheden (Peters, et. al, 2008). Door de ingrepen in het plangebied neemt de morfodynamiek toe op de hoger gelegen delen langs de Bolwerksplas, Ossenwaard, Stobbenhank en de Zandweerdplas. Op basis van expert judgement met betrekking tot overstromingsfrequentie is bepaald waar stroomdalgrasland zich binnen het plangebied kan ontwikkelen. In totaal ontstaat er 21 hectare geschikt gebied voor de ontwikkeling van stroomdalgrasland, de locaties zijn in figuur 5-8 weergegeven.

Figuur 5-8: Potentiële locaties voor stroomdalgrasland binnen het plangebied.

H6430 Ruigten en zomen

Dit habitattype heeft een gunstige tot matig ongunstige landelijke staat van instandhouding en kent een behoud- of een verbeterdoelstelling (afhankelijk van het subtype). De potentie van dit habitattype neemt toe door het vergraven van de uiterwaarden, waardoor de vochtigheid in het plangebied toeneemt. Deze potentie ligt met name in de Stobbenhank in de Keizers- en Stobbenwaarden. De geplande ingrepen zullen met zekerheid géén significant negatief effect op de instandhouding van dit habitattype hebben en belemmeren de verbeterdoelstelling niet. Daarbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- In de huidige situatie komt dit habitattype voor in de Ossenwaard (buiten het Habitatrichtlijngebied) en in de Hengforderwaarden (binnen het habitatrichtlijngebied). In de Hengforderwaarden blijft dit habitattype behouden. Er is geen sprake van een permanent of tijdelijk ruimtebeslag.
- De potentie van dit habitattype neemt toe.
- De Hengforderwaarden zijn niet toegankelijk voor recreanten (met uitzondering van de vogelkijkhut) en vee, hierdoor is vertrapping van dit habitattype niet aan de orde.
- Er zijn geen effecten van de Natuurderij. Ruigten en zomen zijn niet gevoelig voor ammoniakdepositie (>2400 mol/ha/jaar).

Figuur 5-9: Ligging habitattypen Ruigten en zomen in het plangebied.

H91E0 Vochtige alluviale bossen*

Dit prioritaire habitattypen heeft een matig tot zeer ongunstige landelijke staat van instandhouding en kent een verbeterdoelstelling voor de oppervlakte en een behoud- of een verbeterdoelstelling (afhankelijk van het subtype) voor de kwaliteit. De kwaliteit van de zachthoutoibossen verbetert doordat deze in een dynamischer systeem komen en de waterkwaliteit van de Hengforderwaarden verbetert. Periodieke overstroming van rivierwater is een van de belangrijkste kenmerken voor een goede structuur en functie. Ten noorden van het plangebied, in de Duursche waarden, is (o.a.) ruimte voor ontwikkeling en uitbreiding van zachthoutoibos binnen de grenzen van het Natura 2000-gebied. De geplande ingrepen zullen met zekerheid géén significant negatief effect op de instandhouding van dit prioritaire habitattypen hebben en de verbeterdoelstelling niet belemmeren. Daarbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- Er is geen sprake van permanent ruimtebeslag. De oppervlakte zachthoutoibos (15 hectare) blijft minimaal gelijk. Zachthoutoibos komt voor in de Hengforderwaarden en in de Ossenwaard. Er is sprake van een tijdelijk ruimtebeslag door de vergraving van de Hengforderwaarden (maximaal 1-2 winterseizoenen). In de Hengforderwaarden moeten, omwille van de doorstroming, de dwars op de stromingsrichting liggende kades verwijderd worden. De vrijgekomen grond wordt gebruikt om de reeds aanwezige eilanden te vergroten en nieuwe eilanden te realiseren. Op deze eilanden kan dit habitattypen zich weer ontwikkelen. Op basis van de van de successiereeksen van

zachthoutooibos (Peters et al., 2002) treedt na 3 - 10 jaar al de stakenfase op, en na 20 - 50 jaar de volwassenfase.

- De Hengforderwaarden zijn niet toegankelijk voor recreanten en er wordt geen vee gehouden. De Ossenwaard is niet officieel afgesloten, maar is wel zeer lastig toegankelijk voor zowel vee als recreanten door de aanwezigheid van struweel. Hierdoor is de kans op aantasting door vertrapping niet aanwezig.
- Er zijn geen effecten van de Natuurderij. Zachthoutooibossen zijn niet gevoelig voor ammoniakdepositie (>2400 mol/ha/jaar).
- Indien geklozen wordt voor de optie om de Hengforderwaarden tweezijdig aan te takken blijven de effecten op dit habitatype gelijk. Er geen sprake van oppervlakteverlies doordat op de locatie van de aantakking geen zachthoutooibos aanwezig is. Ook heeft de aantakking geen invloed op de recreatie (mits deze aantakking ook afgesloten wordt met een bollenlijn).

Conclusie habitats

De voorgenomen herinrichting van de uiterwaarden zal voor géén van de habitats waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd voor het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel tot een significant negatief effect leiden. Voor de meeste habitats is sprake van een (zeer) tijdelijk negatief effect als gevolg van de werkzaamheden die in het plangebied worden uitgevoerd en de benodigde hersteltijd van de ecotopen. Uiteindelijk treedt een netto toename van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit op.

5.3.3 Soorten

Voor twee soorten treden geen negatieve effecten op omdat deze niet in het plangebied voorkomen. Het betreft:

- **H1163 Rivierdonderpad**
Het leefgebied van de Rivierdonderpad bestaat uit grote wateren, rivieren en beken. In de grote rivieren komt de soort voor op kunstmatig stenen substraat. In het plangebied komt dit biotoop tussen de kribben voor. De biotopen die geschikt zijn voor de rivierdonderpad worden door de voorgenomen ingreep niet aangetast.
- **H1166 Kamsalamander**
Het leefgebied van de kamsalamander bestaat uit een kleinschalig landschap met bospercelen, heggen en struwelen. Het voortplantingsbiotoop bestaat voornamelijk uit matig voedselrijke tot voedselrijke, stilstaande wateren met een goed ontwikkelde onderwatervegetatie. Dit biotoop wordt gerealiseerd op de hoge gronden van de Keizers- en Stobbenwaarden waar verschillende poelen, hagen en bomen aanwezig zijn. Buitendijks is sprake van enkele geïsoleerd plassen (paardenkolk) en een grote – tevens vishoudende - hank (Munnikenhank) die bij hoogwaters van de IJssel overstroomt. De kans op voorkomen van deze soort in de dynamische uiterwaarden is echter vrijwel nihil. De kolk wordt overigens niet vergraven en de kwaliteit van het landbiotoop wordt wel versterkt. In die zin belemmert de voorgenomen ingreep de verbeteropgave niet.

H1134 Bittervoorn

Gezien de spreiding door het gebied kan de bittervoorn wél negatieve effecten ondervinden als gevolg van de herinrichting van de uiterwaarden. De beoogde vergravingen leiden tot plaatselijke en tijdelijke aantasting van het leefgebied. Door de voorgenomen ingreep zal het effect slechts van tijdelijke aard zijn. Gezien de goede

verspreiding van de soort in het rivierengebied hebben de tijdelijke effecten geen gevolgen op populatieniveau. Deze soort heeft een matig ongunstige landelijke staat van instandhouding en kent een behoudsdoelstelling. De aantasting van het actuele leefgebied zal evenwel met zekerheid niet leiden tot een (significant) negatief effect op de instandhouding van deze soort in de Uiterwaarden van de IJssel. Daarbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- De bittervoorn is geen complementair doel. Hierdoor hoeft er alleen een toetsing van de effecten plaats te vinden binnen de grenzen van het Habitatrichtlijngebied (Hengforderwaarden). De bittervoorn komt niet voor binnen de grenzen van het Habitatrichtlijngebied (Hengforderwaarden). Hierdoor is geen sprake van een negatief effect op het instandhoudingsdoel.
- Er wordt een tweede (stromingsluwe) hank gegraven in de Keizers- en Stobbenwaarden (Stobbenhank) welke een geschikt nieuw leefgebied vormt voor de bittervoorn door de brede en flauwe ondiepe oevers. De kwaliteit van het leefgebied verbetert door een toename aan oevers en ondiep water. Deze uitbreiding van het leefgebied langs de IJssel zal gaan bijdragen aan de beoogde behoud van de Bittervoorn langs de IJssel.
- Er zijn geen effecten van de Natuurderij op de bittervoorn.

H1145 Grote modderkruiper

Gezien hun spreiding door het gebied kan de grote modderkruiper wél negatieve effecten ondervinden als gevolg van de herinrichting van de uiterwaarden. De beoogde vergravingen kunnen leiden tot aantasting van het leefgebied. Deze soort heeft een matig ongunstige landelijke staat van instandhouding en kent een verbeterdoelstelling. De aantasting van het actuele leefgebied zal echter met zekerheid niet leiden tot een significant effect op de instandhouding van deze soort in de Uiterwaarden van de IJssel en de verbeterdoelstelling wordt niet belemmerd. Daarbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- Er is sprake van een permanent ruimtebeslag. In het plangebied komt de soort voor in het zuidelijke deel van de Munnikenhank en de Ossenwaard. De grote modderkruiper leeft in wateren met een dikke modderlaag. Het is een rivierbegeleidende soort die bij hoge waterstanden poelen kan bereiken waar hij als enige langere tijd kan overleven na het opdrogen van de poel. Door de voorgenomen ingreep wordt de Ossenwaard aangetakt aan de IJssel, hierdoor ligt het water niet meer geïsoleerd ten opzichte van de IJssel. Hierdoor neemt de kwaliteit van het leefgebied van de grote modderkruiper af. In de Ossenwaard blijven wel stromingsluwe delen over die een geschikt leefgebied vormen voor de grote modderkruiper. Door de voorgenomen ingreep wordt de Munnikenhank vergraven tot een grote geïsoleerde hank. Dit leidt enerzijds tot een veel groter leefgebied en verbetering van de kwaliteit van het leefgebied (flauwere oevers), maar de werkzaamheden zorgen ook voor een tijdelijk ruimtebeslag (maximaal één tot twee jaar). Door fasering van de werkzaamheden worden de effecten op de populatie en het instandhoudingsdoel voorkomen (moet aansluiten op mitigerende maatregelen Flora- en faunawet, maximaal 1-2 jaar). Deze uitbreiding van het leefgebied langs de IJssel zal gaan bijdragen aan de beoogde versterking/verspreiding van de grote modderkruiper langs de IJssel.
- Er zijn geen effecten van de Natuurderij.

H1163 Kleine modderkruiper

Gezien hun spreiding door het gebied kan de kleine modderkruiper wél negatieve effecten ondervinden als gevolg van de herinrichting van de uiterwaarden. De beoogde

vergravingen kunnen leiden tot aantasting van het leefgebied. Deze soort heeft een matig ongunstige landelijke staat van instandhouding en kent een verbeterdoelstelling. De aantasting van het actuele leefgebied zal echter met zekerheid niet leiden tot een (significant) negatief effect op de instandhouding van deze soort in de Uiterwaarden van de IJssel. Daarbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- De kleine modderkruiper is geen complementair doel. Hierdoor dient de toetsing alleen plaats te vinden binnen de grenzen van het Habitatrichtlijngebied (Hengforderwaarden). De kleine modderkruiper is niet aanwezig in de Hengforderwaarden, hierdoor is geen sprake van een negatief effect op het instandhoudingsdoel.
- Er is sprake van een permanent ruimtebeslag. In het plangebied komt de soort voor in de Keizers- en Stobbenwaarden (Munnikenhank en poel) en in de Bolwerksplas. Het leefgebied van de kleine modderkruiper bestaat uit een groot aantal, laag dynamische, watertypen zoals sloten, beekjes en meren. De poel in het zuiden van de Keizers- en Stobbenwaard wordt bij de Zandweerdplas getrokken. De Zandweerdplas is door de aantakking met de IJssel een relatief dynamisch water. Er zijn weinig stromingsluwe delen en het ondiepe water is in dit gedeelte van het plangebied niet optimaal voor de kleine modderkruiper. Hierdoor gaat een gedeelte van het leefgebied van de kleine modderkruiper verloren. De Bolwerksplas wordt door de voorgenomen ingreep vergroot en aangetakt aan de IJssel. Hierdoor neemt de kwaliteit van het leefgebied af. Wel ontstaan er in de Bolwerksplas ondiepe delen met flauwe oevers die een potentieel leefgebied voor de kleine modderkruiper vormen. In zijn geheel blijft er voldoende leefgebied voor de kleine modderkruiper aanwezig. De Munnikenhank wordt door de voorgenomen ingreep vergroot. Door de geïsoleerde ligging blijft de Munnikenhank geschikt leefgebied voor de kleine modderkruiper, maar door de ingreep neemt de kwaliteit tijdelijk af. Deze uitbreiding van het leefgebied langs de IJssel zal gaan bijdragen aan de beoogde behoud van de kleine modderkruiper langs de IJssel. De werkzaamheden duren max 1-2 jaar.
- Er zijn geen effecten van de Natuurderij op de kleine modderkruiper.

H1337 Bever

Gezien het incidentele voorkomen van de bever in de Hengforderwaarden kan deze soort negatieve effecten ondervinden als gevolg van de herinrichting. Deze soort heeft een matig ongunstige landelijke staat van instandhouding en kent een verbeterdoelstelling. De tijdelijke vergravingen in de Hengforderwaarden zal met zekerheid niet leiden tot een (significant) negatief effect op de instandhouding van deze soort in de Uiterwaarden van de IJssel doordat het leefgebied van de bever veel groter is dan alleen de Hengforderwaarden. Ook is in de Hengforderwaarden geen burcht aangetroffen.

- Door de voorgenomen ingreep worden er bomen in de Hengforderwaarden gekapt en wordt de grond deels vergraven [werkzaamheden betreffen slechts een klein deel van leefgebied]. De verwachting is dat de bever het gebied tijdens deze werkzaamheden zal mijden. Hierdoor is er sprake van een tijdelijk ruimtebeslag (maximaal twee winterseizoenen). Na de ingreep kan de bever opnieuw voorkomen.
- Er is geen sprake van een permanent ruimtebeslag. In het plangebied blijft voldoende geschikt ecotoop voor de bever aanwezig en het areaal zachthoutoibos blijft - op termijn - gelijk (voor een grotere populatie dan nu voorkomt). De betere kwaliteit van de Hengforderwaarden kan bijdragen aan de beoogde uitbreiding van de Bever langs de IJssel. In de tussenliggende periode

zal de bever uitwijken naar geschikt leefgebied in de omgeving. Hiervoor zijn voldoende uitwijkmogelijkheden in de nabije omgeving van het plangebied.

- Er is geen sprake van permanente verstoring. De bever is vooral 's nachts actief. Hierdoor heeft de soort geen last van (water)recreatie overdag. De Hengforderwaarden zijn afgesloten voor zowel recreatie op het land als op het water (door middel van een ballenlijn).
- Er zijn geen effecten van de Natuurderij.

Conclusie soorten

Op basis van het bovenstaande is het effect van de herinrichting van het plangebied op de instandhoudingdoel voor de vissoorten niet significant beoordeeld. Deze drie standvissoorten zijn als tolerant te classificeren. Een significant effect treedt op zodra essentiële leefgebieden van deze soorten langs de IJssel verloren zouden gaan. Dat is niet het geval. Ook voor de bever zijn er geen significant negatieve effecten.

5.3.4 Broedvogels

Voor twee broedvogelsoorten zijn negatieve effecten met zekerheid uit te sluiten omdat deze soorten niet in het plangebied voorkomen. Het betreft:

- **A197 Zwarte stern**

De zwarte stern is een kolonievogel van zoetwatermoerassen. De zwarte sterns bouwen hun nesten van nature op drijvende waterplanten (krabbenscheer). Deze soort heeft een zeer ongunstige landelijke staat van instandhouding en kent een behoudsdoelstelling voor omvang en kwaliteit leefgebied. Door de toename van ondiep water, oevers en waterplanten in het plangebied heeft de voorgenomen ingreep een (potentieel) positief effect op het broedbiotoop van de zwarte stern.

- **A229 IJsvogel**

Het broedbiotoop van de ijsvogel bestaat uit visrijke, ondiepe, heldere en doorgaans langzaam stromende wateren van minimaal twee meter breed. Het nest is een gegraven hol in steile, vaak afkalvende oevers. In het plangebied komt dit biotoop tot ontwikkeling na herinrichting. De soort heeft een gunstige staat van instandhouding en kent een behoudsdoelstelling. Door de voorgenomen ingreep zijn er geen negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstelling.

A017 Aalscholver

Deze soort heeft een landelijke gunstige staat van instandhouding en kent een behoudsdoelstelling. De aanwezige kolonie aalscholvers in het plangebied omvat 30% van het instandhoudingsdoel voor het gehele Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel. De tijdelijke aantasting van het leef- en broedgebied zal echter met zekerheid niet leiden tot een (significant) negatief effect op de instandhouding van deze soort in de Uiterwaarden van de IJssel. Daarbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- Er is geen sprake van een permanent ruimtebeslag. Het totale oppervlakte zachthoutoibos blijft gelijk (15 hectare). Er is wel sprake van een tijdelijk ruimtebeslag. In 2007 zijn 85 nesten (kolonie) van de aalscholver aangetroffen in het zachthoutoibos bij de Hengforderwaarden. Aalscholvers broeden hoog in oude bomen en keren jaarlijks vaak terug naar hetzelfde nest. Bij de voorgenomen ingreep worden maatregelen genomen ter verbetering van de doorstroming. Hierdoor zal de waterkwaliteit verbeteren. Kaden en begroeiing die dwars op de stromingsrichting liggen worden verwijderd. Hierdoor zal een klein deel van de oppervlakte van het zachthoutoibos verwijderd worden waarbij de

vrijgekomen grond wordt gebruikt om nieuwe eilanden in de lengte van de stromingsrichting aan te leggen. Daarnaast wordt het zuidelijk deel de Hengforderwaarden verlengd. De mogelijkheid bestaat dat door de graafwerkzaamheden enkele nestbomen vernietigd worden. Om dit te voorkomen is er voor gekozen om vooraf alle bomen te inventariseren op nesten. Door middel van de inventarisatie wordt inzichtelijk gemaakt in welke bomen nesten zitten en welke niet. Op basis hiervan worden de te kappen bomen gekozen. Uitgangspunt is dat het aantal te rooien nestbomen beperkt is en nog voldoende volwassen bomen over zijn die niet in gebruik zijn. Op deze manier ondervinden de aalscholvers de minste hinder van het tijdelijke ruimtebeslag. Het inventariseren van de nestbomen is opgenomen in de mitigerende maatregelen in paragraaf 5.6.

- Verstoring kan plaatsvinden door de graafwerkzaamheden, zowel bij de verlenging van de Hengforderwaarden als bij het kappen van de bomen (maximaal twee winterseizoenen). De aalscholvers gebruiken het ooibos het gehele jaar als rust- en slaapplek. Uit de SOVON-tellingen blijkt dat de aalscholver in de maanden januari en december in zeer lage aantallen in de Hengforderwaarden aanwezig zijn (gemiddeld 5 - 6 individuen). Indien de werkzaamheden uitgevoerd worden in deze maanden wordt de verstoring tot het minimum beperkt.
- Aalscholvers zijn gevoelig voor recreatie, zowel vanaf het water als vanaf het land. Door de aantakking van de Hengforderwaarden aan de IJssel ontstaat er een open verbinding. Om te voorkomen dat waterrecreanten in de Hengforderwaarden kunnen komen wordt er een bollenlijn geplaatst. Het gebied blijft ontoegankelijk voor mens en vee, de isolatie van bepaalde delen neemt zelfs toe (nieuwe eilandjes). De rust voor de aalscholvers blijft op deze manier na de aanlegfase gewaarborgd.
- Door de aantakking van de Hengforderwaarden zal de vissamenstelling veranderen. In de huidige situatie zijn er vissoorten aanwezig van stilstaand water. Door de aantakking kunnen er stromingsminnende soorten voorkomen. Ook kunnen de Hengforderwaarden als paai- en opgroeigrond gaan dienen. Dit zal geen negatief effect opleveren voor de aalscholverkolonie, omdat de aalscholvers grotendeels elders foerageren langs de IJssel. Het foerageergebied in de omgeving blijft gelijk.
- Er zijn geen effecten vanuit de Natuurderij.

A119 Porseleinhoen

Deze soort heeft een zeer ongunstige landelijke staat van instandhouding en kent een verbeterdoelstelling. De aantasting van het actuele leef- en broedgebied zal echter met zekerheid niet leiden tot een (significant) negatief effect op de instandhouding van deze soort in de Uiterwaarden van de IJssel. Daarbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- Er is geen sprake van een permanent ruimtebeslag, wel een tijdelijk ruimtebeslag. Er is in 2007 één territorium van de porseleinhoen vastgesteld langs de oevers van de plassen in de Ossenwaard. Door de voorgenomen ingreep wordt het broedbiotoop van de Porseleinhoen (in 2007) vernietigd. De porseleinhoen leeft in terreinen met langdurig, tot ver in de zomer plas-dras staande vegetaties. De broedbiotoop van de porseleinhoen bestaat uit open moerassige terreinen van minimaal 1-2 hectare met matig voedselrijk water. Naast moerassen zijn ook laat in het voorjaar geïnundeerde uiterwaarden (graslanden) geschikt als broedbiotoop. De porseleinhoen maakt zijn nest in dichte vegetaties van riet, zeggen of grassen boven of nabij ondiep water. De Porseleinhoen is een mobiele soort (geen vaste broedlocatie) waardoor, bij

- afdoende geschikt biotoop in het plangebied, de soort op verschillende locaties in het plangebied kan broeden. Door de inrichting van het plangebied zal er een afdoende oppervlakte geschikt broedbiotoop ontstaan langs de verbreedde geul door de Ossenwaard. Hierdoor is sprake van een tijdelijk ruimtebeslag (1-2 jaar). Tijdens de aanlegperiode is elders in de Ossenwaard geschikt biotoop voor de porseleinhoen, omdat een groot deel van de Ossenwaard behouden blijft. Voorwaarde is dan dat buiten het broedseizoen wordt gewerkt om verstoring te voorkomen. In paragraaf 2.3 wordt nader ingegaan om de planning en de fasering van de werkzaamheden om de effecten te minimaliseren.
- Een positief effect voor de porseleinhoen is dat het oppervlak aan ondiep water toeneemt en vernatting optreedt in het plangebied. Hierdoor vindt naar verwachting een verbetering van het broedbiotoop voor de Porseleinhoen plaats. Hierdoor kunnen meerdere territoria in het plangebied voorkomen. Dit sluit aan bij het verbeterdoel van de Porseleinhoen binnen het Natura 2000-gebied.
- De porseleinhoen is gevoelig voor verstoring (verstoring bij < 100 m afstand). Ondanks de gevoeligheid voor verstoring door recreatie is er wel een broedgeval in de Ossenwaard aangetroffen. Dit gebied is opengesteld voor wandelaars en hier komen ook zeer regelmatig mensen met honden. Door de natuurgerichte toezichthoudende zorg vanuit de Natuurderij zijn zowel een adequaat beheer, toezicht en aanvullende beheersmaatregelen (afsluiten, uitstellen maaibeheer, verlagen begrazingsdruk) mogelijk zodra de porseleinhoen wordt waargenomen. Dan wordt het broedgebied voor wandelaars tijdelijk ontoegankelijk gemaakt om verstoring vlak voor en tijdens het broedseizoen te voorkomen. Door de integrale natuurgerichte beheersvorm door de Natuurderij is, anders dan bij agrarisch beheer, zeer goed mogelijk om de lage uiterwaarden gedurende het broedseizoen af te sluiten voor recreanten en andere ongewenste gasten. Deze maatregel is tevens opgenomen in de mitigerende maatregelen in paragraaf 5.6. Tijdelijke verstoring vindt ook plaats door de werkzaamheden die in het plangebied plaats vinden.
 - Er zijn geen effecten te verwachten vanuit de Natuurderij, alleen een positieve bijdrage aan het leefgebied van de soort als gevolg van de Natuurderij. De integrale natuurgerichte beheersvorm door de Natuurderij is, anders dan bij agrarisch beheer, zeer goed mogelijk om de lage uiterwaarden gedurende het broedseizoen af te sluiten voor recreanten. Juist door de natuurgerichte toezichthoudende zorg vanuit de Natuurderij zijn zowel een adequaat beheer, toezicht en aanvullende beheersmaatregelen (afsluiten, uitstellen maaibeheer, verlagen begrazingsdruk, uitmaaien paden) mogelijk zodra een porseleinhoen wordt waargenomen.

A122 Kwartelkoning

Deze soort heeft een matig ongunstige landelijke staat van instandhouding en kent een verbeterdoelstelling. De aantasting van het actuele leef- en broedgebied zal echter met zekerheid niet leiden tot een (significant) negatief effect op de instandhouding van deze soort in de Uiterwaarden van de IJssel. Daarbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- Er is geen sprake van een permanent ruimtebeslag, maar wel van een tijdelijk ruimtebeslag. Er is in 2007 één territorium van de kwartelkoning vastgesteld in het plangebied. De kwartelkoning is een broedvogel van open, kruidenrijke vegetaties en is in ons land vooral te vinden op landbouwgronden. De broedhabitat van de kwartelkoning kenmerkt zich door een meer dan 20 cm hoge gesloten kruidenrijke vegetatie. De moerasvegetatie mag niet zo dicht van

structuur zijn dat het dier er niet goed meer doorheen kan lopen. In Nederland wordt de kwartelkoning vooral gevonden in extensief onderhouden kruiden- en bloemrijke hooilanden in rivier- en beekdalen. De broedbiologie is in Nederland niet in detail onderzocht (minlnv.nl). Buitenlands onderzoek wijst op sterk verschillende territoriumgroottes: meestal kleiner dan 30 hectare maar variëren van 3 tot 51 ha. Twee broedsels per jaar zijn nodig om de geringe overlevingskansen te compenseren. Hierdoor moet het broedhabitat over een lange periode beschikbaar zijn, van half mei tot begin september. De kwartelkoning is een mobiele soort en broedt, met geschikt 'kwartelkoning beheer', niet elk jaar op dezelfde locatie. In het recente verleden zijn territoria gemeld in de Randerwaarden en in de omgeving van de Bolwerksplas. Door de voorgenomen ingreep gaan (delen van) dit territorium verloren. Het verlies van een specifieke locatie als broedplek hoeft niet direct een negatief effect te zijn. Het betreft een mobiele soort die terugkomt als voldoende oppervlak geschikt leef- en broedbiotoop aanwezig is. Door de grote oppervlakte structuurrijk (extensief) grasland die zal ontstaan, met name op de hoge delen van de Keizers- en Stobbenwaarden, ontstaat veel potentieel nieuw leef- en broedgebied. Hierdoor is er geen sprake van een permanent ruimtebeslag. Om zeker te zijn dat er minstens een territorium permanent aanwezig is, dient in het jaar voorafgaand aan de uitvoering – in het hogere gebied ten zuiden van de Natuurderij – te starten met 'kwartelkoningvriendelijk' beheer van minstens 30 ha. De soort profiteert van de dekking, voedsel en rust die door de structuurrijke ruigten wordt geboden, waardoor de soort matig verstoringgevoelig (<100 meter) is. Dit gebied bevindt zich op meer dan 100 meter van de dichtstbijzijnde werkzaamheden (aanleg Natuurderij, hank Stobbenweerd en aanpassing Zandweerdplas). Er wordt geconcludeerd dat dit territorium niet verstoord wordt tijdens de aanlegwerkzaamheden in het gebied en er daardoor geen negatief effect optreedt door het tijdelijke ruimtebeslag c.q. de tijdelijke verstoring door werkzaamheden bij de Munnikenhank (1-2 jaar). Het eventueel verwijderen van de hagen zal moeten gebeuren nadat met zekerheid is geconstateerd dat de kwartelkoning niet meer broedt in het gebied. Deze maatregel is opgenomen in paragraaf 2.3: planning en fasering van de werkzaamheden alsook in paragraaf 5.6: mitigerende maatregelen.

- De kwartelkoning is gevoelig voor verstoring door recreatie. Met name loslopende honden vormen een probleem voor deze soort gedurende het broedseizoen. In het plangebied vindt een zonering van de recreatie plaats. In het noordelijk deel van de Ossenwaard de landtong langs de Bolwerksplas, in de lage delen van de Keizers- en Stobbenwaarden en in de gehele Hengforderwaarden ligt de nadruk op het versterken van natuurwaarden en natuurbeleving. Deze deelgebieden zijn alleen toegankelijk voor natuurgerichte recreanten (vissers, vogelaars, wandelaars). Deze terreinen zijn niet toegankelijk voor bezoekers met honden, fietsers, paarden of andere vormen van buitensport. Daarbij komt dat als uit monitoring blijkt dat er binnen deze natuurgebieden een broedvogels of andere verstoringgevoelige natuur voorkomen, aanvullende maatregelen zullen worden genomen. Hierbij kan gedacht worden aan toegangsbeperkingen en/of gedeeltelijke afsluitingen, het uitmaaien van wandelpaden in gebieden die opengesteld zijn voor struinen. Door het uitmaaien van de paden kun je deze recreanten sturen. Indien in deze gebieden over meerdere jaren niet de verwachte broedgevallen voor de kwartelkoning voorkomen, worden de gebieden tijdelijk afgesloten.

- Door de integrale natuurgerichte beheersvorm door de Natuurderij is, anders dan bij agrarisch beheer, zeer goed mogelijk om de lage uiterwaarden gedurende het broedseizoen af te sluiten voor recreanten. Juist door de natuurgerichte toezichthoudende zorg vanuit de Natuurderij zijn zowel een adequaat beheer, toezicht en aanvullende beheersmaatregelen (afsluiten, uitstellen maaibeheer, verlagen begrazingsdruk) mogelijk zodra een kwartelkoning wordt waargenomen. Momenteel komt de soort vooral voor in laat gemaaide hooilanden. Deze graslanden zullen voor een groot deel overgaan in beweide graslanden (29 hectare ten noorden van de Natuurderij). Ook daar kunnen kwartelkoningen voorkomen. Er zullen door de aanwezigheid van de Natuurderij ook nieuwe hooilanden op de hogere delen ontstaan, waardoor nieuw geschikt broedbiotoop voor de kwartelkoning wordt gerealiseerd. In het zuidelijk deel van de Natuurderij wordt 20 hectare Glanshaverhooiland gerealiseerd, wat kan fungeren als potentieel broedbiotoop voor de kwartelkoning. De aanvullende beheersmaatregelen worden vastgelegd in een beheerovereenkomst. Bij deze beheersovereenkomst zijn de initiatiefnemers (gemeente Deventer en de provincie Overijssel), Rijkswaterstaat, Staatsbosbeheer en stichting IJssellandschap betrokken.

5.3.5 *Niet-Broedvogels*

Bij de uitwerking van de niet-broedvogels wordt bij elke soort een tabel weergegeven. In deze tabel staan de maandgemiddelden van de soort per telgebied over de periode 2001-2006. In het plangebied zijn vier telgebieden aanwezig (zie figuur 4-4); Bolwerksplas, Ossenwaard, Keizers- en Stobbenwaard (KSW) en de Hengforderwaarden. De telgegevens zijn afkomstig van SOVON. Naast de tabel is ook een grafiek aanwezig. Deze grafiek geeft de trend van de soort weer in het Natura 2000-gebied 'Uiterwaarden IJssel'. De zwarte lijn geeft het instandhoudingsdoel weer.

Bij de effectbeschrijving wordt vaak gesproken over een tijdelijk effect door de werkzaamheden in het plangebied. Dit tijdelijk effect duurt maximaal een periode 1 - 2 jaar per deelgebied. Zie kopje *permanente en tijdelijke effecten* onder paragraaf 5.3.

Overige soorten Vogelrichtlijn

In het Natura 2000 gebiedendocument, de voorloper van het ontwerpbesluit, wordt voorgesteld een aantal soorten te verwijderen uit de database van de Vogelrichtlijn:

- kleine zilvereiger, lepelaar, grote zaagbek en reuzenster, omdat de aantallen lager zijn dan 0,1% van de biogeografische populatie;
- visarend en slechtvalk, omdat de aantallen thans lager dan een gemiddeld seizoensmaximum van resp. 2 en 5 exemplaren.

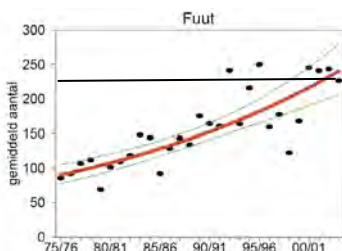
Uit de tellingen van de SOVON blijkt dat van de bovengenoemde soorten alleen grote zaagbek nog binnen de telgebieden (RG2214, RG2311, RG2321 en RG2322) wordt waargenomen. De overige soorten worden niet waargenomen in de door de SOVON gebruikte telmethodiek.

5.3.6 *Watervogels*

A005 Fuut

Deze soort heeft een matig ongunstige landelijke staat van instandhouding en kent een behoudoelstelling. De aantasting van het actuele leefgebied, met name door tijdelijke verstoring, zal echter met zekerheid niet leiden tot een (significant) negatief effect op de instandhouding van deze soort in de Uiterwaarden van de IJssel. Daarbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- Er is geen sprake van een permanent ruimtebeslag, maar wel een tijdelijk ruimtebeslag en verstoring in de aanlegfase. De fuut komt in zeer lage aantallen in het plangebied voor (zie tabel). Het gemiddelde seizoensgemiddelde voor het Natura 2000-gebied IJssel in de periode 2003-2008 (237) is hoger dan het instandhoudingsdoel (220). Tevens is het verschil tussen het seizoensgemiddelde 2003-2009 en het instandhoudingsdoel groter dan het seizoensgemiddelde binnen het plangebied (zie tabel). In dat geval zal het tijdelijk en plaatselijk niet geschikt zijn van het plangebied voor deze soort tijdens de uitvoering van de werkzaamheden en tijdens ontwikkeling van de nieuwe ecotopen - waarbij er meteen na aanleg al wel diep oppervlaktewater aanwezig zal zijn - geen (significant) negatief effect op het instandhoudingsdoel veroorzaken. In het plangebied en in de nabije omgeving is voldoende geschikt leefgebied aanwezig ten tijde van de werkzaamheden.

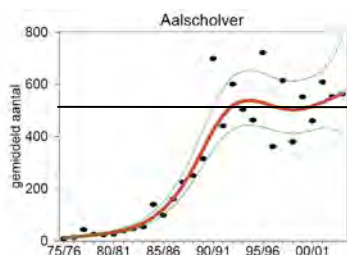
Telgebied / fuut	Jan	Feb	Mrt	Apr	Sep	Okt	Nov	Dec
Bolwerksplas	1,3	1,3	2,8	3,2	1,7	2,8	3,2	1,2
Ossenwaard	0,7	0,5	2,8	3,2	0,2	3,2	1,3	0,3
KSW	3,8	4,7	4,8	4,7	2,3	3,2	4	3,8
Hengforderwaarden	0,7	0,8	2,2	3,8	5,3	3	3,2	1

- Er is geen sprake van verstoring door recreatie. De gevoeligheid voor water- en oeverrecreatie is gemiddeld tot groot. Afhankelijk van omstandigheden en het type verstoring worden voor de fuut verstoringsafstanden opgegeven van 15-300 meter. Door de zonering van de recreatie in het plangebied zijn er voldoende rustige open wateren voor de fuut om te foerageren.
- Er zijn geen effecten van de Natuurderij.
- Door de voorgenomen ingreep neemt de kwaliteit van het plangebied als foerageergebied van de fuut toe door de toename in oppervlaktewater.

A017 Aalscholver

Deze soort heeft een matig ongunstige landelijke staat van instandhouding en kent een behoudoelstelling. De aantasting van het actuele leefgebied zal echter met zekerheid niet leiden tot een (significant) negatief effect op de instandhouding van deze soort in de Uiterwaarden van de IJssel. Daarbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- Er is geen sprake van een permanent ruimtebeslag. De soort komt het gehele jaar voor in het plangebied. De huidige kolonie gebruikt de Hengforderwaarden buiten het broedseizoen als rust- en slaapplek. Ze foerageren zowel in als buiten het plangebied. Het zwaartepunt van de verspreiding van de aalscholver ligt in het noorden van het plangebied (Hengforderwaarden).

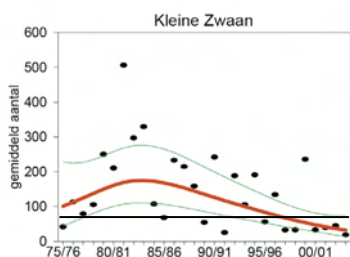
Telgebied/ aalscholver	jan	feb	maa	apr	sep	okt	nov	dec
Bolwerksplas	4,7	1,3	31	2,2	1,3	0,7	1,3	3,5
Ossenwaard	5,7	5,3	8,2	2,2	3,7	36,3	24,2	2,3
KSW	12,7	14,5	7,3	1	2,7	27,8	18	25,2
Hengforderwaarden	6,3	16,3	34,7	50,8	36,7	51,8	21,5	5,5

- Door de voorgenomen ingreep worden de Hengforderwaarden plaatselijk aangetast waardoor er sprake is van een tijdelijk ruimtebeslag en verstoring door de aanleg van de nieuwe eilanden (maximaal 2 winterseizoenen). De kwaliteit van het plangebied als foerageergebied voor de aalscholver neemt toe, door een toename aan oppervlakte water. Indien de werkzaamheden (kappen van bomen en vergraven eilanden) worden uitgevoerd in de maanden december en januari zijn de effecten verwaarloosbaar doordat er dan slechts zeer weinig individuen in de Hengforderwaarden aanwezig zijn. Daarbij komt dat de aalscholvers kunnen uitwijken naar geschikt leefgebied in de omgeving (bijvoorbeeld de Duursche Waarden). De aantallen van deze soort vertonen bovendien een positieve trend en de aanwezige aantallen komen boven het instandhoudingsdoel. De fasering van de werkzaamheden zijn opgenomen in de voorgestelde mitigerende matregelen in paragraaf 5.6. Deze mitigerende maatregelen kunnen door het bevoegd gezag over worden genomen als voorschrift in de vergunning. Hierdoor is er geen sprake van een significante aantasting van het instandhoudingsdoel.
- Er is geen sprake van verstoring door recreatie. Aalscholvers zijn het meest gevoelig voor verstoring vanaf het water. Doordat de Hengforderwaarden zijn afgesloten door middel van een bollenlijn is geen sprake van verstoring door waterrecreatie. De Hengforderwaarden zijn tevens niet toegankelijk voor landrecreatie (met uitzondering van de vogelkijkhut).
- Er zijn geen effecten van de Natuurderij op de aalscholver.

A037 Kleine zwaan

Er zijn zeer weinig kleine zwanen in het plangebied aanwezig, slechts enkele individuen. Deze soort heeft een matig ongunstige landelijke staat van instandhouding en kent een behoudoelstelling. De aantasting van het actuele leefgebied zal met zekerheid niet leiden tot een (significant) negatief effect op de instandhouding van deze soort in de Uiterwaarden van de IJssel. Daarbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- Er is geen sprake van permanent of tijdelijk ruimtebeslag. Het plangebied heeft voor de kleine zwaan een functie als foerageergebied en slaapplek. De voorgenomen ingreep heeft een negatief effect op de kwaliteit van het foerageergebied van de kleine zwaan door het afgraven en extensiveren van de aanwezige graslanden. Als slaapplek neemt de potentie van het plangebied toe door een toename aan oppervlaktewater en oevers. De effecten op populatieniveau voor de kleine zwaan zijn echter te verwaarlozen door de zeer lage aantallen (gemiddeld 2 individuen) kleine zwanen in het plangebied. Er blijft voldoende slaap- en foerageergebied aanwezig in het plangebied.

Telgebied / kleine zwaan	jan	feb	maa	apr	sep	okt	nov	dec
Ossenwaard	0	1,3	0,2	0	0	0	0	0,8
KSW	0,7	0	0	0	0	0	0	2,7

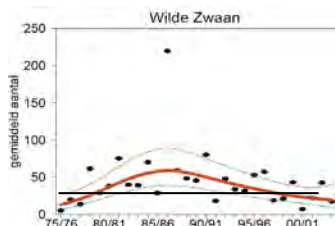
- Er is geen sprake van verstoring. De soort is met een verstoringafstand van 150 – 300 meter gemiddeld tot sterk verstoringgevoelig. Kleine zwanen hebben een slaapplek in het centrale deel van het oppervlaktewater in het plangebied en zijn bij hoogwaters ook elders foeragerend in het gebied te verwachten. Bij hoogwaters kan er echter niet buitendijks gewerkt worden. Door fasering zal steeds voldoende slaap- en foerageergebied aanwezig zijn omdat het een zeer beperkt aantal exemplaren betreft. Daarom zijn versturende effecten door aanlegwerkzaamheden uit te sluiten. Recreatie zal meer in het midden van de uiterwaard plaatsvinden, op grotere afstand van de slaapplekken. Er zijn

voldoende foerageermogelijkheden op grotere afstand van wandelpaden en de soort is aanwezig in een periode dat de recreatie in de uiterwaarden beperkter zal zijn.

- Er zijn geen negatieve effecten door de aanwezigheid van de Natuurderij.

A041 Wilde zwaan

Er zijn zeer weinig wilde zwanen in het plangebied aanwezig, slechts enkele individuen. Deze soort heeft een matig ongunstige landelijke staat van instandhouding en kent een behoudoelstelling. De aantasting van het actuele leefgebied zal met zekerheid niet leiden tot een (significant) negatief effect op de instandhouding van deze soort in de Uiterwaarden van de IJssel. Daarbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- Er is geen sprake van een permanent ruimtebeslag. Het plangebied heeft voor de soort een functie als foerageergebied en slaappleats. De voedselbiotoop bestaat bij voorkeur uit akkers en natte, vaak ondergelopen graslanden met een korte vegetatie. Vooral in het najaar en in de winter foerageert een klein deel van de wilde zwanen in het water. Zijn rustbiotoop bestaat uit zoete of zoute wateren, ondergelopen boezemlanden en zomerpolders, zand- en modderbanken. De voorgenomen ingreep kan een negatief effect hebben op wilde zwanen door een afname van het foerageergebied. In het plangebied komen echter zulke lage aantallen voor dat het effect op het instandhoudingsdoel te verwaarlozen is. Er blijft voldoende grasland behouden (240 hectare) in het plangebied.

Telgebied/ wilde zwaan	jan	feb	maa	apr	sep	okt	nov	dec
Bolwerksplas	0	0	0	0	0	0	0	3
Ossenwaard	0,7	0	0	0	0	0	0	0
KSW	0	0	2,3	0	0	0	0	2
Hengforderwaarden	1	0,7	0	0	0	0	0	0

- Er is geen sprake van verstoring door de zeer lage aantallen in het plangebied. De soort is met een verstoringafstand van 150 – 300 meter gemiddeld tot sterk verstoringgevoelig. Wilde zwanen hebben een slaappleats in het centrale deel van het oppervlaktewater in het plangebied en zijn bij hoogwaters ook elders foeragerend in het gebied te verwachten. Bij hoogwaters kan er echter niet buitendijks gewerkt worden. Omdat in de wintermaanden steeds voldoende foerageer- en slaappleatsen aanwezig is (door de fasering van de werkzaamheden, zie paragraaf 2.3) en het beperkt aantal exemplaren in het plangebied, zijn verstoringseffecten door aanlegwerkzaamheden uit te sluiten. Recreatie zal meer in het midden van de uiterwaard plaatsvinden, op grotere afstand van de slaappleatsen. Er zijn voldoende foerageermogelijkheden op grotere afstand van wandelpaden en de soort is aanwezig in een periode dat de recreatie in de uiterwaarden beperkter zal zijn.
- Er zijn geen effecten door de aanwezigheid van de Natuurderij.

A051 Krakeend

In het plangebied komt de krakeend in zeer lage aantallen voor. De krakeend gebruikt het plangebied als foerageergebied. Door de voorgenomen ingreep is er sprake van een verbetering van het foerageergebied voor de krakeend. De soort kan tijdelijk negatieve effecten ondervinden als gevolg van de herinrichting. Deze soort heeft een gunstige landelijke staat van instandhouding en kent een behoudoelstelling. De aantasting van het actuele leefgebied zal met zekerheid niet leiden tot een (significant) negatief effect op

de instandhouding van deze soort in de Uiterwaarden van de IJssel. Daarbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- Er is sprake van een verbetering van het foerageergebied. Het dieet van de krakeend is grotendeels plantaardig. Daarnaast eet hij ook dierlijk voedsel zoals zoetwaterslakken, waterinsecten, wormen en kleine visjes. Hij zoekt zijn voedsel in ondiep zoetwater waarin kranswieren en andere waterplanten groeien, bij voorkeur langs natuurlijke oevers. De vergroting van de bestaande hanken en het graven van de nieuwe hank in de Keizers- en Stobbenwaarden levert een toename aan ondiep water met oevervegetatie en waterplanten. Dit zorgt voor een verbetering van het foerageergebied.
- Er is sprake van een tijdelijk ruimtebeslag en verstoring door de werkzaamheden die worden uitgevoerd (maximaal 4 jaar, verdeeld over verschillende locaties binnen het plangebied). Door fasering van de werkzaamheden (zie paragraaf 2.3) kunnen soorten uitwijken naar de Ossenwaard bij werkzaamheden in de Keizers- en stobbenwaarden en omgekeerd. In het plangebied komt de krakeend in zeer lage aantallen voor. Het gemiddelde seizoensgemiddelde voor het Natura 2000-gebied IJssel in de periode 2003-2008 (215) is hoger dan het instandhoudingsdoel (100). Tevens is het verschil tussen het seizoensgemiddelde 2003-2009 en het instandhoudingsdoel groter dan het seizoensgemiddelde binnen het plangebied (zie tabel). Hierdoor heeft het tijdelijk niet geschikt zijn van het plangebied voor deze soort tijdens de uitvoering van de werkzaamheden en ontwikkeling van de nieuwe ecotopen - waarbij er meteen na aanleg al wel ondiep oppervlaktewater aanwezig zal zijn - geen (significant) negatief effect op het instandhoudingsdoel.

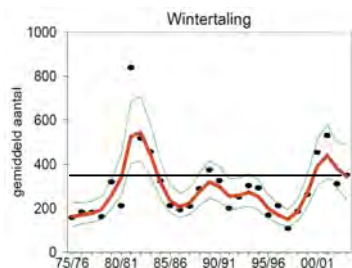
Telgebied/krakeend	jan	feb	maa	apr	sep	okt	nov	dec
Bolwerksplas	0,3	1	0,5	1,6	0,3	0	0	1,8
Ossenwaard	1,7	2,7	3,8	1,3	0	0	0	0
KSW	0	1,5	0,7	1,8	0	0	1,7	3,2
Hengforderwaarden	2	5,2	0,8	0,5	0,2	2,5	0,7	3,2

- Er is geen sprake van verstoring door recreatie. Krakeenden zijn vrij gevoelig voor verstoring door watersporters. Ze vluchten weg op afstanden van rond de 300 m. Door de zonering in het plangebied zijn beide hanken in de Keizers- en Stobbenwaarden niet toegankelijk voor watersporters. Hierdoor treden er geen negatieve effecten op.
- Er zijn geen effecten van de Natuurderij.

A052 Wintertaling

Door de voorgenomen ingreep is er sprake van een toename van oevers en ondiep water. Dit betekent een toename van het foerageergebied van de wintertaling. De soort kan negatieve effecten ondervinden als gevolg van de herinrichting. Deze soort heeft een matig ongunstige landelijke staat van instandhouding en kent een behoudoelstelling. De aantasting van het actuele leefgebied zal echter met zekerheid niet leiden tot een (significant) negatief effect op de instandhouding van deze soort in de Uiterwaarden van de IJssel. Daarbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- Er is geen sprake van een permanent ruimtebeslag. De wintertaling gebruikt het plangebied als foerageergebied. De wintertaling is een grondeleend die niet of nauwelijks duikt en als zodanig gebonden is aan ondiep water, oevergebieden en aangrenzende landbouwgebieden. Door de voorgenomen ingreep is er sprake van een toename van geschikt foerageergebied door een toename van ondiep

water en oevers. De wintertaling profiteert met name van de dynamiek door inundatie in de uiterwaarden.

- Er is sprake van tijdelijk ruimtebeslag en verstoring door de aanleg. In Nederland is de soort het gehele jaar door aanwezig. In het plangebied komen de 'grootste' aantallen voor in de Hengforderwaarden. De aantallen wintertalingen vormen in de Hengforderwaarden 1-8% van het instandhoudingsdoel. Door de vergraving van de Hengforderwaarden is er sprake van een tijdelijke verstoring. In de Hengforderwaarden moet, omwille van de doorstroming, de dwars op de stromingsrichting liggende kades verwijderd worden. De vrijgekomen grond wordt gebruikt om de reeds aanwezige eilanden te vergroten en nieuwe eilanden te realiseren. De vergravingen zorgen voor een tijdelijke verstoring en individuen kunnen uitwijken naar rustige delen binnen de Hengforderwaarden of naar nabij gelegen geschikt leefgebied. Dit heeft geen negatief effect op het instandhoudingsdoel omdat de soort momenteel veel voorkomt in het gehele Natura 2000-gebied. Het gemiddelde seizoensgemiddelde voor het Natura 2000-gebied IJssel in de periode 2003-2008 (481) is hoger dan het instandhoudingsdoel (380).

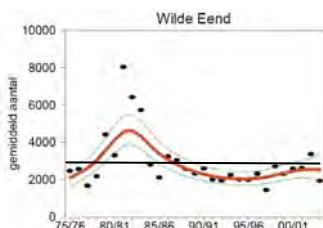
Telgebied/ wintertaling	jan	feb	maa	apr	sep	okt	nov	dec
Bolwerksplas	0,5	12,3	7,5	11,8	1,2	1,7	8,8	7,5
Ossenwaard	1,7	3,2	2,3	0,5	3,2	7,2	1,8	2
KSW	3	0,7	2,7	0,7	0,7	0,7	0,7	7,2
Hengforderwaarden	5,2	31	14,3	5	10,2	16,7	21,8	21,3

- Er is geen sprake van een negatief effect door verstoring door recreatie. De wintertaling is gevoelig voor verstoring door water- en oeverrecreatie. Bij verstoring door watersporters vlucht hij weg bij een afstand van ongeveer 100 m. Door de zonering is er geen sprake van water- en oeverrecreatie in de Hengforderwaarden. In de Keizers- en Stobbenwaard is er geen sprake van waterrecreatie en loslopende honden.
- Er zijn geen effecten van de Natuurderij.

A053 Wilde eend

Door de voorgenomen ingreep is er sprake van een toename van geschikt foerageergebied voor de wilde eend. De soort kan negatieve effecten ondervinden als gevolg van de herinrichting. Deze soort heeft een gunstige landelijke staat van instandhouding en kent een behoudoelstelling. De aantasting van het actuele leefgebied zal echter met zekerheid niet leiden tot een (significant) negatief effect op de instandhouding van deze soort in de Uiterwaarden van de IJssel. Daarbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- Er is geen sprake van een permanent ruimtebeslag, maar wel van tijdelijke verstoring. Het gemiddelde seizoensgemiddelde voor het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel in de periode 2003-2008 (481) is hoger dan het instandhoudingsdoel (380). Tevens is het verschil tussen het seizoensgemiddelde 2003-2009 en het instandhoudingsdoel groter dan het seizoensgemiddelde binnen het plangebied (zie tabel). In dat geval zal het tijdelijk niet geschikt zijn van het plangebied voor deze soort tijdens de uitvoering van de werkzaamheden en tijdens ontwikkeling van de nieuwe ecotopen - waarbij er meteen na aanleg al wel ondiep oppervlaktewater aanwezig zal zijn - geen (significant) negatief effect op het instandhoudingsdoel veroorzaken. De wilde eend gebruikt het plangebied als foerageergebied. Tijdens

de werkzaamheden kan de wilde eend ook uitwijken naar nabij gelegen geschikt foerageergebied. De wilde eend is een grondeleend die niet of nauwelijks duikt en als zodanig gebonden is aan ondiep water, oevergebieden en aangrenzende landbouwgebieden. Afhankelijk van het leefgebied en het voedselaanbod past de soort zijn verspreiding en foerageerwijze aan en foerageert hij ook 's nachts. Rusten doet de wilde eend op allerlei wateren. In het plangebied komt de wilde eend met name voor in de Ossenwaard en Hengforderwaarden voor. De werkzaamheden in het plangebied betekenen een tijdelijke afname van de geschiktheid als leefgebied voor de wilde eend. Nadat de werkzaamheden zijn afgerond ontstaat er een verbetering van het foerageergebied door een toename aan ondiep water en oevers. Het langjarig gemiddelde van deze soort wordt niet beïnvloed en daarom is er geen sprake van een (significant) negatief effect. Door fasering is altijd een van beide gebieden beschikbaar, de verstoring betreft een tijdelijke effect van maximaal een jaar per gebied en de waarde van beide gebieden voor het instandhoudingsdoel beide gebieden is niet significant.

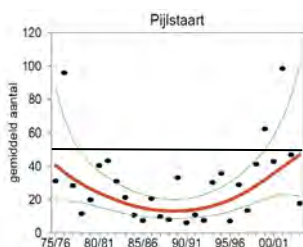
Telgebied/wilde eend	jan	feb	maa	apr	sep	okt	nov	dec
Bolwerksplas	59,5	57,5	14,5	10,6	27,3	4,7	26,8	87
Ossenwaard	137,2	255,8	77,2	30,5	84,5	42,7	85,2	67,8
KSW	32,5	29,2	26,2	6,3	12,2	20,2	37,2	13,3
Hengforderwaarden	118,2	134,7	93,3	19,2	64,2	113,2	290,5	439,5

- Er is geen sprake van verstoring door recreatie. De wilde eend is matig tot gemiddeld storingsgevoelig. Bij verstoring door waterrecreatie op open wateren is bij de wilde eend een verstoringssafstand vastgesteld van 130 m. Door de zonering van de recreatie in het plangebied is er sprake van een afname van de verstoring.
- Er zijn geen effecten van de Natuurderij.

A054 Pijlstaart

Door de toename van de ondiep water en dynamiek wordt het plangebied meer geschikt als foerageergebied voor de pijlstaart. De soort kan negatieve effecten ondervinden als gevolg van de herinrichting. Deze soort heeft een gunstige landelijke staat van instandhouding en kent een behoudoelstelling. De aantasting van het actuele leefgebied zal echter met zekerheid niet leiden tot een (significant) negatief effect op de instandhouding van deze soort in de Uiterwaarden van de IJssel. Daarbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- Er is geen sprake van een permanent ruimtebeslag, maar wel van een tijdelijk effect door verstoring tijdens de werkzaamheden. In Nederland is de pijlstaart het hele jaar aanwezig. In het plangebied is de soort alleen in de maanden februari, maart en april aanwezig. De pijlstaart is een grondeleend die weinig duikt en als zodanig gebonden is aan ondiep water, oevergebieden en aangrenzende landbouwgebieden. Hij kan echter met zijn lange hals dieper water aan dan andere grondeleenden. Omdat ze graag foerageren op pionierplanten en de daarin levende bodemfauna in een vochtige tot natte omgeving, vertonen de pijlstaarten voorkeur voor gebieden met dynamiek (door getij of peilfluctuaties). De pijlstaart gebruikt het plangebied onder andere als foerageergebied. Door een toename van ondiep water neemt de kwaliteit en het oppervlak van het foerageergebied voor de pijlstaart toe. De relatief hoogste aantallen zijn in de Ossenwaard (maandgemiddelde 4,2) en de Keizers- en Stobbenwaard (maandgemiddelde 3,8) waargenomen. Door de voorgenoemde werkzaamheden

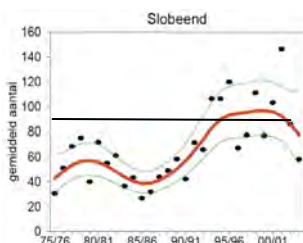
in het plangebied is er sprake van een tijdelijke verstoring. De soort komt in zeer lage aantallen in het plangebied voor. Door fasering zal steeds voldoende ongestoord foerageergebied aanwezig zijn.

Telgebied/pijlstaart	jan	feb	maa	apr	sep	okt	nov	dec
Bolwerksplas	0,3	0,7	0,7	0,2	0	0	0,3	0
Ossenwaard	0	0,2	4,2	0	0	0	0	0
KSW	0	0,5	2	3,8	0	0	0	0
Hengforderwaarden	0	1,2	0,8	2,7	0	0	0	0

- Er is geen sprake van verstoring door recreatie. Verstoring door wandelende recreanten treedt op bij afstanden van boven 100 m, waarmee de soort een gemiddelde verstoring gevoeligheid heeft. Door de zonering van de recreatie wordt het verstoring effect beperkt. De voedselkwaliteit kan nadelig worden beïnvloed door vermeting. Door de komst van de Natuurderij wordt het gebied extensiever beheerd. Dit heeft een positief effect op de voedselkwaliteit voor de pijlstaart. Gebrek aan dynamiek of onnatuurlijk peilbeheer belemmeren de foerageermogelijkheden. Door de voorgenomen ingreep neemt de dynamiek en voedselaanbod van het gebied juist toe.
- Er zijn geen effecten van de Natuurderij.

A056 Slobeend

Door de toename van ondiep water wordt het plangebied meer geschikt als foerageergebied voor de slobeend. De soort kan negatieve effecten ondervinden als gevolg van de herinrichting. Deze soort heeft een gunstige landelijke staat van instandhouding en kent een behoudoelstelling. De aantasting van het actuele leefgebied zal echter met zekerheid niet leiden tot een (significant) negatief effect op de instandhouding van deze soort in de Uiterwaarden van de IJssel. Daarbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- Er is geen sprake van een permanent ruimtebeslag, maar wel van een tijdelijk ruimtebeslag en verstoring. De slobeend is een grondeleend die niet of nauwelijks duikt en als zodanig gebonden is aan ondiepten, oevergebieden en aangrenzende landbouwgebieden. De slobeend foerageert bij voorkeur in ondiepere bochten en andere beschutte waterpartijen. De brede spatelvormige snavel van de slobeend is speciaal aangepast op het filteren van het wateroppervlak en/of dunne sliblagen om kleine diertjes en zaden te bemachtigen. De slobeend gebruikt het plangebied onder andere als foerageergebied. De grootste aantallen slobeenden komen voor in de Hengforderwaarden. Door de vergraving van de Hengforderwaarden is er sprake van een tijdelijk ruimtebeslag en verstoring. Het gemiddelde seizoensgemiddelde voor het Natura 2000-gebied IJssel in de periode 2003-2008 (114) is hoger dan het instandhoudingsdoel (90). Tevens is het verschil tussen het seizoensgemiddelde 2003-2009 en het instandhoudingsdoel groter dan het seizoensgemiddelde binnen het plangebied (zie tabel). In dat geval zal het tijdelijk niet geschikt zijn van het plangebied voor deze soort tijdens de uitvoering van de werkzaamheden (maximaal 1 jaar) en tijdens ontwikkeling van de nieuwe ecotopen - waarbij er meteen na aanleg al wel ondiep oppervlaktewater aanwezig zal zijn - geen (significant) negatief effect op het instandhoudingsdoel veroorzaken. De toename aan foerageergebied zorgt voor een positief effect (nadat de werkzaamheden zijn afgerond).

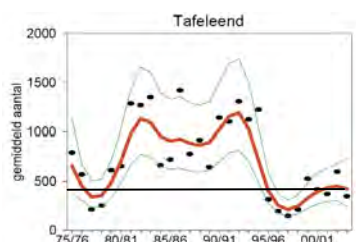
Telgebied/slobeend	jan	feb	maa	apr	sep	okt	nov	dec
Bolwerksplas	0	0	0,7	1	0	0,5	0	0,7
Ossenwaard	0	0	1,7	5,3	4,3	4,7	1	8,3
KSW	0	0	2	9,5	0,7	0	1,3	0
Hengforderwaarden	0,2	0,7	4,2	16,7	8,2	4,3	0,3	0,3

- Er is geen sprake van verstoring door recreatie. De soort is gevoelig voor waterrecreatie en heeft een verstoringsafstand van circa 300 meter ten opzichte van watersporters. Waterrecreatie kan daarmee van invloed zijn op de aantallen en de verspreiding van slobeenden. Door de zonering van de recreatie is er geen sprake van waterrecreatie in de Hengforderwaarden en de Keizers- en Stobbenwaarden. Doordat de slobeend in deze twee gebieden met de hoogste aantallen voorkomt, heeft de zonering een positief effect.
- Er zijn geen effecten van de Natuurderij.

A059 Tafeleend

Door de toename van de rivierdynamiek, ondiep water en oppervlaktewater wordt het plangebied meer geschikt als foerageergebied voor de tafeleend. De soort kan negatieve effecten ondervinden als gevolg van de herinrichting. Deze soort heeft een zeer ongunstige landelijke staat van instandhouding en kent een behoudoelstelling. De aantasting van het actuele leefgebied zal echter met zekerheid niet leiden tot een (significant) negatief effect op de instandhouding van deze soort in de Uiterwaarden van de IJssel. Daarbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- Er is geen sprake van een permanent ruimtebeslag, maar wel sprake van een tijdelijk ruimtebeslag en verstoring door de aanleg. De tafeleend is een duikende die tot een meter of vier diep duikt. De tafeleend leeft van zowel plantaardig als dierlijk voedsel al naar gelang het aanbod, de tijd van het jaar en de locatie. In het plangebied komt de soort het meeste voor in de Bolwerksplas en de Hengforderwaarden. De tafeleend gebruikt het plangebied onder andere als foerageergebied. Door de werkzaamheden in de Hengforderwaarden en de Bolwerksplas is er sprake van een tijdelijke verstoring en ruimtebeslag (omdat de Bolwerksplas wordt verontdiept). Echter, in het gebied komt veel meer diep oppervlakte water (179 hectare). Tijdens de werkzaamheden zijn voldoende uitwijkmogelijkheden zowel in als buiten het plangebied aanwezig, hierdoor is er geen sprake van een significant negatief effect op het instandhoudingsdoel.

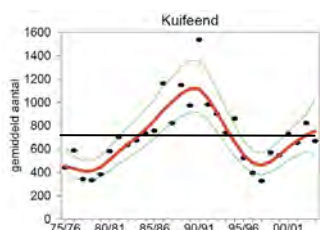
Telgebied/tafeleend	jan	feb	maa	apr	sep	okt	nov	dec
Bolwerksplas	21,7	45,5	2,3	0	0	0,7	2	5,7
Ossenwaard	5,5	15,5	14,2	0	0	0	5,8	0
KSW	0,8	3,7	1,8	0	0	0	1,7	7,2
Hengforderwaarden	37,8	47	18,5	1	0	3,5	13,8	14,3

- Er is geen sprake van verstoring door recreatie. Door de zonering van de recreatie er geen sprake van een toename van de verstoring door recreatie. De soort is gevoeliger voor waterrecreatie dan andere eendensoorten. Men heeft verstoringsafstanden van 300-400 m vastgesteld ten opzichte van watersporters en boten, en een deel van de eendengroep is al op grotere afstanden waakzaam. In de Hengforderwaarden en de Bolwerksplas wordt waterrecreatie geweerd door middel van een bollenlijn. Hierdoor is er geen sprake van verstoring als gevolg van waterrecreatie.

- De tafeleend is gevoelig voor vermessing en verslechtering van waterkwaliteit (en daardoor verminderde draagkracht van het gebied qua voedselbronnen). Door de komst van de Natuurderij is er sprake van een extensivering van het gebied, wat voor een verbetering van de waterkwaliteit zorgt. Ook de aantakking van de Hengforderwaarden aan de IJssel zorgt voor een verbetering van de waterkwaliteit, wat een verbetering van het foerageergebied met zich meebrengt.
- Er zijn geen effecten van de Natuurderij.

A061 Kuifeend

Door de toename van ondiep water en oppervlaktewater wordt het plangebied meer geschikt als foerageergebied voor de kuifeend. De soort kan echter negatieve effecten ondervinden als gevolg van de herinrichting. Deze soort heeft een matig ongunstige landelijke staat van instandhouding en kent een behoudoelstelling. De aantasting van het actuele leefgebied zal echter met zekerheid niet leiden tot een (significant) negatief effect op de instandhouding van deze soort in de Uiterwaarden van de IJssel. Daarbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- Er is geen sprake van permanent ruimtebeslag, maar wel van een tijdelijk ruimtebeslag en verstoring. Voor de kuifeend heeft het plangebied onder andere een functie als foerageergebied. Het leefgebied van de kuifeend bestaat voornamelijk uit zoete wateren. Voedselgebieden zijn wateren die tot circa 15 m diep zijn, maar kuifeenden duiken bij voorkeur niet dieper dan enkele meters. De kuifeend foerageert op de onderwaterbodem (benthos) en is een voedselspecialist. Hij eet in de winter overwegend driehoeksmosselen. In het plangebied komt de soort het meeste voor in de maanden december tot en met maart in de Ossenwaard en de Hengforderwaarden. Doordat de werkzaamheden in het plangebied worden uitgevoerd is er sprake van een tijdelijk ruimtebeslag en verstoring. Door fasering wordt het tijdelijke effect beperkt omdat niet in beide gebieden tegelijk werkzaamheden worden uitgevoerd. Ook zijn buiten het plangebied voldoende uitwijkmogelijkheden voor de kuifeend (o.a. nabij de Duursche Waarden).

Telgebied/kuifeend	jan	feb	maa	apr	sep	okt	nov	dec
Bolwerksplas	14,7	11,2	5	0	0	0,7	2,5	5,3
Ossenwaard	1,8	9,3	54,3	1,2	0	0	6,2	0
KSW	19,7	5	6	2,3	1	0	5,3	21,5
Hengforderwaarden	12,8	38,2	28,5	4,7	0,2	1,2	3,2	4,8

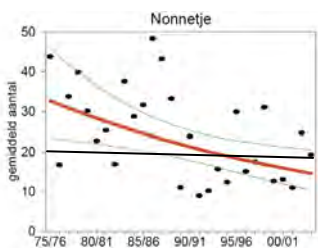
- Er is geen sprake van verstoring door recreatie. De soort gebruikt het plangebied met name als foerageergebied. De soort is wat zijn rusteisen betreft vooral kwetsbaar voor waterrecreatie en scheepvaart. De kuifeend reageert op naderende boten op meer dan 400 m afstand en doorgaans treedt ernstige verstoring op bij afstanden van 200-400 m. Omdat kuifeenden overdag vaak ook rusten in de luwte van dijken en oevers kan ook landrecreatie langs oevers verstoring werken. Door de zonering van de recreatie en het afsluiten van de Keizers- en Stobbenwaarden, Hengforderwaarden en Bolwerksplas voor waterrecreatie is er geen verstoring van de kuifeend.
- Er zijn geen effecten van de Natuurderij.

A068 Nonnetje

Door de toename van de rivierdynamiek en oppervlaktewater wordt het plangebied meer geschikt als foerageergebied voor het nonnetje. De soort kan negatieve effecten

ondervinden als gevolg van de herinrichting. Deze soort heeft een matig ongunstige landelijke staat van instandhouding en kent een behoudoelstelling. De aantasting van het actuele leefgebied zal echter met zekerheid niet leiden tot een (significant) negatief effect op de instandhouding van deze soort in de Uiterwaarden van de IJssel. Daarbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- Er is geen sprake van een permanent ruimtebeslag, maar wel van een tijdelijk ruimtebeslag. Het nonnetje is een kleine vooral vis etende duikeend. Het nonnetje is in Nederland uitsluitend als wintervogel aanwezig, van november tot april. In het plangebied komen enkele individuen van het nonnetje voor, waarvan de meeste individuen in de Hengforderwaarden zijn waargenomen. Voor het nonnetje heeft het plangebied onder andere een functie als foerageergebied. Door de vergraving van de Hengforderwaarden is er sprake van een tijdelijk ruimtebeslag en verstoring. Door de fasering wordt het tijdelijke effect beperkt.

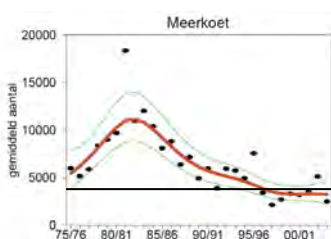
Telgebied/nonnetje	jan	feb	maa	apr	sep	okt	nov	dec
Bolwerksplas	3,2	0	0	0	0	0	0	0
Ossenwaard	0,3	2,5	0,3	0,3	0	0	0	1
KSW	0	1,5	0	0	0	0	0	0,5
Hengforderwaarden	0,7	3	5,2	1,7	0	0	0	0,5

- Er is geen sprake van verstoring. Het nonnetje is kwetsbaar vanwege zijn voorkomen in grote concentraties tijdens het voedsel zoeken en het gezamenlijke overnachten. Dit is in het plangebied niet het geval (slechts zeer lage aantallen, zie tabel). De soort reageert op afstanden van meer dan 300 m op verstoring door waterrecreatie en scheepvaart. Waterrecreatie piekt vooral in die perioden dat in Nederland niet of nauwelijks nonnetjes voorkomen. Door de zonering van de recreatie en het afsluiten van de Keizers- en Stobbenwaarden en Hengforderwaarden voor waterrecreatie is er geen toename van verstoring op het nonnetje.
- Als jager op het zicht is hij gebaat bij goed doorzicht van het water. Door de ingreep zal de waterkwaliteit in het plangebied toenemen, waardoor er sprake is van verbetering van de kwaliteit van het foerageergebied.
- Er zijn geen effecten van de Natuurderij.

A125 Meerkoet

Door de toename van ondiep water en oevers wordt het plangebied meer geschikt als foerageergebied voor de meerkoet. De soort kan negatieve effecten ondervinden als gevolg van de herinrichting. Deze soort heeft een matig ongunstige landelijke staat van instandhouding en kent een behoudoelstelling. De aantasting van het actuele leefgebied zal echter met zekerheid niet leiden tot een (significant) negatief effect op de instandhouding van deze soort in de Uiterwaarden van de IJssel. Daarbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- Er is geen sprake van permanent ruimtebeslag, maar wel van een tijdelijk ruimtebeslag en verstoring tijdens werkzaamheden. De meerkoet is het gehele jaar in Nederland aanwezig. De meerkoet heeft voorkeur voor wateren die rijk zijn aan ondergedoken waterplanten of een goede bodemfauna hebben. Hij neemt ook genoeg met wateren die omzoomd zijn met een talud van gras of met cultuurgrasland. Aquatisch foeragerende meerkoeten duiken niet dieper dan 3 m en ze zijn dus gebonden aan ondiepe wateren. Meerkoeten slapen en zoeken voedsel in hetzelfde gebied. In het plangebied komt de soort in relatief grote aantallen voor. De meerkoeten zijn in het gehele plangebied aanwezig, maar de

verspreiding over het jaar verschilt sterk. Door de voorgenomen ingreep is er sprake van een tijdelijk ruimtebeslag en verstoring door de werkzaamheden. Na afronding van de werkzaamheden is er sprake van een toename van het foerageergebied van de meerkoet. Door de fasering wordt het tijdelijke effect beperkt tot maximaal een jaar per deelgebied. In en buiten het plangebied zijn voldoende uitwijkmogelijkheden voor de meerkoet tijdens de werkzaamheden.

Telgebied/meerkoet	jan	feb	maa	apr	sep	okt	nov	dec
Bolwerksplas	143,3	181,8	128,2	30	21,3	13,3	21	72
Ossenwaard	194,8	237	97	30,7	18	12,2	69	71,7
KSW	303	361,8	187,2	60,8	108,5	113,8	161,3	178,7
Hengforderwaarden	154,8	30,3	26,7	11	6,2	7,5	18	18

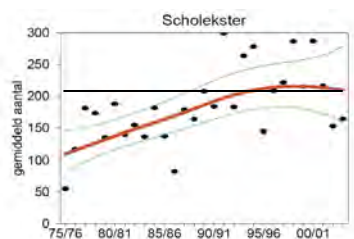
- Er is geen sprake van verstoring door recreatie. De meerkoet is meestal niet schuw, tenzij hij in grote concentraties voorkomt. Dit is niet het geval in het plangebied. Het gaat dan om groepen die op ondergedoken waterplanten foerageren of die ruien. De vluchtafstanden bij water- en oeverrecreatie bedragen bij de meerkoet ongeveer 50 m. Door zonering van de recreatie, het afsluiten van de deelgebieden voor waterrecreatie en het niet aanwezig zijn van zeer grote groepen is er geen sprake van verstoring door recreatie.
- Door de extensivering van het beheer vanuit de Natuurderij zijn er in bepaalde delen van het plangebied waar er verruiging plaatsvindt van de oevers en de taluds. Dit draagt bij aan een verminderde van de grasmat als voedselbron. Er blijft echter afdoende voedsel aanwezig in het plangebied.

5.3.7 Weidevogels

A130 Scholekster

Door de voorgenomen ingreep ontstaat er een toename van de kwaliteit van het foerageergebied door een toename aan rivierdynamiek en oevers met ondiep water. Daarnaast kan de soort negatieve effecten ondervinden als gevolg van de herinrichting. Deze soort heeft een zeer ongunstige landelijke staat van instandhouding en kent een behoudoelstelling. De aantasting van het actuele leefgebied zal echter met zekerheid niet leiden tot een (significant) negatief effect op de instandhouding van deze soort in de Uiterwaarden van de IJssel. Daarbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- Er is geen sprake van een permanent ruimtebeslag, maar wel van een tijdelijk ruimtebeslag. Voor de scholekster heeft het plangebied onder andere een functie als slaapplek en foerageergebied. De scholekster komt in het plangebied in de maanden maart en april in de hoogste aantallen voor. In het voorjaar zitten langs de oevers van plassen en de IJssel in het zuidelijk deel van de Keizer- en stobbenwaarden forse aantallen scholeksters. Daarnaast komen ze ook voor langs de oevers van de Bolwerksplas. Door de voorgenomen ingreep is er sprake van een tijdelijk ruimtebeslag. In de Keizers- en Stobbenwaarden wordt de Munnikenhank vergroot en er wordt een nieuwe geul gegraven. Doordat de vogels in het voorjaar hier in relatief grote aantallen aanwezig is zal er sprake zijn van een tijdelijke verstoring door de werkzaamheden. Dit geldt ook voor de werkzaamheden in de Bolwerksplas. Scholeksters zijn plaatsgetrouw ten aanzien van voedsel- en rustgebieden en individuele scholeksters leven in een relatief klein gebied. Scholeksters die hun voedselgebieden verlaten als gevolg van verstoring, zoals de werkzaamheden in het plangebied, kunnen dus niet op voorhand terecht in gebieden waar al andere scholeksters aanwezig zijn. Om

tijdelijke negatieve effecten op de scholekster te voorkomen is een fasering in de planning in de Keizers- en stobbenwaarden opgenomen in de mitigerende maatregelen (paragraaf 5.6). Deze kan worden opgenomen als voorschrift in de vergunning door het bevoegd gezag.

Naast dit negatieve effect heeft de voorgenomen ingreep ook positief effect; een verbetering van het foerageergebied van de scholekster. De scholekster voedt zich vooral met schelpdieren. Favoriete prooien zijn mosselen en kokkels. Binnendijks maken ook regenwormen, emelten en andere ongewervelde bodemdieren onderdeel uit van hun dieet. Door de voorgenomen ingreep zal de rivierdynamiek toenemen evenals de oppervlakte van oevers en ondiep water. Dit heeft een positief effect heeft op de kwaliteit en omvang van het foerageergebied.

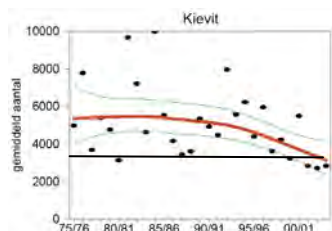
Telgebied/scholekster	jan	feb	maa	apr	sep	okt	nov	dec
Bolwerksplas	4,5	9,3	49,5	15,2	0	0	2,3	5,2
Ossenwaard	0	0,8	22,8	25,3	0	0	1,2	0
KSW	0,2	13,8	57,7	24,8	0	0	0	0
Hengforderwaarden	0	0	0,3	0,5	0	0	0	0

- In het plangebied is sprake van verstoring door recreatie. Echter, er is geen effect van verstoring door recreatie op het instandhoudingsdoel. In het plangebied zal door de voorgenomen activiteit sprake zijn van een toename van verstoring door recreanten omdat grote delen van het gebied toegankelijker worden voor recreanten. Echter, na de inrichting wordt het gebied ook veel geschikter als leefgebied voor weidevogels. Een deel van dit leefgebied zal zich niet optimaal ontwikkelen door verstoring, maar door de zonering zullen ook delen wél geschikt leefgebied gaan ontstaan. Het plangebied zal daardoor belangrijker worden voor weidevogels en in de toekomst zullen dus meer exemplaren van deze soorten voorkomen.
- Er zijn geen effecten van de Natuurderij.

A142 Kievit

Door de voorgenomen ingreep ontstaat er een toename van de kwaliteit van het foerageergebied door de extensivering van het gebied en het meer dynamische beheer. Daarnaast kan de soort negatieve effecten ondervinden als gevolg van de herinrichting. Deze soort heeft een matig ongunstige landelijke staat van instandhouding en kent een behouddoelstelling. De aantasting van het actuele leefgebied zal echter met zekerheid niet leiden tot een (significant) negatief effect op de instandhouding van deze soort in de Uiterwaarden van de IJssel. Daarbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- Er is geen sprake van een permanent ruimtebeslag, maar wel van een tijdelijk ruimtebeslag en verstoring. Het plangebied heeft voor de kievit onder andere een functie als foerageergebied. De kievit verblijft vooral in agrarisch gebied. De soort foerageert in agrarisch gebied zowel op graslanden als op akkers. Bij graslanden bestaat een voorkeur voor kort gras, dus voor beweide of regelmatig gemaaid grasland. Op akkers worden vooral in najaar en winter grote aantallen kieviten aangetroffen. In het voorjaar en in de zomer zijn de meeste akkergewassen te hoog voor de kievit. De kievit komt in grote aantallen voor in het plangebied. Door de voorgenomen ingreep verdwijnt er oppervlakte grasland. Deze graslanden dienen als foerageergebied voor de kievit. Hierdoor is er sprake van ruimtebeslag. Echter door de voorgenomen ingreep verbetert ook een deel van het foerageergebied. De vernatting van het gebied en de extensiever beheerde uiterwaardgraslanden leveren een toename aan de kwaliteit. Daarbij komt dat in

de huidige situatie vaak grote aantallen kieviten in het voorjaar langs de oevers in het gebied aanwezig. Door de voorgenomen ingreep is er sprake van een toename van het oppervlak aan oevers. Door de fasering in de werkzaamheden is er in het plangebied altijd ruimte voor overwinterende kieviten. Ook zijn er buiten het plangebied voldoende uitwijkmogelijkheden tijdens de werkzaamheden. Hierdoor is er geen sprake van een significant negatief effect.

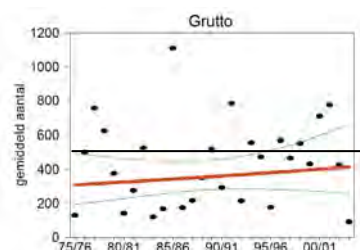
Telgebied/kievit	jan	feb	maa	apr	sep	okt	nov	dec
Bolwerksplas	3,2	7	36	12	59,5	139,5	592,7	31,3
Ossenwaard	2,2	187	116,7	35,7	161,2	109,3	208,7	34,5
KSW	82,7	382,7	88,8	11,5	170,5	45,5	133,2	35,2
Hengforderwaarden	0,8	128,7	12,5	1,2	16,7	0,3	0	0

- In het plangebied is er sprake van verstoring door recreatie. Echter, er is geen effect van verstoring door recreatie op het instandhoudingsdoel. In het plangebied zal door de voorgenomen activiteit sprake zijn van een toename van verstoring door recreanten omdat grote delen van het gebied toegankelijker worden voor recreanten. Echter, na de inrichting wordt het gebied ook geschikter als leefgebied voor weidevogels. Een deel van dit leefgebied zal zich niet optimaal ontwikkelen door verstoring, maar door de zonering zullen ook delen wél geschikt leefgebied gaan ontstaan. Het plangebied zal daardoor belangrijker worden voor weidevogels en in de toekomst zullen dus meer exemplaren van deze soorten voorkomen. Daarom is aangegeven dat de voorgenomen activiteit geen negatief effect heeft op het instandhoudingsdoel.
- Er zijn geen negatieve effecten van de Natuurderij. Er zijn echter wel positieve effecten. Door de extensivering van het gebied en het natuurlijke en meer dynamische beheer.

A156 Grutto

Door de voorgenomen ingreep ontstaat er een toename van de kwaliteit van het foerageergebied door de extensivering van het gebied en het meer dynamische beheer. De soort kan negatieve effecten ondervinden als gevolg van de herinrichting. Deze soort heeft een zeer ongunstige landelijke staat van instandhouding en kent een behoudoelstelling. De aantasting van het actuele leefgebied zal echter met zekerheid niet leiden tot een (significant) negatief effect op de instandhouding van deze soort in de Uiterwaarden van de IJssel. Daarbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- Er is geen sprake van een permanent ruimtebeslag, maar wel van een tijdelijk ruimtebeslag en verstoring. De aantallen van de grutto's zijn in ons land verreweg het grootst in maart en april. De grutto komt in het plangebied ook met name voor in de maanden maart en april op een enkel individu in de maand februari uitgezonderd. Het plangebied heeft onder andere een functie als foerageergebied en slaappleats. De grutto foerageert buiten de broedtijd vooral in open natte en vochtige gebieden. Ze gebruiken zowel voor als na het broedseizoen ondiepe wateren in dergelijke gebieden als gemeenschappelijke slaappleatsen. Soms zijn rust/slaappleats en voedselgebied echter tientallen kilometers van elkaar gescheiden. De grutto eet voornamelijk kleine ongewervelden. Door de voorgenomen ingreep is er sprake van een tijdelijke verstoring van de aanwezig grutto's in het plangebied. Nadat de werkzaamheden zijn afgerond is het plangebied meer geschikt voor grutto's dan in de huidige situatie. De toename van geschiktheid wordt veroorzaakt door een toename aan ondiep water, moerassige delen en ondergelopen weilanden. Door de fasering van de werkzaamheden is er in het plangebied voldoende ruimte aanwezig om te foerageren. Ook zijn er voldoende uitwijkmogelijkheden buiten het plangebied.

Telgebied	jan	feb	maa	apr	sep	okt	nov	dec
Bolwerksplas	0	0,7	130,8	10,8	0	0	0	0
Ossenwaard	0	0	138,8	51	0	0	0	0
KSW	0	4	93,2	126,7	0	0	0	0

- In het plangebied is er sprake van verstoring door recreatie. Echter, er is geen effect van verstoring door recreatie op het instandhoudingsdoel. In het plangebied zal door de voorgenomen activiteit sprake zijn van een toename van verstoring door recreanten omdat grote delen van het gebied toegankelijker worden voor recreanten. Echter, na de inrichting wordt het gebied ook veel geschikter als leefgebied voor weidevogels. Een deel van dit leefgebied zal zich niet optimaal ontwikkelen door verstoring, maar door de zonering zullen ook delen wél geschikt leefgebied gaan ontstaan. Het plangebied zal daardoor belangrijker worden voor weidevogels en in de toekomst zullen dus meer exemplaren van deze soorten voorkomen. Daarom is aangegeven dat de voorgenomen activiteit geen negatief effect heeft op het instandhoudingsdoel.
- Er zijn geen effecten van de Natuurderij.

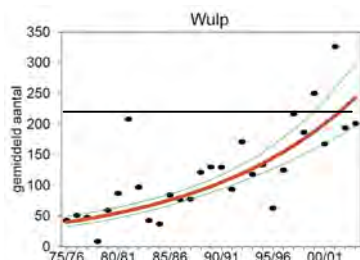
A160 Wulp

Door de voorgenomen ingreep neemt de kwaliteit van het foerageergebied toe door de extensivering van het gebied en het meer dynamische beheer. De soort is in zeer lage aantallen in het plangebied aanwezig. Deze soort heeft een gunstige landelijke staat van instandhouding en kent een behoudoelstelling. De aantasting van het actuele leefgebied door de werkzaamheden zal met zekerheid niet leiden tot een (significant) negatief effect op de instandhouding van deze soort in de Uiterwaarden van de IJssel. Daarbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- Er is geen sprake van een permanent ruimtebeslag, maar wel van een tijdelijk ruimtebeslag en verstoring. De wulp is het gehele jaar in Nederland aanwezig. In het plangebied overwinteren slechts enkele individuen in de maanden februari, maart en april. Het plangebied heeft voor de wulp onder andere een functie als foerageergebied en slaappleaats. Door de voorgenomen ingreep wordt het leefgebied tijdelijk verstoord. Het gemiddelde seizoensgemiddelde voor het Natura 2000-gebied IJssel in de periode 2003-2008 (263) is hoger dan het instandhoudingsdoel (230). Tevens is het verschil tussen het seizoensgemiddelde 2003-2009 en het instandhoudingsdoel groter dan het seizoensgemiddelde binnen het plangebied (zie tabel). Het tijdelijk niet geschikt zijn van een deel van het plangebied voor deze soort tijdens de uitvoering van de werkzaamheden (maximaal 1 jaar) geen (significant) negatief effect op het instandhoudingsdoel veroorzaken doordat er in de omgeving voldoende uitwijkmogelijkheden zijn.

Telgebied/ wulp	jan	feb	maa	apr	sep	okt	nov	dec
Bolwerksplas	0	1,3	0,2	0	0	0	0	0
Ossenwaard	0	0,2	0,5	0,3	0	0	0	0
KSW	0	0,3	2,3	2,2	0	0	0	0
Hengforderwaarden	0	0	0,7	0,8	0	0	0	0,5

- In het plangebied is er sprake van verstoring door recreatie. Echter, er is geen effect van verstoring door recreatie op het instandhoudingsdoel. In het plangebied zal door de voorgenomen activiteit sprake zijn van een toename van

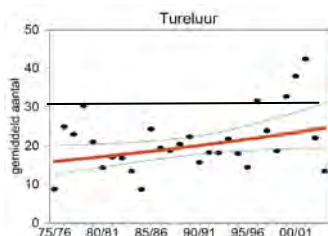

verstoring door recreanten omdat grote delen van het gebied toegankelijker worden voor recreanten. Echter, na de inrichting wordt het gebied ook veel geschikter als leefgebied voor weidevogels. Een deel van dit leefgebied zal zich niet optimaal ontwikkelen door verstoring, maar door de zonering zullen ook delen wél geschikt leefgebied gaan ontstaan. Het plangebied zal daardoor belangrijker worden voor weidevogels en in de toekomst zullen dus meer exemplaren van deze soorten voorkomen. Daarom is aangegeven dat de voorgenomen activiteit geen negatief effect heeft op het instandhoudingsdoel.

- Er zijn geen effecten van de Natuurderij.

A162 Tureluur

Door de voorgenomen ingreep ontstaat er een toename van de kwaliteit van het foerageergebied door de extensivering van het gebied en het meer dynamische beheer. De soort kan negatieve effecten ondervinden als gevolg van de herinrichting. Deze soort heeft een matig ongunstige landelijke staat van instandhouding en kent een behoudoelstelling. De aantasting van het actuele leefgebied zal echter met zekerheid niet leiden tot een (significant) negatief effect op de instandhouding van deze soort in de Uiterwaarden van de IJssel. Daarbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- Er is geen sprake van een permanent ruimtebeslag, maar wel van een tijdelijk ruimtebeslag door de werkzaamheden. Tijdens de doortrekperiode kunnen tureluurs overal in Nederland worden aangetroffen. In het plangebied zijn in de maanden maart en april enkele individuen in het plangebied aanwezig. In het binnenland zoeken tureluurs voedsel in waterrijke gebieden, in slikkige gedeelten of in zeer ondiep water, na periodes met regen ook in vochtige graslanden. Rusten doen de tureluurs in rustige open landschappen nabij het voedselgebied. Dat zijn bijv. kwelders, binnendijks gelegen graslanden en gebieden met ondiep water en slikranden, zoals inlagen en kreken. Het voedsel van de tureluur bestaat uit wormen, kleine kreeftachtigen en schelpdieren en wadslakjes. De tureluur komt in zeer lage aantallen voor in het plangebied. Het Natura 2000-gebied heeft onder andere een functie als foerageergebied en slaapplek. Door de voorgenomen ingreep wordt het leefgebied tijdelijk verstoord. Gezien de lage aantallen zijn de effecten op populatieniveau te verwaarlozen. Na de ingreep is er sprake van een positief effect door een toename aan oppervlaktewater, ondiep water en oevers. Door de fasering van de werkzaamheden blijft er voldoende foerageergebied binnen het plangebied beschikbaar.

Telgebied/tureluur	jan	feb	maa	apr	sep	okt	nov	dec
Bolwerksplas	0	0	1,7	5,8	0	0	0	0
Ossenwaard	0	0	3,3	5,7	0,2	0	0	0
KSW	0	0	4,5	2	0	0	0	0

- Er is geen sprake van een negatief effect door recreatie op het instandhoudingsdoel. In het plangebied is er sprake van verstoring door recreatie. Echter, er is geen effect van verstoring door recreatie op het instandhoudingsdoel. In het plangebied zal door de voorgenomen activiteit sprake zijn van een toename van verstoring door recreanten omdat grote delen van het gebied toegankelijker worden voor recreanten. Echter, na de inrichting wordt het gebied ook veel geschikter als leefgebied voor weidevogels. Een deel van dit leefgebied zal zich niet optimaal ontwikkelen door verstoring, maar door de zonering zullen ook delen wél geschikt leefgebied gaan ontstaan. Het

plangebied zal daardoor belangrijker worden voor weidevogels en in de toekomst zullen dus meer exemplaren van deze soorten voorkomen. Daarom is aangegeven dat de voorgenomen activiteit geen negatief effect heeft op het instandhoudingsdoel.

- Er zijn geen effecten van de Natuurderij.

Grote zaagbek

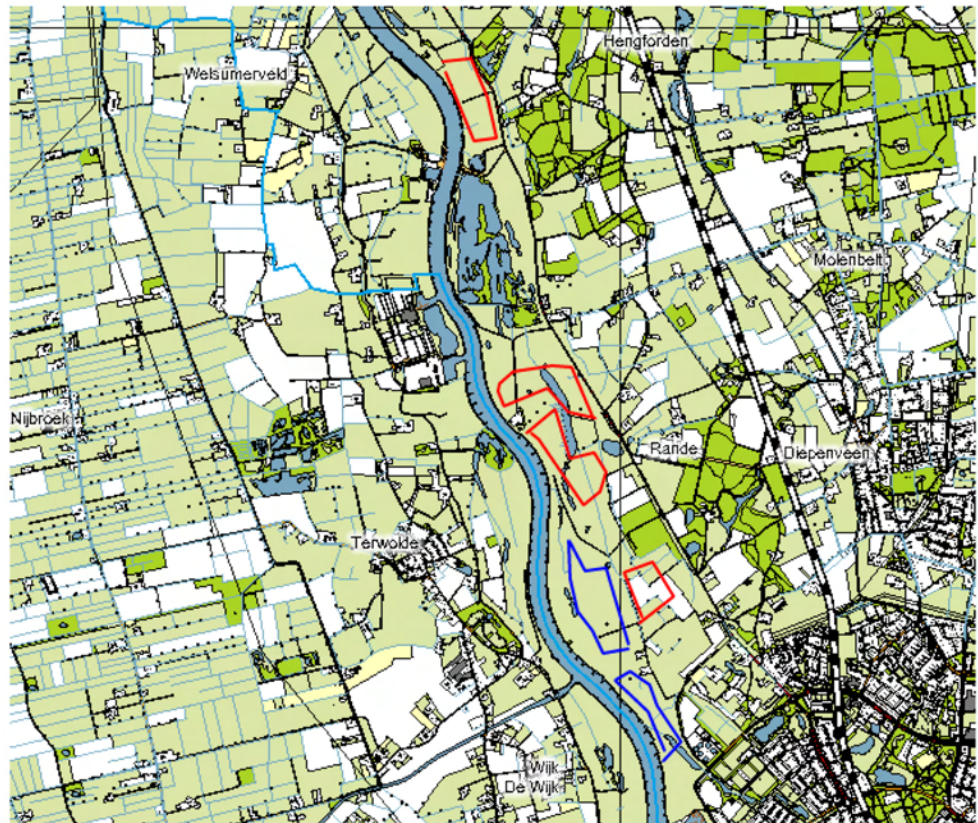
De grote zaagbek was voorheen opgenomen als instandhoudingsdoel. In het ontwerp-aanwijzingsbesluit is geen instandhoudingsdoel voor deze soort opgenomen.

Er zijn echter geen negatieve effecten voor deze soort te verwachten door de voorgenomen ingreep:

De grote zaagbek is een viseter en wintergast, die is gebonden aan grote zoete of zoute wateren. In het plangebied komt deze soort incidenteel voor (2 exemplaren in 2001 en 2 in 2005). Omdat de hoeveelheid oppervlaktewater alleen maar toeneemt waarvan een groot deel niet verstoord wordt door waterrecreatie zullen de foerageermogelijkheden toenemen. Ook tijdens de aanlegwerkzaamheden zal steeds voldoende ongestoord oppervlaktewater in het plangebied aanwezig zijn. De voorgenomen activiteit zal daarom geen effect hebben op de populatie grote zaagbekken.

5.3.8 Ganzen en smienten

Het plangebied vormt een belangrijk leefgebied voor de kolgans, grauwe gans en de smient (SOVON, 2007). Zowel de kolgans, grauwe gans en de smient gebruiken het plangebied als slaap- en foerageergebied. In figuur 5-12 is aangegeven waar de ganzen (en smienten: Munnikerhank) het meest voorkomen.

Figuur 5-10: Ligging van de foerageergebieden van de Kolganzen en Grauwe ganzen. Rood = gebied waar ze het meest voorkomen, blauw = voorkeursgebied.

Voor de smient, kolgans en grauwe gans verdwijnt er een (vrij) groot gedeelte van het gebied waar ze actueel veel voorkomen én van het voorkeursgebied door het graven van de nieuwe hanken. Ook neemt de kwaliteit van het foerageergebied af door verandering in het beheer. Extensiever begraasd grasland is minder geschikt als foerageergebied dan productief eiwitrijk grasland.

Om na te gaan of er in het inrichtingsplan nog voldoende foerageergebied aanwezig is voor de, in de huidige situatie, voorkomende kolganzen, smienten en grauwe ganzen is een berekening gemaakt op basis van de SOVON-tellingen. De oppervlakte foerageergebied die nodig is om de actueel aanwezige aantallen ganzen te herbergen in het plangebied is berekend op basis van de draagkracht van extensief grasland, intensief grasland en akkers. De berekening wordt uitgedrukt in gansdagen. In onderstaand kader wordt weergegeven hoe de berekening tot stand is gekomen.

Van telling naar gansdagen

Uit de tellingen van ganzen komen per soort per gebied aantallen naar voren. Omdat het vaak moeilijk is om met maxima of totalen per seizoen te rekenen, met name als het ook nog om verschillende soorten gaat, zijn de aantallen omgerekend naar zogenaamde gansdagen. Deze gansdagen geven een veel beter beeld van het gebruik van het gebied door ganzen, omdat het een maat is voor het gebruik tijdens het gehele seizoen. Gansdagen geven het aantal ganzen weer dat er in een gebied hebben gezeten. Als er bijvoorbeeld 100 ganzen 2 dagen hebben gezeten levert dat 200 gansdagen, maar ook 4 ganzen die er 50 dagen hebben gezeten leveren 200 gansdagen.

De aanwezige ganzen in het plangebied zijn allemaal naar kolgansdagen omgerekend. Hierbij is de BMR (Basal Metabolic Rate in Watt) gebruikt. Deze BMR geeft de benodigde energie (en dus voedselbehoefte) van een vogel weer. Met de BMR is de verhouding t.o.v. de kolgans berekend en vervolgens is met dit quotiënt het aantal gansdagen vermenigvuldigd en gesommeerd per telgebied.

	gewicht (kg)	BMR	Omrekening naar kolgans
kolgans	2,00	7,40	1,0
grauwe gans	3,30	10,46	1,4
smient	0,75	3,76	0,5

Vervolgens is uit de ecotopen- en vegetatiekaart van het plangebied (in samenwerking met Jos Rademakers, Ecologie en ontwikkeling) het aantal hectares van de verschillende grastypes berekend. Met behulp van het aantal potentiële gansdagen per hectare is vervolgens de capaciteit van het plangebied berekend. Voor agrarisch grasland geldt het aantal van 1700 gansdagen per ha; voor akkerlanden geldt 1200 gansdagen per ha; en voor natuurlijk grasland

De gansdagen in de huidige situatie zijn afkomstig uit de telgegevens van SOVON van de telgebieden 2321 (Keizers- en Stobbenwaarden) en 2214 (Bolwerksplas). De overige twee telgebieden zijn niet meegenomen doordat de graslanden van deze telgebieden buiten de grenzen van het plangebied liggen.

Het aantal gansdagen is berekend door de maandgemiddelden van de smient, grauwe gans en de kolgans met 30,5 te vermenigvuldigen (het maandgemiddelde is het gemiddeld aantal ganzen over vijf jaar dat in bijvoorbeeld januari is geteld) en op te tellen. Vervolgens zijn de standaardgansdagen (sdg) berekend en bij elkaar opgeteld (zie tabel 5-5).

Tabel 5-5: Berekening aantal standaard gansdagen voor het plangebied in de huidige situatie

Soort	Gansdagen	Omrekenfactor	Aantal standaard gansdagen (sdg)
Kolgans	150.203	1,0	150.203
Grauwe gans	36.81	1,4	51.774
Smient	128.451	0,5	64.225
Totaal		-	226.202

Uit tabel 5-5 komt naar voren dat het plangebied in de huidige situatie 226.202 gansdagen oplevert.

Hoeveel gansdagen het plangebied oplevert is berekend op basis van de ecotopen- en vegetatiekaart.

Tabel 5-6: Aantal gansdagen in het plangebied op basis van de ecotopenkaart.

graslandtype	oppervlakte VKA	omrekenfactor	totaal
Productiegrasland (hooilanden, productiegrasland en gemaaid grasland op de hoge gronden van de Keizers- en stobbenwaarden	49	1700	83300
Akkers (velden met vruchtwisseling)	27	1200	32400
Kort gemaaid grasland	27	1200	32400
Natuurlijk grasland (hoog)	71	400	28400
Natuurlijk grasland (laag)	93	400	37200
totaal aantal gansdagen VKA			213700

Het plangebied levert 213.700 gansdagen op.

Tabel 5-7: Verschil huidige situatie en het plangebied in gansdagen.

	huidige situatie	plangebied
Totaal aantal standaard gansdagen (sdg)	226.202	213.700
Verhouding alternatief/actueel		0.94

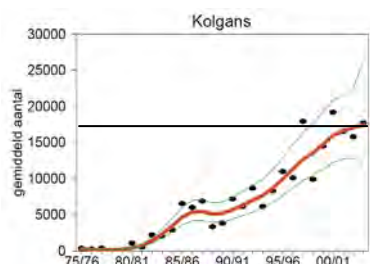
De verhouding tussen het actuele aantal standaardgansdagen en het toekomstige aantal standaardgansdagen bepaalt of er voldoende capaciteit aanwezig blijft. De verhouding tussen de actueel aanwezige ganzen en de toekomstige opvangcapaciteit is <1. Dit betekent dat de capaciteit in het plangebied met 5,5% afneemt.

A041 Kolgans

Deze soort heeft een gunstige landelijke staat van instandhouding en kent een behoudoelstelling. Door de voorgenomen ingreep ontstaat er een negatief effect op de kolgans door een afname van het foerageergebied. Daarnaast kan de soort negatieve effecten ondervinden als gevolg van de herinrichting. De aantasting van het actuele leefgebied en de afname van het foerageergebied zullen echter met zekerheid niet leiden tot een (significant) negatief effect op het instandhoudingsdoel voor deze soort in de Uiterwaarden van de IJssel. Daarbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- Er is sprake van een permanent ruimtebeslag door het vergraven van de geulen (5,5% grasland). De kolgans heeft een voorkeur voor open landschappen in het agrarisch gebied. Van belang zijn rustige en roofdiervrije slaapplekken op grotere wateren en terreinen met voldoende voedselaanbod binnen een straal van maximaal 20 km (meestal <10 km) rond de slaapplekken. De soort is overwegend te zien in open agrarisch gebied, vooral in cultuurgrasland en concentreert zich daar in groepen, soms gemengd met brandgans en kleine rietgans. Na aankomst in het najaar verblijft de soort ook bij akkers met oogstresten voor zover die niet zijn ondergeploegd.

Afname van aantallen wordt ook veroorzaakt door extensivering van graslandpercelen. Deze percelen hebben een lagere draagkracht als voedselbron door minder bemesting en ze bevatten veel vezelige grassoorten en kruiden. Daarom zijn ze minder aantrekkelijk voor de kolgans dan intensief benut agrarisch grasland.

Er is sprake van een afname van 5,5% (zie berekening gansdagen) binnen de grenzen van het plangebied. Een achteruitgang in omvang foerageergebied is tot maximaal 7% toegestaan, ten gunste van habitattypen H3270 slikkige rivieroever, H6120 stroomdalgraslanden, H6510 glanshaver- en vossenstaarthooilanden, H91E0 vochtige alluviale bossen of H91F0 droge hardhoutbossen of de broedvogels A119 porseleinhoen of A122 kwartelkoning. In het plangebied ontstaat meer ruimte en potentie voor de habitattypen H6150 glanshaver- en vossenstaarthooilanden, H3270 slikkige rivieroever en er ontstaat meer geschikt leefgebied voor de porseleinhoen en kwartelkoning. Er is ook sprake van een toename van de slaap- en rustgelegenheid voor de kolgans.

- De aantallen van de kolgans laten een positieve trend zien en de aantallen stijgen boven het instandhoudingsdoel uit. Het gemiddelde seizoensgemiddelde voor het Natura 2000-gebied IJssel in de periode 2003-2008 (18.756) is hoger dan het instandhoudingsdoel (16.700). Tevens is het verschil tussen het seizoensgemiddelde 2003-2009 en het instandhoudingsdoel (2.056) groter dan het seizoensgemiddelde binnen het plangebied (zie tabellen in hfst 4). Het tijdelijk niet geschikt zijn van het plangebied voor deze soorten tijdens de uitvoering van de werkzaamheden zal niet leiden tot een significant effect op het instandhoudingsdoel. Een deel van het grasland wordt niet vergraven en blijft behouden voor deze soort. Het tijdelijke effect is dan ook beperkt en er zijn uitwijkmogelijkheden [waar?].

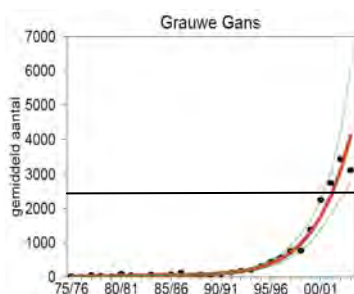
Er is sprake van een tijdelijk ruimtebeslag door de werkzaamheden die in het plangebied uitgevoerd gaan worden. Door de fasering van de aanlegwerkzaamheden en door het feit dat er ook tijdens de herinrichting op sommige delen grasland aanwezig blijft, zijn er uitwijkmogelijkheden binnen het plangebied. Hierdoor is er geen sprake van een significant negatief effect.

- Er is geen sprake van verstoring door recreatie. Door de zonering van de recreatie in het plangebied worden de negatieve effecten van recreatie op de ganzen beperkt. De ganzen in het plangebied lijken zich de laatste jaren ook aan te passen, mits de wandelaars (met loslopende honden) zich aan de route houden (mond. med. Wil Gerritse (teller en Sovon-coördinator)). Door hun voorkeur voor overwegend open landschap zijn kolgans gevoelig voor verdichting van het landschap door wegen, bebouwing. Dit is niet aan de orde bij de voorgenomen ingreep.
- Door de aanwezigheid van de Natuurderij wordt het beheer extensiever in het plangebied. Dit heeft een negatief effect op het foerageergebied van de kolgans. Dit is reeds meegenomen in de berekening van het aantal gansdagen.

A043 Grauwe gans

Deze soort heeft een gunstige landelijke staat van instandhouding en kent een behoudoelstelling. Door de voorgenomen ingreep ontstaat er een negatief effect op de kolgans door een afname van het foerageergebied. Daarnaast kan de soort negatieve effecten ondervinden als gevolg van de herinrichting. De aantasting van het actuele leefgebied en de afname van het foerageergebied zal echter met zekerheid niet leiden tot een (significant) negatief effect op de instandhouding van deze soort in de Uiterwaarden van de IJssel. Daarbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- Er is sprake van een permanent ruimtebeslag van 5,5% grasland binnen de grenzen van het plangebied. De grauwe gans verblijft overwegend in agrarisch gebied. Meer dan andere ganzensoorten is de grauwe gans ook in moerassen en estuaria te zien. De soort is minder gebonden aan open landschappen. In de winter, in december en januari, leeft de soort zelfs overwegend in moerassen of

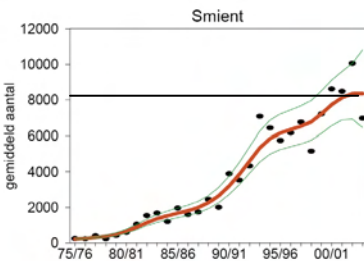

‘wetlands’. Achteruitgang in omvang foerageergebied is met maximaal 7% toegestaan, ten gunste van habitattypen H3270 slikkige rivieroever, H6120 stroomdalgraslanden, H6510 glanshaver- en vossenstaarthooilanden, H91E0 vochtige alluviale bossen of H91F0 droge hardhoutbossen of de broedvogels A119 porseleinhoen of A122 kwartelkoning. In het plangebied ontstaat meer ruimte en potentie voor de habitattypen H6150 glanshaver- en vossenstaarthooilanden, H3270 slikkige rivieroever en er ontstaat meer geschikt leefgebied voor de porseleinhoen en kwartelkoning. Hierdoor is er sprake van de ‘ten gunste van’ regeling. Er is ook sprake van een toename van de slaap- en rustgelegenheid. Daarbij komt dat het plangebied na de voorgenomen ingreep ook grotendeels geschikt blijft doordat de soort ook in de extensiever beheerde gebieden voorkomt. De grauwe gans heeft een zeer positieve trend en de aantallen stijgen ook ver boven het instandhoudingsdoel uit. Door de voorgenomen ingreep zijn er geen significante effecten te verwachten op het instandhoudingsdoel. Het gemiddelde seizoensgemiddelde voor het Natura 2000-gebied IJssel in de periode 2003-2008 (4.198) is hoger dan het instandhoudingsdoel (2.600). Tevens is het verschil tussen het seizoensgemiddelde 2003-2009 en het instandhoudingsdoel groter dan het seizoensgemiddelde binnen het plangebied (zie tabellen in hfst 4). In dat geval zal het tijdelijk niet geschikt zijn van het plangebied voor deze soorten tijdens de uitvoering van de werkzaamheden. Een deel van het grasland wordt niet vergraven en blijft behouden voor deze soort. Het tijdelijke effect is dan ook beperkt en er zijn uitwijkmogelijkheden. Er is zeker geen significant negatief effect op het instandhoudingsdoel.

- Er is sprake van een tijdelijk ruimtebeslag en verstoring door de werkzaamheden die in het plangebied uitgevoerd gaan worden. Door de fasering van de aanlegwerkzaamheden en door het feit dat er ook tijdens de herinrichting op sommige delen grasland aanwezig blijft, zijn er uitwijkmogelijkheden binnen het plangebied.
- Er is geen sprake van verstoring door recreatie. Door de zonering van de recreatie in het plangebied worden de negatieve effecten van recreatie op de ganzen beperkt. De ganzen in het plangebied lijken zich de laatste jaren ook aan te passen, mits de wandelaars (met loslopende honden) zich aan de route houden (mond. med. Wil Gerritse (teller en Sovon-coördinator)). Door zijn optreden in kleinere groepen is de grauwe gans meestal minder gevoelig voor verstoring dan andere ganzensoorten en bovendien waarschijnlijk minder kwetsbaar bij verdichting van het landschap. Verstoringsbronnen voor de grauwe gans op voedselterreinen zijn vooral landbouwwerkzaamheden, jacht- en vliegverkeer. Door zijn minder uitgesproken voorkeur voor eiwitrijk en goed verteerbaar gras is de grauwe gans minder gevoelig voor extensivering van grasland dan andere ganzen.
- Er zijn geen negatieve effecten van de Natuurderij. Door de aanwezigheid van de Natuurderij extensieveert het landschap. Doordat de grauwe gans een relatief zware snavel heeft is de grauwe gans minder dan andere ganzensoorten gebonden aan cultuurgrasland. De grauwe ganzen zoeken vooral in de winter en in het vroege voorjaar ook voedsel in ruige graslanden met vezelige grassoorten en kruiden in bijvoorbeeld natuurreervaten, of in minder intensief benutte agrarische percelen. Hierdoor is het plangebied na de voorgenomen ingreep grotendeel ook nog geschikt voor de grauwe gans en is er geen sprake van een negatief effect.

A050 Smient

Deze soort heeft een gunstige landelijke staat van instandhouding en kent een behoudsdoelstelling. Door de voorgenomen ingreep ontstaat er een negatief effect op de smient door een afname van het foerageergebied. Daarnaast kan de soort negatieve effecten ondervinden als gevolg van verstoring tijdens de herinrichting. De aantasting van het actuele leefgebied en de afname van het foerageergebied zal echter met zekerheid niet leiden tot een (significant) negatief effect op de instandhouding van deze soort in de Uiterwaarden van de IJssel. Daarbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- Er is sprake van een permanent ruimtebeslag van 5,5% grasland binnen de grenzen van het plangebied. In Nederland is de soort vooral in de winter aanwezig. De wintervogels arriveren grotendeels in september en oktober. De aantallen van de smient zijn in ons land het hoogst in de overwinteringsperiode van november t/m maart, in april zijn de meeste vogels weer vertrokken. De smient is een grondeleend die niet duikt en als zodanig gebonden is aan ondiepten, oeverzones en aangrenzende landerijen. In het tweede deel van het overwinteringsseizoen zoekt de soort steeds meer het open agrarische gebied in het binnenland op. Smienten rusten daar overdag op vaarten, plassen en meren, en vliegen dan 's avonds bij het invallen van de duisternis naar de voedselgebieden in cultuurgrasland. Overdag foerageert een deel van de vogels ook in de directe nabijheid van de rustplaats (taluds, oevers, aangrenzende percelen). Smienten zijn planteneters die op een grote verscheidenheid aan planten, zaden en wortels kunnen foerageren. Later in het seizoen wordt meer en meer op natte graslanden gefoerageerd. Als de voedselbronnen aan de kust uitgeput raken, schakelt de soort meer en meer over op graslanden in het binnenland. Voor de smient heeft het plangebied o.a. een functie als slaap- en foerageergebied. Rond de Munnikerhank verblijven geregeld enkele honderden smienten (telgebied 2321). Extensivering van graslandbeheer en/of betere drainering van natte graslanden werken negatief door in de draagkracht van een gebied. Naast het verlies van grasland ontstaat er ook nieuw foerageergebied in de vorm van ondiep water en oevers. (35 hectare ondiep water en oevers). Er is sprake van een afname van grasland en een toename van 50% aan oevers. Achteruitgang in omvang foerageergebied is met maximaal 7% toegestaan, ten gunste van habitattypen H3270 slikkige rivieroever, H6120 stroomdalgraslanden, H6510 glanshaver- en vossenstaarthooilanden, H91E0 vochtige alluviale bossen of H91F0 droge hardhoutbossen of de broedvogels A119 porseleinhoen of A122 kwartelkoning. In het plangebied ontstaat meer ruimte en potentie voor de habitattypen H6150 glanshaver- en vossenstaarthooilanden, H3270 slikkige rivieroever en er ontstaat meer geschikt leefgebied voor de porseleinhoen en kwartelkoning. Hierdoor is er sprake van de 'ten gunste van' regeling. Waarbij in totaal minder dan 7% afname van foerageergebied is.

De smient heeft een positieve trend en de aantallen stijgen boven het instandhoudingsdoel uit. Hierdoor heeft een kleine afname van het foerageergebied geen significant negatieve gevolgen voor de smient.

- Er is sprake van een tijdelijk ruimtebeslag en verstoring door de werkzaamheden die in het plangebied uitgevoerd gaan worden. Door de fasering van de werkzaamheden en gelet op het feit dat er ook tijdens de herinrichting grasland aanwezig blijft, zijn er uitwijkmogelijkheden binnen het plangebied.
- Door de zonering van de recreatie in het plangebied is er een matig negatief effect door recreatie. Directe verstoring van de overdag meestal rustende smienten treedt op bij afstanden van 90 m (wandelaars) tot meer dan 100 m (watersporters). Surfers werken meer verontrustend dan zeil of motorboten, deze

komen in het plangebied niet voor. De mate van verstoring beïnvloedt de keuze van de dagrustplaatsen. Omdat de soort voornamelijk 's nachts foerageert, hoeft verstoring niet automatisch tot verlies van voedselgebied te leiden. In het plangebied is voldoende breed oppervlaktewater aanwezig waar recreanten op grote afstand blijven (Bolwerksplas) en waar geen recreanten komen (Hengforderwaarden).

5.4 Effectbeschrijving Beschermd Natuurmonument Hengforderwaarden

De IJsseluiterwaarden waren aangewezen als een staatsnatuurmonument. De natuurwetenschappelijke waarden en het natuurschoon zijn per deelgebied, o.a. Hengforderwaarden, beschreven. Deze aanwijzingsbsluiten vervallen voorzover deze binnen een aangewezen Natura 2000-gebied vallen. Dit is het geval voor de Hengforderwaarden binnen het plangebied. De uiterwaarden van de IJssel zijn aangewezen als Speciale Beschermingszone in het kader van de Vogelrichtlijn (besluit van 24 maart 2000). In de Natuurbeschermingswet is aangegeven dat deze aanwijzing gezien moet worden als een aanwijzing conform art. 10a, daarmee is het Beschermd Natuurmonument vervallen.

Met betrekking tot de doelen die voortvloeien uit het Beschermd Natuurmonument is een stroomschema opgesteld door het Steunpunt Natura 2000. Daarin staat aangegeven hoe de doelen vertaald kunnen worden en mee kunnen wegen. De meeste doelen zijn te vertalen naar de instandhoudingsdoelen. Aparte bepaling (en effectbeschrijving en -beoordeling) van die doelen is dan niet nodig (art 15a lid 3 Nbw 1998). In de Passende beoordeling moet wel aangegeven zijn hoe de doelen vertaald zijn. De onderstaande tabellen licht de vertaling van de doelen toe.

Stap	Vraag	Antwoord
1a	Stap 1a: Selecteer de BN-waarden uit het BN-aanwijsbesluit.	• Hooggelegen zandige oeverwallen en initiële rivierduinen + vergraven kleigronden • Graslanden met fluviatiele soorten -> maken deel uit van de instandhoudingsdoelen genoemd bij de habitattypen • Vogels van moerasvegetaties • vleermuizen in de restanten van de ovens op het steenfabrieksterrein
1b	Bepaal per BN-waarde of deze betrekking heeft op: - biotiek (ga naar stap 2a) - overige kwaliteiten (ga naar stap 7a)	• zowel biotiek als abiotiek

Vertaling BN-waarden: biotische kwaliteiten

Stap	Vraag	Antwoord
2a	Bepaal of de BN-waarde overlapt met de Natura 2000-doel(en).	Graslanden met fluviatiele soorten -> maken deel uit van de instandhoudingsdoelen genoemd bij de habitattypen Vogels van moerasvegetaties: • visdief -> geen instandhoudingsdoel • zwarte stern -> instandhoudingsdoel

		blauwe reiger -> geen instandhoudingsdoel aalscholver -> instandhoudingsdoel grutto, Kievit, tureluur en andere steltlopers -> instandhoudingsdoel kwartelkoning -> instandhoudingsdoel grondeleenden -> instandhoudingsdoel ganzen, kleine en wilde zwaan -> instandhoudingsdoel visarend -> geen instandhoudingsdoel (meer) vleermuizen in de restanten van de ovens op het steenfabrieksterrein -> geen instandhoudingsdoel
3a	Bepaal of de BN-waarde kan meeliften met de Natura 2000-doelen voor soorten die niet behoren tot de instandhoudingsdoelen	• visdief -> viseters zoals aalscholver en zwarte stern en visdief broedt in de Hengforderwaarden in hetzelfde biotoop als de zwarte stern elders langs de IJssel (biotoopeisen komen overeen) • blauwe reiger -> aalscholver (biotoopeisen komen overeen) • visarend -> viseters zoals aalscholver en zwarte stern (biotoopeisen komen overeen) • vleermuizen -> niet meeliften
3b/ 3c:	BN-waarde laten meeliften en bepaal of de BN-waarde aanvullende ecologische randvoorwaarden in vergelijking met het Natura 2000-doel(en) stelt.	• Visdief -> volledige meeliften, geen aanvullingen • blauwe reiger -> volledige meeliften, geen aanvullingen • visarend -> volledige meeliften, geen aanvullingen Alle 'biotische' waarden uit het aanwijzingsbesluit voor de Hengforderwaarden, met uitzondering van de vleermuizen, liften mee met instandhoudingsdoelen. In de Passende beoordeling zijn de effecten op deze instandhoudingsdoelen beschreven. De onderstaande vervolgstappen hebben betrekking op de waarde van het gebied voor vleermuizen.
4a	Bepaal of BN-waarde ondergeschikt is te maken aan de Natura 2000-doelen	• Is alleen nog van toepassing voor vleermuizen omdat de andere waarden meeliften -> is niet ondergeschikt te maken omdat deze 1) niet conflicteert Natura 2000-doelen 2) vleermuizen in het gebied zijn aangetroffen tijdens de veldinventarisatie van 2007, 3) ook aanwezig was ten tijde van de aanwijzing als SN. • Echter, de ovens en de natuurwaarden ervan zijn niet meer aangetroffen bij de veldinventarisatie door Altenburg en Wymenga in 2007.
5a	Bepaal of de BN-waarde in de huidige situatie in het gebied voorkomt	• In 2007 zijn in de Hengforderwaarden de Meervleermuis en de Gewone dwergvleermuis foeragerend aangetroffen. In het inventarisatierapport is aangegeven dat kolonies moeten worden gezocht in de omliggende steden en dorpen. In het inrichtingsplan is ten aanzien van de voormalige steenfabriek aangegeven dat erfbepanting rond de voormalige steenfabriek wordt aangebracht en een haag behouden blijft.
6a/b	Bepaal of de BN-waarde samen met andere BN-waarden tot hogere ecologische niveau's kunnen worden geclusterd	• Doel is foerageergebied meervleermuis (open water) en gewone dwergvleermuis (bossen en bosrand) binnen het voormalig staatsnatuurmonument.
6c	Bepaal ambitie	• Behoudsopgave voor de gewone dwergvleermuis omdat het een algemene soort betreft en het voorkomen geen negatieve trend kent (bron: soortendatabase LNV) • Verbeteropgave voor de meervleermuis omdat de staat van instandhouding matig ongunstig is (bron: profielfdocument LNV) • Soorten zijn ook al streng beschermde soort vanuit flora- en faunawet

6d	Bepaal het beoordelingskader	Effecten van de voorgenomen activiteit zijn: • Toename foerageergebied meervleermuis door toename oppervlaktewater in het project (aansluiting Hengfordervaarden op IJssel) • Behoud foerageergebied gewone dwergvleermuis (enkele bomen zullen worden gekapt, maar er is ook ruimte voor een beperkte ontwikkeling van zachthoutoibossen) In de toets aan de flora- en faunawet is al geconstateerd dat er geen verbodsbepalingen worden overtreden voor vleermuizen en dat er geen ontheffing aangevraagd dient te worden. Vanuit de zorgplicht (flora- en faunawet) zullen maatregelen worden genomen om effecten op individuen zoveel mogelijk te beperken (bv. werken buiten de kwetsbare periodes).
----	------------------------------	---

Vertaling BN-waarden: overige kwaliteiten

Stap	Vraag	Antwoord
7a	Bepaal of de BN-waarde overlapt met de Natura 2000-doel(en).	• Ja, volledig te koppelen, dus alleen vervolgstap 7b is nog aan de orde en de andere vervolgstappen niet meer.
7b	BN-waarde koppelen aan Natura 2000-doel of BN-doel	• Hooggelegen zandige oeverwallen en initiële rivierduinen + vergraven kleigronden -> habitattypen die betrekking hebben op watervegetaties (H3150 en H3270), vochtige bossen (H91E0) en graslandvegetaties (H6510) + leefgebied van grasland-, water- en moerasvogels (alle instandhoudingsdoelen voor vogels en vissen) • In de Passende beoordeling zijn de effecten op deze instandhoudingsdoelen beschreven.

5.5 Cumulatieve effecten

Methodiek en uitgangspunten

Bij het optreden van negatieve effecten die zeker niet significant zijn, dient gekeken te worden naar mogelijke cumulatieve effecten. Beoordeeld dient te worden in hoeverre de significantiegrens alsnog wordt overschreden.

Projecten die meegenomen moeten worden, zijn die waarover al een besluit is genomen en de projecten waarvan een ontwerpbesluit ter inzage is gelegd. Om hier inzicht in te verkrijgen is contact gelegd met de bevoegde gezagen van Natura 2000-gebied 'Uiterwaarden IJssel' en Rijkswaterstaat.

Er moet alleen gekeken worden naar projecten die ook effect kunnen hebben op de instandhoudingsdoelen waarvoor de Ruimte voor de rivier-maatregel een negatief effect heeft.

Stap 1: selectie van instandhoudingsdoelen met negatieve effecten

Op basis van de effectbeoordeling ten aanzien van de instandhoudingsdoelen blijken er geen permanent negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen op te treden. De optredende effecten zijn meestal zo tijdelijk (een tot enkele jaren) dat er geen negatief effect op het instandhoudingsdoel optreedt. Door de fasering van de werkzaamheden binnen het plangebied kunnen de tijdelijke effecten binnen het plangebied opgevangen worden.

Voor de grasetende watervogels (ganzen en smienten) is er wel sprake van een permanent negatief effect door afname van het foerageergebied met 5,5% in het plangebied, dus niet het gehele Natura 200-gebied. In de instandhoudingsdoelstelling is een 'ten gunste van'-bepaling opgenomen. Er is een afname van 7% in het Natura 2000-gebied van deze soorten toegestaan mits deze ten gunste komen van de volgende habitattypen en/of soorten: habitatype H3270 slikkige rivieroever, H6120 stroomdalgraslanden, H6510 glanshaver- en vossenstaarthooilanden, H91E0 vochtige alluviale bossen of H91F0 droge hardhoutbossen of de broedvogels A119 porseleinhoen of A122 kwartelkoning. In het plangebied ontstaat meer ruimte en potentie voor de habitattypen H6150 glanshaver- en vossenstaarthooilanden, H3270 slikkige rivieroever. Hierdoor is de ten gunste van regeling van kracht.

Een afname van het foerageergebied (draagkracht) in het plangebied betekent niet dat het totale instandhoudingsdoel van deze soorten met 5,5% afneemt. Voor de soort zijn er in de omgeving (ook binnen het Natura 2000-gebied) uitwijkmogelijkheden. Indien alle projecten binnen de grenzen van het Natura 2000-gebied onder de 7%-grens blijft dan houdt iedereen zijn eigen broek op, waardoor de negatieve effecten op de ganzen en smienten binnen de ten gunste van-regeling vallen.

De grauwe gans en kolgans hebben een zeer positieve trend en de aantallen stijgen ook ver boven het instandhoudingsdoel uit. Daarom is de afname van 5,5% draagkracht binnen het plangebied voor de grauwe gans en voor de kolgans niet beoordeeld als een negatief effect. De aantallen van de smient overschrijden minder royaal het instandhoudingsdoel. Daarom wordt er, in het kader van zorgvuldigheid, toch gekeken naar de cumulatieve effecten van de smient. De grauwe gans en de kolgans worden buiten beschouwing gelaten.

Stap 2: inventarisatie projecten

Uitgaande van de criteria uit de methodiek komen de volgende projecten voor binnen de invloedzone van het plangebied:

Overige Ruimte voor de Rivier-maatregelen langs de IJssel

Langs de IJssel zullen meerdere Ruimte voor de rivier-maatregelen uitgevoerd worden:

- Hondsbroekse Pleij (reeds vergunning verleend);
- Dijkverlegging Cortenoever;
- Dijkverlegging Voorster Klei;
- Hoogwatergeul Veessen-Wapenveld;
- Dijkverlegging Westenholte
- Uiterwaardvergraving Scheller en Oldeneler Buitenwaarden;
- Zomerbedverlaging Beneden-IJssel;
- Bypass Kampen.

Overige projecten

Overige projecten zijn alleen mee beoordeeld als er al een besluit over is genomen. Maatregelen uit de Kaderrichtlijn Water zijn zodoende niet meegenomen omdat deze nog onvoldoende zijn uitgewerkt. Van de NURG-projecten (Nadere Uitwerking Rivierengebied) is alleen Welsumer- en Fortmonderwaarden meegenomen. Voor dit project is in 2006 een vergunning verleend.

In formeel besluit toegestane en uitgevoerde of in uitvoering zijnde projecten:

- Welsumer en Fortmonderwaarden (NURG);

- Uitbreiding Jachthaven Hattem;
- Spoorbrug IJsselkruising Hanzelijn
- Onderhouds- en baggerwerkzaamheden in de Industriehaven te Zutphen.
- Jaarlijks vliegerfestival in het gebied Bolwerksplas
- Uitbreiding agrarisch bedrijf, Nijbroekerweg 11, Emst
- Uitbreiding agrarisch bedrijf, Veenweg 17, Terwolde
- Verondiepen en inrichten zandwinplas Ravenswaard
- Bouw spoorbrug Hanzelijn
- Uitbreiding jachthaven Hattem

Het grootste deel van de RvdR-maatregelen verkeert nog in een vroeg stadium in de planvorming zodat de effecten nog niet (op voldoende detailniveau) bekend zijn. Uit dit programma zijn ook alleen die maatregelen beoordeeld waarover in de PKB Ruimte voor de Rivier of later een besluit is genomen. Breed Water Zutphen valt hier bijvoorbeeld buiten. Voor Westenholte en voor Scheller en Oldeneler Buitenwaarden is door de staatssecretaris al een besluit genomen om de realisatie voor te bereiden (zgn SNIP 3-besluit) en is een Passende beoordeling beschikbaar. Voor Hondsbroeksche Pleij is al een Natuurbeschermingswetvergunning verleend. Deze maatregelen zijn betrokken bij de cumulatieberekening.

Niet alle projecten hebben ook daadwerkelijk invloed op het project ruimte voor de Rivier Deventer. Dit komt doordat:

- Er geen overlap is met de periode waarin effecten optreden door de uitvoering van de RvdR-maatregel en er zijn geen permanente effecten voor de smient. Dit geldt voor het vliegerfestival en de uitbreiding jachthaven Hattem (medio 2008 tot en met medio 2009);
- de voorgenomen activiteit zeker geen effecten heeft op het leefgebied van de smient. Dit is van toepassing op de uitbreiding van agrarische bedrijven waarbij de effecten betrekking hebben op de ammoniakproblematiek en het onderhouds- en baggerwerkzaamheden bij Zutphen (lokaal verstorend effect).

De projecten die na bovenstaande afweging overblijven voor de cumulatietoets zijn:

1. *Dijkteruglegging Westenholte*
2. *Hondsbroekse Pleij*
3. *NURG project Fortmond*
4. *Bouw spoorbrug IJsselkruising Hanzelijn*
5. *Verondiepen en inrichten zandwinplas Ravenswaard*

Stap 3: Hebben deze projecten negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen die ook bij het Ruimte voor de rivier-project Deventer een negatief hebben

Dijkteruglegging Westenholte

Het project omvat de ontwikkeling van nieuwe open strangen en bij hoog water meestromende nevengeulen in de Vreugderijkerwaard en Spoolderhank, aansluitend op de bestaande nevengeul die een decennium geleden als onderdeel van natuurontwikkeling is gegraven. Naast de realisatie van nieuwe strangen, wordt de dijk maximaal 350 meter landinwaarts verlegd en wordt binnendijs een nieuw landgoed gerealiseerd op en aan de nieuwe dijk.

Negatieve effecten voor de Smient zijn uitgesloten. Omdat in de periode november - april niet buitendijs gewerkt wordt, worden significante effecten op deze soort uitgesloten.

Gezien de toename in oppervlakte foerageer-, en rustgebied door de aanleg van de nieuwe nevengeulen, wordt de hiervoor genoemde verstoring opgevangen binnen het plangebied. Zodoende worden ook geen significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen voor deze soort verwacht.

Uiterwaardvergraving Scheller en Oldeneler Buitenwaarden

De Scheller- en Oldeneler buitenwaarden liggen aan de oostoever van de IJssel ten zuidwesten van Zwolle. De natuurplas Engelse Werk maakt deel uit van het plangebied. Dit plan voorziet in een geul. De landbouwfunctie verandert in het zuidelijk deel van de uiterwaard in natuur. De woningen en opstallen in het gebied blijven bereikbaar.

Voor de Smient gaat het areaal beschikbaar foerageergebied, in de vorm van voedselrijk cultuurgrasland, in het uiterwaard achteruit. In totaal wordt in de huidige situatie ca. 92 ha aan rustige graslandkernen geboden. Per saldo kan er na de herinrichting van het uiterwaard, op basis van het ruigte- en hooilandbeheer (kort gemaaid voor het winterhalfjaar), ca. 67 ha aan geschikt foerageergebied terugkomen, in combinatie met nieuwe rustmogelijkheden op open water en op oevers. Het negatief effect is niet significant door gebruik te maken van de 'ten gunste van-principe'.

Hondsbroekse Pleij

De Hondsbroeksche Pleij bij Westervoort is een voormalige uiterwaard op de rechteroever van de Neder-Rijn en de IJssel. De rivier krijgt hier letterlijk meer ruimte en de afvoerverdeling van water naar de Neder-Rijn en IJssel wordt beter geregeld. Het omvangrijkste werk in de Hondsbroeksche Pleij bestaat uit het 150 tot 250 meter landinwaarts leggen van een deel van de huidige Pleijdijk. In het noordelijk deel wordt een nieuwe hoogwatergeul mogelijk gemaakt die als een soort badkuip zorgt voor extra opvang bij extreem hoogwater. Aan de zuidelijke rand van de hoogwatergeul komt een regelwerk die de afvoerverdeling van het water over de Neder-Rijn en IJssel regelt.

In de Passende beoordeling voor Westenholte is aangegeven dat het voor dit project bevoegde gezag (Ministerie van LNV) geen vergunning of effectrapportage kon achterhalen. Mondeling is medegedeeld dat er louter natuurgunstige effecten op het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel te verwachten zijn. De werkzaamheden zijn namelijk uitsluitend in het deel uitgevoerd dat begrensd is als Natura 2000-gebied Uiterwaarden Neder-Rijn.

NURG project Fortmond

De Welsumer- en Fortmonderwaarden liggen ter hoogte van Olst aan weerszijden van de IJssel. Het project betreft natuurontwikkeling gecombineerd met bodemsanering. Hierdoor ontstaat meer natuur in de IJssel, gecombineerd voor ruimte voor de rivier de IJssel. De natuurontwikkeling zal gericht zijn op het vergroten van de invloed van de rivier op natuurlijke patronen en processen in de uiterwaarden. In de toekomstige inrichting van het gebied worden ook recreatieve mogelijkheden opgenomen.

Kleine herbivore soorten als smient foerageerden maar voor een klein deel in de uiterwaard en voor een groot deel aan de andere zijde van de winterdijk. Binnen de betrokken uitwaarden neemt het aanbod aan geschikt foerageerhabitat af als gevolg van de voorgenomen activiteit, elders blijft deze gelijk. Hierdoor wordt een geringe afname voorzien. Deze afname vertaalt zich vermoedelijk in een lichte afname van het aantal op de dagrustplaatsen. Het effect blijft gering.

Bouw spoorbrug IJsselkruising Hanzelijn

De nieuwe spoorbrug over de IJssel bij Zwolle die wordt aangelegd ten behoeve van de Hanzelijn komt ca. 50 meter ten zuiden van de bestaande brug te liggen. De nieuwe brug ligt volledig op pijlers om de doorstroming bij hoog water zo weinig mogelijk te belemmeren. Aan de brug wordt een fietspad bevestigd. Na het gereedkomen van de nieuwe brug wordt de oude brug verwijderd en wordt de aarden baan in de uiterwaarden naar de bestaande brug verwijderd. In de vrijkomende ruimte onder de nieuwe brug wordt vervolgens de bestaande natuur van het Engelse Werk verbonden met de aan de andere zijde gelegen Scheller en Oldeneler Buitenwaarden. Het project loopt van medio 2009 tot begin 2011.

In de aanlegfase is er geen sprake van een negatief effect want er is geen overlap met de aanlegfase voor Deventer. In de gebruiksfase is er sprake van een positieve effecten door toename van biotoop voor kwalificerende vogels (doordat de brug op peilers komt) en doordat de nieuwe brug geluidsarmer is dan de huidige spoorbrug.

Verondiepen en inrichten zandwinplas Ravenswaard

Op het moment van schrijven van deze Passende Beoordeling is de vergunningsaanvraag voor het verondiepen en inrichten van de zandwinplas Ravenswaard in procedure bij het bevoegd gezag (provincie Gelderland). Hierdoor is de, voor dit opgestelde passende beoordeling nog niet openbaar. Om deze reden kunnen de effecten niet mee worden genomen in de effectbeschrijving.

Stap 4 Conclusie

In onderstaande tabel zijn de effecten op het instandhoudingsdoel voor de smient samengevat voor de verschillende relevante projecten in en nabij het Natura 2000-gebied IJssel.

Projecten	Beoordeling effect op ISHD smient
RvdR Deventer	N, maar binnen 7% ten gunste van
Hondsbroeksche Pleij	0, alleen positief effect
Westenholte	0
Scheller en Oldeneler Buitenwaarden	N, maar niet significant door het ten gunste van principe
NURG Fortmond	N, zeer beperkt effect, foerageren vooral aan andere zijde dijk
Overig Bouw spoorbrug IJsselkruising Hanzelijn	0, alleen positief effect
Conclusie cumulatief effect	N, zeker niet significant

Het cumulatieve effect is niet significant omdat:

- bij alle projecten met een negatief effect ook de instandhoudingsdoelen worden bevorderd waarvoor het ten gunste van principe mag toegepast worden. Of de cumulatieve afname ook onder de ten gunste van regeling valt, is bepaald door de totale afname van grasland binnen beide projecten te relateren aan de totale oppervlakte aan grasland binnen het Natura 2000-gebied IJssel. Dat betreft 4808 ha cultuurgrasland en 2907 ha natuurgrasland [Lensink R. et al, 2008].

Deze beschikbare oppervlakte is omgerekend naar standaard gansdagen (sdg)¹. Het betreft 9.335.200 sdg. Bij de Ruimte voor de riviermaatregel Deventer treedt een afname van 5,5% van het aantal sdg voor de smient binnen het plangebied (5,5% van 64.225, zie tabel 5-5). Dat is een afname van 3211 sdg. De Ruimte voor de riviermaatregel Scheller en Oldeneler Buitenwaarde betekent een afname van 26 ha cultuurgrasland met een verlies van 44.200 sdg. Bij beide projecten gaat er 47.411 sdg verloren. Dat is 0,5% van het totale aantal beschikbare sdg en valt onder de norm van het ten gunste van principe.

- sommige projecten een positief effect hebben op het voorkomen van de smient binnen het Natura 2000-gebied.

5.6 Mitigerende maatregelen

In de Natuurbeschermingswet vergunning dienen een aantal mitigerende maatregelen als voorschriften opgenomen te worden. Een groot deel van de mitigerende maatregelen is reeds in het inrichtingsplan en beheer- en onderhoudsplan opgenomen. Andere mitigerende maatregelen hebben met name betrekking op de werkzaamheden (wijze van uitvoering, periode).

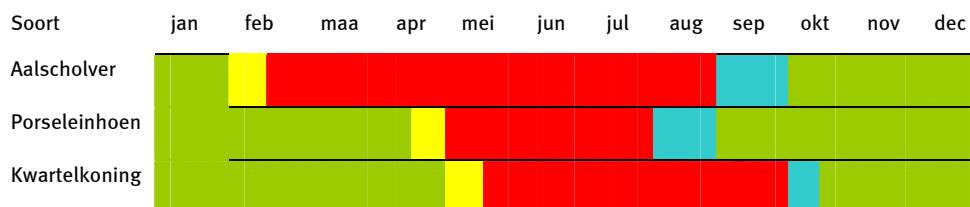
Mitigerende maatregelen reeds opgenomen in het inrichtingsplan en beheer- en onderhoudsplan:

- Om waterrecreatie in de Hengforderwaarden te voorkomen dient het gebied afgesloten te worden met een 'bollenlijn'.
- Om het bos op de hoge gronden van de Keizers- en Stobbenwaarden om te vormen tot hardhoutooibos dient selectieve kap toegepast te worden.
- Om de juiste randvoorwaarden te creëren voor glanshaverhooilanden op de hoge gronden van de Keizers- en Stobbenwaarden dient extensief beheer toegepast te worden.
- De Hengforderwaarden dienen afgesloten te worden voor landrecreatie (conform huidige situatie).
- Voor de kwartelkoning en de porseleinhoen is het van belang dat gebieden worden afgesloten voor recreatie indien een territorium is vastgesteld.
- Paden uitmaaien in gebieden waar gestruind mag worden. op deze wijze vind een natuurlijke sturing plaats in de gevoelige gebieden.
- Zonering van de recreatie in het plangebied. In het noordelijk deel van de Ossenwaard, de landtong langs de Bolwerksplas, in de lage delen van de Keizers- en Stobbenwaarden en in de gehele Hengforderwaarden ligt de nadruk op het versterken van natuurwaarden en natuurbeleving. Deze terreinen zijn alleen toegankelijk voor natuurgerichte recreanten (vogelaars, wandelaars en vissers). Deze terreinen zijn niet toegankelijk voor bezoekers met honden, fietsers, paarden of andere vormen van buitensport.
- Voor een groot aantal habitattypen en vogels in het plangebied is het van belang dat het beheer wordt geëxtensiverd.
- De monitoring vanuit (het beheer van) de Natuurderij op kwetsbare broedvogels of verstoringsgevoelige natuur dient vastgelegd te worden in het beheerplan.

¹ Omrekening totaal aanbod grasland naar standaardgansdagen (deze brengen de draagkracht als foeragegebied voor ganzen, maar ook voor smient in beeld): $4808 \text{ (totaal opp cultuurgrasland)} \times 1700 \text{ (waarde voor cultuurgrasland)} + 2904 \text{ (totaal opp natuurgrasland)} \times 400 \text{ (waarde van natuurgrasland)} = 9.335.200 \text{ sdg}$

Mitigerende maatregelen met betrekking tot de werkzaamheden:

- Bij de werkzaamheden dient rekening gehouden te worden met gevoelige habitattypen langs de dijk (stroomdalgraslanden). Rijroutes (rijplaten) door deze habitattypen dienen vermeden te worden.
- Om schade aan vissoorten zo veel mogelijk te voorkomen dienen de vergravingen aan bestaande hanken gefaseerd uitgevoerd te worden zodat de soorten de kans hebben om weg te zwemmen.
- In de Hengforderwaarden moeten bomen gekapt worden voor een betere doorstroming in het plangebied. Voor de aanwezige aalscholverkolonie is het van belang dat op voorhand bekeken wordt in welke bomen nesten aanwezig zijn. Hierdoor dient voorgaand op de werkzaamheden een inventarisatie van de nestbomen uitgevoerd te worden. Op basis van deze inventarisatie kunnen zo veel mogelijk nestbomen gespaard worden.
- Het kappen van de bomen in de Hengforderwaarden dient bij voorkeur in de maanden december en januari uitgevoerd te worden. In deze maanden is de verstoring van de aalscholverkolonie het kleinst omdat dan relatief weinig vogels

aanwezig zijn.

- De vergravingen van de uiterwaarden dienen gefaseerd uitgevoerd te worden. Op deze manier blijft er nog elders in het plangebied geschikt biotoop over voor (eventueel) verstoorde fauna om naar uit te wijken. De fasering van de werkzaamheden is weergegeven in paragraaf 2.3.
- In de Ossenwaard dient - gezien de actuele natuurwaarden- buiten het broedseizoen (in ieder geval van de Porseleinhoen) gewerkt te worden. Voor verdere fasering, zie paragraaf 2.3.
- Tijdig kwartelkoning vriendelijk beheer in delen van de Keizers- en stobbenwaarden (zie paragraaf 5.3.3. en paragraaf 2.3). Hiermee dient gestart te worden voor de aanvang van de werkzaamheden.
- Gebieden met hoge aantallen scholeksters en Kieviten in de maanden maart en april ontzien. In deze omgeving kan niet gegraven worden.
- Tijdens de werkzaamheden dient rekening gehouden te worden met de aanleg van steile zandige oeverwallen voor het broedbiotoop van de oeverwaluw. Hierbij is van belang dat de expositie van de oeverwal op het oosten ligt.
- Bij het plannen van de voorgenomen maatregel dient rekening gehouden te worden met onderstaande gevoelige perioden van de aangewezen broedvogelsoorten:

geel=bals en nestbouw; rood=eieren of niet vliegvlugge jongen; blauw=verzorging vliegvlugge jongen.

Bij de natuurderij worden ook maatregelen genomen om de ammoniakemissie te beperken. Deze zijn beschreven in paragraaf 2.2 (tekst kader Natuurderij).

5.7 Conclusies Passende Beoordeling

In tabel 5-8 staat weergegeven welke tijdelijke en/of permanente effecten worden verwacht voor de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel. Daarbij is tevens aangegeven of het effect significant negatief is of niet. De tijdelijke effecten zijn effecten tijdens de werkzaamheden. De werkzaamheden in het plangebied duren in totaal vier jaar. In de verschillende deelgebieden duren de meeste werkzaamheden maximaal een jaar. Daarbij komt ook de periode dat een ecotoop en/of habitatype zich moet herstellen of ontwikkelen. Deze tijd hangt af van het aanwezige of te ontwikkelen ecotoop en/of habitatype. Grasland kan zich binnen een jaar ontwikkelen, stroomdalgrasland en slikkige rivieroeveren duurt enkele jaren en de ontwikkeltijd van zachthoutoibos tot volwassen bos duurt minimaal 20 jaar. Omdat het uitvoeringsplan nog niet bekend is kan niet per deelgebied en habitatype exact weergegeven worden hoeveel tijd de werkzaamheden en ontwikkeling in gaan nemen.

Tabel 5-8: Samenvatting effecten van de herinrichting van de uiterwaarden bij Deventer op instandhoudingsdoelen voor het Natura 2000-gebied uiterwaarden IJssel

Toelichting	Conclusie	Passende	Beoordeling
0	Geen negatief effect		
N	Negatief effect, zeker niet significant		
S	Significant negatief effect agv plan		

Instandhoudingsdoelen	Complemen- tair doel	Effectbeoordeling		Eindcon- clusie PB	Mitigerende maatregel
Habitattype		Tijdelijk	Permanent		
H3150 Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden	X	N	0 (+)	0 (+)	
H3260 Beken en rivieren met waterplanten	-	0	0 (+)	0 (+)	
H3270 Slikkige rivieroeveren	X	N	0 (+)	0 (+)	
H6120 Stroomdalgraslanden*	X	0	0 (+)	0 (+)	Behoud waardevolle dijk /bij de uitvoering moet fysieke aantasting van beschermde habitattypen door vergraving en rijroutes gemeden worden.
H6430 Ruigten en zomen	-	(N) **	0 (+)	0 (+)	
H6510 Glanshaver- en vossenstaarthooilanden	-	0	0 (+)	0 (+)	Extensief beheer toepassen
H91E0 Vochtige alluviale bossen*	X	N	0 (+)	0 (+)	Hengforderwaarden aantakken
H91F0 Droge hardhoutooibossen	X	0	0 (+)	0 (+)	Omvormingsbeheer bos
Soort					
H1134 Bittervoorn	-	0	0	0	Vergravingen vinden grotendeels plaats buiten het Habitatrictlijngebied
H1145 Grote Modderkuiper	X	N	0 (+)	0 (+)	Fasering in creëren groter leefgebied en toelaten dynamiek in bestaand leefgebied
H1149 Kleine Modderkuiper	-	0	0 (+)	0 (+)	Vergravingen vinden grotendeels plaats buiten het Habitatrictlijngebied
H1163 Rivierdonderpad	-	0	0	0	
H1166 Kamsalamander	X	0	0	0	
H1337 Bever	X	N	0	0	Afsluiten Hengforderwaarden voor waterrecreatie
Broedvogels					
A017 Aalscholver (b)	-	N	0	0	Inventariseren nestbomen. Werkzaamheden buiten broedseizoen, bij voorkeur in maanden dec en jan. Afsluiten Hengforderwaarden voor recreatie.
A119 Porseleinhoen (b)	-	N	0 (+)	0 (+)	Afsluiten terreindelen bij waarneming broedgeval
A122 Kwartelkoning (b)	-	N	0(+)	0(+)	Afsluiten terreindelen bij waarneming broedgeval
A197 Zwarte Stern (b)	-	0	0	0	
A229 IJsvogel (b)	-	0	0	0	
Niet broedvogels					
A005 Fuut	-	N	0(+)	0(+)	Werkzaamheden gefaseerd uitvoeren, zonering recreatie.
A017 Aalscholver	-	N	0(+)	0(+)	Werkzaamheden bij voorkeur in maanden dec en jan.

Instandhoudingsdoelen Habitatype	Complemen- tair doel	Effectbeoordeling		Eindcon- clusie PB	Mitigerende maatregel
		Tijdelijk	Permanent		
A037 Kleine zwaan	-	N	0	0	Werkzaamheden gefaseerd uitvoeren, zonering recreatie.
A038 Wilde zwaan	-	N	0	0	Werkzaamheden gefaseerd uitvoeren, zonering recreatie.
A041 Kolgans	-	N	0	0	Werkzaamheden gefaseerd uitvoeren, zonering recreatie.
A043 Grauwe gans	-	N	0	0	Werkzaamheden gefaseerd uitvoeren, zonering recreatie.
A050 Smient	-	N	0	0	Werkzaamheden gefaseerd uitvoeren, zonering recreatie.
A051 Krakeend	-	N	0(+)	0(+)	Werkzaamheden gefaseerd uitvoeren, zonering recreatie, toename oppervlakte water, ondiep water en oevers.
A052 Wintertaling	-	N	0(+)	0(+)	Werkzaamheden gefaseerd uitvoeren, zonering recreatie, toename oppervlakte water, ondiep water en oevers.
A053 Wilde eend	-	N	0(+)	0(+)	Werkzaamheden gefaseerd uitvoeren, zonering recreatie, toename oppervlakte water, ondiep water en oevers.
A054 Pijlstaart	-	N	0(+)	0(+)	Werkzaamheden gefaseerd uitvoeren, zonering recreatie, toename oppervlakte water, ondiep water en oevers.
A056 Slobbeend	-	N	0(+)	0(+)	Werkzaamheden gefaseerd uitvoeren, zonering recreatie, toename oppervlakte water, ondiep water en oevers.
A059 Tafeleend	-	N	0(+)	0(+)	Werkzaamheden gefaseerd uitvoeren, zonering recreatie, toename oppervlakte water, ondiep water en oevers.
A061 Kuifeend	-	N	0(+)	0(+)	Werkzaamheden gefaseerd uitvoeren, zonering recreatie, toename oppervlakte water, ondiep water en oevers.
A068 Nonnetje	-	N	0(+)	0(+)	Werkzaamheden gefaseerd uitvoeren, zonering recreatie, toename oppervlakte water, ondiep water en oevers.
A125 Meerkoe	-	N	0(+)	0(+)	Werkzaamheden gefaseerd uitvoeren, zonering recreatie, toename oppervlakte water, ondiep water en oevers.
A130 Scholekster	-	N	0(+)	0(+)	Werkzaamheden gefaseerd uitvoeren, zonering recreatie, extensivering beheer.
A142 Kievit	-	N	0(+)	0(+)	Werkzaamheden gefaseerd uitvoeren, zonering recreatie, extensivering beheer.
A156 Grutto	-	N	0(+)	0(+)	Werkzaamheden gefaseerd uitvoeren, zonering recreatie, extensivering beheer.
A160 Wulp	-	N	0(+)	0(+)	Werkzaamheden gefaseerd uitvoeren, zonering recreatie, extensivering beheer.
A162 Tureluur	-	N	0(+)	0(+)	Werkzaamheden gefaseerd uitvoeren, zonering recreatie, extensivering beheer.

**) negatief effect treedt niet binnen het Habitatrictlijngebied

*) prioritair instandhoudingsdoel

Voor een aantal instandhoudingsdoelen is sprake van een tijdelijk negatief effect dat zeker niet significant is. Het betekent een tijdelijke verslechtering die aanvaardbaar is omdat het een zeer tijdelijke situatie betreft waarbij na herinrichting van het gebied al

binnen enkele jaren ontwikkeling en herstel van de gewenste habitattypen (afhankelijk van de ontwikkeltijd van het ecotoop) of leefgebied van soorten waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen, zal optreden.

Voor een aantal habitattypen waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd, verbetert de abiotische situatie voor de ontwikkeling ervan (toename in oppervlakte en/of kwaliteit). Door de Natuurderij is er nog steeds sprake van ammoniakemissie. Dit wordt sterk gereduceerd door de diverse emissiebeperkende maatregelen die onderdeel uitmaken van het project 'Natuurderij'.

Voor de kolgans, grauwe gans en de smient is er sprake van een permanent negatief effect. Het permanente negatieve effect wordt veroorzaakt door het afgraven van grasland (foerageergebied) voor de aanleg en/of verbreding van de geulen en hanken. Er is sprake van een afname van ca 5,5% foerageergebied voor deze soorten in het plangebied. Door de ten gunste van regeling (afname leefgebied is geoorloofd indien er andere instandhoudingsdoelstellingen door worden ontwikkeld), de zeer positieve trend van de soorten en het feit dat het huidige aantal soorten binnen het Natura 2000-gebied boven het instandhoudingsdoel uitkomen is er geen sprake van een significant negatief effect.

Voor een groot aantal instandhoudingsdoelen is er geen sprake van een negatief effect. De voorgenomen ingreep heeft in de meeste gevallen juist een positief effect op de habitats en soorten.

Door de voorgenomen ingreep is er geen sprake van een significant negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen waarvoor het Natura 2000-gebied 'Uiterwaarden IJssel' is aangewezen. Voor het verrichten van inrichtingswerkzaamheden, met de daarbij behorende tijdelijke negatieve effecten, kan een vergunning aangevraagd worden bij het bevoegd gezag: de provincie Overijssel en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid. De voorgestelde mitigerende maatregelen kunnen als voorschriften aan de vergunning worden verbonden.

6 Toets aan de Flora- en faunawet

6.1 Aanleiding

In dit hoofdstuk wordt het project Ruimte voor de Rivier Deventer getoetst aan de Flora- en faunawet. Het doel van voorliggende toetsing is het opsporen van strijdigheden van de voorgenomen ingreep met de huidige Flora- en faunawet en het bepalen of de aanvraag van een ontheffing noodzakelijk is.

Werkwijze

Om eventuele strijdigheden met de Flora- en faunawet op te sporen dienen de volgende vragen beantwoord te worden:

1. Welke wettelijke beschermde soorten komen er in het plangebied voor? Welke status hebben deze soorten?
2. Welke invloed heeft de geplande ingreep op de (strikt) beschermde soorten in het plangebied?
3. Door welke maatregelen kunnen negatieve effecten op beschermde soorten worden voorkomen of verzacht?
4. Indien de duurzame staat van instandhouding van strikt beschermde soorten in gevaar komt, welk vervolgetraject dient dan doorlopen te worden?
5. Voor welke beschermde soorten moet een ontheffing aangevraagd te worden?

Om bovenstaande vragen te beantwoorden zijn de volgende stappen doorlopen.

Stap 1. Veldinventarisatie plangebied

Door ecologische advies bureau Altenburg & Wymenga is in 2007 het gehele plangebied geïnventariseerd op beschermde soorten. Het rapport van deze veldinventarisatie dient als uitgangspunt voor de toetsing aan de Flora- en faunawet.

Stap 2. Effectenonderzoek

Op basis van de beschrijving van de voorgenomen ingreep in het inrichtingsplan (april 2009) en de inventarisatiegegevens van Altenburg & Wymenga 2007 zijn de (mogelijke) effecten (vernietiging, verstoring, versnippering) op de verwachte beschermde soorten beschreven. Hierbij wordt tevens gebruikt gemaakt van de ecotopenkaart opgesteld door Oranjewoud B.V..

Stap 3. Conclusies en advies met betrekking tot de ontheffingaanvraag

Op basis van stap 1 en 2 zijn conclusie getrokken met betrekking tot eventuele overtredingen van verbodsbepalingen zoals genoemd in de Flora- en faunawet art. 75, en de te nemen vervolgstappen.

De toetsing vindt plaats aan de hand van het inrichtingsplan zoals deze is opgesteld in april 2009. Ten eerste wordt het toetsingskader inclusief verbodsbepalingen en beschermingsregimes besproken. Vervolgens zijn de huidige natuurwaarden en effecten beschreven en mogelijke voorstellen voor mitigatie en compensatie aangegeven.

6.2 Toetsingskader

De Flora- en Faunawet regelt de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende planten en dieren in Nederland. De wet gaat uit van het nee, tenzij-beginsel. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn. Voor Initiatiefnemers die activiteiten of plannen willen uitvoeren, zijn met name de 'zorgplicht' en de verbodsbepalingen uit de Flora- en Faunawet relevant.

De zorgplicht houdt in dat er bij de uitvoering rekening gehouden moet worden met de aanwezigheid van planten en dieren en dat schade zoveel mogelijk voorkomen moet worden. De zorgplicht geldt altijd voor alle individuen van in Nederland voorkomende planten en dieren, ongeacht of de soort beschermd is en er ontheffing of vrijstelling is verleend.

Verbodsbepalingen

Voor de in de wet opgenomen beschermde soorten gelden de volgende verbodsbepalingen:

- Art. 8: Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen;
- Art. 9: Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen;
- Art. 10: Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten;
- Art. 11: Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren;
- Art. 12: Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen;
- Art. 13: Het is verboden planten of producten van planten, of dieren dan wel eieren, nesten of producten van (beschermde) dieren te koop te vragen, te kopen of te verwerven, ten verkoop voorhanden of in voorraad te hebben, te verkopen of ten verkoop aan te bieden, te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, af te leveren, te gebruiken voor commercieel gewin, te huren of te verhuren, te ruilen of in ruil aan te bieden, uit te wisselen of tentoon te stellen voor handelsdoeleinden, binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen of onder zich te hebben.

In een aantal gevallen is het mogelijk vrijstelling of ontheffing te verkrijgen voor het overtreden van de verbodsbepalingen uit artikel 8 tot en met 12. Dit is afhankelijk van het niveau van de bescherming van de aanwezige beschermde soorten en van het type handeling. In een Algemene Maatregel van Bestuur zijn voor 3 tabellen met soorten en alle vogels verschillende beschermingsregimes vastgesteld. Per ingreep, tabel en verbodsbepaling is vastgesteld of een vrijstelling geldt, of voor de vrijstelling volgens een vastgestelde gedragscode gewerkt moet worden of dat ontheffing aangevraagd moet worden (zie tabel 6-1).

Tabel 6-1: Toetsingsschema

Toetsingsschema

	art 8	art 9	art 10	art 11	art 12	art 13 lid 1
Soort vermeld in tabel 1	Algehele vrijstelling					Ontheffing aanvragen
Soort vermeld in tabel 2	Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet; ontheffing aan vragen					Ontheffing aanvragen
Soort vermeld in tabel 3	Geen vrijstelling mogelijk; ontheffing aanvragen		Geen vrijstelling mogelijk; ontheffing wordt niet verleend	Geen vrijstelling mogelijk; ontheffing aanvragen		Ontheffing aanvragen
Vogels	Nvt	Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet ontheffing aanvragen	Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet: ontheffing aanvragen (als de handeling of activiteit niet van wezenlijke invloed is, is geen ontheffing vereist)	Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet: ontheffing aanvragen; voor broedende vogels wordt in beginsel geen ontheffing verleend		Ontheffing aanvragen

Voor soorten van tabel 2 geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling voor artikel 8 t/m 12 mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Deze gedragscode moet door een sector of ondernemer zelf opgesteld worden en ingediend voor goedkeuring. Een initiatiefnemer mag gebruik maken van door anderen opgestelde en goedgekeurde gedragscodes. Zolang de aanvrager niet beschikt over een gedragscode zal ook voor tabel 2 soorten via een lichte toets een ontheffing aangevraagd moeten worden. In een lichte toets dient aangetoond te worden dat het voortbestaan van de soort niet in gevaar komt. Voor soorten van tabel 3 is bij een

ruimtelijke ontwikkeling via een uitgebreide toets een ontheffing nodig.

Een ontheffingsaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan drie criteria:

1. er is sprake van een bij de wet genoemd belang (onder andere uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling),
2. er is geen alternatief,
3. doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort. Deze drie criteria vormen de zogenaamde uitgebreide toets.

De drie criteria staan naast elkaar en niet na elkaar (aan alle drie moet voldaan zijn). Tot tabel 3 behoren alle soorten van de Europese Habitatrichtlijn aangevuld met soorten die in Nederland kwetsbaar en zeldzaam zijn. Alle vogels behoren tot tabel 2, maar zolang er geen beschikking over een gedragscode is, geldt ook voor vogels de uitgebreide toets.

Vogels zijn niet opgenomen in tabel 1 t/m 3 van de Flora- en faunawet; alle vogels zijn in Nederland gelijk beschermd. Werkzaamheden of gebruik van ruimte waarbij vogels worden gedood of verontrust, of waardoor hun nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen worden verstoord zijn verboden.

Tijdens werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen. Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keer elk jaar terug naar hetzelfde nest. Deze soorten staan vermeld in categorie 1 t/m 4 van de 'Aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van LNV, 2009). Indien de werkzaamheden effect hebben op deze soorten is een ontheffing nodig. Voor vogels kan alleen een ontheffing worden verleend op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Dit zijn:

- Bescherming van flora en fauna (b);
- Veiligheid van het luchtverkeer (c);
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d).

De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik zijn alleen tijdens het broedseizoen beschermd. Voor deze soorten* is geen ontheffing nodig, indien werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden of maatregelen zijn getroffen om te voorkomen dat deze soorten zich vestigen tijdens het broedseizoen. Buiten het broedseizoen mag van deze soorten het nest worden verplaatst of verwijderd.

* Een deel van deze soorten zijn ondergebracht in categorie 5 van de 'Aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van LNV, 2009). Hoewel het onderbrengen van deze soorten op deze lijst anders doet vermoeden is de vaste rust- en verblijfplaats van deze vogels niet jaarrond beschermd. Dit betreffen namelijk vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor gebroed hebben of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

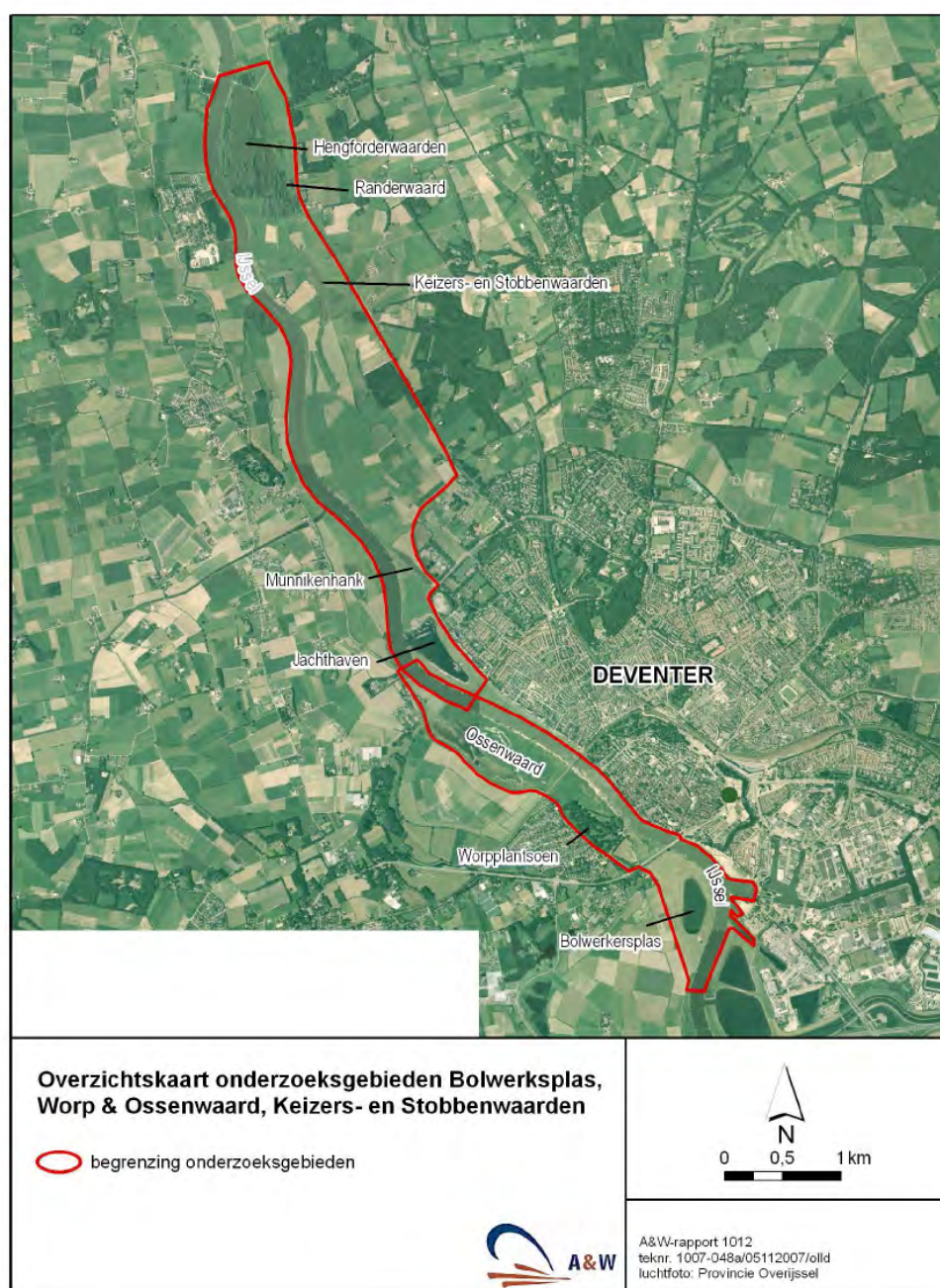
Zorgplicht

Voor alle beschermde soorten, dus ook voor de soorten die zijn vrijgesteld van de ontheffingsplicht, geldt wel een zogenaamde 'algemene zorgplicht' (art. 2 Flora- en faunawet). Deze zorgplicht houdt in dat de initiatiefnemer passende maatregelen neemt om schade aan beschermde soorten te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het niet verontrusten of verstoren in de kwetsbare perioden zoals de winterslaap, de voortplantingstijd en de periode van afhankelijkheid van de jongen.

6.3 Huidige beschermde flora en fauna

De toets aan de Flora- en Faunawet is uitgevoerd per soortgroep per deelgebied. Het plangebied is opgedeeld in twee deelgebieden; Keizers- en Stobbenwaarden (KSW) en de Bolwerksplas, Worplantsoen en Ossenwaard (BSO). Per deelgebied is aangegeven of voor een beschermde soort een ontheffing nodig is. Dit is gedaan, omdat de procedure voor een ontheffing Flora- en Faunawet direct aan de uitvoering van concrete activiteiten is gekoppeld. Als voor een bepaalde activiteit (in een deelgebied) geen ontheffing nodig is, sluit dat dus niet de noodzaak voor een ontheffing voor een andere activiteit (in een ander deelgebied) uit.

Onderstaande paragraaf geeft een overzicht van de beschermde soorten op basis van de Flora- en faunawet die in het plangebied voorkomen. Dit overzicht is opgesteld op basis van de inventarisatie die is uitgevoerd door Altenburg en Wymenga (2007). Voor een uitgebreide beschrijving van de huidige situatie van de soorten in het plangebied verwijzen we naar de uitgebreide rapportage van het veldwerk dat in 2007 is uitgevoerd. Bij de inventarisatie is aangegeven waar de soorten voorkomen in het plangebied. Het plangebied is opgedeeld in zes deelgebieden; Hengforderwaarden, Keizers- en Stobbenwaarden, Randerwaard, Munnikenhank, Jachthaven, Ossenwaard, Worpplanisoen, Bolwerkersplas. De deelgebieden zijn weergegeven in figuur 6-1.

Figuur 6-1: Ligging van de deelgebieden in het plangebied (bron: A & W, 2007).

Flora

Er zijn in 2007 135 plantensoorten gekarteerd. Hiervan vallen er vijf in één van de drie beschermingscategorieën van de Flora- en faunawet. Deze soorten zijn weergegeven in tabel 6-2.

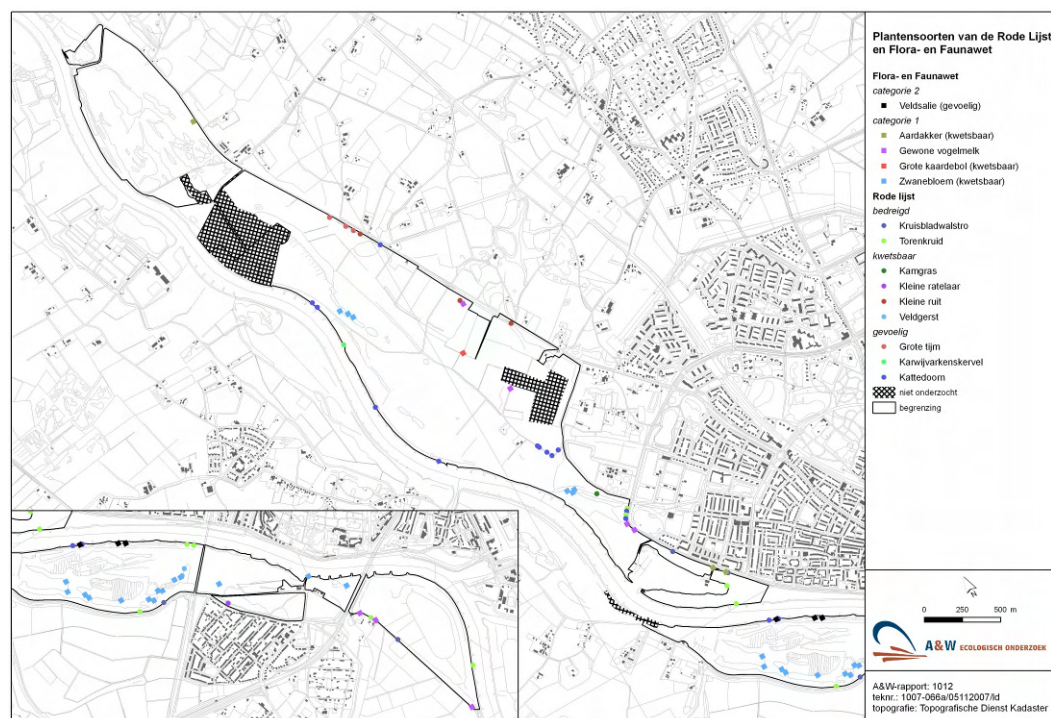
Tabel 6-2: Waargenomen beschermde plantensoorten in het plangebied.

Plantensoort	BWO*	KS**	FF-wet
Aardaker	+	+	1
Gewone vogelmelk	+	+	1
Grote kaardenbol	-	+	1
Veldsalie	+	+	2
Zwanenbloem	+	+	1

* Bolwerkersplas, Worpplantsoen, Ossenwaard

** Keizers- en Stobbenwaard

De locatie van de beschermde plantensoorten is weergegeven in figuur 6-2.

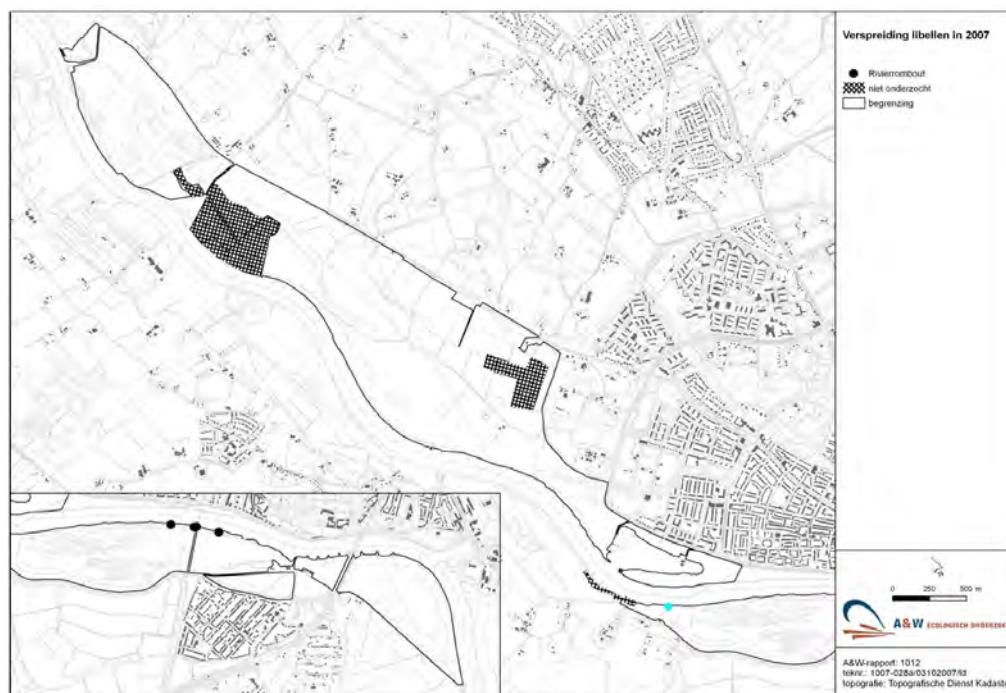

Figuur 6-2: Locatie beschermde plantensoorten binnen het plangebied.

Vlinders en libellen

In het plangebied zijn geen beschermde vlindersoorten waargenomen. Wel is de zwaar beschermde rivierrombout (libel) waargenomen. In 2007 is de soort vijfmaal in het plangebied waargenomen. Alle waarnemingen waren aan de westzijde van het plangebied. Concluderend kan worden gesteld, dat in de IJssel bij Deventer een populatie rivierrombouden voorkomt. De omvang van deze populatie is op basis van de in 2007

verzamelde gegevens niet vast te stellen. Wel is deze zeker groter dan de vijf waarnemingen.

Figuur 6-3: Locatie waargenomen rivierrombouts in het plangebied.

Tabel 6-3: Waargenomen beschermde vlinder- en libelsoorten.

Libellensoort	BWO*	KS**	FF-wet	Rode lijst
Rivierrombout	+	-	3	verdwenen

* Bolwerkersplas, Worpplantsoen, Ossenwaard

** Keizers- en Stobbenwaard

Amfibieën en reptielen

Alle Nederlandse amfibieën en reptielen zijn beschermd door de Flora- en Faunawet. In het plangebied zijn de volgende beschermde soorten aangetroffen: gewone pad, groene kikker (poelkikker), bruine kikker en kleine watersalamander. De poelkikker is een door de Flora- en faunawet zwaar beschermde soort, die als kwetsbaar op de Rode Lijst wordt vermeld. De poelkikker is in 2007 waargenomen buitendijks aan de Randerwaarden en binnendijks bij een gemaal ter hoogte van De Haere.

In de uiterwaarden van de IJssel zijn geen populaties ringslangen bekend (RAVON, 2006). Ook is de ringslang tijdens de inventarisatie door Altenburg & Wymenga in 2007 niet aangetroffen.

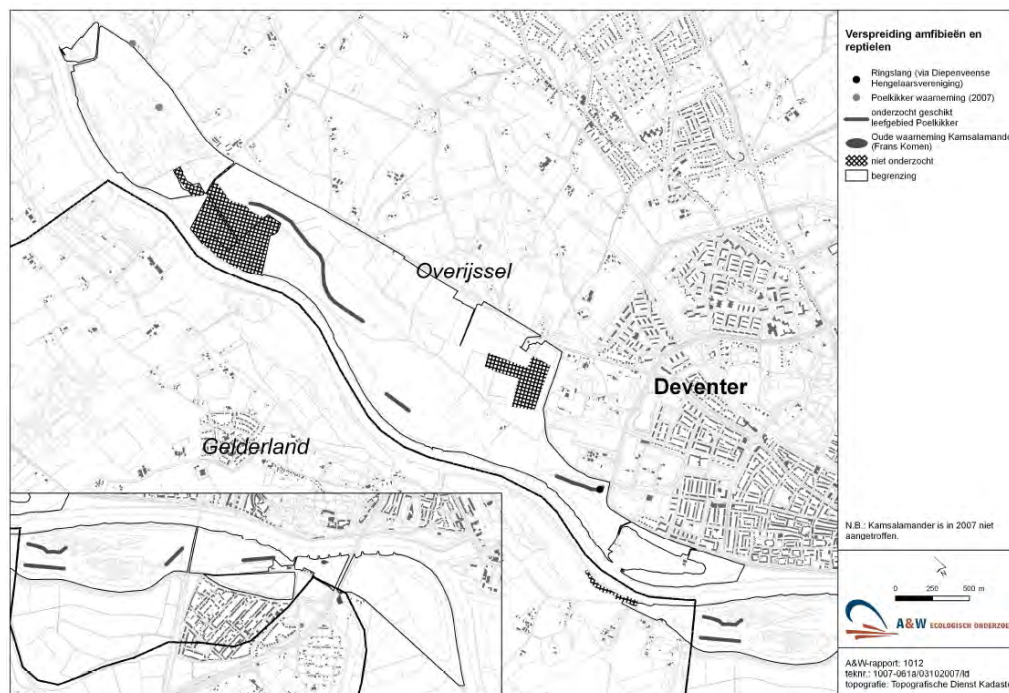
Tabel 6-4: Waargenomen amfibieën in het plangebied.

Amfibieën	BWO*	KS**	FF-wet
Gewone pad	+	+	1
Bastaard kikker	+	+	1
Bruine kikker	+	+	1
Poelkikker	-	+	3

Kl. watersalamander + + 1

* Bolwerkersplas, Worpplantsoen, Ossenwaard

** Keizers- en Stobbenwaard

Figuur 6-4: Locatie waargenomen amfibieën.

Vissen

In het plangebied is een visinventarisatie uitgevoerd met behulp van een steeknet en met behulp van elektrovisserij. In tabel 6-5 zijn de waargenomen soorten weergegeven.

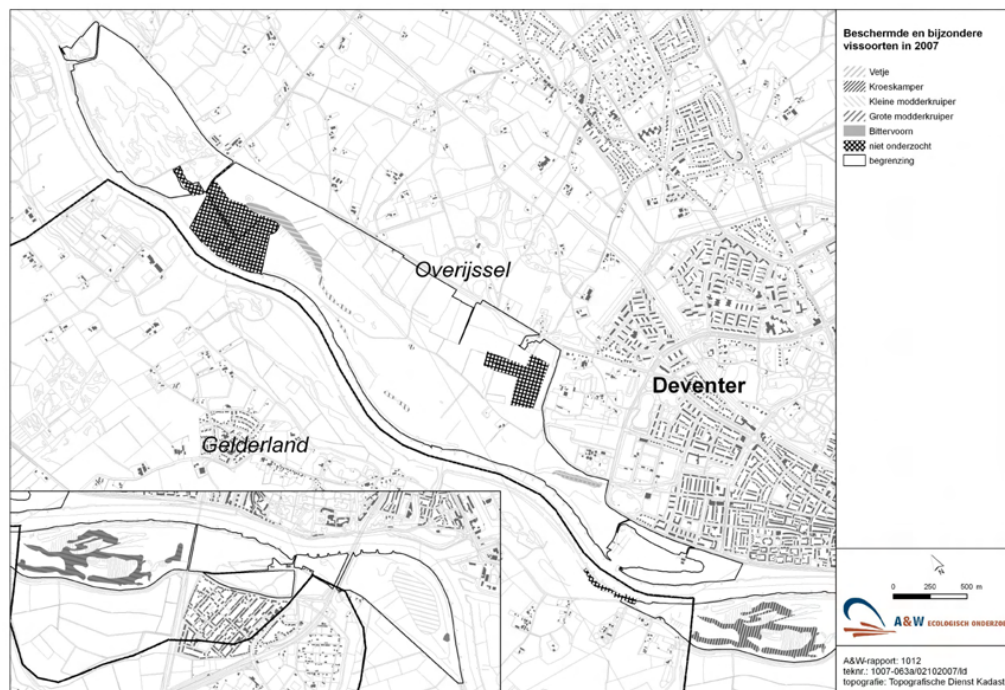
Tabel 6-5: Waargenomen vissen in het plangebied.

Vissen	BWO*	KS**	FF-wet
Bermpje	-	+	2
Bittervoorn	(+)	+	3
Grote modderkruiper	+	-	3
Kleine modderkruiper	+	+	2

* Bolwerkersplas, Worpplantsoen, Ossenwaard

** Keizers- en Stobbenwaard

De locaties waar de verschillende vissoorten zijn waargenomen staan weergegeven in figuur 6-3. Incidenteel kan de rivierprik in het plangebied voorkomen. De rivierprik kan het plangebied gebruiken als paaiplek en leefgebied. Aangezien de rivierprik niet is aangetroffen bij de inventarisatie en de verwachting is dat de soort in het gebied slechts incidenteel voorkomt, wordt deze in de natuurtoets buiten beschouwing gelaten.

Figuur 6-5: Locaties waargenomen vissoorten.

Broedvogels

Alle broedvogels zijn beschermd gedurende het broedseizoen. Het is dan ook niet mogelijk een ontheffing te verkrijgen voor het verstoren en verjagen van broedende vogels. Tijdens de veldinventarisatie zijn van 50 vogelsoorten broedterritoria vastgesteld. Naast de algemene soorten die in het plangebied voorkomen zijn er ook waarnemingen van 16 broedvogelsoorten die op de Rode Lijst voorkomen. Deze soorten zijn weergegeven in tabel 6-6.

Vanuit de jaarrond bescherming van nesten van een aantal broedvogels wordt in deze natuurtoets bijzondere aandacht aan de blauwe reiger, aalscholver, grote bonte specht, steenuil, buizerd, havik en torenvalk. In 2007 zijn 29 nesten van de blauwe reiger en 6 nesten van de grote bonte specht aangetroffen in het zachthoutoobos bij de Hengforderwaarden.

De steenuil broedde in 2007 in een nestkast die was aangebracht op de aanwezige ruïne. In het deelgebied Keizers- en Stobbenwaarden zijn meerdere bezette roofvogelnesten aangetroffen (1 haviknest, 2 buizerdnesten en 1 torenvalk).

Tabel 6-6: Waargenomen broedvogels in het plangebied.

Soort	Rode lijst	KS	BWO	Soort	Rode Lijst	KS	BWO
Aalscholver	-	85	-	Kneu	gevoelig	5	5
Bergeend	-	1	2	Koekoek	kwetsbaar	5	1
Blauwe reiger	-	29	-	Krakeend	-	3	3
Boomklever	-	-	3	Kwartel	-	2	1
Boomkruiper	-	13	5	kwartelkoning	kwetsbaar	1	-
Bosrietzanger	-	22	27	Matkop	gevoelig	2	-
Braamsluiper	-	1	2	Nachtegaal	kwetsbaar	3	-

Brandgans	-	-	1	Nijlgans	-	-	1
Buizerd	-	2	-	Oeverloper	gevoelig	-	1
Canadese gans	-	-	3	Patrijs	kwetsbaar	1	6
Fazant	-	-	1	Porseleinhoen	kwetsbaar	-	1
Fuut	-	3	4	Putter	-	3	2
Gele Kwikstaart	gevoelig	30	32	Rietgors		34	27
Glanskop	-	2	2	Ringmus	gevoelig	6	-
Goudvink	-	-	1	Scholekster	-	5	6
Grasmus	-	31	15	Slobeend	kwetsbaar	1	3
Graspieper	gevoelig	1	1	Spotvogel	gevoelig	3	1
Grauwe gans	-	-	24	Staartmees	-	2	1
Grauwe Vliegenvanger	gevoelig	2	2	Steenuil	kwetsbaar	1	-
Grote bonte specht	-	6	2	Torenavalk	-	1	-
Havik	-	1	-	Tureluur	gevoelig	5	16
Holenduif	-	-	4	Waterhoen	-	-	2
Kauw	-	-	2	Waterral	-	-	2
Kievit	-	8	14	Wulp	-	3	-
Kleine plevier	-	1	-	Zwarte kraai	-	4	1

* Bolwerkersplas, Worpplantsoen, Ossenwaard

** Keizers- en Stobbenwaard

Zoogdieren

Vleermuizen

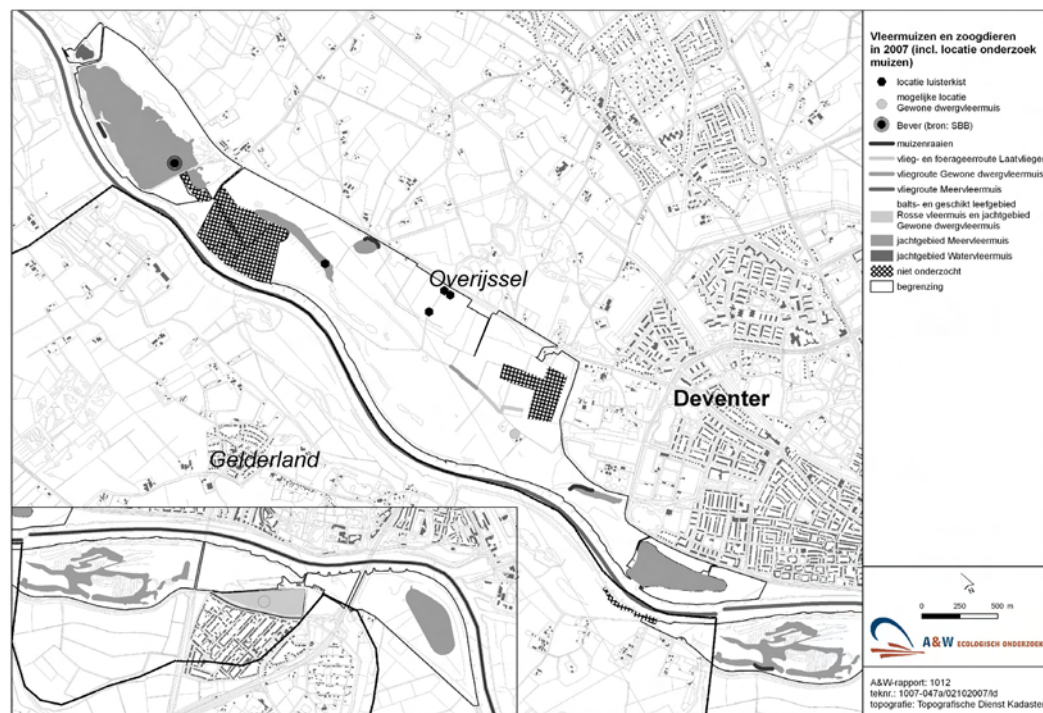
In 2007 zijn zes vleermuissoorten waargenomen (zie tabel 6-7). Het plangebied bestaat voornamelijk uit open landschap met lijnvormige elementen. Vleermuizen gebruiken het plangebied als jachtgebied, vliegrouete en foerageergebied (kolonies). In figuur 6-6 is het gebruik van het plangebied door de (waargenomen) vleermuizen in beeld gebracht.

Tabel 6-7: Waargenomen vleermuissoorten in het plangebied.

Zoogdieren	BWO*	KS**	FF-wet
Watervleermuis	+	-	3
Meervleermuis	+	+	3
Gewone dwergvleermuis	+	+	3
Ruige dwergvleermuis	+	+	3
Rosse vleermuis	+	+	3
Laatvlieger	+	+	3

* Bolwerkersplas, Worpplantsoen, Ossenwaard

** Keizers- en Stobbenwaard

Figuur 6-6: Locatie vleermuizen en overige zoogdieren in het plangebied.

Overige zoogdieren

In het plangebied is een inventarisatie naar muizen uitgevoerd (250 vallen). Hierbij zijn de volgende soorten waargenomen; bosmuis, rosse woelmuis, veldmuis en huisspitsmuis. In het plangebied zijn naast de muissoorten ook de mol, haas en konijn waargenomen. Behalve de waargenomen soorten is het aannemelijk dat ook andere algemene en licht beschermde soorten van het plangebied gebruik maken. Het gaat hierbij om soorten als egel, ree, vos, bunzing, wezel en hermelijn.

In de Randerwaard (deelgebied KS) is in 2007 een bever waargenomen. De bever is een zwaar beschermde soort door de Flora- en faunawet. Ook is de bever in april 2009 waargenomen (mondelinge mededeling Jos Rademakers, rivier ecooloog).

Tabel 6-8: Waargenomen en te verwachten zoogdieren in het plangebied.

Zoogdieren	BWO*	KS**	FF-wet
Bosmuis	+	+	1
Rosse Woelmuis	+	+	1
Veldmuis	+	+	1
Huisspitsmuis	+	+	1
Egel	+	+	1
Ree	+	+	1
Vos	+	+	1
Bunzing	+	+	1
Wezel	+	+	1

Hermelijn	+	+	1
Bever	-	+	3

* Bolwerkersplas, Worpplantsoen, Ossenwaard

** Keizers- en Stobbenwaard

6.4 Voorgenomen ingreep

Het project Ruimte voor de Rivier Deventer zal er voor zorgen dat de IJssel bij Deventer door de vergraving van de uiterwaarden meer ruimte krijgt. Hierdoor wordt de veiligheid voor overstromingen zodanig verhoogd dat het huidige veiligheidsniveau wordt behouden.

Voor een uitgebreide beschrijving van de voorgenomen ingreep wordt verwezen naar het inrichtingsplan van april 2009. Tevens is in paragraaf 2.3 een korte samenvatting opgenomen en worden de ingrepen in de verschillende deelgebieden beschreven.

6.5 Effectbeschrijving beschermde soorten

Flora

Er is in het plangebied één tabel 2 soort van de Flora- en faunawet aangetroffen; veldsalie. Er zijn drie waarnemingen van veldsalie in de Ossenwaard. De veldsalie komt voor op droge kalkrijke grond. Door de voorgenomen ontwikkeling gaan de standplaatsen van de veldsalie niet verloren. Dit komt doordat de veldsalie een voorkeur heeft voor de hogere (droge) standplaatsen. De hogere delen van de Ossenwaard worden door de aanleg van de hanken niet vergraven. Doordat de standplaatsen van de veldsalie door de voorgenomen ingreep niet aangetast worden is de gunstige staat van instandhouding niet aangetast. Hierdoor is het aanvragen van een ontheffing niet nodig.

Er zijn vier plantensoorten van tabel 1 aangetroffen in het plangebied; aardaker, gewone vogelmelk, grote kaardenbol en zwanenbloem.

De aardaker is (eenmaal) waargenomen in de Hengforderwaarden en (tweemaal) langs de Rembrandtkade ter hoogte van de Zandweerdplas. De standplaatsen van de soort worden door de voorgenomen ingreep niet aangetast.

De grote kaardenbol is eenmaal waargenomen op de hoge waarden van de Keizers- en Stobbenwaarden. Door de voorgenomen ingreep is de kans aanwezig dat de standplaats vernietigd wordt.

Zwanenbloem is een moerasachtige soort welke voorkomt op oevers. De soort is waargenomen in de Keizers- en stobbenwaarden en in de Ossenwaard. Door het vergraven van de geulen gaan alle standplaatsen van de zwanenbloem in de Keizers- en Stobbenwaarden verloren. Het grootste deel van de standplaatsen in de Ossenwaard blijft behouden. De zwanenbloem is een soort die van moerasachtig standplaatsen houdt. Door de voorgenomen inrichting van het plangebied is er sprake van een toename van vochtige standplaatsen door een toename van oevers en ondiep water. Dit heeft een positief effect op de zwanenbloem.

De gewone vogelmelk is acht maal waargenomen in het plangebied. Met name in de (vochtige) bermen. De standplaatsen blijven behouden.

De aangetroffen Rode lijstsoorten hebben geen wettelijke beschermingsstatus. Deze soorten zijn niet beschermd in de Flora- en faunawet en worden hierdoor in de Natuurtoets achterwege gelaten. De actueel voorkomende Rode lijst soorten en beschermde soorten zijn met name gebonden aan dijkbegroeiing, rivierbegeleidende graslanden en bossen. Deze ecotopen nemen in oppervlakte toe door de aanleg en verbreding van hanken wat positief is voor de flora. Periodieke overstroming leidt tot de ontwikkeling van vegetaties die van nature in het gebied thuis horen, terwijl de huidige vegetatiekundige waarde beperkt is. In de laan in het worpplantsoen zijn weidegeelsterren waargenomen (schriftelijke mededeling Erik Lam, 2009). Bij het kappen van de jonge bomen in deze laan is het wenselijk om rekening te houden met de weidegeelsterren.

Door de voorgenomen ingreep gaan enkele standplaatsen van tabel 1 soorten verloren. Voor tabel 1 soorten geldt een algehele vrijstelling en is het aanvragen van een ontheffing niet nodig. De voorgenomen ingreep heeft een positief effect op de flora. Hierdoor is de gunstige staat van instandhouding niet in het geding.

De gunstige staat van instandhouding van de aanwezige flora zal niet worden aangetast door de voorgenomen ingreep. Er hoeft geen ontheffing aangevraagd te worden.

Libellen

De rivierrombout is in 2007 vijfmaal waargenomen aan de westzijde van de Worp en de Ossenwaard. De verwachting is dat in het plangebied een populatie van de rivierrombout aanwezig is. De rivierrombout is zwaar beschermd en staat tevens vermeld op de Habitat- en Vogelrichtlijn en de Rode Lijst (categorie 'verdwenen'). De rivierrombout is een uitgesproken soort van schone zandige rivieren. Voortplanting vindt plaats langs de rivier. Eitjes worden door het vrouwtje in open water afgezet. Larven van de Rivierrombout leven in het water. Als ze volwassen zijn, komen ze uit het water en ondergaan hun laatste vervelling waarbij ze letterlijk uit hun huid kruipen ('uitsluipen'). Vooral zandstrandjes vormen een geschikt biotoop voor uitsluipende larven. De verspreiding van de Rivierrombout in Nederland is weergegeven in figuur 6-5.

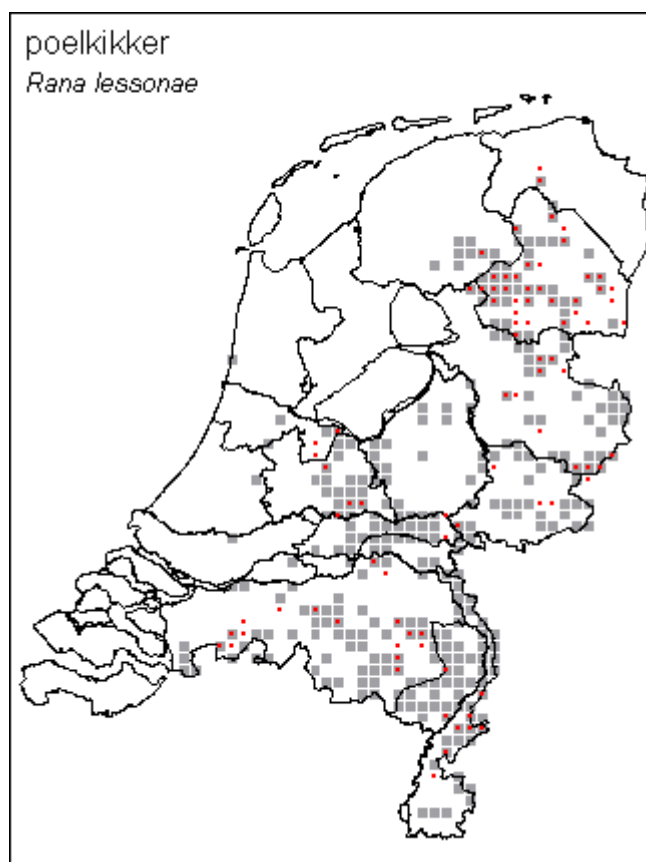

Figuur 6-7: Verspreiding van de rivierrombout in Nederland.

De oostzijde van de IJssel heeft een grotendeels verharde (basalt), steile of dicht begroeide oevers die niet of veel minder geschikt zijn. In het inrichtingsplan wordt het actuele leefgebied gehandhaafd. Er is zelfs sprake van een toename van geschikt biotoop door de toename van de hoeveelheid zandstrandjes. Ook neemt het oppervlakte water met flauwe oevers toe

De gunstige staat van instandhouding van de rivierrombout zal niet worden aangetast door de voorgenomen ingreep. Er hoeft geen ontheffing aangevraagd te worden. Er is sprake van een positief effect door een toename van geschikt biotoop.

In het plangebied is de strikt beschermde poelkikker in de Hengforderwaarden aangetroffen. Door de voorgenomen ingreep wordt het leefgebied van de poelkikker niet aangetast doordat de ingrepen in de Hengforderwaarden geen betrekking hebben op de poel waar de poelkikker is aangetroffen. De poelkikker is een zon- en warmteminnende soort die een voorkeur heeft voor onbeschaduwde wateren. De oeverzone hiervan moet bij voorkeur goed begroeid zijn en het water is vaak vrij omvangrijk of maakt deel uit van een groter complex van wateren. De poelkikker houdt van voedselarm, schoon water. Ze hebben een voorkeur voor zwak zure, stilstaande wateren in bos- en heidegebieden op de hogere zandgronden, in vennen, poelen en watergangen in hoogveengebieden, en in uiterwaarden. Poelkikkers overwinteren meestal op het land en niet in het water. Door de voorgenomen ingreep wordt het leefgebied van de poelkikker uitgebreid door een grotere variatie in oppervlaktewater, ondiep water en flauwe oevers en poelen. De verspreiding van de poelkikker is weergegeven in figuur 8-6.

Figuur 6-8: Verspreiding poelkikker.

Naast de poelkikker zijn in het plangebied vier algemene amfibieënsoorten aangetroffen, te weten de gewone pad, bastaard kikker, bruine kikker en kleine watersalamander. Voor algemene amfibieënsoorten, maar ook voor de streng beschermde poelkikker wordt het leefgebied verstrekt omdat er een grotere variatie komt van oppervlaktewater en ruigere graslanden. Geschikt biotoop ontstaat voornamelijk in kleine (deels) geïsoleerde wateren. In de nieuw te graven hanken zullen de amfibieën langs de oevers voorkomen.

Door het uitvoeren van de voorgenomen werkzaamheden zal het habitat van de algemene amfibieën (gewone pad, bastaard kikker, bruine kikker en kleine watersalamander) tijdelijk verdwijnen. Schade aan de amfibieën is het grootst als de werkzaamheden in het voortplantingsseizoen plaatsvindt (half maart tot en met juni). In deze periode zijn voornamelijk de larven aanwezig in het water. De volwassen dieren (bruine kikker en gewone pad) trekken na de ei afzetting weer het land op, waar ze tot de overwinteringsperiode verblijven. De bastaardkikker verblijft het hele seizoen sterk aan water gebonden en overwinter hier ook. De kleine watersalamander, bruine kikker en gewone pad overwinteren op het land in holletjes in de bodem, onder bladafval, takkenhopen of stenen. Buiten de voortplantingsperiode is de schade beperkt tot een enkel individu. Het gaat hier om algemeen voorkomende amfibiesoorten.

De gunstige staat van instandhouding van de poelkikker, kleine watersalamander, bruine kikker, bastaardkikker en gewone pad zal niet worden aangetast als gevolg van de voorgenomen ingreep.

Vissen

In het plangebied zijn vijf (inclusief rivierprik) stikt beschermde vissoorten aangetroffen, waarvan de bittervoorn en grote modderkruiper in tabel 3 voorkomen. De kleine modderkruiper en het biermpje staan op tabel 2. Door de voorgenomen ingreep gaat er leefgebied (tijdelijk) verloren en/of wordt aangetast van de bittervoorn en kleine en grote modderkruiper. Het leefgebied van het biermpje, de sloot langs de N334, wordt niet aangetast.

Voor de kleine modderkruiper en het biermpje (tabel 2) geldt voor ruimtelijke ontwikkeling & inrichting en bestendig beheer en onderhoud een vrijstelling, mits de werkzaamheden worden uitgevoerd op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Een goedgekeurde Gedragscode waarmee dit project uitgevoerd kan worden is niet beschikbaar. Een ontheffing is noodzakelijk.

Er is sprake van permanent ruimtebeslag voor de bittervoorn. De poel in het zuiden van de Keizers- en Stobbenwaarden wordt door de voorgenomen ingreep bij de Zandweerdplas getrokken. Daardoor verandert de poel in dieper open water van de Zandweerdplas waardoor de kwaliteit van het leefgebied sterk afneemt en grotendeels ongeschikt wordt voor de bittervoorn. Er is ook sprake van tijdelijk ruimtebeslag voor zowel de bittervoorn als de grote modderkruiper. Door de voorgenomen ingreep wordt de Munnikenhank vergroot. De nieuwe hank blijft wel geïsoleerd van de IJssel, waardoor het een geschikt leefgebied blijft voor de bittervoorn. Met name de ondiepe en flauwe oevers hebben een positief effect op de kwaliteit van het leefgebied. Het leefgebied wordt door de uitbreiding (toename oppervlakte water) vergoot. Daarbij is er een toename van ondiep water en oppervlakte oever in de Munnikenhank.

De Ossenwaard ligt in de huidige situatie geïsoleerd van de IJssel. Door de voorgenomen ingreep wordt de Ossenwaard aangetakt aan de IJssel. Dit heeft een negatief effect op het leefgebied van de bittervoorn en de grote modderkruiper doordat de rivierdynamiek in de Ossenwaard toeneemt. Er zijn wel een aantal stromingsluwe gedeelten in de Ossenwaard wat een geschikt leefgebied vormt voor de bittervoorn en de grote modderkruiper. Voor de bittervoorn en de grote modderkruiper (tabel 3) geldt voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting, geen vrijstelling. Hiervoor is een ontheffing nodig.

Door de voorgenomen ingreep wordt het leefgebied van de kleine modderkruiper, bittervoorn en grote modderkruiper (tijdelijk) aangetast en/of vernietigd. Een ontheffing voor bovengenoemde soorten is noodzakelijk.

Vogels

In deze paragraaf wordt alleen ingegaan op de effecten op broedvogels. Het effect op de overwinterende vogels zijn behandeld in paragraaf 5.6 van de Passende Beoordeling. Door de vergraving van de uiterwaarden zullen met name de weide-, zang- en rietvogels effect ondervinden. In totaal zijn er in de uiterwaarden 50 soorten broedvogels vastgesteld.

Indien de (lokale) werkzaamheden worden gestart en uitgevoerd in de periode maart - augustus, dan worden daarbij veelal broedende vogels verstoord. Dit geldt voor alle werkzaamheden van de voorgenomen ontwikkelingen. Alle broedvogels zijn beschermd gedurende het broedseizoen. Het is niet mogelijk om een ontheffing te verkrijgen voor het verstoren en verjagen van broedende vogels. Als er broedende vogels aanwezig zijn moeten de werkzaamheden worden uitgesteld tot het moment dat de jonge vogels uitvliegen.

Tijdens de aanleg van de geulen dient rekening gehouden te worden het creëren van geschikt broedbiotoop voor de oeverwaluw. Het broedgebied bestaat uit kale, zandige of lemige steilwanden waarbij de expositie bij voorkeur op het oosten ligt. De meest geschikte locaties dienen verder uitgewerkt te worden in het uitvoeringsbestek.

Indien geen broedende vogels aanwezig zijn kunnen de werkzaamheden het hele jaar starten. Het is toegestaan om maatregelen te nemen waarmee het plangebied vóór het broedseizoen ongeschikt wordt gemaakt voor broedvogels. Hierbij kan gedacht worden aan het kappen van bomen of het verwijderen van de vegetatie, het plaatsen van linten en vlaggetjes.

Om te voorkomen dat broedende vogels worden verstoord kunnen de werkzaamheden in het plangebied het beste starten buiten het broedseizoen (grootweg voor medio maart en na eind juli). Als bij de start van het broedseizoen al veel verstoring in het gebied is, gaan de meeste vogels niet in de directe omgeving tot broeden over.

Buiten het broedseizoen treedt weliswaar verstoring op, maar dit resulteert alleen in het opvliegen van betreffende vogels. In de directe omgeving van locaties van de voorgenomen ontwikkelingen zijn voldoende alternatieven om voedsel te zoeken. Deze verstoring is niet gekoppeld aan een ontheffing.

Vanuit de jaarrond bescherming van nesten van een aantal broedvogels wordt in onderstaande alinea's bijzondere aandacht besteed aan de buizerd, havik, steenuil.

Soorten die niet jaarrond zijn beschermd, maar waaruit de zorgplicht wel rekening mee gehouden dient te worden is blauwe reiger, aalscholver, grote bonte specht en torenvalk.

Steenuil

De steenuil broedde in 2007 in een nestkast die was aangebracht op de aanwezige ruïne. In de voorgenomen ingreep wordt de locatie van de ruïne niet gewijzigd. De inrichting van het plangebied heeft geen negatieve effecten op de steenuil. De steenuil broedt en foerageert in half open landschap en dit blijft in het inrichtingsplan behouden. Ook tijdens de werkzaamheden zal voldoende foerageergebied aanwezig blijven doordat de werkzaamheden gefaseerd uit worden gevoerd (zie paragraaf 2.3).

Havik, buizerd, torenvalk

In het deelgebied Keizers- en Stobbenwaarden werden meerdere bezette roofvogelnesten aangetroffen (1 haviknest, 2 buizerdnesten en 1 torenvalk). Deze soorten broeden in gebouwen, bomen en nestkasten. Deze worden door de voorgenomen ingreep niet aangetast, waardoor een ontheffing niet nodig is.

Blauwe reiger, aalscholver en grote bonte specht

In 2007 zijn 29 nesten van de blauwe reiger, 85 nesten van de aalscholver en 6 nesten van de grote bonte specht aangetroffen in het zachthoutoobos bij de Hengforderwaarden. Door de voorgenomen ingreep dienen er enkele bomen gekapt te worden.

De vaste rust- en verblijfplaats van de blauwe reiger, aalscholver en grote bonte specht zijn niet jaarrond beschermd. Alle drie de vogels behoren tot categorie 5 van de recent gepubliceerde 'aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van LNV, 2009). Hoewel de naam van deze lijst anders doet vermoeden, zijn de nesten buiten het broedseizoen niet beschermd. Alle soorten beschikken over voldoende flexibiliteit om, als de broedplaats of het biotoop voren is gegaan, zich elders te vestigen.

Voordat de werkzaamheden in de Hengforderwaarden worden uitgevoerd is het wenselijk, maar niet wettelijk verplicht om een inventarisatie uit te voeren van nestbomen. Op basis van deze inventarisatie wordt een zo zorgvuldig mogelijke afweging gemaakt van de bomen die moeten worden gekapt om zo min mogelijk schade aan te brengen aan de blauwe reiger, aalscholver en grote bonte specht.

De gunstige staat van instandhouding van de (algemeen) voorkomende broedvogelsoorten is niet in het geding.

Vleermuizen

Vaste verblijfplaatsen van de aanwezige vleermuissoorten gaan niet verloren. Oude bomen en bebouwing blijven behouden. Het areaal geschikt foerageergebied voor vleermuizen neemt toe, daar de structuurvariatie toeneemt ten opzichte van de huidige situatie. Ook de grote oppervlakte aan water biedt meer foerageergebied voor de water- en meervleermuis.

Door de fasering in de werkzaamheden (zie paragraaf 2.3) zal er altijd voldoende foerageergebied aanwezig zijn.

Door de voorgenomen ingreep wordt het foerageergebied, vliegroutes en/of vaste verblijfplaatsen van vleermuizen niet aangetast. De gunstige staat van instandhouding van de aanwezige vleermuizen zal niet worden aangetast.

Bever

In de Hengforderwaarden is in 2007 en 2009 een bever waargenomen. Door de voorgenomen ingreep worden er bomen in de Hengforderwaarden gekapt en wordt de grond deels vergraven. Hierdoor is er sprake van een tijdelijke verstoring van de bever. De bever is niet zeer verstoringgevoelig. Door de tijdelijke ingreep in de Hengforderwaarden zal de bever het gebied mijden. De verwachting is dat nadat de werkzaamheden afgerond zijn, de bever terug zal keren naar de Hengforderwaarden.

Overige zoogdieren

De werkzaamheden kunnen met name schade veroorzaken aan algemene muizensoorten en spitsmuizen. Deze schade is moeilijk te voorkomen, omdat deze soorten bij onraad hun hol in vluchten. Ze leven echter geen van allen in kolonies. Door deze solitaire levenswijze, het betrekkelijk kleine oppervlak aan biotoop en de hoge reproductiesnelheid zal de schade zeer beperkt zijn. De gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten komt niet in het gedrang.

Effecten op kleine zoogdieren zoals muizen kunnen worden beperkt door de sloop- en bouwactiviteiten gefaseerd uit te voeren. Dit houdt in dat eerst het aanwezige struweel en de overige vegetatie zo kort mogelijk wordt gemaaid of verwijderd, en in een later stadium gronden bouwrijp te maken. Het minder geschikt gemaakte leefgebied kan dan tijdig door de aanwezige zoogdieren worden verlaten. Ten aanzien van deze soorten geldt dat ze niet tijdens de winterslaap mogen worden verstoord door het verwijderen van vegetatie. Dat betekent dat de vegetatie in de periode van eind september tot half november zou moeten worden verwijderd. Deze bepaling komt voort uit de 'algemene zorgplicht' zoals die in de Flora- en faunawet is beschreven.

Grotere zoogdieren, als de vos, hermelijn, wezel, konijn, mol en bunzing hebben grote leefgebieden en zullen tijdens de werkzaamheden het plangebied mijden. In de omgeving is voldoende geschikt leefgebied aanwezig voor deze soorten. Effecten op populatieniveau van deze soorten worden niet verwacht.

Om het onbedoeld doden van egels te voorkomen is het raadzaam om voor het verwijderen van vegetatie het plangebied te controleren op eventueel aanwezige egels. Indien egels worden aangetroffen, kunnen ze worden verplaatst naar geschikt biotoop in de omgeving.

De gunstige staat van instandhouding van de zoogdieren zal niet worden aangetast als gevolg van de voorgenomen ingreep.

6.6 Conclusie

Voor de start van de werkzaamheden dient voor een aantal beschermde soorten ontheffing aangevraagd te worden ex art. 75 van de Flora en faunawet. Deze soorten en de te overtreden verbodsbepalingen zijn te vinden in tabel 2.

Tabel 6-9: soorten waarvoor ontheffing aangevraagd dient te worden.

Soort	Verbodsbepaling	Mitigerende maatregel
<i>Vissen</i>		
Kleine modderkruiper <i>Cobitis taenia</i>	Art. 9, 10, 11 en 13 : doden, verontrusten, beschadigen, vernielen van vaste verblijfplaatsen en vervoeren en onder zich hebben.	Werkzaamheden buiten de voortplantingsperiode beginnen. Wegvangen en overzetten.
Bermpje	Art. 9, 10, 11 en 13 : doden, verontrusten, beschadigen, vernielen van vaste verblijfplaatsen en vervoeren en onder zich hebben.	Werkzaamheden buiten de voortplantingsperiode beginnen. Wegvangen en overzetten.
Grote modderkruiper	Art. 9, 10, 11 en 13 : doden, verontrusten, beschadigen, vernielen van vaste verblijfplaatsen en vervoeren en onder zich hebben.	Werkzaamheden buiten de voortplantingsperiode beginnen. Wegvangen en overzetten.
Bittervoorn	Art. 9, 10, 11 en 13 : doden, verontrusten, beschadigen, vernielen van vaste verblijfplaatsen en vervoeren en onder zich hebben.	Werkzaamheden buiten de voortplantingsperiode beginnen. Wegvangen en overzetten.

Een ontheffing is geldig voor een maximale duur van 5 jaar. Aanbevolen wordt om de ontheffingsaanvraag minstens een half jaar vóór aanvang van de werkzaamheden aan te vragen. Voor de procedure voor de aanvraag moet rekening worden gehouden met een doorlooptijd van tenminste acht weken, mits geen bezwaren worden ingediend. Indien aanvullende informatie moet worden geleverd, dan kan deze periode langer zijn.

Mitigerende maatregelen

In de ontheffingsaanvraag dient te worden aangegeven welke mitigerende maatregelen genomen worden om negatieve effecten te voorkomen of te beperken.

- Werkzaamheden buiten de voortplantingsperiode uitvoeren;
- Sloten uitbaggeren of droogzetten en soorten vangen;
- Wegvangen met netten en verplaatsen naar geschikt biotoop.
- Fasering werkzaamheden aan het leefgebied van de grote modderkruiper om effecten op de populatie te voorkomen.

6.7 Zorgplicht

Voor alle beschermde soorten, dus ook voor de soorten die zijn vrijgesteld van de ontheffingsplicht, geldt wel een zogenaamde 'algemene zorgplicht' (art. 2 Flora- en faunawet). Deze zorgplicht houdt in dat de initiatiefnemer passende maatregelen neemt om schade aan beschermde soorten te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Hierbij

gaat het bijvoorbeeld om het niet verontrusten of verstoren in de kwetsbare perioden zoals de winterslaap, de voortplantingstijd en de periode van afhankelijkheid van de jongen.

Werken buiten kwetsbare periode

De kwetsbare perioden voor de verschillende soortgroepen zijn niet allen gelijk. Als 'veilige' periode voor alle groepen geldt in het algemeen de periode van half augustus tot half november, de periode waarin de voortplantingstijd achter de rug is en dieren als vleermuizen, overige zoogdieren en amfibieën nog niet in winterslaap zijn. Indien voorbereidende werkzaamheden, als bouwrijp maken, in die periode worden uitgevoerd, kan daarna gedurende het winterseizoen en het daarop volgende voorjaar probleemloos worden gewerkt.

Werken in kwetsbare periode

Indien vooraf bekend is dat werkzaamheden moeten worden uitgevoerd binnen de kwetsbare perioden van de soorten, is het zaak ervoor te zorgen dat het gebied tegen die tijd ongeschikt is als leefgebied voor die soorten. Zo kan bijvoorbeeld vegetatie gedurende het groeiseizoen kort gemaaid worden, zodat er geen vogels gaan broeden en het tegen de winter ook ongeschikt is voor kleine zoogdieren die in winterslaap gaan. Indien tijdens de uitvoering van de werkzaamheden beschermde soorten worden waargenomen dienen maatregelen te worden genomen om schade aan deze individuen zo veel mogelijk te voorkomen (bijvoorbeeld wegvangen en verplaatsen).

7 Toets aan het EHS-beleid

7.1 Provinciaal beleid

Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening Overijssel 2009

Op 1 juli 2009 is de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening Overijssel 2009 vastgesteld door Provinciale Staten. Hierin is de ambitie en het beleid (op hoofdlijnen) voor natuur weergegeven.

Ambitie zijn:

- Behoud en versterking van de rijkdom aan planten diersoorten (biodiversiteit).
- Behoud en versterking van verspreide bos- en natuurgebieden.
- Vitaal en samenhangend stelsel van natuurgebieden (EHS, waaronder robuuste verbindingzones en Natura 2000).

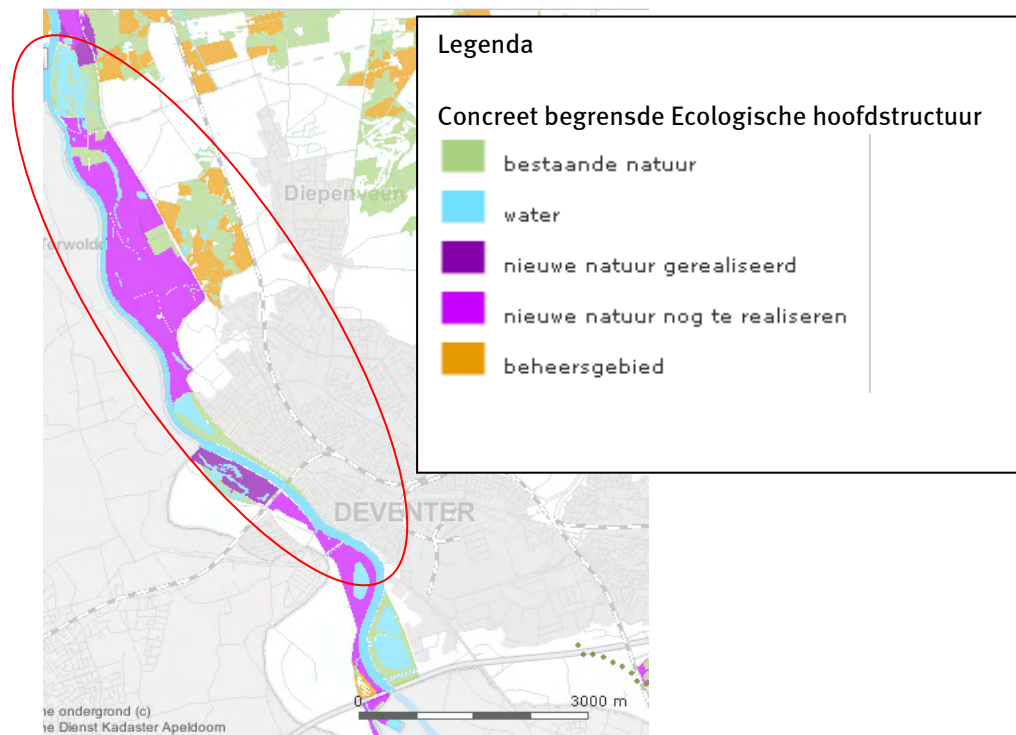
Hoofddlijn van beleid zijn:

- Samen met partners nemen we maatregelen om leefgebieden van bedreigde soorten te behouden en te herstellen, zowel binnen als buiten de EHS.
- Binnen weidevogel- en ganzengebieden vindt geen waterpeilverlaging of aantasting van de openheid en rust plaats.
- We realiseren de Ecologische Hoofdstructuur in 2018. Binnen de EHS is alleen ruimte voor andere ontwikkelingen als deze niet ten koste gaan van de kenmerken en waarden van de EHS. Hierbij hanteren we instrumenten als herbegrenzing, saldobenadering en compensatie. Voor alle Natura 2000-gebieden wordt een beheerplan gemaakt met specifiek aandacht voor verdroging.

De uiterwaarden van de IJssel zijn begrensd als Ecologische hoofdstructuur (EHS). Het gehele plangebied valt binnen de begrenzing van de EHS (zie figuur 7-1). In paragraaf 2.7 van de Omgevingsverordening wordt ingegaan op de Ecologische Hoofdstructuur, inclusief het beschermingsregime. Het ruimtelijk beleid voor de EHS is gericht op het behoud, herstel en de ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van een gebied. De begrenzing en planologische bescherming is verder vastgelegd in gemeentelijke bestemmingsplannen.

De EHS wordt beschermd volgens het 'nee, tenzij'- beginsel. Dit houdt in dat nieuwe plannen, projecten of handelingen niet zijn toegestaan indien deze de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten, tenzij er geen reële alternatieven zijn én er sprake is van redenen van groot openbaar belang. Begin 2007 zijn de 'Spelregels EHS' verschenen. De 'Spelregels' zijn een gezamenlijke uitwerking van rijk en provincie voor het compensatiebeginsel, saldobenadering en herbegrenzing EHS. De provincie Overijssel hanteert in de Omgevingsverordening deze spelregels als uitgangspunt voor haar beleid.

Paragraaf 2.8 gaat in op de bos en natuurgebieden buiten de EHS. Het noorden van het plangebied is aangewezen als ganzengebied

Figuur 7-1: Begrenzing EHS (zwarte lijn) (bron: Omgevingsverordening Overijssel 2009), plangebied is aangegeven met een rode cirkel.

Natuurgebiedsplan Overijssel

In het Natuurgebiedsplan Overijssel (Natuurgebiedsplan Overijssel, 2006) is uitwerking gegeven aan de begrenzing van de beheersgebieden en de nieuw te ontwikkelen natuurgebieden in Overijssel ter realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en de natuurdoelen buiten de EHS.

In het Natuurgebiedsplan staan de belangrijkste natuurwaarden (wezenlijke kenmerken) voor de IJsseluiterwaarden beschreven:

- de grote betekenis voor veel bedreigde vogelsoorten, zoals kwak, zomertaling, kwartelkoning, etc.
- de internationale betekenis voor doortrekkende en overwinterende vogelsoorten, zoals kleine zwaan, ijslandse grutto en kolgans.
- de betekenis voor stroomdalflora, die voorkomt op oeverwallen, rivierduinen en dijken.
- het voorkomen van bijzondere bostypen zoals zachthoutooibos.
- het voorkomen van bijzondere geomorfologische verschijnselen, zoals rivierduinen en kronkelwaarden.

Het uitgangspunt voor het streefbeeld van de IJsseluiterwaarden is het bevorderen van de hydrologische en morfologische dynamiek waar mogelijk. Daarbij krijgt de IJssel een belangrijke functie als verbindingsszone tussen de grote moerassen van de IJsseldelta en die van de Gelderse poort. Dit betekent dat er op regelmatige afstand moerassen behouden c.q. ontwikkeld moeten worden. Het streefbeeld voor de Ossenwaard is 100% grootschalige natuur met begrazing. Het streefbeeld voor de Keizers- en Stobbenwaarden is natuur met begrazing. In hoofdlijnen wordt gedacht aan de ontwikkeling van hardhoutooibos op de hogere gronden en het graven van een meestromende geul in de lage delen. Gezien het grote verval op dit riviertraject is permanente stroom in de geul

zeer goed haalbaar. Op het hogere deel is een Natuurderij voorzien, hier wordt perceelsgewijs eindbeheer nagestreefd.

Voor de Bolwerksplas en weide is het streefbeeld grootschalige natuur met begrazing. Er is in het Natuurgebiedsplan geen ontwerp opgenomen. In het Natuurgebiedsplan wordt aangegeven dat het laten meestromen van de Bolwerksplas een verkenning waard is.

Een belangrijk kenmerk van de IJssel is het grote aantal landgoederen. Waar mogelijk wordt de relatie tussen de landgoederen en de uiterwaarden versterkt.

De provincie wil, samen met anderen zorgen voor een geschakeerd aanbod van kwalitatief hoogwaardige toeristische en recreatieve voorzieningen. Het accent ligt op kleinschalig natuur- en milieuvriendelijk toerisme

In de IJssel monden een groot aantal beken en weteringen uit. Er is zelden sprake van een natuurlijk aansluiting. Meestal eindigen deze wateren met een gemaal op de winterdijk. Deze natte kruispunten verdienen een kwaliteitsverbetering.

De provincie Overijssel heeft op verzoek van het ministerie van LNV in 2004 3011 hectare ganzenfoerageergebied aangewezen in Overijssel. Ganzenfoerageergebieden zijn gebieden waar de betrokken ganzen met rust worden gelaten. Erbuiten is ter voorkoming van landbouwschade, verjaging met eventueel ondersteunend afschot toegestaan Beschermde natuurgebieden (Vogelrichtlijn, Ramsar en beschermde natuurmonumenten) die zich hebben gekwalificeerd op grond van overwinterende ganzen en/of smienten maken onderdeel uit van de foerageergebieden. De volgende gebieden zijn ook aangewezen als ganzenfoerageergebied:

- Leeuwterveld (oostelijk deel)
- Barsbekerbinnenpolder
- Giethoorn-Oost
- Cellemuiden en uiterwaarden Zwarte Water (westelijk deel)
- Kampereiland/Mandjes-waard (noordelijk deel)
- Zuiderzeepolder/Bies-velden (noordelijk deel)
- Ketelpolder/Vossenwaard/Kardoezen/Zuiderwaard

In de directe omgeving van het plangebied liggen geen ganzenfoerageergebieden.

7.2 Effectbeoordeling voorgenomen ingreep op de EHS

Door de voorgenomen ingreep wordt een groot deel van de in het Natuurgebiedsplan opgenomen voorstellen gerealiseerd. De uiterwaarden vergraving zorgt voor een toename van de rivierdynamiek in het plangebied. In de Ossenwaard en de Keizers- en Stobbenwaarden is er sprake van natuurontwikkeling met begrazing. Op de hoge gronden van de Keizers- en Stobbenwaarden wordt door middel van selectieve kap/omvormingsbeheer 5 hectare hardhoutoibos ontwikkeld. In het Natuurgebiedsplan wordt een Natuurderij voorgesteld in de Keizers- en Stobbenwaarden. Door de voorgenomen ingreep wordt deze gerealiseerd.

Door de voorgenomen ingreep is in de Bolwerksplas sprake van natuur met begrazing, conform het Natuurgebiedsplan. Ook wordt door de voorgenomen ingreep de relatie tussen de aanwezige landgoederen en de uiterwaarden versterkt. Hierdoor draagt de voorgenomen ingreep bij aan een positieve uitwerking van het Natuurgebiedsplan.

Naast de positieve effecten van de voorgenomen ingreep kunnen er ook negatieve effecten optreden. De voorgenomen ingreep is niet toegestaan indien er sprake is van een significante aantasting van de wezenlijke kenmerken van Ecologische hoofdstructuur. De wezenlijke kenmerken staan beschreven in paragraaf 7.1.

Door de voorgenomen ingreep kunnen er een aantal negatieve effecten op de EHS (inclusief de wezenlijke kenmerken) optreden. De mogelijke effecten worden aan de hand van vier onderwerpen beschreven:

- Ruimtebeslag (tijdelijk en permanent);
- Versnippering;
- Verstoring (licht, recreatie);
- Verdroging.

Ruimtebeslag

Voor de realisatie van de Natuurderij dient 1 hectare bos gekapt te worden. Voor het kappen van het bos is geen vergunning in het kader van de EHS noodzakelijk (bron: T. de Kogel, provincie Overijssel). Wel is hier sprake van herbegrenzing van de EHS doordat het bouwblok van de Natuurderij niet als EHS aangemerkt kan worden. Hiervoor is een ontheffing van de Gedeputeerde Staten noodzakelijk welke aangevraagd dient te worden bij de gemeente.

Daarnaast is er sprake van een tijdelijk ruimtebeslag door de voorgenomen werkzaamheden. In het gehele plangebied worden werkzaamheden (gefaseerd) uitgevoerd. Na afloop van de werkzaamheden kan de vegetatie weer tot ontwikkeling komen. Hierdoor is er slechts sprake van een tijdelijk effect.

Door de voorgenomen ingreep ontstaat binnen het plangebied een robuuster en dynamischer ecosysteem. De positieve bijdrage komt met name door een toename van de rivierdynamiek, onderlinge samenhang en een extensivering van het beheer. De voorgenomen ingreep heeft een positief effect verschillende vogelsoorten. De toename aan oppervlakte water, ondiep water en oevers heeft een positief effect op de watervogels. De extensivering van het beheer heeft met name een positief effect op de weidevogels en broedvogels (porseleinhoen en kwartelkoning).

Op de locaties waar nieuwe hanken worden gegraven wordt grasland omgezet in diep water, ondiep water en oevers. Hierdoor is sprake van een verandering van ecotopen. Deze verandering brengt positieve effecten met zich mee voor watergebonden natuurwaarden.

Versnippering

Van versnippering in het plangebied is geen sprake. Door de voorgenomen ingreep ontstaat juist een meer samenhangend geheel door het verwijderen van de intensieve landbouw en de toename aan oppervlaktewater en rivierdynamiek. Wel zullen bepaalde landtongen en oeverwallen in perioden met hoog water geïsoleerd komen te liggen. De aanleg van hoogwater vluchtplaatsen voor vee draagt bij aan de opvang van de natuurlijke fauna in het gebied.

Verstoring (geluid en recreatie)

Door de uitvoering van de werkzaamheden treedt er verstoring op door geluid en visuele hinder. Deze verstoring is tijdelijk. Indien de werkzaamheden zijn afgerond is er geen sprake van permanente verstoring.

Er is sprake van verstoring door recreatie. In het noordelijk deel van de Ossenwaard, de landtong langs de Bolwerksplas, in de lage delen van de Keizers- en Stobbenwaarden en in de gehele Hengforderwaarden ligt de nadruk op het versterken van natuurwaarden en natuurbeleving. Deze terreinen zijn alleen toegankelijk voor natuurgerichte recreanten (vogelaars, wandelaars en vissers). Deze terreinen zijn niet toegankelijk voor bezoekers met honden, fietsers, paarden of andere vormen van buitensport. In de hanken in de Keizers- en Stobbenwaard en de Hengforderwaarden is waterrecreatie niet toegestaan. In de Keizers- en Stobbenwaarden mag wel gevist worden, maar dit is in de huidige situatie ook toegestaan. De Hengforderwaarden zijn voor alle vormen van recreatie afgesloten. De trappen aan de bruggen zorgen voor een toename van de recreatie in het Worpplantsoen richting de Ossenwaard. In de huidige situatie is ook sprake van verstoring door recreatie. Door de zonering van de noordzijde van de Ossenwaard worden de effecten van recreatie beperkt.

Verdroging

Door de voorgenomen ingreep is er geen sprake van verdroging. Er is juist sprake van vernatting van het gebied wat een positieve bijdrage levert aan de natuurwaarden.

7.3 Conclusie

Er zijn geen significant negatieve effecten op de EHS. Voor de realisatie van de Natuurderij is wel een herbegrenzing noodzakelijk. Hiervoor is geen vergunning nodig. De voorgenomen ingreep heeft een positief effect op de wezenlijke kenmerken van de EHS door de ontwikkeling van riviergebonden natuur.

8 Toets aan de Boswet

8.1 Aanleiding

In het inrichtingsplan komt de Natuurderij op de hoge gronden van de Keizers- en stobbenwaarden. In de huidige situatie is hier bos aanwezig. Het bos bestaat uit een berken-zomereikenbos. Voor de komst van de Natuurderij dient 1 hectare bos gekapt te worden. Dit bos ligt tevens in de Ecologische hoofdstructuur (EHS). Vanuit de Boswet is het niet zomaar toegestaan om bos te kappen.

Het doel van voorliggende toetsing is het opsporen van strijdigheden van de voorgenomen ingreep met de huidige Boswet en het bepalen of de compensatie van het te kappen bos aan de orde is.

8.2 Wettelijk kader

De Boswet heeft tot doel om bossen te beschermen. In het kort zegt de Boswet: wat bos is, moet bos blijven. Bos dat wordt gekapt, moet worden herplant. Als dat niet op dezelfde plaats kan, dan elders (compensatie). Alleen bij een groot maatschappelijk belang wijkt de Boswet. Onder de Boswet vallen alle beplantingen van bomen die groter zijn dan 10 are of, als het een rijbeplanting betreft, uit meer dan 20 bomen bestaan. Alleen bos dat buiten de bebouwde kom ligt valt onder de Boswet. Een aantal boomsoorten valt niet onder de boswet. Dit zijn linde, paardekastanje, Italiaanse populier en treurwilg. Ook éénrijige beplantingen van populier en wilg langs landbouwgronden vallen niet onder de Boswet, net als boomgaarden en kwekerijen van kerstbomen of van bosplantsoen. Voor bos dat binnen de grenzen van de EHS valt geldt een toeslag volgens het provinciaal beleid.

De Omgevingsverordening van de provincie Overijssel geeft aan dat bos gehandhaafd moet worden. Alleen in gevallen waar een zwaarwegend maatschappelijk belang aan de orde is en geen locatiealternatieven aanwezig zijn, kan van dat provinciaal beleid worden afgeweken. Vanuit de boswet geldt een herplantplicht en de Omgevingsverordening geeft richtlijnen voor de compensatie van bos. Compenseren aansluitend aan een bestaande boskern heeft de voorkeur. Als het bos dat verdwijnt een vervangbaar type is geldt een compensatiefactor van 1.3 of 1.1. Voor de herplant buiten de Ecologische hoofdstructuur geldt een compensatiefactor van 1.3 (in m²) en binnen de EHS is de factor 1.1. De herplant moet bestaan uit gelijkwaardige beplanting (soorten).

8.3 Compensatie binnen het inrichtingsplan?

Op de locatie waar in het inrichtingsplan de Natuurderij is gesitueerd, komt in de huidige situatie bos voor. Voor de komst van de Natuurderij dient 1 hectare (10.000 m²) bos gekapt te worden.

Conform artikel 2 en 3 van de Boswet dient het kappen van bos ten behoeve van de Natuurderij gemeld en gecompenseerd te worden. Echter, op het plangebied is artikel 5 van toepassing:

Artikel 5 Boswet

Het bepaalde bij de artikelen 2 en 3 vindt geen toepassing, indien de grond, waarop de velling zal worden verricht of waarop zich de gevelde of tenietgegane houtopstand bevond, nodig is voor de uitvoering van een werk overeenkomstig een goedgekeurd bestemmingsplan.

Doordat de kap plaatsvindt voor het uitvoeren van een werk volgens het bestemmingplan is een melding in het kader van de Boswet wettelijk gezien niet noodzakelijk.

9 Plantoets

Inleiding

Een bestemmingsplan kan voor de bescherming van natuur- en landschapswaarden van grote betekenis zijn. De gemeenteraad heeft juridisch gezien bij de inrichting van een bestemmingsplan veel beleidsvrijheid. Bestemmingsplannen kunnen zowel een bijdrage leveren aan doeleinden van natuur- en landschapsbescherming als daaraan in een belangrijke mate afbreuk doen.

De gemeente Deventer dient een passende beoordeling te maken voor het bestemmingsplan. In de Natuurbeschermingswet is namelijk vastgelegd dat voor plannen die niet direct verband houden met of nodig zijn voor het beheer van een Natura 2000-gebied maar die afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kunnen hebben voor het desbetreffende gebied, een passende beoordeling moet worden opgesteld. Dat moet gebeuren door het bestuursorgaan alvorens het (bestemmings)plan vast te stellen (art 19j, lid 2). Er is een duidelijke koppeling met plan-MER (art. 19j, lid 3). Deze plantoets is in dit hoofdstuk beschreven.

Voor het onderhavige project 'Ruimte voor de Rivier Deventer' is de voorgenomen ingreep en het daarbij behorende inrichtingsplan reeds getoetst aan de Natuurbeschermingswet. Deze toetsing is weergegeven in deze Passende beoordeling (zie hoofdstuk 1 t/m 5). Voor de plantoets is daarom nagegaan of het opgestelde bestemmingsplan nog andere ontwikkelingen mogelijk maakt dan de ontwikkelingen die in het inrichtingsplan zijn opgenomen. In onderstaande paragrafen wordt per onderwerp nader ingegaan op verschillen tussen het inrichtingsplan en het bestemmingsplan.

Verandering in ecotopen

Globaal gezien krijgen de functies uit het inrichtingsplan overeenkomstige bestemmingen in het bestemmingsplan. Water krijgt de bestemming water, bos/groen krijgt de bestemming Natuur of Groen, weides krijgen de bestemming Agrarisch met waarden, e.d. In die zin maakt het bestemmingsplan geen andere verdeling mogelijk. Echter, binnen bijvoorbeeld de bestemming Natuur en Agrarische met waarden is ook water toegestaan en binnen de bestemming Water zijn ook oevers en groenvoorzieningen toegestaan. Sommige plekken zijn in werkelijkheid land, terwijl ze bestemd zijn als Water. Het kan vice versa ook voorkomen dat een plek in werkelijkheid water is, maar bestemd is als Natuur of Agrarisch met waarden. Bestemmingsplantechnisch is dit dus toegestaan. Dit is nodig om enige hanteerbaarheid en flexibiliteit te bieden, omdat niet elke vierkante meter bestemd kan worden. In het bestemmingsplan wordt niet gewerkt met oppervlakten, bijvoorbeeld dat binnen de bestemming Water een x oppervlakte daadwerkelijk water moet zijn. Kortom, de verdeling in ecotopen is globaal overgenomen in het bestemmingsplan.

Conclusie: De plantoets leidt niet tot een andere effectbeoordeling voor de instandhoudingsdoelen voor de habitattypen, de habitatsoorten en de kwalificerende vogelsoorten ten opzichte van de toets van het inrichtingsplan (zie hoofdstuk 5).

Recreatie Worpplantsoen

In het Worpplantsoen ligt de nadruk op voortzetting en versterking van het huidige stedelijk gebruik als parkvoorziening. Het fiets-voetveer, het IJsselhotel en de

Stadscamping blijven behouden in het inrichtingsplan. Voor het bestemmingsplan geldt hetzelfde. Het huidige gebruik is het uitgangspunt geweest voor het bestemmingsplan. Er wordt geen uitbreiding van het gebruik of de bebouwing toegestaan. Het fiets-voetveer heeft een aanduiding gekregen binnen de bestemming Water (specifieke vorm van verkeer - voetveer). De veer is daarmee alleen binnen deze aanduiding toegestaan en niet elders binnen de bestemming Water. Het IJsselhotel heeft een eigen bestemming gekregen (Horeca) en de stadscamping heeft ook een eigen bestemming gekregen (Recreatie-Kampeertterrein). Deze twee bestemmingen consolideren de huidige functie.

Naast bovenstaande recreatiemogelijkheden is nabij het Worpplantsoen in het bestemmingsplan de bestemming Water (en deels Verkeer) een passantenhaven toegestaan. Hiertoe is de aanduiding "passantenhaven" opgenomen. De passantenhaven is dus alleen binnen deze aanduiding toegestaan en niet elders binnen de bestemming Water of Verkeer. In de planregels is opgenomen dat maximaal 8 pleziervaartuigen toegestaan zijn met bijbehorende voorzieningen.

Tevens is een muziektheater toegestaan in de bestemming Groen. Deze mag een podium van maximaal 35 m² en een goot- en bouwhoogte van 4 respectievelijk 6,5 m krijgen. Deze twee ontwikkelingen zijn niet opgenomen in het inrichtingsplan.

De passantenhaven heeft door het lage aantal ligplaatsen geen invloed op de conclusies van de Passende beoordeling. In dit deel van het N2000-gebied is ook in het inrichtingsplan uitgegaan van een intensieve recreatieve functie. Daarnaast is een gedeelte van de uiterwaard nabij het worpplantsoen niet opgenomen in de begrenzing van het N2000-gebied. De effecten van toename van waterrecreatie op het N2000-gebied is zeer beperkt.

Het muziektheater heeft wel negatieve invloed door de mogelijke verstoring door geluid. Echter, ook hier geldt dat een deel van de uiterwaard niet tot het N2000-gebied behoort en dat bij de toetsing van het inrichtingsplan in dit deel van de uiterwaard rekening is gehouden met een toename van verstoring door intensieve recreatie. Het gebruik van het muziektheater is een tijdelijke activiteit en zal bovendien in het latere voorjaar en zomer plaatsvinden. Dan zijn er geen wintergasten en door de intensievere recreatie is de functie van het gebied voor broedvogels ook beperkt.

Conclusie: Het bestemmingsplan maakt een passantenhaven en een muziektheater mogelijk in het Worpplantsoen. Dit is niet in het inrichtingsplan opgenomen. De plantoets leidt echter niet tot een andere effectbeoordeling voor de instandhoudingsdoelen voor de habitattypen, de habitatsoorten en de kwalificerende vogelsoorten ten opzichte van de toets van het inrichtingsplan.

Recreatie Ossenwaard - Bolwerksplas

In het inrichtingsplan is een wandelverbinding door de uiterwaarden gerealiseerd vanaf de Ossenwaard tot en met de Bolwerksplas. Deze wandelverbinding is vanaf de bruggen goed bereikbaar. In de Ossenwaard komt een trekpontje. Dit wordt in het bestemmingsplan ook gerealiseerd waarbij de wandelverbinding loopt door de bestemming Natuur en Groen. Hierbinnen zijn extensieve dagrecreatie en paden toegestaan. In de bestemming Natuur zijn tevens trappen ter ontsluiting van de gronden vanaf de spoor- of verkeersbrug voor extensieve dagrecreatie toegestaan. Hiermee is de bereikbaarheid van de bruggen geregeld. Opgemerkt wordt dat de extensieve dagrecreatie en paden niet alleen beperkt zijn tot de wandelverbinding vanaf de Ossenwaard t/m de Bolwerksplas. Extensieve dagrecreatie en paden zijn overal toegestaan op de gronden met deze bestemmingen. In de bestemming Water is een aanduiding voor het trekpontje opgenomen (specifieke vorm van water - trekveer). De

trekveer is daarmee alleen binnen deze aanduiding toegestaan en niet elders binnen de bestemming Water.

Conclusie: In de deelgebieden Ossenwaard tot en met de Bolwerksplas is extensieve recreatie mogelijk, zowel in het inrichtings- als in het bestemmingsplan. In het inrichtingsplan worden de recreanten gestuurd door de recreatieve zonering in het plangebied. Hierdoor heeft het openstellen van extensieve dagrecreatie in het bestemmingsplan geen effect op de aanwezige natuurwaarden. De plantoets leidt daarom niet tot een andere effectbeoordeling voor de instandhoudingsdoelen voor de habitattypen, de habitatsoorten en de kwalificerende vogelsoorten ten opzichte van de toets van het inrichtingsplan.

Recreatie Zandweerdplas

Conclusie: Er zijn geen verschillen tussen de recreatieve mogelijkheden in het bestemmingsplan en het inrichtingsplan. De plantoets leidt daarom niet tot een andere effectbeoordeling voor de instandhoudingsdoelen.

Recreatie hoge delen Keizers- en stobbenwaarden en Natuurderij

De hoge delen van de Keizers- en Stobbenwaarden worden ontwikkeld tot een padennetwerk voor wandelaars, fietsers, paarden, en honden toegankelijk uiterwaardenlandschap dat aansluit op de binnendijkse landgoederenstructuur. In het bestemmingsplan wordt dit gebied aangewezen voor extensieve recreatie, wat aansluit op het inrichtingsplan.

Ter plaatse van de Natuurderij (in de bestemming Agrarisch met waarden) in het bestemmingsplan zijn ook horecavoorzieningen, dagrecreatieve en educatieve voorzieningen en ondergeschikte detailhandel toegestaan. Dit is via de aanduiding (gemengd) beperkt tot de locatie van Natuurderij, dus niet elders in de bestemming agrarisch met waarden. Dit is ook in het inrichtingsplan opgenomen.

Conclusie: Er zijn geen verschillen tussen de recreatieve mogelijkheden in het bestemmingsplan en het inrichtingsplan voor de hoge delen van de Keizers- en stobbenwaarden en de Natuurderij. De plantoets leidt daarom niet tot een andere effectbeoordeling voor de instandhoudingsdoelen.

Recreatie Hengfoderwaarden

De kern van de Hengfoderwaarden blijft gesloten natuurgebied, ook voor natuurgerichte recreatie in het inrichtingsplan. De Hengfoderwaarden worden afgesloten met een 'bollenlijn' voor waterrecreatie. Het gebied blijft ontoegankelijk, met uitzondering van het pad naar de reeds aanwezige vogelhut, die voor de aanleg van de geulen iets verplaatst zal moeten worden. In het bestemmingsplan is zo'n detailniveau niet weer te geven. De Hengfoderwaarden vallen binnen de bestemming Natuur, Water en Agrarisch waarbinnen extensieve dagrecreatie mede is toegestaan. Het openstellen van dit gebied voor recreatie zou een mogelijk significant effect voor het instandhoudingsdoel aalscholvers kunnen betekenen door de toename van verstoring. Bij de plantoets gaan we er van uit dat de rust in dit gebied geborgd is via het beheer- en onderhoudsplan en later ook het N2000-beheerplan Rijntakken. Daarbij komt dat het afsluiten van de Hengfoderwaarden ook als voorwaarde wordt opgenomen in de Nb-wet vergunning. Op deze wijze zal de rust in de Hangfoderwaarden gewaarborgd worden.

Conclusie: Door de recreatieve zonering in het inrichtingsplan (welke is vastgelegd in het beheer- en onderhoudsplan) blijven de Hengfoderwaarden afgesloten voor recreatie. Daardoor zijn er geen veranderingen in de toets aan de instandhoudingsdoelen.

Woning IJsseldijk 39

Aan de IJsseldijk 39 is een agrarisch bedrijf gevestigd waar 40 paarden worden gehouden. De bebouwing bestaat uit een woonhuis en een aantal bij- en bedrijfsgebouwen met een totaal bebouwingsoppervlak van bijna 400 m². Deze bebouwing is zowel in het inrichtingsplan als in het bestemmingsplan opgenomen. Deze woning is opgenomen in de bestemming Agrarisch met waarden, conform de huidige situatie. Er is echter een wijzigingsbevoegdheid opgenomen om de bebouwingsmogelijkheden te vergroten tot 1500 m². Dit kan bijvoorbeeld gebruikt worden voor circa 500 m² aan stallen en circa 900-1000 m² aan vrije uitloopruimte. Bebouwing ten behoeve van wonen blijft mogelijk. Dit is geen bouw mogelijkheid bij recht, maar hiervoor is eerst een wijzigingsplan nodig waarbij de eigenaar moet voldoen aan bepaalde voorwaarden.

De uitbreiding van de bebouwingsmogelijkheden is gewenst in het kader van dierenwelzijn, om te kunnen voorzien in ruimere huisvesting, meer afleiding en meer bewegingsvrijheid. Het gaat om een toename van bouwoppervlak per paard en dus niet om een toename van het aantal paarden.

Om na te gaan of de (potentiële) uitbreiding van de woning gevolgen heeft voor de conclusies uit de Passende Beoordeling wordt het voornemen getoetst aan de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel. In tabel 9-1 zijn de instandhoudingsdoelen en het mogelijke effect van de uitbreiding weergegeven.

Tabel 9-1: Toets uitbreidingsmogelijkheden IJsseldijk 39 aan instandhoudingsdoelen

Habitattypen	Effect uitbreidingsmogelijkheden IJsseldijk 39
Habitattypen	Door de uitbreiding gaat er 0,2 hectare natuurlijk grasland verloren. De habitattypen waarvoor het Natura 2000-gebied IJssel is aangewezen, worden niet aangetast. Ook belet de uitbreiding de uitbreidingsdoelen van de habitattypen niet. Hierdoor zijn negatieve effecten uit te sluiten.
Habitatsoorten	
Habitatsoorten	De aangewezen habitatsoorten komen niet voor in de omgeving van IJsseldijk 39. Ook belet de uitbreiding de uitbreidingsdoelen van de habitatsoorten niet. Hierdoor zijn negatieve effecten uit te sluiten.
Broedvogels	
A017 Aalscholver	De aalscholver broedt alleen in de Hengforderwaarden. De uitbreiding heeft geen effect op het broedbiotoop van de aalscholver. Ook is er geen sprake van een toename van de verstoring. Hierdoor is een negatief effect uit te sluiten.
A119 Porseleinhoen	Het nat grasland nabij de woning vormt geen geschikt broedbiotoop voor de porseleinhoen. Hierdoor heeft de uitbreiding geen negatief effect op het broedbiotoop van de porseleinhoen.
A122 Kwartelkoning	Natuurlijk grasland vormt in potentie een geschikt broedbiotoop voor de kwartelkoning. Een afname van 0,1 ha is echter verwaarloosbaar klein doordat er door de voorgenomen ingreep ruim 200 ha natuurlijk (nat) grasland ontstaat op de hoge en lage gronden van de uiterwaarden.
A197 Zwarte stern	In het plangebied is geen geschikt broedbiotoop voor deze soorten aanwezig in de huidige situatie. De woning ligt op grote afstand van potentieel leefgebied van de IJsvogel in de toekomstige situatie (oeverniveaugeul). Een afname van 0,1 ha nat grasland heeft geen negatief effect, omdat dit ecotoop niet tot leefgebied behoort.
A229 IJsvogel	
Niet broedvogels	
Niet broedvogels	Een uitbreiding betekent een afname van 0,2 ha natuurlijk grasland. Dit is een verwaarloosbaar effect op de ruim 200 ha natuurlijk grasland (laag en hoog) die er zal ontstaan.

Conclusie: De (potentiële) toename van de bebouwingsmogelijkheden aan de IJsseldijk 39 heeft geen gevolgen voor de conclusies uit de Passende beoordeling. De plantoets leidt niet tot een andere effectbeoordeling voor de instandhoudingsdoelen.

Boerderij Stobbenweerd

De Boerderij Stobbenweerd blijft bestaan waarbij geen rekening wordt gehouden met een eventuele publieksfunctie. Het bestemmingplan sluit daarbij aan op de omvang en het gebruik die ook al meegenomen en getoetst is in het bestemmingsplan.

Conclusie: Is er geen verschil tussen de inrichting van de boerderij in het inrichtings- en bestemmingsplan. De plantoets leidt niet tot een andere effectbeoordeling voor de instandhoudingsdoelen.

10 Literatuur en bronnen

A.J. Beintema en E. van Winden, 2004. In hoeverre kan de aanwijzing van foerageergebieden voor ganzen en smienten het functioneren van vogelrichtlijngebieden schaden? Alterra-rapport 1238, Wageningen.

Altenburg & Wymenga, 2007. Beschermde en bijzondere flora en fauna in de Deventer Uiterwaarden; veldonderzoek naar flora en fauna ten behoeve van de Deventer koplopers. i.o.v. Dienst Landelijk Gebied en Gemeente Deventer. A&W-rapport 1012.

Bijlsma, R.J., J.A.M. Janssen, R. Haveman, R.W. de Waal & E.J. Weeda (met bijdragen van A.J.M. Koomen, D.R. Lammertsma, R. Loeb & G.J. Maas), 2008. Natura 2000 habitattypen in Gelderland, Alterra, Alterra-rapport 1769. 298 blz; 21 fig.; 11 tab.; 154 ref.

Broekmeyer, M., 2005. Effectenindicator N2000-gebieden. Achtergronden en verantwoording ecologische randvoorwaarden en storende factoren.

Dijk, A.J. van, 2004. Handleiding Broedvogel Monitoring project (Broedvogels inventariseren in proefvakken). SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Dobben van, H. & A. van Hinsberg, 2008. Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en Natura 2000-gebieden. Wageningen, Alterra-rapport 1654.

Gebiedendocument Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel (2009)

Gebiedendocument Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel (2009); Factsheets

Gies, T.J.A., Kros, J.C., Voogd & R. Smidt, 2008. Effectiviteit amminoakmaatregelen in en rondom de Natura 2000-gebieden in de provincie Overijssel. Wageningen, Alterra, Alterrarapport 1682.

Kiwa Water Research & EGG, 2007. Knelpunten- en kansanalyse Natura 2000-gebieden. Kiwa Water Research, Nieuwegein/ EGG, Groningen.

Koepelplan Rijntakken, Natura 2000-beheerplannen, 14 november 2008.

Koffijberg K. A. van Kleunen, F. Majoor, G. Krstjens, oktober 2007. Evaluatie van de effectiviteit van beschermingsmaatregelen voor kwartelkoningen in Nederland. Voortgangsrapport i.o.v. SOVON.

Krijgsveld K.L. , S.M.J. van Lieshout, J. van der Winden & S. Dirksen, 2004. Verstoringsevoeligheid van vogels. Literatuurstudie naar de reacties van vogels op recreatie, Vogelbescherming / Bureau Waardenburg bv.

Krijgsveld K.L., R.R. Smits en J. van der Winden, 2008. Verstoringsevoeligheid van vogels. Update literatuurstudie naar de reacties van vogels op recreatie.

Vogelbescherming Zeist Nederland en Bureau Waardenburg, Culemborg. Rapport nr. 08-173.

Lensink, R. , R.C. Fijn & C. Heunks, 2008. Niet-broedvogels vogels in de Natura 2000-gebieden langs Rijn, Waal, IJssel, Nederrijn en in Arkemheen. Deel a: achtergronden en synthese. Bureau Waardenburg.

Peters, B.W.E. m.m.v. Geerling, G & Smits, T., 2002. Successie van natuurlijke uiterwaardlandschappen. Werkdocument in het kader van het onderzoek “Cyclische verjonging van uiterwaarden” op basis van empirische kennis. Katholieke Universiteit Nijmegen.

Peters, B., m.m.v. L. Dam, P. Calle, T. Vriese, A. Klink, J. Dekker, G. Kurstjens, M. Schoor, 2008. Trends, knelpunten en kennisvragen uit het rivierengebied. Pre-advies OBN rivierengebied. Bureau Drift, Berg en Dal.

Provincie Gelderland. Gebiedsplan Natuur en Landschap Gelderland 2006. Vastgesteld: door Gedeputeerde Staten oktober 2006.

Provincie Overijssel . Natuurgebiedsplan Overijssel; Begrenzingsplan voor de nieuwe natuur- en beheersgebieden in Overijssel. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten september 2006.

Provincie Overijssel, juli 2009. Omgevingsverordening Overijssel 2009 en Omgevingsvisie

Provincie Overijssel, april 2010, Beleidskader Natura 2000 en stikstof voor veehouderijen. versie 0.2.

Rijkswaterstaat RIZA, december 2007. Synergie Kaderrichtlijn Water en Ruimte voor de Riviermaatregelen; kansen voor optimalisatie binnen de PKB.

SOVON & CBS, 2005. Trends van vogels in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON-informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Strategisch kader Vogel- en Habitatrichtlijn; ruimte voor de rivier en ruimte voor natura 2000. (19 december 2003).

Voslamber B., van Winden E. & Koffijberg K., 2004. Atlas van ganzen, zwanen en Smienten in Nederland. SOVON-onderzoeksrapport 2004/08. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Weeda E.J., Schaminee, J.H.J., Duuren, L., 2005. Atlas van plantengemeenschappen in Nederland. Deel 4: Bossen struwelen en ruigten.

Weeda E.J., C. Schuiling, Th. Jacobs, J.P.M. Willemsen, 2008. Inventarisatie ruimteclaims in rivierengebied ten behoeve van Natura 2000 en de Ecologische hoofdstructuur.

Willems D., J. Bergwerff en N. Geilen, oktober 2007. RWES Terrestrisch Actualisatie ecotopenindeling van de periodiek tot zelden overstroomde en overstromingsvrije zones langs de rijkswateren. RIZA.

Wolters H.A., M. Platteeuw, M.M. Schoon (red.), december 2001. Richtlijnen voor inrichting en beheer van uiterwaarden; ecologie en veiligheid gecombineerd. RIZA rapport 2001.059.

www.minlnv.nl

www.mnp.nl

Bijlage 1: Extra onderbouwing Passende beoordeling Natuurderij